

3.

Stockholms kommunalstyrelse

och i samband därmed stående institutioner.

Sf.

Stockholms stadsfullmäktige

och i närmaste samband därmed stående institutioner.

Ursprungligen utövades huvudstadens kommunalstyrelse omedelbart av regeringen och dess representanter. Den egentliga självstyrelsen tilldelades efter hand magistraten, det vill säga borgmästare och råd. Såsom stadens och borgerskapets förman förde överståthållaren alltifrån år 1634, då hans ämbete tillkom, ordet inom detta råd. Vid sidan av borgmästare och råd fortgick från äldre tider borgerskapets inflytande på stadens styrelse dels genom ärendens omedelbara handläggning, dels och huvudsakligen genom de under medeltiden tillkomna borgerskapets äldste, vilka till en början voro 48 och sedermera 50 till antalet, varav benämningen borgerskapets femtio äldste. De tillkommo endast såsom en rådgivande församling och innehade även denna ställning enligt 1672 års förordning angående Stockholms stads styrelse; först år 1772 erhöles de under egna ordförande (tvenne alternerande) beslutanderätt jämte magistratens ledamöter. Det var dock endast vad man sedermera benämnt drätselärenden i inskränkt mening, som voro föremål för nu omnämnda självstyrelse, i vilken den år 1813 inrättade drätselkommissionen (se nedan) sedermera fick del.

Fördelningen på de skattskyldiga invånarna av de prestationer och avgifter, de hade att utgöra, gav från slutet av 1600-talet upphov till den ena kommunala institutionen efter den andra.

År 1688 tillkommo deputerade för inkvarteringsverket, sedermera benämnda inkvarteringskommissionen, ursprungligen bestående av magistratspersoner och borgare samt, sedan även andra husägare blivit skyldiga att deltaga i inkvarteringen, jämväl av representanter från dem. Denna myndighet hade att uppbära samt redogöra för inkvarteringsstolagen samt ombesörja inkvarteringen in natura.

För taxering av den borgerliga inkvarteringsavgiften inrättades år 1710 borgerskapets bemedlingskommission, och 1720 fick denna kommission befattningen med andra borgerliga utskylder. Den valdes av de femtio äldste och äger fortfarande bestånd för förvaltning av borgerskapets enskilda fonder.

Brandvaktskasseadministrationen, sammansatt, under överståthållaren såsom ordförande, av två magistratspersoner och tio hus-

ägare, tillkommen år 1788, hade att bestrida och bekosta nattbevakningen till år 1850, då detta bestyr övertogs av polisen.

Under år 1767 synas børsbyggnadsdeputerade hava börjat sin verksamhet. I deras ställe trädde år 1781 kommitterade över børs- och brobyggnader. Efter underhandlingar med den år 1813 inrättade drätselkommissioneningo de år 1815 området för sin verksamhet utvidgat och erhöles då benämningen kommitterade över børs-, bro- och hamnbyggnader. De bestodo av överståthållaren såsom ordförande, två av honom utsedda magistratspersoner samt bemedlingskommissionens ledamöter. Kommitterades bestyr övertogs år 1846 av drätselkommissionen.

Det första steget till magistratens och borgerskapets äldstes befriande från bestyret med kommunens förvaltning togs år 1813, då den förut omnämnda drätselkommissionen inrättades. Såsom ordförande i detta nya verk insattes överståthållaren; bisittare blevo fyra magistratspersoner, utsedda av magistraten, och sex borgare av olika kategorier, valda av borgerskapets äldste. Drätselkommissionen hade att i första hand förvalta stadens fastigheter och övriga tillhörigheter samt omhänderhava de inkomster, som voro enligt stat anslagna till utgifter för rådhusrätten, kronouppbördsverket m. fl. administrativa eller kommunala inrättningar. Kommissionen var dock icke den högsta myndigheten, utan vissa ärenden skulle hänvisas till magistraten och de femtio äldste.

För debitering, uppbörd och redovisning av båtsmansvakansavgiften inrättades på grund av 1839 års fördelning av städernas båtsmanshåll och kungl. resolutionen den 14 november 1842 båtsmanshållskommissionen med sju personer, valda av borgare och fastighetsägare såsom båtsmanshållsskyldiga.

Från att hava varit bestyr, utförda av hus- och tomtägarna, övergingo gatuläggningen och gatubelysningen, till en början var för sig, till att bliva på sockenstämmogrund byggda, för hela staden gemensamma angelägenheter. År 1845 inrättades för gatuläggningen och år 1850 för gatubelysningen särskilda förvaltningar, vilka med år 1861 sammanslogos till gatuläggnings- och lyshållningsstyrelsen, bestående av nio ledamöter, av vilka en utsågs

av överintendentensämbetet och de övriga av sockenstämmonämnden.

För den år 1856 beslutade vattenledningen inrättades en överstyrelse med överståthållaren såsom ordförande och 24 av de territoriella församlingarna valda ledamöter.

Den centrala delen av sjukvårds- och fattigvårdsförvaltningen utövades av en magistratens avdelning till år 1807, då den för kortare tid överflyttades till en av representer för varje handa stats- och kommunalinstitutioner sammansatt talrik direktion med en serafimerriddare såsom ordförande och överståthållaren såsom vice ordförande. Ändring i direktionens sammansättning skedde genom kungl. brevet den 3 juli 1811, varjämte genom kungl. brevet den 18 mars 1812 denna överstyrelsens omedelbara befattning med dithörande ärenden överflyttades till församlingsstyrelser. En återgång i huvudsakliga delar till ärendenas koncentration hos 1811 års direktion påbjöds åter genom kungl. brevet den 8 november 1813.

I stället för omförmälda direktion trädde enligt kungl. stadgan angående fattigvården i Stockholms stad stadsnämnden den 1 april 1843 såsom centralstyrelse för hälso- och fattigvårdsärenden. I denna var överståthållaren ordförande, pastor primarius, polismästaren och förste stadsläkaren ständiga ledamöter samt 21 valda ledamöter, som utsågos, en av och inom konsistorium, en av och inom magistraten, två från var och en av de åtta församlingarnämnderna, en av allmänna barnhusets, en av Danviks hospitals och en av prins Carls inrättnings direktion.

Med hänsyn till kolerafarsotens första uppträdande i Europa inrättades för denna del av hälsovården den allmänna sundhetskommittén, som verkade åren 1831—1840. Av enahanda anledning och för samma ändamål bildades år 1847 allmänna sundhetsnämnden, som huvudsakligen nominell kvarstod till tiden för stadsfullmäktiges tillkomst. Den bestod av ledamöter, utsedda vid sockenstämmorna. Ordet fördes av överståthållaren eller den han förordnade i sitt ställe.

En verksam del i styrelsen av åtskilliga huvudstadens angelägenheter (byggnadsväsendet, strandregleringar, allmänna säkerheten, torg-handeln, mångleriväsendet, religions-, sjuk- och fattigvård samt brandförsäkringsväsendet) tog den år 1724 av kungl. maj: förordnade kungl. politie- och brandkommissionen. Denna ett stycke mot slutet av 1700-talet fungerande myndighet bestod av tolv, de flesta höga, stats-ämbetsmän (tre riksråd, justitiereisaren, en generalmajor, ett kansliråd, en vicepresident, fyra kollegieråd, en assessor) och två rådmän.

Med år 1862 gjordes enligt kungl. resolutionen den 27 september 1861 huvudstadens folkskoleväsende till en stadens gemensamma angelägenhet, som, intill dess stadsfullmäktige övertogo detsamma, lydde under överstyrel-

sen för stadens folkskolor, sammansatt av en ordförande och elva ledamöter, valda, en av stadens konsistorium, en av fattigvårdsnämnden, en av varje församlings skolråd och en av överstyrelsen, företrädesvis bland huvudstadens läkare. Överstyrelsen valde själv sin ordförande. Om detta val föll på någon förutvarande ledamot, utsågs annan i samma ordning, som denne förut blivit invald.

Genom kungl. förordningen den 16 mars 1847 infördes sockenstämmonämnden för behandling i vissa fall av hela staden rörande kyrkliga eller kommunala ärenden.

Förslaget till 1862 års kungl. förordning om kommunalstyrelse i stad var uppgjort att gälla även för huvudstaden. Detta förslag hänsköts till yttrande av överståthållarämbetet och från ämbetet till magistraten och borgerskapets äldste, som för frågans utredning nedsatte en kommitté. Såväl kommittén som överståthållarämbetet avstyrkte på det bestämdaste, att den allmänna stadsförfattningen skulle tillämpas på Stockholm, och påyrkade, att huvudstaden skulle få sin särskilda kommunalförordning, vartill ock förslag uppgjordes. I huvudsaklig överensstämmelse med detta förslag utfärdades kungl. förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862.

Med upphävande av 1847 års sockenstämmo-förordning och vad i andra författningar kunde finnas strida mot de nya bestämmelserna förklarades i 1862 års förordning om kommunalstyrelse i Stockholm staden med därunder lydande område utgöra för sig en särskild kommun, vars medlemmar ägde att själva efte: de givna närmare bestämmelserna värda sina gemensamma angelägenheter, såvitt icke enligt gällande författningar det tillkomme offentlig ämbetsmyndighet att handhava dem. I avseende å behandling av kyrkliga angelägenheter samt ärenden rörande folkskolan hänvisades till vad särskilt fanns stadgat. Undantaget i avseende å kyrkliga angelägenheter blev, vad angår anordnandet av begravningsplatser, år 1886 i sammanhang med nedan omtalade kyrkogårdsnämndens införande genom legaliserande av då redan rådande förhållande för stadens gemensamma begravningsplatser modifierat i kyrkostämmoförordningen för Stockholm. Folkskoleväsendet åter blev med år 1904 genom lagen den 15 maj 1903 angående folkskoleväsendet i Stockholm en väsentligen under den borgerliga kommunen lagd, stadens gemensamma angelägenhet.

Författningar. Kungl. förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862. Kommunalförordningen har undergått följande ändringar. Kungl. kungörelsen den 22 juni 1883 medförde huvudsakligen nedsatt maximum av röstetalen vid stadsfullmäktigval och överflyttning till nämndernas instruktioner av en del bestämmelser om dem. Enligt kungl. förord-

ningen den 8 mars 1889 är den medlem av kommunen, som därstädes äger fast egendom i st. f. som förut den, som är för fast egendom till allmän bevilning uppförd. Genom kungl. förordningen den 22 mars 1889 blev kvinna valbar till fattigvårdsnämnden. Lagen den 2 april 1898 gjorde villkoren för rösträtt och valbarhet till stadsfullmäktige i allo lika med motsvarande bestämmelser för de andra städerna och föreskrev förarbetet, då ordinarie val och fyllnadsval till stadsfullmäktige skola ske samtidigt. Lagen den 15 april 1904 lämnade föreskrifter om revisorsval. Lagen den 29 april 1904 tilldelade stadsfullmäktige rätt att årligen själva utse sin ordförande. Genom lagen den 7 juli 1905 blev kvinna valbar i styrelsen för arbetsförmödligheten. Lagen den 17 maj 1907 införde nya bestämmelser angående stadsfullmäktiges sammanträden (se nedan). Genom lagen den 12 juli 1907 upphävdes § 47 och ändrades § 45 (varigenom nya bestämmelser infördes rörande ersättning för utskönningskostnader). Lagen den 26 maj 1909 gjorde kvinna valbar till stadsfullmäktig, införde den proportionella valmetoden vid val av stadsfullmäktige, ändrade grunderna för röstvärdets beräkning, sänkte röstetalsmaximum från 100 till 40 röster, stadgade två tredjedels majoritet för en del beslut samt berättigade stadsfullmäktige att bestämma valkretsindelningen, som förut bestämts av magistraten. Lag den 4 mars 1910 gjorde vissa förtydliganden i valbestämmelserna. Genom lagen den 10 juni 1910 meddelades ändrade bestämmelser ang. underställning av beslut om låns upptagande, innefattande en inskränkning av kommunens lånerätt (denna bestämmelse trädde emellertid i kraft först fr. o. m. år 1913). Genom lagen den 9 juni 1911 har perioden för stadsfullmäktigmandat utsträckt från två till fyra år. Lagen den 13 juni 1913 stadgade vissa bestämmelser för valhemlighetens skyddande vid stadsfullmäktigval (valkuvert, valskärmar etc.), ändrade föreskrifter rörande valsedels röstvärde vid ny sammanräkning efter avgången fullmäktig samt föreskrift ang. proportionellt val i vissa fall till utskott eller kommitté. Lagen den 25 aug. 1914 meddelade vissa föreskrifter rörande rösträtt för arrendator av jordbruksfastighet i stad. Lagen den 29 juni 1917 ändrade föreskrifterna om kungörande av tid för valförrättning för stadsfullmäktigval och om valbarhet till stadsfullmäktig. Lagen den 24 maj 1918 införde ändrade bestämmelser om viss ådömd straffpåföljd som hinder för rösträtt. Genom lagen den 20 juni 1918 fick överståthållarämbetet rätt att på framtällning av drätselnämnden eller kamreraren i upp- bordsverket företaga vissa rättelser i debiteringen av stadsutskylder. Lagen den 23 dec. 1918 stadgade lika kommunal rösträtt för varje i kommunen mantalsskriven man eller kvinna, som fyllt 23 år och ej är omyndig eller i konkursstillstånd, ej är av fattigvården omhändertagen för varaktig försörjning, ej häftar för samtliga de tre senaste

årens förfallna kommunalutskylder och ej utesluts genom ådömd straffpåföljd; vidare gavs ändrade föreskrifter om röstlängdens upprättande och om sättet för stadsfullmäktigvalens anordnande samt vidgades bestämmelsen om $\frac{2}{3}$ majoritet för vissa beslut av ekonomisk innebörd.

Genom lagen den 23 dec. 1918 stadgades dessutom, att år 1919 val skulle företagas av hela antalet stadsfullmäktige, dels för tiden till den 1 april 1921, dels för tiden till den 1 april 1923. Kungl. kungörelsen den 31 dec. 1918 lämnade föreskrifter om upplägget under år 1919 av kommunala röstlängder, och lagen den 25 febr. 1919 gav detaljerade bestämmelser om de kommunala valens företagande våren 1919. Den förra har senare blivit upphävd genom kungl. kungörelsen den 8 april 1919 angående upprättande av kommunal röstlängd m. m.

Valordning för Stockholms stad, gällande vid val av stadsfullmäktige samt för upprättande av förslag till borgmästar-, rådmans- eller magistratssekreterarsysla, fastställd av kungl. maj:t den 11 februari 1910 (med ändringar den 24 jan. 1914 och 24 maj 1918), reglerar de kommunala valen, kompletterad av särskilda föreskrifter utöver vad regeringsformen, kommunalförordningen och valordningen innehålla om val inom Stockholms stad av stadsfullmäktige och för upprättande av förslag till borgmästar-, rådmans- eller magistratssekreterarsysla, utfärdade av magistraten den 18 februari 1910 med ändring den 9 februari 1912, varigenom tiden för valförrättning för stadsfullmäktigval utsträcktes.

För ändring av huvudstadens kommunalförordning liksom för övriga förordningar av samma slag har från år 1866 fördrats riksdagens medverkan.

Stadsfullmäktige.

Börshuset, St.; rt. 46 60; st. 10 99; sessionstider: ett ordinarie sammanträde, vanligen tredje mandagen, i varje månad (utom juli och aug.), f. ö. när omständigheterna påfordra.¹⁾ Ang. stadsfullmäktiges expedition se sid. 45.

Kommunens beslutanderätt utövas genom 100 stadsfullmäktige. Stadsfullmäktige bestämma efter förslag av magistraten indelningen i valkretsar jämte antalet fullmäktige för varje valkrets. Enligt stadsfullmäktiges beslut den 8 jan. 1917 är staden fr. o. m. 1917 års val indelad i fem kretsar, av vilka den första väljer 19, den andra 18, den tredje 23 och de återstående 20 vardera (se vidare nedan). Valen ske fr. o. m. år 1913 för fyra år och stadsfullmäktigval ägas således rum vart annat år, varvid halva antalet

¹⁾ Stadsfullmäktiges ordinarie sammanträden under arbetsåret 1919—20 äro utsatta till måndagarna den 19 maj, 16 juni, 15 sept., 20 okt., 17 nov. och 1 dec. 1919 samt 12 jan., 16 febr. och 15 mars 1920.

stadsfullmäktige omväljas. Dessa val ske från och med 1910 efter proportionell valmetod och från och med 1919 efter ograderad röstskala.

Enligt 1862 års förordning fördes ordet hos stadsfullmäktige av överståthållaren med rätt för honom att deltaga i överläggningarna men ej i besluten. För varje år ägde stadsfullmäktige välja en vice ordförande. Överståthållarens ordförandeskap upphörde den 1 juni 1904, då stadsfullmäktige första gången inträdde i sin genom lagen den 29 april 1904 dem tilldelade rätt att själva årligen utse sin ordförande. Överståthållaren behöll sin rätt att deltaga i överläggningarna. Samma rätt tillades uttryckligen underståthållaren vid förfall för överståthållaren.

»Stadsfullmäktiges förhandlingar skola vara offentliga. Dock kunna fullmäktige för någon särskild fråga besluta, att överläggningen skall hållas inom lyckta dörrar» (§ 21 i kommunalförordningen). »Stadsfullmäktige må icke förtaga ärende eller däri besluta, om icke minst hälften av dem är tillstädes» (ur § 22 i kommunalförordningen).

»Till stadsfullmäktiges åligganden och befogenhet hör: att avgiva utlåtanden i alla frågor, som för sådant ändamål av kungl. majt till fullmäktige remitteras, eller av överståthållarämbetet, magistraten eller andra vederbörande till dem hänskjutas; att meddela beslut i angelägenheter, som av de för verkställighet och förvaltning tillsatta nämnder eller personer likmätigt de för vardera av dem gällande instruktionsfullmäktiges prövning underställas; att efter granskning av de utav vederbörande förvaltningsnämnder upprättade utgifts- och inkomstförläggningar bevilja medel till stadsutgifternas bestående samt förordna om uttaxering av de skattebidrag, vilka utöver befintliga tillgångar kunna till stadens allmänna gagn eller särskilda dess behov erfordras, ävensom i fråga om utgifter för nya ändamål bestämma de grunder, efter vilka uttaxering därav skall äga rum; samt att årligen genom revisorer, vilka stadsfullmäktige utse, granska dem underlydande nämnders räkenskaper och förvaltning under nästförtgångna året» (ur § 26 i kommunalförordningen).

För giltigheten av en del av stadsfullmäktiges beslut fordras fastställelse av kungl. majt. Övriga beslut skola i vidsträckt omfattning underställas överståthållarämbetet (jfr nedan).

Stadsfullmäktige avgöra själva, utan annan myndighets hörande, följande frågor: underdåniga framställningar till kungl. majt, beslut i fråga om beviljande av skattebidrag till stadens allmänna gagn eller särskilda dess behov, dock med vissa undantag, beslut i anledning av de på fullmäktiges prövning beroende revisionsanmärkningar samt överenskomelser och beslut rörande ordningen och arbetssättet m. m. hos fullmäktige. Däremot erfordras kungl. majts prövning och fastställelse för att stadsfullmäktiges beslut skola vinna gällande kraft, då de angå: försäljning, pantförskrivning eller utbyte av sådan staden

tillhörig fastighet, som har bestämts till bestående av något bland stadens allmänna behov, så ock överenskommelse, som medför förändring i de rättigheter staden äger till sådan fastighet, upptagande av lån — med vissa i författningen närmare bestämda undantag — nya eller förhöjda avgifter å allmänna rörelsen för begagnande av de platser, som blivit anvisade åt densamma, eller de inrättningar, som äro gjorda till dess betjäande, förändring i de av kungl. majt för förvaltningsnämnderna fastställda instruktioner samt förändring i vissa gällande bestämmelser och åtaganden rörande kommunalutskylterna (§ 30 kommunalförordningen). I alla övriga ämnen erfordras överståthållarämbetets fastställelse för att giva gällande kraft åt stadsfullmäktiges beslut. Vagrar överståthållarämbetet sökt fastställelse, skall skäl därtill uppgivas, och äga stadsfullmäktige i sådant fall att avgöra, huruvida frågan skall underställas kungl. majts prövning. För vissa beslut fordras två tredjedelar av de i omröstningen deltagandes röster, nämligen avhållande eller köp av fast egendom (såvida ej köpet avser stadsplans eller tomtindelings genomförande), beviljande av anslag till nya ändamål eller behov, beviljande av anslag, vartill medel skola anskaffas genom upplåning, upptagande eller förnyande av lån eller ingående av borgen, samt efterskänkande av ogrundna stadsutskulder.

Stadsfullmäktige, vilka icke med verkställighetsåtgärder av något slag eller med förvaltning av penningar eller andra tillgångar för kommunens räkning samfällt och omedelbart må befatta sig, skola inom sig eller av andra stadens invånare, som äro till stadsfullmäktige valbara, bilda avdelningar eller nämnder, vilka var inom sitt område äro för omförmålda göromål ansvariga (§ 5 kommunalförordningen).

Angående förberedandet m. m. av frågor hos stadsfullmäktige, se sid. 43 rörande beredningsutskottet.

Den 20 april 1863 hade stadsfullmäktige sitt första sammanträde.

Reglementen m. m. Se under Stockholms stads kommunalstyrelse sid. 39.

Stat år 1919. Stockholms stads stat för år 1919 har av stadsfullmäktige bestämts sålunda: Utgifter: 184,115,800 kr.; inkomster: 101,421,200 kr. Bristen är avsedd att fyllas dels genom lånemedel 29,140,000 kr., dels genom kommunalskatt 53,554,600 kr.

Stadsfullmäktige.

Ordförande.

Magnusson, G. G., bankdirektör (se nedan).

Vice ordförande.

Cederborg, A., f. d. rådman, direktör (se nedan).

Sf.

Ledamöter.

Första valkretsen

(omfattande Nikolai, Klara, Kungsholms och Bromma förs.).

För tiden t. o. m. den 31 mars 1921.

Tengdahl, K. A., ledamot av försäkringsrådet. (Arb.¹)

Borgström, A. G. S., justitieråd. (Borg.)

Ljungberg, K., ekonomichef. (Arb.)

Johanson, E., förtroendeman. (Arb.)

Magnusson, A. E., byggmästare. (Borg.)

Törnberg, A. O. Oson, signalreparatör. (Arb.)

Broomé, f. Lothigius, Emilia A. K., fru. (Fris.)

Stålander, Helena A. J., byggeriarbetska. (Arb.)

Östman-Sundstrand, L. Elisabeth, fru. (Borg.)

För tiden t. o. m. den 31 mars 1923.

Wickman, C. G. T., partikassör. (Arb.)

Lund, C. J., skrädderiidkare. (Borg.)

Erikson, G. O., kassör. (Arb.)

Thorberg, J. A. J., sekreterare. (Arb.)

Bergstedt, P., ingenjör. (Borg.)

Lindley, f. Jonsson, Elin J. (Arb.)

Thlander, C. Th. F., ingenjör. (Fris.)

Tinggren, G. A., maskinarbetare. (Arb.)

Ahlbin, G. H. G., journalist. (Borg.)

Lindhagen, C. A., borgmästare. (Arb.)

Andra valkretsen

(omfattande Jakobs, Johannes, Engelbrekts förs. samt 10:e roten av Hedvig Eleonora förs.).

För tiden t. o. m. den 31 mars 1921.

Lindmark, C. A., skomakarmästare. (Borg.)

Lindhagen, Anna J. J., barnavårdsinspektör. (Arb.)

Bagge, G. A., fil. d.r. docent. (Borg.)

Magnusson, P. K., förgyllare. (Arb.)

Staël von Holstein, Ch. Mathilda, jur. kand., sekreterare. (Fris.)

Törnell, f. Weber, Gertrud, fru. (Borg.)

Hagelin, G. A., bokbindarmästare. (Arb.)

Wikström, E. E., överkrigsfiskal. (Borg.)

Eklund, K., tjänsteman. (Arb.)

För tiden t. o. m. den 31 mars 1923.

Juhlin-Dannfelt, C. G., vice auditör. (Borg.)

Larsson, O. E., folkskollärare. (Arb.)

Vinberg, S. W., överingenjör. (Borg.)

Ekman, V. R., direktör. (Arb.)

Lamm, H. F., grosshandlare. (Fris.)

Åkerlindh, J. G., direktör. (Borg.)

Wallin, J. A., överpostiljon. (Arb.)

Heijne, E. W., jur. kand., advokat. (Borg.)

Grönwall, J. K. (Hanna), hembiträde. (Arb.)

¹) Beteckningen »Arb.» anger, att vederbörande är invald under partibeteckningen »Arbetarpartiet», beteckningen »Borg.» under partibeteckningen »De borgerliga» och beteckningen »Fris.» under partibeteckningen »De frisinnade».

Tredje valkretsen

(omfattande Maria och Katarina förs.).

För tiden t. o. m. den 31 mars 1921.

Karlsson, W. E., assistent. (Arb.)

Skålander, O. A., bryggeriarbetare. (Arb.)

Östberg, J., jur. d.r. f. d. kammarrättsråd. (Borg.)

Linde, N., förtroendeman. (Arb.)

Gustafson, f. Pettersson, Ruth V. M., fru. (Arb.)

Lidman, C., överlärare. (Fris.)

Söderström, G. A. E., ombudsman. (Arb.)

Norén, A. J. N., byggnadsingenjör. (Borg.)

Lindbergh, N. E., disponent. (Arb.)

Edkvist, C. J., inspektör. (Arb.)

Andersson, J. E., spårwagnskonduktör. (Arb.)

Zetterlund, C. R., kontorschef. (Borg.)

För tiden t. o. m. den 31 mars 1923.

Sandberg, H. K. A., bankkassör. (Arb.)

Gustafson, H. A., journalist. (Arb.)

Nilsson, F. O. V., bageriidkare. (Borg.)

Johansson-Wisborg, Anna S., fru. (Arb.)

Anderson, K. O., korrekturläsare. (Arb.)

Cederborg, A., f. d. rådmän, direktör, vice ordf.

(se ovan). (Fris.)

Tengelin, K. A. H., maskinarbetare. (Arb.)

Hultman, G. H., civilingenjör. (Borg.)

Ström, O. F., redaktör. (Arb.)

Rissén, H. R., tulltjänsteman. (Arb.)

Andersson, E. O., kassör. (Arb.)

Fjärde valkretsen

(omfattande Adolf Fredriks, Gustav Vasa och Matteus förs.).

För tiden t. o. m. den 31 mars 1921.

Lange, E., kassör. (Arb.)

Almström, O. H., disponent. (Borg.)

Björklund, C. G., journalist. (Arb.)

Cederlöf, P. A., handlande. (Borg.)

Fjällbäck-Holmgren, Karin H., fru. (Fris.)

Eriksson, S. J., förtroendeman. (Arb.)

d'Ailly, G. H., byråchef. (Borg.)

Månsson, Gertrud K., handelsidkarska. (Arb.)

Köpper, E. H., ciselör. (Arb.)

Johansson, f. Franzén, Katy, fru. (Borg.)

För tiden t. o. m. den 31 mars 1923.

Magnusson, G. G., bankdirektör, ordf. (se ovan). (Arb.)

Kinmanson, H. S., byrådirektör. (Borg.)

Wahl, G. A., montör. (Arb.)

Wellin, Bertha, sjuksköterska. (Borg.)

Bendixson, I. O., professor, rektor. (Fris.)

Sjöström, Chr., kontorschef. (Arb.)

Liander, M. E., grosshandlare. (Borg.)

Ahlström, W., förtroendeman. (Arb.)

Danielsson, T. Hj., möbelsnickare. (Arb.)

Schultz, L. H., direktör. (Borg.)

Femte valkretsen

(omfattande Sofia, Brännkyrka och Oscars förs. samt 11:e roten av Hedvig Eleonora förs.).

För tiden t. o. m. den 31 mars 1921.

Klefbeck, E. A., kyrkoherde. (Arb.)

Stendahl, S., grosshandlare. (Borg.)

Carlsson, f. Lindsög, Anna R., fru. (Arb.)
 Hallgren, L. G., järnkramhandlare. (Borg.)
 Wiberg, E. A., förtroendemän. (Arb.)
 Pehrsson, J. P., förtroendemän. (Arb.)
 Hasselgren, C. L. L., f. d. auditör, advokat. (Fris.)
 Källander, A. J., kyrkoherde. (Borg.)
 Blomqvist, S. E. G., mekaniker. (Arb.)
 Söderberg, N. E., handelsträdgårdsmästare. (Borg.)

För tiden t. o. m. den 31 mars 1923.

Berglund, J. E., kassör. (Arb.)
 Herlitz, K. G., vice häradshövding. (Borg.)
 Kämpe, K. A., ombudsman. (Arb.)
 Lagerbjelke, J. G., greve, byråchef. (Borg.)
 Persson, P. G., faktor. (Arb.)
 Berndtson, C. F., chaufför. (Arb.)
 Nordlund, K., fil. dr., förste folkskollinspektör. (Fris.)
 Lovén, S. A., försäkringsdirektör. (Borg.)
 Fält, A. S., träarbetare. (Arb.)
 Carlsson, B. A., förste aktuarie. (Borg.)

Sekreterare m. m. Se stadsfullmäktiges och beredningsutskottets expedition, sid. 45.

Stadsfullmäktiges beredningsutskott.

Börshuset, St.; rt. 6568; st. 2829; sessionstid: i allmänhet torsdagar (utom sommarmånaderna).

Beredningsutskottet består utom ordföranden och vice ordföranden hos stadsfullmäktige av tio ledamöter och tio suppleanter, utsedda bland stadsfullmäktige. Val av samtliga ledamöter och suppleanter i beredningsutskottet skola företagas å första sammanträdet i april månad de år, val av stadsfullmäktige ägt rum. Valet måste ske proportionellt, därest sådant åskas av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Utskottet har att med uppmärksamhet följa förvaltningen av stadens angelägenheter i alla riktningar, till stadsfullmäktige göra framställningar och förslag, som i ett eller annat hänseende därav kunna föranledas, till föredragning bereda alla de ärenden för övrigt, i vilka stadsfullmäktige skola meddela utlåtanden eller beslut, samt å stadsfullmäktiges vägnar företrädesvis övervaka verkställigheten av stadsfullmäktiges beslut. Beredningsutskottet äger att ifrån de under stadsfullmäktige lydande nämnder, avdelningar eller tjänstemän infordra de yttranden och upplysningar, som för ärendenas utredande äro av nöden, ävensom att hos överståthållarämbetet omedelbart göra framställning om upplysningars infordrande från ämbetsmyndigheter. Varje beredningsutskottets utlåtande skall jämte därifrån skiljaktiga, skriftligen avgivna meningar befordras till trycket i fortlöpande nummerordning för året (Stockholms stadsfullmäktiges beredningsutskotts utlåtanden och memorial) samt ett exemplar därav över-

lämnas till envar av stadsfullmäktige. Utskottet äger därjämte att såsom bilagor låta trycka sådana till ärendena hörande handlingar, som utskottet anser vara av den vikt, att innehålllet av desamma bör i dess helhet komma till stadsfullmäktiges kännedom (Bihang till Stockholms stadsfullmäktiges beredningsutskotts utlåtanden och memorial). Stadsfullmäktiges beslut i anledning av beredningsutskottets utlåtanden sammanfattas i en kort »uppgift», som särskilt befordras till trycket och vidfogas årets utlåtanden, samt återfinnas för övrigt i fullmäktiges sedan november 1899 även tryckta protokoll (jfr vidare statistiska avd.). Den hos stadsfullmäktige anställda sekreteraren ävensom registratören tjänstgöra i enahanda egenskaper hos beredningsutskottet.

Den 13 sept. 1906 beslöt beredningsutskottet provisoriskt att för ärendenas snabbare utredande fördela sig på två avdelningar, av vilka den ena skulle behandla frågor av huvudsakligen ekonomisk art, den andra övriga ärenden. Någon beslutanderätt tillkommer icke dessa avdelningar, utan skola ärendena prövas och avgöras av utskottet i dess helhet.

Stadsfullmäktiges senaste val ägde rum den 1 april 1919 med användande av proportionell valmetod.¹⁾

Reglementen m. m. K. förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862 §§ 33, 34 och 35 (sådana dessa lyda, § 33 enligt lag den 29 april 1904 och §§ 34 och 35 enligt lag den 13 juni 1913). Stadga om proportionellt valsätt vid vissa val inom landsting och stadsfullmäktige m. m., den 13 juni 1913 med ändring den 23 dec. 1918. Arbetsordning för Stockholms stadsfullmäktige och deras beredningsutskott den 1 juni 1904 med ändringar den 16 sept. 1907, 21 nov. 1910 och 29 juni 1914.

Ordförande.

Stadsfullmäktiges ordf.

Vice ordförande.

Stadsfullmäktiges vice ordf.

Ledamöter och suppleanter.

Se nedan.

Avdelningen A

(för frågor av huvudsakligen ekonomisk art).

Ordförande.

Cederborg, A. (se ovan).

Vice ordförande.

Karlsson, W. E., assistent.

Ledamöter.

Karlsson, W. E. (se ovan). (Arb.)

Stendahl, S., grosshandlare. (Mod.)

¹⁾ Partibeteckningar vid valet: »Arbetspartiet» (»Arb.»), »Moderata gruppen» (»Mod.») och »De frisinnade» (»Fris.»).

Sf. Ekman, V. R., direktör. (Arb.)
 Juhlin-Dannfelt, C. G., vice auditör. (Mod.)
 Sandberg, H. K. A., bankkassör. (Arb.)

Suppleanter.

Norén, A. J. N., byggnadsingenjör. (Mod.)
 Wallin, J. A., överpostiljon. (Arb.)
 Söderström, G. A. E., ombudsman. (Arb.)
 Hultman, G. H., civilingenjör. (Mod.)
 Johanson, E., förtroendemän. (Arb.)

Avdelningen B

(för övriga frågor).

Ordförande.

Magnusson, G. G. (se ovan).

Vice ordförande.

Thelander, C. Th. F., ingenjör.

Ledamöter.

Larsson, O. E., folkskollärare. (Arb.)
 Bagge, G. A., fil. dr., docent. (Mod.)
 Björklund, C. G., journalist. (Arb.)
 Thelander, C. Th. F. (se ovan). (Fris.)
 Tengdahl, K. A., ledamot av försäkringsrådet. (Arb.)

Suppleanter.

Edkvist, C. J., inspektör. (Arb.)
 Magnuson, P. K., förgyllare. (Arb.)
 Herlitz, K. G., vice häradshövding. (Mod.)
 Hasselgren, C. L. L., f. d. auditör, advokat. (Fris.)
 Lindhagen, Anna J. J., barnvårdsinspektör. (Arb.)

Sekreterare m. m.

Se nedan stadsfullmäktiges och beredningsutskottets expedition.

Stadsfullmäktiges valkommitté.

I anledning av väckta motioner beslöt stadsfullmäktige den 21 november 1910 att vid varje tjänstgöringsårs första sammanträde utse inom sig en kommitté av nio ledamöter, benämnd valkommitté. Efter ändring den 29 juni 1914 av stadsfullmäktiges arbetsordning (§ 28) åligger det valkommittén, till vilken lika många suppleanter som ledamöter skola väljas, att upprätta och till fullmäktige ingiva förslag till de under det löpande tjänstgöringsåret ävensom vid första sammanträdet det nästföljande tjänstgöringsåret förekommande val med undantag av dels val, som av stadsfullmäktige förrättas vid det sammanträde, då beslut fattats om det uppdrag, valet avser, dels och val av ordförande och vice ordförande hos fullmäktige samt val till riksdagens första kammare. Valkommittén väljer inom sig en ordförande och en vice ordförande.

Då val, som tillhör kommitténs behandling, skall hos fullmäktige företagas, bör beredningsutskottet i god tid förut härom underrätta kommittén. Valkommitténs förslag jämte skiljaktiga yrkanden, där sådana förekommit, överlämnas till utskottet i form av tryckta valsedlar och

må ej åtföljas av annan motivering än redogörelse för inkomna avsigelser. Valsedlarna och dylik redogörelse utdelas till fullmäktige i slutna konvolut, såvitt ske kan samtidigt med utskottets valmemorial.

Senaste val skedde den 1 april 1919, med användande av proportionell valmetod.¹⁾

Ordförande.

Wickman, C. G. T., partikassör. (Arb.)

Vice ordförande.

Nilsson, F. O. V., bageriåldkare. (Mod.)

Övriga ledamöter.

Tengdahl, K. A., ledamot av försäkringsrådet. (Arb.)
 Sandberg, H. K. A., bankkassör. (Arb.)
 Wellin, Bertha, sjuksköterska. (Mod.)
 Gustafson, Hj. A., journalist. (Arb.)
 Lovén, S. A., försäkringsdirektör. (Mod.)
 Johansson-Wisborg, Anna S., fru. (Arb.)
 Cederborg, A., f. d. rådman, direktör. (Fris.)

Suppleanter.

Kämpe, K. A., ombudsman. (Arb.)
 Hallgren, L. G., järnkramhandlare. (Mod.)
 Hagelin, G. L., bokbindarmästare. (Arb.)
 Sjöström, Chr., kontorschef. (Arb.)
 Kinmanson, H. S., byrådirektör. (Mod.)
 Eklund, K., tjänsteman. (Arb.)
 Cederlöf, P. A., handlande. (Mod.)
 Rissén, Hj. R., tulltjänsteman. (Arb.)
 Fjällbäck-Holmgren, Karin H., fru. (Fris.)

Av kommittén antagen sekreterare.

Gyllensvärd, G. V., registrator hos stadsfullmäktige.

Stadsfullmäktiges kommitté för utskänkningsärenden.

Stadsfullmäktiges exp., Börshuset, St.

Denna kommittés tillsättande föranleddes närmast av en motion, vari hemställdes, att stadsfullmäktige skulle ingå till k. maj:t med begäran om sådan ändring i k. förordningen angående försäljning av vin och öl den 9 juni 1905, att beträffande Stockholm den stadsfullmäktige åliggande skyldigheten att avgiva utlåtande över ansökningar om tillstånd att utskänka vin eller öl kunde överlätas på en av stadsfullmäktige tillsatt delegation eller på annat sätt ordnas utan att syftet med den nuvarande bestämmelsen i ämnet åsidosattes. Stadsfullmäktige, som ej biföll motionen i dess ursprungliga form, beslöt den 25 mars 1907 att utse en kommitté av sju personer med uppdrag att grans-

¹⁾ Partibeteckningar vid valet: »Arbetspartiet» (»Arb.»), »Moderata gruppen» (»Mod.») och »De frisinnade» (»Fris.»).

ka och till stadsfullmäktige ingiva yttranden över de under året inkommande ansökningar om tillstånd att härstädes utskänka vin eller öl samt om ombyte av lokal för sådan utskänkning. För sin verksamhet hava kommittéledamöterna sinsemellan uppdelat staden så, att var och en av dem har sitt särskilda distrikt. Stadsfullmäktige uppdrogo den 7 mars 1910 åt kommittén att likaledes efter granskning avgiva yttrande över till fullmäktige under året remitterade ansökningar av klubbar eller andra föreningar om tillstånd att utskänka brännvin. Vissa principer för dessa utskänningsrättigheters meddelande hava fastställts av stadsfullmäktige den 4 mars 1912. — Kommittén, som tillsattes för ett år i sänder, är sålunda egentligen att betrakta som en kommission för vissa löpande ärendens beredning.

Stadsfullmäktige utsågo den 13 jan. 1919, utan användande av proportionellt valsätt, för året nio ledamöter i kommittén.

Ledamöter.

Falk, H. A., handlande; Forsell, J. A. S:son, expeditionsförare; Hallgren, L. G., järnkramhandlare, stadsfullm.; Hasselgren, J. S., fabrikör; Lund, C. J., skrädderiikare, stadsfullm., ordf.; Löfgren, A., sekreterare; Rosenius, P., handlande; Vester, A., sjukkasstjänsteman; Zetterlund, C. R., kontorschef, stadsfullm.

Av kommittén antagen sekreterare.

Schlytern, C. H., kanslist i stadsfullm:s expedition.

Stadsfullmäktiges och beredningsutskottets expedition.

Börshuset, St.; rt. 65 68; st. 28 29; expeditionstid: 11—2.

Expeditionens chef är sekreteraren. Honom åligger att föra protokollen vid fullmäktiges och beredningsutskottets sammanträden, uppsätta och expediera utlåtanden och beslut, ombesörja brevväxlingen, upprätta och efter varje kvartals slut till drätselnämnden avlämna böteslängd¹⁾, bestyrka riktigheten av protokollsavskrifter, tillhandagå ordföranden vid föredragningslistans uppsättande, sörja för att de upptecknade yttrandena bliva kopierade och talarna tillställda, ombesörja tryckning och korrekturläsning av stadsfullmäktiges protokoll jämte därtill hörande yttranden även som av beredningsutskottets utlåtanden jämte därtill hörande bilagor, hava insende över det sätt, varpå diariet och övriga föreskrivna anteckningar föras samt arkivet vårdas, och i övrigt lämna det tjänstebitråde, därom ordföranden eller utskottet honom anmodar.

¹⁾ För stadsfullmäktigs förfallolösa bortovaro från fullmäktiges sammanträden (2 kr. varje gång, eventuellt 4 kr., om sammanträdet på grund av fåtaligt besök måst inställas eller upplösas).

Registratorn åligger enligt arbetsordningen att föra diarium och andra anteckningar, vilka av fullmäktige eller beredningsutskottet anses erforderliga, vårda arkivet, besörja utskrifter av expeditioner, biträda vid kollationering och korrekturläsning samt i övrigt lämna det tjänstebitråde, därom ordföranden, utskottet eller sekreteraren honom anmodar.

Instruktion. Arbetsordning för Stockholms stadsfullmäktige och deras beredningsutskott den 1 juni 1904 med ändringar den 16 sept. 1907, 21 nov. 1910 och 29 juni 1914.

Stat år 1919. Utgifter: 204,410 kr.

Sekreterare (0).

Barthelson, C. G.; rt. 65 68; st. 29 30; motagningsstid: 11—12.

Registrator (12).

Gyllensvärd, G. V.; rt. 40 92; st. 11 14.

Stenografer.

(Anslag 12,000 kr.)

Cronvall, P. A. (förste stenograf); Widegren, P. G.; Schött, C. F. L.; Junker, S. G.; Lindström, E. G.

E. o. tjänstemän.

(Anslag 6,000 kr.)

Hildebrand, E., bitr. sekreterare; Schlytern, C. H., kanslist.

Kontorsbiträde (5).

Jacobsson, Elsa.

Förste vaktmästare (6).

Sandahl, F. G. W.

Vaktmästare (4).

Johansson, J. V.; Olsson, E. V.; Ylander, K. R. (extra).

Sammanslutningar bland stadsfullmäktige.

Stadsfullmäktiges moderata grupp.

Gruppens medlemsantal är 35.

Styrelse.

d'Ailly, G. A. H., byråchef, sekr.; Juhlin-Dannfelt, C. G., vice auditör, vice ordf.; Kinmanson, H. S., byrådirektör; Stendahl, S., grosshandlare, kassaförv.; Östberg, J., f. d. kammarrättsråd, ordf.

Medlemmar.

Ahlbin, G. H. G., journalist; d'Ailly, G. A. H., byråchef (se ovan); Almström, O. H., disponent; Bagge, G. A., docent; Bergstedt, P., ingenjör; Borgström, A. G. S., justitieråd; Carlsson, B. A., förste aktuarie; Cederlöf, P. A., handlande; Hallgren, L. G., järnkramhandlare; Heijne, E. W., advokat; Herlitz, K. G., vice häradsböv-

Sf.

ding; **Hultman**, G. H., civilingenjör; **Johansson**, f. Franzén, Katy, fru; **Juhlin-Dannfelt**, C. G., vice auditör (se ovan); **Kinmanson**, H. S., byrådirektör (se ovan); **Källander**, A. J., kyrkoherde; **Lagerbjelke**, J. G., greve, byråchef; **Liander**, M. E., grosshandlare; **Lindmark**, C. A., skomakarmästare; **Löven**, S. A., försäkringsdirektör; **Lund**, C. J., skrädderiidkare; **Magnusson**, A. E., byggmästare; **Nilsson**, F. O. V., bageriidkare; **Norén**, A. J. N., byggnadsingenjör; **Schultz**, L. H., direktör; **Stendahl**, S., grosshandlare (se ovan); **Söderberg**, N. E., handelsträdgårdsmästare; **Törnell**, f. Weber, Gertrud, fru; **Wellin**, Bertha, sjuksköterska; **Wikström**, E. B., överkrigsskålar; **Vinberg**, S. W., överingenjör; **Zetterlund**, C. R., kontorschef; **Åkerlindh**, J. G., direktör; **Östberg**, J., f. d. kammarråtsråd (se ovan); **Östman-Sundstrand**, L. Elisabeth, fru.

Stadsfullmäktiges frisinna- de grupp.

Gruppens medlemsantal är 10.

Styrelse.

Bendixson, I. O., professor, vice ordf.; **Broomé**, f. Lothigius, Emilia A. K., fru; **Cederborg**, A., direktör, ordf.; **Hasselgren**, C. L. L., f. d. auditör, advokat, sekr. och kassaförv.; **Thelander**, C. Th. F., ingenjör.

Medlemmar.

Bendixson, I. O., professor (se ovan); **Broomé**, f. Lothigius, Emilia A. K., fru (se ovan); **Cederborg**, A., direktör (se ovan); **Fjällbäck-Holmgren**, Karin H., fru; **Hasselgren**, C. L. L., f. d. auditör, advokat (se ovan); **Lamm**, H. F., grosshandlare; **Lidman**, C., överlärare; **Nordlund**, K., förste folkskolinspektör; **Stäel von Holstein**, Ch. Mathilda, sekreterare; **Thelander**, C. Th. F., ingenjör (se ovan).

Arbetarepartiets stadsfullmäktige- grupp.

Gruppens medlemsantal är 51.

Styrelse.

Ekman, V. R., direktör, ordf.; **Gustafson**, Hj. A., journalist; **Karlsson**, W. E., assistent, vice sekr.; **Larsson**, O. E., folkskollärare; **Månsson**, Gertrud K., handelsidkerska, kassör; **Tengdahl**, K. A., ledamot av försäkringsrådet, vice ordf.; **Thorberg**, J. A. J., sekreterare, sekr.

Medlemmar.

Ahlström, W., förtroendeman; **Anderson**, K. O., korrekturläsare; **Andersson**, E. O., kassör; **Andersson**, J. E., spärvagnskonduktör; **Berglund**, J. E., kassör; **Berntsson**, C. F., chaufför; **Björklund**, C. G., journalist; **Blomqvist**, S. E. G., mekaniker; **Carlsson**, f. Lind-

skog, Anna R., fru; **Danielsson**, T. Hj., möbelsnickare; **Edkvist**, C. J., inspektör; **Eklund**, K., tjänsteman; **Ekman**, V. R., direktör (se ovan); **Erikson**, G. O., kassör; **Eriksson**, S. J., förtroendeman; **Grönwall**, J. K. (Hanna), hembiträde; **Gustafson**, Hj. A., journalist (se ovan); **Gustafson**, f. Pettersson, Ruth V. M., fru; **Hagelin**, G. L., bokbindarmästare; **Johansson**, E., förtroendeman; **Johansson-Wisborg**, Anna S., fru; **Karlsson**, W. E., assistent (se ovan); **Klefbeck**, E. A., kyrkoherde; **Kämpe**, K. A., ombudsman; **Köpper**, E. H., ciselör; **Lange**, E., kassör; **Larsson**, O. E., folkskollärare (se ovan); **Linde**, N., förtroendeman; **Lindhagen**, Anna J. J., barnavårdsinspektör; **Lindley**, f. Jonsson, Elin J., fru; **Ljunberg**, K., ekonomichef; **Magnusson**, G. G., bankdirektör; **Magnusson**, P. K., förgyllare; **Månsson**, Gertrud K., handelsidkerska (se ovan); **Pehrsson**, J. P., förtroendeman; **Persson**, P. G., faktor; **Rissén**, Hj. R., tulltjänsteman; **Sandberg**, H. K. A., bankkassör; **Sjöström**, Chr., kontorschef; **Skålander**, O. A., bryggeriarbetare; **Stålander**, Helena A. J., bryggeriarbeterska; **Söderström**, G. A. E., ombudsman; **Tengdahl**, K. A., ledamot av försäkringsrådet (se ovan); **Tengein**, K. A. H., maskinarbetare; **Thorberg**, J. A. J., sekreterare (se ovan); **Tinggren**, G. A., maskinarbetare; **Törnberg**, A. O. O., signalreparatör; **Wahl**, G. A., montör; **Wallin**, J. A., överpostiljon; **Wiberg**, E. A., förtroendeman; **Wickman**, C. G. T., partikassör.

Socialdemokratiska vänster- gruppen.

Gruppens medlemsantal är 4.

Medlemmar.

Fält, A. S., träarbetare; **Lindbergh**, N. E., disponent, sekr. och kassör; **Lindhagen**, C. A., borgmästare, ordf.; **Ström**, O. F., redaktör.

Stadsfullmäktiges nykterhets- grupp.

Gruppens medlemsantal är 10.

Styrelse.

(Nytt val sker i maj.)

Klefbeck, E. A., kyrkoherde, ordf.; **Norén**, A. J. N., byggnadsingenjör, kassaförv.; **Lindbergh**, N. E., disponent, sekr.

Medlemmar.

Berglund, J. E., kassör; **Broomé**, f. Lothigius, Emilia A. K., fru; **Karlsson**, W. E., assistent; **Klefbeck**, E. A., kyrkoherde (se ovan); **Lidman**, C., överlärare; **Lindbergh**, N. E., disponent (se ovan); **Lindhagen**, C. A., borgmästare; **Norén**, A. J. N., byggnadsingenjör (se ovan); **Ström**, O. F., redaktör; **Tengdahl**, K. A., ledamot av försäkringsrådet.

Stockholms stads drätselnämnd

och i samband därmed stående institutioner.

Drätselnämnden.

Stora Nygatan 2 B, St.; rt. 164 74; st. 29 00. Samfällda drätselnämnden sammanträder i regel sista tisdagen i varje månad; första avdelningen vanligen varje (sommaren: varannan) tisdag; andra avdelningen vanligen varje (sommaren: varannan) onsdag.

Då Stockholm erhöi sin nya kommunalförordning år 1862, sammanfördes stadens egentliga drätselväsende under drätselnämnden, som ursprungligen, oavsett pleniären, arbetade på tre avdelningar, av vilka den första handlade det egentliga drätselväsendet, eller alla de bestyr, vilka icke uppdragits åt de övriga avdelningarna, den andra frågor rörande inkvartering, brandvaks- och båtsmanshåll samt militärkompaniet och den tredje ärenden, som rörde gatuläggning, lyshållning och vattenledning. Ordet skulle föras av överståthållaren, då han var tillstädes. Alla framställningar från avdelningarna till stadsfullmäktige eller annan myndighet måste gå genom nämnden in pleno. Nämnden sammanträdde första gången den 1 april 1864. Sedan ett av stadsfullmäktige godkänt förslag att sammanföra allt stadens kommunalförvaltning under en enda, på avdelningar arbetande nämnd, ogillats av kungl. maj:t, erhöi nämnden i stället den 14 december 1883 ny instruktion. Enligt denna inskränktes avdelningarna till två, valda omedelbart av stadsfullmäktige för två kalenderår. Med bibehållande av överståthållarens rätt att föra ordet, då han var tillstädes,ingo nämnden och avdelningarna rätt att utse sina ordförande i stället för vice ordförande. Genom k. kungörelsen den 12 oktober 1894 gjordes i nämndens instruktion den ändring, att ärenden rörande stadens renhållning överflyttades från första till andra avdelningen. Med inrättande av en särskild fastighetsnämnd har fr. o. m. år 1919 förvaltningen av stadens fasta egendom överflyttats till denna.

Drätselnämnden vårdar och förvaltar allt egendom (med undantag av fastigheter), som tillhör staden samfällt och icke är ställd under annan stadsmyndighets förvaltning. Nämnden uppbär, förvaltar och redovisar i föreskriven ordning de inkomster, vilka inflyta av allmänna rörelsen eller inkomstgivande rättigheter eller beredas genom uttaxering eller annorledes; tillser, att stadens rätt i dessa avseenden behörigen iakttages, samt bestrider de utgifter, vilka erfordras för stadens allmänna behov i här nedan uppgivna avseenden

och blivit bestämda i den ordning, som föreskrives i k. förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm. Nämnden utövar med de i § 4 i instruktionen omförmälda undantag sin verksamhet på två avdelningar. Vardera avdelningen består av tio ledamöter med fem suppleanter.

Första avdelningen handhaver stadens penningförvaltning, avgiver yttrande i alla stadsfullmäktiges prövning underställda frågor rörande förvärfv eller avyttring av fast egendom samt handläggger alla andra ärenden, som icke, enligt vad här nedan sägs, tillkomma andra avdelningen.

Andra avdelningen handhaver förvaltningen av stadens gator, torg och andra allmänna platser med därtill hörande anläggningar, såsom viadukter, trappor, hissar, avlopp, bekvämlighetsinrättningar, planteringar m. m., samt av stadens förråd och vattenledning. Andra avdelningen handläggger vidare, där ej stadsfullmäktige annorlunda bestämma, frågor om hus- och brobyggnader, samt frågor rörande gatutrafiken, gatuleddningar, den allmänna belysningen (utom å hamnområdena) och stadens renhållningsväsende.

Nämnden äger att samfällt besvara remiss eller behandla annat ärende, som uttryckligen blivit hänskjutet till hela nämnden, vare sig av överståthållarämbetet, stadsfullmäktige, beredningsutskottet eller någon nämndens avdelning; att avgöra mellan avdelningarna uppkommen fråga, till vilkenderas behandling ett ärende rätteligen hör, samt att förordna till tjänster, som äro för hela nämnden gemensamma. I övrigt förordnar varje avdelning sina underlydande tjänstemän. Genom val utse nämnden och dess avdelningar inom sig ordförande för varje tjänstgöringsår, vilket börjar den 1 januari. Avdelningarna äga att, på sätt dem synes lämpligast, mellan sina ledamöter fördela den närmare tillsyn och kontroll å förvaltningen i alla dess delar, avdelningarna älliga. (Se nedan angående vissa delegerade.)

Stadsfullmäktiges prövning underställas de beslut, som angå verkställande av större byggnadsarbeten och andra företag för stadens räkning, då kostnaden därför icke kan bestridas med de till sådana ändamål för året bestämda anslag; nya eller förhöjda avgifter å allmänna rörelsen för begagnande av de platser, som blivit åt den samma anvisade eller av sådana inrättningar, som äro gjorda för dess betjänande; upptagande av lån på längre återbetalningstid eller större belopp än att det kan betäckas med de för året påräknade inkomster; avskrivning ur räknenska-

Dn. perna av någon stadens fordran, sedan vederbörande revisorer yttrat sig däröver.

Revision av nämndens räkenskaper och förvaltning sker genom fem av stadsfullmäktige utsedda revisorer.

Instruktioner m. m. K. instruktionen för Stockholms stads drätselnämnd den 14 dec. 1883, med ändringar genom k. kungörelserna den 10 maj 1889, den 3 mars 1893, den 12 okt. 1894, den 16 okt. 1896, den 12 maj 1908 och den 18 dec. 1918.

Stat år 1919. Nämnden in pleno: utgifter 622,800 kr., inkomster 15,800 kr. Första avdelningen: utgifter 49,714,800 kr. (varav avdelningens brist från 1918 743,879:46 kr.), inkomster 24,550,800 kr. Andra avdelningen: utgifter 12,512,600 kr. (varav avdelningens brist från 1918 45,982:77 kr.), inkomster 5,911,400 kr. *Anm.* Å första avdelningens stat upptages en mängd kommunala institutioner, vilka ej sortera under nämnden.

Drätselnämndens ledamöter.

Ordförande.

Borgström, A. G. S., justitieråd, stadsfullm. (se nedan).

Övriga ledamöter

(se nedan under de båda avdelningarna).

Drätselnämndens första avdelning.

Ordförande.

Borgström, A. G. S. (se ovan).

Övriga ledamöter.

- *Berglund, J. E., kassör, stadsfullm.
- *Erikson, G. O., kassör, stadsfullm.
- *Lidman, C., överlärare, stadsfullm.
- *Lindmark, C. A., skomakarmästare, stadsfullm.
- *Schultz, L. H., direktör, stadsfullm.
- Stendahl, S., grosshandlare, stadsfullm.
- Stockman, G., bankdirektör.
- Welin, K. G. A., trafikdirektör.
- Wickman, C. G. T., partikassör, stadsfullm.

Suppleanter.

- Jonsson, J. A., andre folkskolinspektör.
- *Lovén, S. A., försäkringsdirektör, stadsfullm.
- Löfgren, A., sekreterare.
- *Norén, A. J. N., byggnadsingenjör, stadsfullm.
- Österlöf, J. A. J., vice häradshövding.

Drätselnämndens andra avdelning.

Ordförande.

*Dahlberg, A. E., rådman.

Övriga ledamöter.

- *Hallgren, L. G., järnkramhandlare, stadsfullm.
- Hjortzberg, E. G., kapten, direktör.
- *Hultman, G. H., civilingenjör, stadsfullm.
- Karlsson, W. E., assistent, stadsfullm.
- *Kinmansson, H. S., byrådirektör, stadsfullm.
- *Lagerholm, O. W., fil. lic., f. d. fabriksidkare.
- *Lange, E., kassör, stadsfullm.
- Lindqvist, E. V., ingenjör.
- Magnusson, A. E., byggmästare, stadsfullm.

Suppleanter.

- Forssberg, E. V., direktör.
- *Johanson, E., förtroendemän, stadsfullm.
- Liander, M. E., grosshandlare, stadsfullm.
- *Nilsson, F. O. V., bageriidkare, stadsfullm.
- *Weidenhayn, P. A., banktjänsteman.

Drätselnämndens revisorer.

(Utsedda av stadsfullmäktige för granskning av 1918 års förvaltning.)

- d'Ailly, G. A. H., byråchef, stadsfullm.
- Bjurström, D. A., grosshandlare.
- Nissvandt, S. G., direktör.
- Nylander, O. E., direktör.
- Örne, A. E., redaktör.

Drätselnämndens delegerade.

Drätselnämnden äger, såsom ovan nämnts, på sätt nämnden lämpligast synes, mellan sina ledamöter fördela den närmare tillsyn och kontroll å förvaltningen i alla dess delar, som åligger nämnden. De härför valda delegerade utses dels av nämnden in pleno, dels av de skilda avdelningarna.

Delegerade för stadens arkiv.

(Utsedda av drätselnämnden in pleno.)

- Borgström, A. G. S., justitieråd, stadsfullm.;
- Lagerholm, O. W., fil. lic., f. d. fabriksidkare.

Kassainspektörer.

(Utsedda av drätselnämndens första avd.)

- Berglund, J. E., kassör, stadsfullm.;
- Lindmark, C. A., skomakarmästare, stadsfullm.

Utgiftsgranskare.

(Utsedda av drätselnämndens andra avd.)

- Lindqvist, E. V., ingenjör;
- Lange, E., kassör, stadsfullm.

Renhållningsdelegerade.

(Utsedda av drätselnämndens andra avd.)

- Lagerholm, O. W., fil. lic., f. d. fabriksidkare;
- Kinmansson, H. S., byrådirektör, stadsfullm.

Belysningsdelegerade.

(Utsedda av drättselnämndens *andra* avd.)

Hjortzberg, E. G., direktör; Nilsson, F. O. V., bageriiddkare, stadsfullm.

Delegerade för byggnadskontorets olika avdelningar.

(Utsedda av drättselnämndens *andra* avd.)

Arkitekturavdelningen.

Lindqvist, E. V., ingenjör; Hultman, G. H., ingenjör, stadsfullm. (suppl.).

Gatuavdelningen.

Lindqvist, E. V., ingenjör; Kinmanson, H. S., byrådirektör, stadsfullm. (suppl.).

Parkavdelningen.

Lagerholm, O. W., fil. lic., f. d. fabriksiddkare; Lindqvist, E. V., ingenjör (suppl.).

Vattenledningsverket.

Lange, E., kassör, stadsfullm.; Hultman, G. H., civilingenjör, stadsfullm. (suppl.).

Förrådsavdelningen.

Hjortzberg, E. G., direktör; Hallgren, L. G., järnkramhandlare, stadsfullm. (suppl.).

Delegerade för granskning av ansökningar om understöd.

(Utsedda av drättselnämndens *andra* avd.)

Lagerholm, O. W., fil. lic., f. d. fabriksiddkare; Lindqvist, E. V., ingenjör.

Inspektör över folkbiblioteken.

(Utsedd av drättselnämndens *första* avd.)

Lagerqvist, H. E.

Drättselnämndens kansli och expedition.

Stora Nygatan 2 B, 1 tr., St.; rt. 16474; st. 2900; expeditionstid: 10—3.

De olika avdelningarna av drättselnämnden hade till en början sina särskilda kanslier; fr. o. m. år 1877 fingo avdelningarna emellertid ett gemensamt kansli. Kansliet förestås av sekreteraren. Honom åligger bl. a.: att till föredragning bereda samt föredraga de till drättselnämndens handläggning hörande ärenden, evad de skola behandlas i plenum eller på avdelningar; att föra protokoll så väl vid samfälliga nämndens som avdelningarnas sammanträden; att uppsätta beslutade skrivelser och utlåtanden m. m. Notarien åligger: att biträda sekreteraren samt

att, då sekreteraren är av förfall hindrad, fullgöra sekreterarens åligganden m. m. Registratören, som därjämte är kanslist, åligger: att föra diariet och andra anteckningar, vilka av drättselnämnden anses erforderliga, vårda arkivet, besörja utskrifter och expeditioner m. m.

Instruktion. Drättselnämndens instruktion för Stockholms stads drättselnämnds kansli den 29 nov. 1876, med ändringar den 7 aug. 1889 och den 30 maj 1895.

Sekreterare (17)

(dessutom personligt lönstillägg 1,000 kr.).

Folin, C. A.; st. 2020; mottagningstid: 1—2.

Notarie

(3,000 kr. jämte 2 ålderstillägg å 500 kr., å äldre övergångsstat).

Söderling, A. G. M.

Registrator (12).

Östberg, H.

Vaktmästare (4).

Ekström, J. V. T.

Drättselnämndens (stadens) ombudsmans expedition.

Stora Nygatan 2 B, 2 tr., St.; rt. 7922; st. 1189; expeditionstid: 1,30—3.

Ombudsmannen åligger bl. a.: att bevaka och föra drättselnämndens (stadens) talan inför domstolar, exekutionssäten samt andra myndigheter; att uppsätta förslag till kontrakt; att besörja förnyande av de inteckningar, som tillhöra de under nämndens vård stående kassor och fonder, samt indrivande av deras förfallna kapital- och räntefordringar; att deltaga i anbefallda inventeringar; samt att jämväl i övrigt iakttaga allt, vad för bevarande av drättselnämndens rätt erfordras.

Instruktion. Drättselnämndens instruktion för Stockholms stads drättselnämnds kansli den 29 nov. 1876.

Stadens ombudsman (0).

Johansson, J. E. (förordn. t. $\frac{1}{2}$ 1927); träffas säkrast 1,30—3.

Amanuens

(3,000 kr.; ej å stat).

Vakant.

Expeditionsbiträde

(3,000 kr.; ej å stat).

Karlsson, E. A. (se nedan, kammarkontoret).

Vaktmästare (4).

Wisborg, S. G. (se nedan, kammarkontoret).

Dn.

Dn. Drätselnämndens kammarkontor.

*Stora Nygatan 2 A och B, n. b., 1 och 2 tr.,
St.; rt. 164 74; st. 2900; expeditionstid:
10—2,30.*

De olika avdelningarna av drätselnämnden hade till en början sina särskilda räkenskapskontor (kammarkontor) och särskilda kassor. Fr. o. m. år 1880 sammanslogos dessa till ett enda, drätselnämndens kammarkontor.

Stadskamreraren är chef för kammarkontoret. Honom åligger huvudsakligen: att i behörig ordning och säkert förvar hålla drätselnämndens räkenskaper och övriga handlingar, som med räkenskaperna hava sammanhang; att jämte de av drätselnämnden utsedda kassainspektörer emottaga och i kassavalv förvara de värdepapper och säkerhetshandlingar, som äro under drätselnämndens vård och förvaltning; att vaka över att drätselnämndens inkomster i rätt tid inflyta; att föra bok över beräknade inkomster och utgifter under närmast kommande månader; att vid drätselnämndens avdelningars sammanträden avgiva kassarapport och föreslå till utbetalning de belopp, vilka böra av stadens medel utgå; att, sedan redogörelser och räkningar för året från stadens uppbördsmän och andra redovisningsskyldiga tjänstemän inkommit och av stadsrevisorn granskats, låta upprätta och avsluta drätselnämndens räkenskaper, vilka senast den 30 april varje år böra till nämnden ingivas; att närvara vid drätselnämndens och dess avdelningars sammanträden. Dessutom åligger honom att verkställa utredningar och avgiva utlåtanden över till kammarkontoret remitterade ärenden. För fullgörande av de skyldigheter, som genom denna instruktion åligger stadskamreraren, äger han att påkalla biträde av kamreraren, stadskassören och stadsbokhållaren ävensom av samtliga här nedan under kammarkontoret upptagna tjänstemän och biträden.

Kamreraren förestår expeditionen och har tillsyn över kontorets personal; stadskassören förestår den avdelning, som vanligen benämnas stadens kassakontor; stadsbokhållaren har att föra drätselnämndens räkenskaper.

Instruktion. Drätselnämndens instruktion för Stockholms stads drätselnämnds kammarkontor den 3 nov. 1880.

Stadskamrerare (0).

Malm, P. L.; rt. 164 75; st. 10 35; mottagnings-tid: 1—3.

Stadskamrerarens särskilda biträde
(arvode för år 1919: 10,000 kr.).

Nordwall, B. I. S., kamrerare vid renhållnings-verket; rt. 208 39; st. 27 44.

Stadskamrerarens sekreterare.

Malmros, N. (12), tjf. (se lönenämnden), *tjff.*
Bohman, A. G., bokhållare (se nedan); rt. 164 72; st. 25 95.

Registrator.

Ericson, Irma A. J., kontorsbiträde (5); rt. 164 75; st. 10 35.

Bokhållare (12).

Brodin, N. A., för statistik m. m.

Övriga tjänstemän.

Gustafson, J. A. T., amanuens, tjf. (se livsmedels-nämnden); **Ekwall, N. A.,** amanuens; **Anderberg, G. H. A.,** amanuens; **Strandberg, Paula H.;** **Stråberg, Elvira K.,** kontorsbiträden (5).

Kammarkontorets expedition.

Kamrerare (16).

Holmberg, K. E.; rt. 78 13; st. 26 17.

Avd. för utanordnings- och avlöningsärenden,
fondförvaltning m. m.

(direkt under kamreraren).

Bokhållare (12).

Svensson, S. A., för fondbokföringen; rt. 78 13; st. 26 17; **Bohman, A. G.,** tjf. (se ovan), *tjff.*
Georgii, N. H. (se nedan), för avlöningsärenden och taxeringsuppgifter m. m.; rt. 78 13; st. 26 17; **Ruus, R. A.,** kamrerarens assistent; st. 25 95.

Övriga tjänstemän.

Gilljam, K. G., amanuens; **Öqvist, M. V. (exspektanslön 2,500),** för inventariatskaffning och upphandlingar; rt. 78 13; st. 26 17; **Edstam, N. H.,** tf. amanuens; **Larsson, Astrid S.,** kontorsbiträde (7); **Bergström, E. Ulrika, Lundberg, Berta M. V.,** kontorsbiträden (5).

Kupongavdelningen.

Bokhållare, tillika aktuarie (12).

Palm, G. E.; rt. 126 34; st. 26 60.

Övriga tjänstemän.

Arvidson, H. A., amanuens; **Högberg, Karin, Lindahl, Hulda A.,** kontorsbiträden (7).

Dessutom tillfälliga biträden.

Stadens kassakontor.

Stadskassör (15).

Huss, J. A.; rt. 163 09; st. 48 72.

Kassörer.

Vimmerstedt, K. A. R., bokhållare och biträdande kassör (12); af **Donner, G. A. J.,** amanuens.

Kassakontrollanter.

Lind, J. T., bokhållare (12), tjl. (se hamnstyrelsen), t.jf. Wallenberg, K. A.; Pyk, Inez M. M., kontorsbiträde (7); Gustafsson, Ester W., skrivbiträde (4).

Övriga tjänstemän.

Öberg, S. A., Smedin, C. A., Hagström, E. J. H., Karlsson, I., amanuenser.

Kammarkontorets räkenskapsavdelning.

Stadsbokhållare (14).

Billing, J. M. A.; rt. 164 73; st. 27 44; mottagningstid: 10—12.

Bokhållare (12).

Georgii, N. H., tjl. (se ovan), t.jf. Runnqvist, Hj. F.

Övriga tjänstemän.

Runnqvist, Hj. F., tjl., Johnson, A. W., amanuenser; Oterdahl, Hilma O., kontorsbiträde (7); Ternström, Margareta, en vakant, skrivbiträden (4).

Stenografer och biträden

å drätselnämndens kansli samt kammarkontorets och ombudsmannens expeditioner.

Tunell, Signe E. M., Rignér, Valborg M., kontorsbiträden (5).

Dessutom extra biträden.

Förste vaktmästare (6)

(nuv. innehavaren kvarstår å övergångsstat).

Winberg, K. A.

Vaktmästare (4).

Petterson, A. R.; Öberg, C. N.; Kjellmodin, B. O.; Wisborg, S. G. (tillika å ombudsmans-expeditionen); Andersson, I.

Dessutom tretton vaktmästarbiträden samt två port- och nattvakter.

Stockholms stads revisionskontor.

Stora Nygatan 2 B, 3 tr., St.; rt. 218 20; st. 11 99, 12 99; expeditionstid: 10—2,30.

Redan i mitten av 1700-talet fanns å Stockholms stads stat anställd en stadens revisor, vilket framgår av bland annat k. brev från åren 1743 och 1754 angående avlöningsförmåner för denne tjänsteman. Honom ålåg att granska stadens auktionsverks räkenskaper och därav uppgöra årligt bokslut och att revidera stadens övriga uppbördsmäns och för emottagna medel redovisningsskyldiga tjänstemäns räkningar, ävensom dem, vilka inkommo över stadens rekviderade

och upphandlade behov av alla slag. Med ökningen i göromålen erhöill denne revisor sedermera till sitt biträde en kontorsskrivare. Dessa tvenne tjänstemän utgjorde stadens reviderande organ vid tiden för den nya kommunalrepresentationens början. Göromålen voro fortfarande i huvudsak inskränkta till att omfatta räkenskaperna för den förvaltning, som vid förenämnda tid handhades av drätselnämndens 1:a avdelning. Håri skedde dock genom stadsfullmäktiges beslut den 14 februari 1865 den åndring, att samtliga nämnders och dem underlydande inrättningars räkenskaper skulle å stadens revisionskontor undergå siffergranskning, innan de överlämnades till utsedda revisorer. Med uttalande av att stadsrevisorn hädanefter skulle verkställa granskning av samtliga nämnders räkenskaper samt utöva kontroll å kommunalförvaltningen i alla dess delar, varigenom hans verksamhetsområde bleve i väsentlig mån utvidgat, hemställde drätselnämnden år 1869 i skrivelse till stadsfullmäktige om fastställande av en instruktion för stadsrevisorn. En sådan blev ock genom drätselnämndens försorg utarbetad och antogs av stadsfullmäktige den 1 augusti 1870. I dess första paragraf hette det: »Stadsrevisorn, vilken tillsättes av stadsfullmäktige efter drätselnämndens hõrande, åligger att granska räkenskaperna, som röra kommunalförvaltningen i Stockholm, samt tillse, att, evad därav beror, stadens rätt och bästa behõrigen iakttages.» Sedan emellertid revisionen av stadens räkenskaper vunnit den omfattning, att det icke längre var möjligt för en enda person att följa och ansvara för varje detalj av granskningsarbetet, blev detta arbete uppdraget å revisionskontoret i dess helhet genom den nya instruktion för Stockholms stads revisionskontor, som av stadsfullmäktige antogs den 16 maj 1893 och av överståthållarämbetet fastställdes den 1 juni s. å. Enligt denna instruktion, som alljämt gåller, skall revisionskontoret verkställa granskning av samtliga räkenskaper rörande kommunalförvaltningen i Stockholm, i åvseende å vilka ej annorledes är förordnat, och skall vid granskningen tillse, att, i vad därav beror, stadens rätt och bästa behõrigen iakttages. Stadsrevisorn åger att från vederbõrande myndigheter infordra de handlingar och uppgifter, som för arbetets verkställande finnas nödiga. Granskningen skall vara icke blott en siffergranskning utan ock en princip- och författningssgranskning: förutom kontrollering av uträkningarna skall tillse, att räkenskaperna åro fullständigst verifierade, samt att bestämmelserna i gällande författningar, taxor, upprättade kontrakt, av vederbõrande myndigheter fattade beslut eller i övrigt givna föreskrifter åro iakttagna. Allt efter som arbetena å revisionskontoret vuxit, hava ock antalet tjänstemän ökat; från och med år 1919 skola å kontoret finnas anställda: en stadsrevisor, som är chef för kontoret, en förste revisor, som skall vara förståndare för den första revisionslotten, och i vars

Dn. åliggande därjämte ingår att vara stadsrevisorers vikarie och vid behov ställföreträdare, en revisor, som skall vara föreståndare för den andra revisionslotten, sex revisorer, därav fem föreståndare för var sin revisionslott, sju kontorskrivare, sju kontorsbiträden samt erforderligt antal amanuenser och extra tjänstemän. Av ovanstående personal äro en revisor, en kontorskrivare och ett kontorsbiträde anställda å extra stat för år 1919. Stadsrevisorerna, förste revisorn, revisorerna, kontorskrivarna och kontorsbiträdena tillsättas och entledigas av drätselnämnden, som jämväl på stadsrevisorernas förslag antager och avskedar övriga biträden å revisionskontoret.

Den uppdelning af revisionskontorets arbeten å avdelningar eller lotter, varom ovan nämnts, tog sin början redan år 1910, men har först från och med år 1918 vunnit stadga. Från och med år 1919 är arbetet uppdelat i sju revisionslotter, vilkas omfattning synes här nedan.

Instruktion. Stadsfullmäktiges instruktion för Stockholms stads revisionskontor den 16 maj 1893.

Avlöning. Utom de ordinarie avlöningsförmånerna (se nedan) åtnjuta stadsrevisor anmärkningsarvode af 15 eller 25 % samt förste revisor, kontorskrivare och kontorsbiträde anmärkningsarvode af 10 %.

Stadsrevisor (16).

Hesselgren, A. V.; personligen st. 11 99; mottagningstid: 10—12.

1:a revisionslotten.

(Granskningen af drätselnämndens och dess första avdelnings räkenskaper med Stockholms stads och drätselnämndens bokslut.)

Förste revisor (14).

Barkman, E. V.; personligen st. 11 99.

Revisor (12).

Anderzon, A. O. W.

Kontorskrivare (10).

Haglund, I. E.

Kontorsbiträde (7).

Ljungdahl, Tyra G. I.

Förutv. tjänsteinnehavare i Bromma
(exspektanslön 3,000 kr.).

Larsson, L. H., f. d. kommunalkamrerare.

2:a revisionslotten.

(Granskningen af gas- och elektricitetsverkens räkenskaper med bokslut.)

Revisor (13).

Mathsson, M. K. R. G.; personligen st. 14 40 och 90 03.

Kontorskrivare (10).

Person, M. B.

Kontorsbiträde (7).

Sellman, B. E. R., tjf. (se nedan), *tjf.* Bergström, Wilma J. E. (se nedan).

3:e revisionslotten.

(Granskningen af drätselnämndens andra avdelnings, fastighetsnämndens, hamnstyrelsens, lantegendomsnämndens, i den mån densamma fungerar under 1919, och stadshusnämndens räkenskaper och bokslut samt förgranskningen af fastighetsnämndens, hamnstyrelsens och renhållningsverkets utgiftsverifikationer.)

Revisor (12).

Sylvan, C. O.; personligen st. 12 99.

Kontorskrivare (10).

Andersson, E. V., tjf., tf. revisor (se nedan), *tjf.* Alvarsten, S. F. N. A:son (se byggnadskontorets förrädsavdelning).

Kontorsbiträde (5).

Bergström, Wilma J. E., tjf. (se ovan), *tjf.* Ericsson, Inez E. (se nedan).

4:e revisionslotten.

(Granskningen af hälsovårdsnämndens, folkskolektionens med barnavårdsnämndens samt yrkesskolenämndens räkenskaper och bokslut.)

Revisor (12).

Hedenstierna, C. A. O. H.; personligen st. 12 99.

Kontorskrivare (10).

von Krusenstjerna, C. G. A.

Kontorsbiträde (5).

Karlström, Olga M.

5:e revisionslotten.

(Granskningen af arbetsförmedlingens, fattigvårdsnämndens, kyrkogårdsnämndens och nykterhetsnämndens räkenskaper och bokslut.)

Revisor (12).

Erdmann, F. D.; personligen st. »byggnadskontoret» 35.

Kontorskrivare (10).

Lilliehöök, H. A.

Kontorsbiträde (7).

Svinhufvud, f. Schauman, Elsa M.

6:e revisionslotten.

(Förgranskningen av drätselnämndens, drätselnämndens 1:a och 2:a avdelningars, med undantag av renhållningsverkets, lönenämndens, nykterhetsnämndens och stadshusnämndens utgiftsverifikationer.)

Revisor (12).

Lindberg, A. E.; personligen st. 11 99.

Kontorsskrivare (10).

Stjerna, E.

Kontorsbiträde (7).

Anderberg, f. Carlsson, Gerda M.

7:e revisionslotten

(å extra stat).

(Granskningen av livsmedelsnämndens samt slakthus- och saluhållsstyrelsens räkenskaper och bokslut; skyldighet att biträda anordningslotterna [lotterna nr 3 och 6].)

Revisor

(3,600 kr.; ej å stat).

Andersson, E. V., tf. (se ovan); personligen st. 12 99.

Kontorsskrivare

(3,000 kr.; ej å stat).

Ericson, G. E. H., tf.

Kontorsbiträde

(1,200 kr.; ej å stat).

Ljunggren, Astrid M., tf. (se nedan).

Amanuens

(2,000 kr.; ej å stat).

Sellman, B. E. R. (se ovan).

E. o. tjänstemän

(1,200 kr.—1,800 kr.; ej å stat).

Ericsson, Inez E. (se ovan); Ljunggren, Astrid M. (se ovan); Hanström, R.; Ljungdahl, L. O.; Thufveson, S. E.; Kjellgren, G. F.; Romare, J. P.; Norén, K. V. N.

Vaktmästare (4).

Hofberg, K. L. E.

Dessutom ett vaktmästarbiträde.

Stadens personhiss i Stadsgården. Dn.

Vid Söderbergs trappor; st. Söder 23 75; hissen trafikeras söckendagar 6—10, 12—3 och 5—7 e. m.

Hissen byggdes enligt stadsfullmäktiges beslut den 31 dec. 1905 och öppnades för trafik den 22 dec. 1907. Avgiften utgör enligt drätselnämndens första avdelnings beslut den 18 juni 1907 4 öre för uppfärd och 2 öre för nedfärd.

Reglemente är fastställt av överståthållarämbetet den 18 dec. 1907.

Stat år 1919. Utgifter: 7,000 kr.; inkomster: 2,000 kr.

Tillsyningsman

(600 kr.; ej å stat).

Blom, P. J. B.

Stockholms stads byggnadskontor.

Övre Munkbron 1 A, St.; rt. 13 24, 69 65, 86 28, 86 32, 102 00, 116 23, 130 55; st. »byggnadskontoret»; expeditionstid: 10—2.30, lördagar och helgdagsaftnar 10—2. (Se för övrigt nedan under de olika avdelningarna.)

Nödvändigheten av att på ett håll koncentrera handläggningen av byggnadsfrågor, tidigare splittrad på olika håll, medförde 1874 tillsättande av en byggnadschef och utarbetande av en plan för ett byggnadskontor.

Byggnadskontoret lyder under drätselnämndens andra avdelning, som tillsätter och avskedar dess ordinarie personal med undantag dels för byggnadschefen, som tillsättes och avskedas av nämnden in pleno och för vilken stadsfullmäktige utfärda instruktion, dels för hamnavdelningen, vars ordinarie personal tillsättes av hamnstyrelsen. Byggnadskontoret är uppdelat på sex avdelningar; för var och en av dessa, med undantag för hamnavdelningen, utser drätselnämndens andra avdelning en delegerad (jfr sid. 49). Byggnadschefen åligger att hava inseende över alla de arbeten, som för stadens räkning utföras, såsom husbyggnad, vattenbyggnad, ordnande av trafikleder, vattenledning och stadens planteringar; att hos vederbörande nämnd eller avdelning göra framställningar och väcka förslag i ämnen, som ligga inom hans verksamhetsområde; att med biträde av honom underlydande verkställa alla förberedande åtgärder för ifrågakommande arbeten, såsom uppgörandet av ritningar, kostnadsförslag och profiler m. m.; att på lämpligaste sätt ordna arbetena och själv över dem ägna tillsyn, så att de bliva väl och billigt utförda; samt att hålla hand däröver, att vederbörande arbetschefer och andra honom underlydande var i sin befattning fullgöra sina åligganden och de särskilda föreskrifter, som dem av byggnadschefen meddelas. Byggnadschefen antager och avskedar de tillsyningsmän och arbetsbiträden, som icke av nämnden eller dess

Dn. avdelning autagas, samt bestämmer deras avlöning; allt detta dock med de inskränkningar, som kunna föräledas av stadsfullmäktiges eller stadens löneavtalsnämnds beslut ifråga om drifts- och arbetspersonals arbets- och lönevillkor. Vid drätselnämndens och dess avdelningars sammanträden bör byggnadschefen vara tillstädes och därvid efter förut verkställd utredning föredraga alla de ärenden, som ligga inom området för hans verksamhet. I hamnstyrelsens samt slakthus- och saluhallsstyrelsens överläggningar i byggnadsfrågor äger byggnadschefen deltaga. Jämval åligger det honom att vid påfordran tillhandagå kommunens övriga nämnder och styrelser i allt, vad till hans verksamhet hör. Över stadens samtliga arbeten åligger det byggnadschefen att för varje år uppgöra en fullständig berättelse. Byggnadschefen har att av stadens alla under kommunalstyrelsens lydande tjänstemän erhålla de upplysningar, varav han för fullgörande av sina åligganden kan vara i behov.

Instruktioner m. m. Instruktion för Stockholms stads byggnadschef den 14 nov. 1874 med ändring den 27 juni 1918. Instruktion för byggnadskontoret, fastställd av drätselnämndens andra avdelning den 7 april 1909. Bestämmelser ang. arbets- och löneförhållanden för byggnadskontorets arbetare äro utfärdade den 11 juni 1918.

Avlöningar. Enligt stadsfullmäktiges beslut den 3 mars 1919 utgår tillsvidare till på stat anställda verkmästare vid byggnadskontoret ett konjunkturtillägg, som för år räknat uppgår till 700 kr. för de i 8:e lönegruppen upptagna, 600 kr. för de i 9:e gruppen upptagna och 500 kr. för de i 10:e gruppen upptagna.

Stat år 1919. Utgifter: 7,436,720 kr.; inkomster: 3,440,365 kr.

Byggnadschef (0).

Kinberg, A. G. H.; rt. se ovan; st. »byggnadskontoret»; mottagningstid: 1—2.

Byggnadskontorets expedition.

Övre Munkbron 1 A, St.; rt. se ovan; st. »byggnadskontoret»; expeditionstid: se ovan.

Stat år 1919. Utgifter: 241,445 kr.

Registrator (12).

Olbers, G. E.

Byråingenjör, tillika sekreterare

(8,050 kr.; ej å stat).

Fröman, N. O.

Kontorsbiträden (5).

Fröman, Hedvig Ch.; Nordenstrahl, S. C. V. (Maj).

Skrivbiträden (4).

Piehl, f. Carlström, Hilma M. C. T.; Carlsson, Greta E.

Skrivbiträde

(1,200 kr.; ej å stat).

Nyman, Inez M.

Förste vaktmästare (6).

Dahlberg, K. J.

Vaktmästare (4).

Svensson, J. S.

Räkenskapsbyrån.

Övre Munkbron 1 A, St.; rt. se ovan; st. »byggnadskontoret»; expeditionstid: se ovan.

Kamrerare (14).

Jäderlund, E. R. G.

Bokhållare (12).

Elmquist, H. S. O.; Lind, A. E.; en vakant, *tjf.* **Sundmark, N. V. A.** (se nedan).

Kontorsskrivare (10).

Sundmark, N. V. A., tjf. (se ovan), *tjf.* **Grundström, N. E.; Björkman, A. B.**

Kontorsbiträden (7).

Schöldström, H. M. (Greta); Hallberg, Birgit M. H.

Kontorsbiträden (5).

Lundqvist, Karin J. M.; Dahlberg, Vega E. B.

Extra kontorsbiträden

(1,200 kr.; ej å stat).

Larson, Gerda A.; Henneberg, Karin.

Vaktmästare (4).

Karlsson, A. K.

Arkitekturavdelningen.

Övre Munkbron 1 A, St.; rt. se ovan; st. »byggnadskontoret»; expeditionstid: se ovan.

Avdelningen uppgör förslag till husbyggnader, verkställer desamma uppförande, utför underhåll av hus och statyer samt lämnar arkitektbiträde vid bro-, gat- och parkanläggningar, utredningar angående stadsplanen m. m.

Stat år 1919. Utgifter: 187,800 kr.; inkomster: 17,000 kr.

Arkitekt och chef (0).

Améen, K. G. (förordnad t. o. m. 1920); rt. 104 50; st. »byggnadskontoret»; mottagningstid: 1—3.

Ingenjör (13).

Öhman, G. A., byråingenjör; rt. se ovan; st. »byggnadskontoret».

Ritbyrå.

Rt. se ovan; st. »byggnadskontoret».

Föreståndare.

Chefen (se ovan).

Arkitekter (13).

Hjertén, P. G.; Nygren, W.; Perno, K. F.

Ingenjörer (13).

Wikert, E., konstruktör för byggnadskonstruktioner; Mortensson, E. T., konstruktör för gas-, vatten-, och avloppsledningar; Smith, A. O., konstruktör för elektriska installationer (gamla rådhuset).

Ingenjör (12).

Julin, H., avdelningschefens assistent, tillika registrator.

Arkitekter, ingenjörer och ritare

(3,000—4,450 kr.; ej å stat).

Johanson, W.; Swensson, F.; Sundström, K. V.; Andersson, F. O. G.; Hartwig, M.; Tholff, C. L.; Ericson, B. W.

Dessutom ett ritbiträde.

Byggnadsbyrå.

Gamla rådhuset, Riddarhustorget 8, 2 tr., St.; rt. till expeditionen 116 24, till övriga tjänsterum se ovan; st. »byggnadskontoret».

Stadsbyggmästare (16).

Linders, A.; rt. 116 24; st. »byggnadskontoret»; mottagningstid: 1—3.

Ingenjör (14).

Westerlund, D., byråingenjör.

Kontrollanter (12)

(för byggnadsarbeten).

Mottagningstid 2,30—3,30, lördagar och helgdagsaftnar 1—2.

Bandelin, S. O.; Bobeck, P. E., tjf., tjf. Norrgren, O. (se nedan); Scheja, J., kostnadsberäknare; Persson, J., tull- och varuhuskontrollant (Övre Munkbron 1 A).

Kontrollanter

(4,750 kr.; ej å stat)

(för byggnadsarbeten; mottagningstid som föregående).

Norgren, O. (se ovan); Lund, P. A.

Kontrollanter (11).

Wessberg, A. W. (för rörledningsarbeten); Börjesson, B. O. (för målningsarbeten).

Kontrollant

(3,600 kr.; ej å stat).

Johannsson, K. A. S. (för elektriska installationer).

Kontrollant (10).

Carlsson, C. L. (för plåtslageriarbeten).

Biträdande kontrollanter och mätare

(2,450—3,600 kr.; ej å stat).

Andreason, A.; Bergström, E. J.; Westerlund, J.; Lundén, K. Hj.; Eriksson, F. O.; Lundvik, L. J.; Lindbom, K. A.

Kontorsbiträde (5).

Nilsson, I. Kristina V.

Extra kontorsbiträde

(1,200 kr.; ej å stat).

Olsson, Anna S. Th.

Vaktmästare

(1,200 kr.; ej å stat).

Lundström, A. A.

Dessutom två verkmästare (9), fem verkmästare (8), tre biträdande verkmästare och ett vaktmästarbiträde (ej å stat).

Hamnavdelningen.

Brännkyrkagatan 2 A, 1 o. 3 tr., Sö.; rt. 86 45, 85 44; st. 18 02, 18 13, 33 08, 39 36; expeditionstid: 10—4.

(Jfr under hamnstyrelsen sid. 184.)

Avdelningen uppgör förslag till stadens hamnar och sjöfartsleder med därtill hörande vattenbyggnader; broar m. fl. anläggningar samt verkställer byggnad och underhåll av desamma.

Överingenjör och chef (0).

Lundberg, K. A. (förordnad t. o. m. 1920); mottagningstid: 1—4.

1:e ingenjör (16).

Sjödén, J.; mottagningstid: 2—4.

Arbetschef för Hammarbyleden

(10,000 kr.; ej å stat).

Åberg, E. M. (se nedan, vattenledningsverket); mottagningstid: 2—4.

Ingenjörer (14).

Nilsson, E. J.; Semler, C.

Maskiningenjör (14).

Davidsson, O. W.

Ingenjörer (12).

Adler, B. F.; Ekelöf, G. S.; Eriksson, E. E.

Ingenjörer

(3,100—6,650 kr.; ej å stat).

Jansson, G. H.; Anger, D. V. E.; Carlsson, A. A.; Hedström, E. A.; Bernell, S. M.; Bartoli, E. J. C.; Björkman, C. T. T.; Garberg, E. V.; Gustafson, G. J.; Ideström, S. A. M.; Karlsson, G. E.; Arvidsson, H. F.

Dn.

Dn.

Varvsingenjör

(5,300 kr., bostad; ej å stat).

Bley, W. N.

Varvsbolkhållare (10).

Stahre, G. A.

Kontorsbiträde (5).

Andersson, Gertrud A.

Ritbiträde (5).

Hubendick, E. Gerda A.

Skrivbiträde

(1,700 kr.; ej å stat).

Widén, A. Dagny M.

Vaktmästare (4).

Johansson, G. T.

Hamnbyggmästare (10).

Tall, J. A.; Andersson, A. T.; Andersson, A. O.

Verkmästare.

Nicklasson, A. V. E., kranverkmästare (10); fyra *verkmästare* (9); två *verkmästare* (8); en *maskinistförman* (8); åtta *verkmästare*, en *förrådsverkmästare* (ej å stat)

Dessutom tre ångbåtsbefälvare.

Gatuavdelningen.

Gamla rådhuset, Riddarhusorget 8, St.; telefoner och expeditionstid: se sid. 53 (byggnadskontoret).

Avdelningen uppgör förslag till gator, vägar, gatubroar och gatutrappor, avlopp m. m. samt verkställer anläggning och underhåll av desamma.

Stat år 1919. Utgifter: 2,261,900 kr.; inkomster 56,450 kr.

Överingenjör och chef (0).

Gimberg, C. J. (förordnad t. o. m. 1920); rt. se ovan; st. »byggnadskontoret»; mottagnings-tid: 1—3.

Byråingenjör (14).

Bjurelius, W. E.

Ingenjör (12).

Brolin, S. J. F.

Kontorsbiträde (5).

Josephson, Ella C.

Vaktmästare

(2,050 kr.; ej å stat).

Jonsson, F. V.

Gatubyrån.

Förste ingenjör och föreståndare (16).

Hedström, E.; mottagnings-tid: 2—3.

Distriktsingenjörer (14).

Lindahl, J. O. E., tjf. (se nedan, förrådsavd.), tjf. Adler, K. K. (se nedan); Bergman, C. G.; mottagnings-tid: 2—3.

Ingenjörer (13).

Adler, K. K., tjf. (se ovan), tjf. Lundvik, K. Fr. (se nedan); Wibbeck, N. G.

Ingenjörer (12).

Lundvik, K. Fr., tjf. (se ovan), tjf. Ingvall, A. T. (se nedan); Andersson, C. J.

Ritare (10).

Eriksson, C. E., tjf. (se nedan), tjf. Norder, H. I. T. (se nedan); Stenberg, G. V.

Ritare

(2,450 kr.; ej å stat).

Jansson, A.

Avloppsbyrån.

Förste ingenjör och föreståndare (16).

Hallberg, C. O.; mottagnings-tid: 2—3.

Ingenjör (14).

av Klercker, K. A.; mottagnings-tid: 2—3.

Ingenjörer (13).

Pehrson, K. C. P.; Hellgren, S. A.

Ingenjörer (12).

Lidvall, N. A. F.; en vakant.

Konstruktör (11).

Ingvall, A. T., tjf. (se ovan), tjf. Eriksson, C. E. (se ovan).

Ritare (10).

Stenhardt, J. O.

Ritare

(2,050—2,250 kr.; ej å stat).

Norder, H. I. T., tjf. (se ovan); André, C. F.

Vid gatu- och avloppsbyråerna dessutom fyra *verkmästare* (9) och sexton *verkmästare* (8).

Kartbyrån.

Föreståndare (11).

Bergström, A. A.

Ritbiträden (5).

Hjorth, Elsa; Bjurelius, Nanny M.; Folin, Hildgard S.; Lundqvist, Jenny Ch. M.; Myrberg, Johanna Ch.

Parkavdelningen.

Kontor: Götgatan 92 & 94, Sö.; rt. 164 19; st. 18 15; expeditionstid: se ovan. Växthus och trädskolor: Götgatan 109 A. Växthuset tillgängliga för allmänheten vardagar 9—1, sön- och helgdagar 11—4.

Avdelningen uppgör förslag till parker, planteringar m. m. samt verkställer anläggning och underhåll av desamma.

Stat år 1919. Utgifter: 527,985 kr.; inkomster: 6,755 kr.

Stadsträdgårdsmästare (15).

Hammarberg, L. M. F.; rt. 164 19; st. 18 15; mottagningstid: 9—10.

Trädgårdstekniker (13).

Johansson, A.

Förste trädgårdsmästare (10).

Johansson, G. F.

Kontorsbiträde (5).

Forsslund, Anna-Lisa.

Dessutom tre *trädgårdsmästare* (9) och tre *trädgårdsmästare* (8).

Förrådsavdelningen.

Gamla Brogatan 53, C.; rt. 14 36, 96 01; st. 14 39, 14 74, 43 47, 64 92; expeditionstid: 9—4, lördagar och helgdagsaftnar 9—3.

Avdelningen handhar byggnadskontorets gemensamma upphandlingsväsende, förråd, verkstäder, skogsavverkningar, transportmedel, stenhuggerier, grustag m. m., anskaffar och distribuerar kol, ved, oljor och diverse materialier till stadens övriga verk och inrättningar samt utövar kontroll över bränsleförbrukningen och värmeekonomen vid stadens ångpanneanläggningar.

Förrådsintendent och chef (17).

Låftman, K. J. T.; rt. 96 01; st. 14 39; mottagningstid: 2—4.

Förrådsintendentens expedition.

Assistent för inköpsärenden

(4,150 kr.; ej å stat).

Gillberg, E. A.

Bokhållare (12).

Arhén, N. G., huvudbokförare.

Bokhållare (10).

Zetterlund, C. E., registrator.

Förrådsskrivare (9).

Paulin, L. O. T., avlöningsärenden.

Kontorsbiträde (7).

Jonsson, Märta, korrespondent.

Kontorsbiträden

(1,550 kr.; ej å stat).

Möller, K. A.; **Eriksson**, J.

Skrivbiträde (4).

Schiller, Margareta.

Förrådstekniska byrån.

Förrådsingenjör och föreståndare

(4,450 kr.; ej å stat).

Sundberg, T. E. M.; mottagningstid: 1—3.

Bokhållare (10).

Curth, K. E. Eson.

Verkmästare

(en: en grupp 8; en: 3,100 kr.; ej å stat).

Carlsson, C. A. (snickareverkstaden, st. 64 92);

Hansson, C. O. (smidesverkstaden, st. 64 92).

*Värmekontrollant*¹⁾.

Selldin, C., ingenjör; rt. 23 74, 29 98, 211 18; st. 8 41, 98 51; mottagningstid: 9—10.

*Eldareinstruktör*¹⁾.

Blomqvist, A., övermaskinist; rt. 29 98; st. 8 41.

Förråden.

Huvudförrådet: Gamla Brogatan 53, C.; tel. se ovan. Södra förrådet: Timmermansgatan 49, Sö.; st. 36 38. Brädgårdarna: kvarter Röda Berget, st. 218 81; Inedal, st. 69 07; Timmermansgatan 54, st. 36 38.

Materialförvaltare (13).

Warnecke, F. W. F.; mottagningstid: 1—3.

Bokhållare (12).

Ljungström, G. I. N., bitr. materialförvaltare; **Seilitz**, G. E. (inventarieförrådet).

Bokhållare (10).

Nylén, A. G. (bränsle- och virkesförrådet) (se nedan); **Hedman**, T. E. (materialförrådet).

Förrådsskrivare (9).

Anderberg, Emma Chr.

Kontorsbiträden (5).

Lundqvist, A. K. (Karin); **Cederberg**, Ebba M.

Skrivbiträde

(1,200 kr.; ej å stat).

Östlund, Hildegard.

Förrådsmästare (10).

Karlsson, A. W., huvudförrådet; före och efter ordinarie kontorstid: st. 43 47.

Dessutom en *förrådsmästare* och fem *brädgårdsförmän* (ej å stat).

Bränsle- och transportbyrån.

Gamla Brogatan 53, C.; rt. 164 43; st. 54 92; sjötransporterna: Peder Myndes Backe 6, Sö.; rt. 148 69, 164 96; st. 18 39, 32 95.

¹⁾ Då dessa äro anställda och avlönade av Mellersta och Norra Sveriges ångpanneförening enligt kontrakt med byggnadskontoret och således i berörda egenskap äro ångpanneföreningens men icke stadens tjänstemän, hava de icke upptagits i kalenderns personalavdelning.

Dn.

Ingenjör och föreståndare

(7,550 kr.; ej å stat).

Lindahl, J. O. E. (se ovan, gatuavd.); mottagnings-
ningstid: 1—3.*Bokhållare* (10).**Nylén, A. G.** (se ovan).*Kontorsbiträde*

(1,550 kr.; ej å stat).

Nyström, K. G.

Dessutom två *verkmästare*, en *skogvak-
tare*, åtta *förmän*, två *transportmästare*,
en *ångbåtsbefälhavare* och en *maskinist* (ej
å stat).

Stenhuggerierna.

Stockholm: *Peder Myndes Backe* 6, Sö.;
*rt. 148 69, 164 96; st. 18 39, 32 95; Sten-
hamra*: *rt. Svartsjö 27; st. Skå 50; Vätö-
berg*: *rt. Vätö 2*.

Ingenjör och föreståndare (11)

(dessutom provision å tillverkad gatsten).

Ohlsson, J. E. B.; mottagnings-
ningstid: 2—4; *rt. 164 96; st. 32 95; träffas i regel vid Sten-
hamra första och vid Vätöberg tredje veckan
i varje månad.*

Verkstadsbokhållare (10).**Hydrom, T. H.**

Dessutom tre *stenhuggeriverkmästare* (8),
en *bergverkmästare* (8) och en *maskinist*
(8) samt två *stenhuggeriverkmästare*, en *ma-
skinist*, fem *bergförmän* och tre *mätare-
förmän* (ej å stat).

Vattenledningsverket.

Huvudkontor: *Torsgatan 30, Va.; rt. 11 10, 35 24; st. 7 37, 64 12, 69 89; expe-
ditionstid: 9—3,30 (lördagar och helg-
dagsaftnar 9—2,30).*

Avdelningskontor för rörnät och mätare:
*Torsgatan 30, Va.; rt. 11 10; st. 7 37, 69 89; expeditionstid: 9—3,30 (för telefon-
meddelanden hela dygnet).*

Debiteringskontor för vattenavgifter:
*Stora Nygatan 2 B, n. b., St.: rt. 68 99;
st. 25 11; expeditionstid: 10—3,30 (lörda-
gar och helgdagsaftnar 10—2).*

*Pumpverken vid Skanstull: Götgatan 96,
Sö.; rt. 20 17; st. 37 16.*

Laboratoriet: Götgatan 96; rt. 89 46.

*Pumpverken vid Norsborg: rt. Norsborg
44; st. Norsborg 10.*

Den 6 december 1855 beslöt Stockholms soc-
kenstämman anlägga en allmän ledning för
filtrerat vatten. Denna anläggning, som togs i
bruk år 1861, hämtade sitt vatten uteslutande
ur Årstaviken. Åren 1882—84 utvidgades detta

verk med ett nytt, beläget intill det gamla å den
härfor inköpta egendomen Eriksdal. Den 19 de-
cember 1899 och 7 maj 1900 beslöt stadsfull-
mäktige att vid Norsborg i Botkyrka socken,
mellan Borsjön och Mälaren, anlägga ett nytt
vattenledningsverk med tillhörande rörledning
till staden och reservoar å ett berg söder om
sjön Trekanten utanför Hornstull. Denna an-
läggning invigdes den 4 oktober 1904. Den
gamla anläggningen vid Årstaviken skall i sin
helhet nedläggas under de närmaste åren.

Vattenledningsverket, som till en början sor-
terade under en av sockenstämmanämnden ut-
sedd >direktion för vattenledningens anläggande
och förvaltning>, överflyttades 1864 till den
dessa år bildade drätselnämnden.

Vattenledningsverket uppgör förslag till
vattenledningens rörnät, pumpstationer, vatten-
kastare, fontäner m. m., verkställer anläggning
och underhåll av desamma samt uppehåller drif-
ten av vattenledningsverket. Enligt stadsfull-
mäktiges beslut den 2 dec. 1918 utgör vatten-
avgiften 3 kr. per rum och för mätt vatten 30
öre per kbm.

Stat år 1919. Vattenledningens drift: ut-
gifter 2,875,190 kr.; inkomster 3,358,600 kr.;
vattenledningens utvidgning: utgifter 216,000 kr.

Vattenledningschef (0)

(nuv. innehavaren kvarstår å övergångsstat).

Nordenstahl, T. O. R.; *rt. 35 24; st. 64 12;*
mottagnings-
ningstid: 1—3 (lördagar och helgdags-
aftnar 1—2).

Förste ingenjör (16).

Bergström, J. F.; mottagnings-
ningstid: 1—3 (lörda-
gar och helgdagsaftnar 1—2).

*Ingenjör, föreståndare för rörnätet
och distributionen* (15).

Dahlöf, G. A.; mottagnings-
ningstid: 1—3 (lördagar
och helgdagsaftnar 1—2).

*Ingenjör, föreståndare vid Nors-
borg* (15).

Åberg, E. M., tjl. (se ovan hamnavd.), *tj.f. Helle-
day, W. H.* (se nedan).

Ingenjör, föreståndare för ritbyrån
(14).

Ericsson, G. J. I.

Ingenjör (13).

Helleday, W. H., tjl. (se ovan), *tj.f. Erikson, S.*
V. (se nedan).

Ingenjörer (12).

Alrutz, E. T.; en vakant.

Ingenjörer (11).

Isaksson, J. O., registrator; en vakant, *tj.f. Fors-
man, F. A.*, föreståndare för mätareverkstaden.

Extra ingenjör

(4,150 kr.; ej å stat).

Erikson, S. V. (se ovan).

Föreståndare för laboratoriet

(600—2,000 kr.; ej å stat).

Sondén, K. G. A. (för kemiska avd.); Huss, H. A. (för bakteriologiska avd.).

Ritare

(2,850 kr.; ej å stat).

Carlson, C. G.

Ritbiträden (5).

Lilliehöök, Ebba E.; en vakant.

Bokhållare (13).

Ekebohm, N. K. K., föreståndare för debiteringskontoret.

Bokhållare (12).

Nilson, J. S. T.; Erikson, T. K. I.

Förrådsförvaltare (11).

Edwall, A.

Förrådsskrivare (9).

Flagstad, C. A. E.

Kontorsskrivare (9).

Lundgren, C. A.; Hallberg, Dagmar A.

Förråds- och kontorsbiträden (7).

Wallin, O.; Billhart, F. O.; Ericsson, f. Sjöberg, Hildur K. Ch.; Jakobsson, Greta A. M.

Telefonist och bokhållare (6).

Enström, Augusta.

Kontorsbiträden (5).

Beckman, V. J. (Hanna); Larson, f. Hallin Anna O.; Lindberg, f. Ericzen, Thyra S.; Svensson, E. Märta.

Skrivbiträden (4).

Peterson, Ebba; Wahlberg, Greta.

Extra kontorsbiträden

(1,200—2,050 kr.; ej å stat).

Gustafsson, M. Elisabeth; Söderberg, H. E. (Nora); Alm, Ery L. K.; Lindberg, C. S.; Berggren, C. G. E.

Övermaskinist (11).

Landmark, C. A.

Biträdande övermaskinist (10).

Cederqvist, K. A.

Verkmästare (10)

(Österberg kvarstår å övergångsstat som förste verkmästare).

Österberg, G. A. T.; Alm, O. A.

Verkmästare (9).

Lundin, J. H.

Förrådsverkmästare (9).

Ericsson, C.

Vaktmästare (4).

Moberg, K. G. E.

Dessutom två *verkmästare* (8), tre *maskinister*, (8), fem *maskinister*, fem *arbetsförmän* och fjorton *distriktsmän*.

Vattenledningsentreprenörer.

För utförande och reparation av vatten- och avloppsledningar har drätselnämndens andra avdelning till entreprenörer antagit vissa personer och firmor, och äger icke någon annan att befatta sig med dylika ledningar, avsedda att förbindas med stadens rörlät. (Firmainnehavarna äro ej i egenskap av entreprenörer upptagna i kommunalkalenderns personalavdelning).

Ahxner, Harald, Riddaregatan 17, Ö.Dj.; rt. och st. 46 84.

AB. E. E. Berggrens efterträdare; Sibyllegatan 41, Ö.; rt. 20 74; st. 42 20.

AB. Beskow & C:o; Högbergsgatan 30 A, Sö.; rt. 20 25; st. 37 77.

AB. Clausens gas- och vattenledningsaffär; Tunnelgatan 16, C.; rt. 25 98; st. namnanrop.

AB. A. Conilton; Kungsgatan 84, C.; rt. 65 89; st. 61 75.

AB. Fahnehjelm & C:o; Klarabergsgatan 42, C.; rt. 2 38; st. 25.

AB. M. Færden; Kungstensgatan 10, Va.; rt. 34 33; st. 6 38.

AB. Gas, vatten och värme; Oxtorgsgatan 7, C.; rt. 26 81; st. namnanrop.

AB. Carl Hansson; Rådmansgatan 73, Va.; rt. 125 07; st. 92 97.

AB. Installatör; Norrlandsgatan 9, C.; rt. 31 20; st. 62 88.

AB. Jurell & Nordstedt; Adolf Fredriks kyrkogata 2, C.; rt. och st. 57 44.

AB. J. M. Lundholm; Hornsgatan 74 A, Sö.; rt. 30 98; st. namnanrop.

AB. P. Naumburg & C:o; Norrlandsgatan 24, C.; rt. 11 75; st. namnanrop.

AB. A. Rundquist & C:o; Jakobsbergsgatan 23, C.; rt. 3 03; st. 46 09.

AB. Axel Sjögren & C:o; Mästersamuelsgatan 34, C.; rt. och st. namnanrop.

AB. P. A. Sjögren; Mästersamuelsgatan 16, C.; rt. 5 26; st. namnanrop.

Billmans fabriks- och handels-ab.; Regeringsgatan 88, C.; rt. 48 11; st. 44 80.

Brodd, L. J.; Gravvägen 13, Gröndal, Liljeholmen (endast för Brännkyrka); st. Gröndal 20.

Carlssons söner, C. A.; Hornsgatan 35, Sö.; rt. 7 26; st. 34 96.

Hammarsten, W. A.; Karlshov, Örby, Älvsjö (endast för Brännkyrka); st. Örby 58.

Johansson, J. L., & C:o; Birgerjarlsgatan 119, Va.; rt. och st. 56 75.

Lindqvists, C. B., rörledningsaffär; Kammakaregatan 29, Va.; rt. 68 27; st. 95 43.

Dn.

Dn.

- Ljungberg, J. A., & Co;** Skärgårdsgatan 9, St.; rt. 2 62; st. 27 19.
Rörledningsab. Montör; Lästmakaregatan 12, C.; rt. och st. 54 52.
Sylvan, Herman; Dalagatan 2, C.; rt. 33 91; st. 95 26.
Widebergs, Sven, efterträdare, K. Elmén; Bryggaregatan 12, C.; rt. 50 46; st. 74 06.
Värmeledningsab. Calor; Arbetaregatan 32, C.; rt. 66 80; st. 62 84.
Värmeledningsab. Celsius; Tunnelgatan 19, C.; rt. 120 34; st. 214 85.

Förteckning över läkare för byggnadskontorets arbetare.

(Då dessa läkare, med vilka staden uppgjort visst ackord, icke i nedanstående egenskap äro att betrakta såsom stadens tjänstemän, hava deras namn icke heller i berörda egenskap upptagits i personalavdelningen.)

Enligt avtal skola stadens arbetare erhålla kostnadsfri sjukvård samt medicin, som av stadens läkare foreskrives.

Drätselnämndens andra avdelning har tillsvidade antagit följande läkare för byggnadskontorets arbetare.

Vid arkitektur-, hamn-, gatu-, park- och förrädsavdelningarna.

- Olson, E.;** Götgatan 69, Sö.; rt. 114 30; st. 308 00; mottagningstid: 9—10, 2—3.
Widstrand, C. A.; Bellmansgatan 6, Sö.; rt. 71 54; st. 133 38; mottagningstid: vardagar 10—11, 3,30—4, helgdagar 10—11.
Ljungström, V.; Hantverkaregatan 26, C.; rt. 85 80; st. 202 96; mottagningstid: sept.—maj alla dagar 9—10; juni—aug. vardagar 9,30—10,30, helgdagar 9—10.
Sundberg, L. G. T.; Nybrogatan 11 A, Ö.; rt. 29 85; st. 60 18; mottagningstid: vardagar 9—10; sön- och helgdagar 9,30—10,30.

Vid vattenledningsverket.

- Ljungström, V.;** **Sundberg, L. G. T.** (mottagningstider m. m. se ovan).
Granström, K. A.; Götgatan 30, Sö.; rt. 3 64; st. Söder 3 34; mottagningstid: vardagar 1,30—3, helgdagar 9—10; juni—sept. alla dagar 9—10.
Leffler, J. K. F.; Söderby sjukhus (för Norsborg); rt. Tumba 1 42; st. Tumba 10; mottagningstid 12—1 samt tisdagar och fredagar 9—10.

Vid stenhuggerierna.

- Berglund, F. E.;** Svartsjö; rt. Svartsjö 3; st. Tappström 6 och Hillersjö 5; mottagningstid: 9,30—10 f. m. (för arbetarna vid Stenhamra).

Stockholms stads renhållningsverk.

Avdelningen i Stockholm: Brännkyrkagatan 2 A, Sö.; rt. 27 73, 127 73; st. 34 38, 38 66, 39 44; kontorstid: 9—4; expeditionstid: 10—2,30.

Avdelningen vid Lövsta, se nedan.

Renhållningen var i äldsta tider en fastighetsägarnas privatsak. Redan i medeltida författningar återfinnas emellertid straffbestämmelser för försummad renhållning och under Gustaf I:s regering utfärdades detaljerade bestämmelser, som sedan upprepades och skärptes av efterföljande regenter. Dessa föreskrifter synas dock mest hava avsett gaturenhållning, medan ringa uppmärksamhet ägnades gårds- och avträdesrenhållning. Det första steget till stadens övertagande av gaturenhållningen togs år 1661, då staden mot avgift började tillhandahålla hästar, kärror och prämar för bortförande av gatuorenlighet. År 1774 anställdes en entreprenör för all slags renhållning i den inre staden; betalningen utkrävdes av husägarna. Denna »tvångs-entreprenad» upphörde emellertid åter 1798 och ersattes efter hand av ett flertal olika entreprenörer utom beträffande avträdesrenhållningen, för vilken år 1792 utfärdades ett reglemente, som bland annat föreskrev inrättande av trenne »anvisningskontor», å vilka allmänheten hade att anmäla ombyte av avträdeskärl.

Systemet med entreprenörer visade sig emellertid mindre fördelaktigt, och renhållningsförhållandena i huvudstaden lämnade mycket övrigt att önska, vilket ledde tanken på kommunens övertagande av renhållningen, och skedde detta genom drätselkommissionens beslut om upprättande av ett renhållningsverk, som började sin verksamhet den 1 maj 1859.

Renhållningsverket övertog nu avträdesrenhållningen, varemot gatu- och gårdsrenhållningen fortfarande utfördes genom entreprenörer. Till upplags- och omlastningsplats för såväl latrinerna som de vid lastningsstationerna av entreprenörerna avlämnade soporna användes till en början Fjäderholmarna, till staden för ett ändamålsenligare utnyttjande av renhållningsprodukterna år 1885 inköpte Riddersvik och Lövsta i Järfälla socken (se vidare nedan sid. 63). För avträdesrenhållningen gälla föreskrifter, utfärdade den 31 mars 1892; för verkets hithörande skyldigheter är renhållningsverkets direktör ansvarig. Beträffande lokaler för mottagande av buding, deras antal och adress, tiden då de hållas öppna för allmänheten samt andra därmed sammanhängande anordningar utfärdar överståthållarämbetet på drätselnämndens andra avdelnings framställning särskilda kungörelser. Hämtning betalas enligt av stadsfullmäktige beslutad, av överståthållarämbetet fastställd taxa (se nedan).

Efter långvariga förhandlingar beslöt stadsfullmäktige i november 1895, att staden skulle övertaga även renhållningen av gator och allmänna

platser, däri inbegripet även bortförande av snö och is m. m. Fastighetsägarna skulle befrias från detta bestyr på så sätt, att för varje fastighet årligen erlades en till beloppet en gång för alla bestämd avgift, därav 85 % användes till bestridande av årskostnaden för gaturenhållningen och 15 % avsattes till en fond för avlösning av husägarnas omförmälda gaturenhållningsskyldighet, tills denna fond uppgått till sådant belopp, att räntan motsvarade det belopp, som beräknats som stadens årskostnad för renhållningen, vid den tid, staden övertog densamma, dock att inbetalning ej skulle ske längre än 50 år. Detta stadsfullmäktiges beslut fastställdes den 22 januari 1898 av kungl. maj:t, som därvid föreskrev vissa villkor och förbehåll för sagda övertagande av renhållningen. Gaturenhållningsavgiften bestämdes av uppskattningsnämnder, en för varje territoriell församling. Allteftersom nya gator utläggs och öppnas för trafik, äger uppskattning av renhållningsavgift för vid dem belägna fastigheter rum. Den sålunda övertagna gaturenhållningen ombesörjes till en början dels av renhållningsverket självt, dels av utav verket antagna entreprenörer. Renhållningsverket utför emellertid nu självt från den 1 oktober 1910 helt den från fastighetsägarna övertagna renhållningsskyldigheten. Genom avtal med kronan av den 4 oktober 1901 övertog staden även dess renhållningsskyldighet med undantag för gatorna vid kungl. slottet, Skepps- och Kastellholmarna, Veterinärinstitutet och vissa regementens kaserner. Kommunen ombesörjer, där fastighetsägare så önskar, även gårdsrenhållning efter särskild taxa (se nedan), men besörjes gårdsrenhållningen huvudsakligen av entreprenörer och av fastighetsägarna själva.

Tvenne viktiga förbättringar i huvudstadens renhållningsväsen hava genomförts under de senare åren genom stadsfullmäktiges beslut angående tillåtelse att med vissa undantag använda vattenledningsvatten för spolning av vattenklosetter (enligt beslutet år 1904 för vattenklosetter med septic tank, enligt beslutet 1909 även för sådana utan septic tank) samt genom fullmäktiges beslut den 19 november 1906 angående tvädelning av hussoporna i gödselsopor och skräpsopor (angående den tredelning av hussoporna, som kommit till stånd genom de från och med år 1919 för hela staden gällande bestämmelserna om särskild uppsamling av köksavfallet se sid. 180), varigenom blivit sört för att avfallet på ett naturligt sätt kan undanröjas dels genom försäljning till gödsel och dels genom förbränning. Den del, som kan användas som gödningsämne, försäljes genom huvudkontoret; angående fördelningen av skräpsoporna, se nedan under avdelningen vid Lövsta.

Renhållningsverket sorterar under drätsel-nämndens andra avdelning. I spetsen för verket står en direktör, som chef för de båda avdelningarna, den i Stockholm och den vid Lövsta. Under direktören står en inspektör som ledare

av det tekniska och en kamrerare för ekonomen och räkenskapsväsendet samt en föreståndare för avdelningen vid Lövsta, se vidare nedan.

Kungörelser m. m. Ordningsstadgan för rikets städer, fastställd av kungl. maj:t den 24 mars 1868. Särskilda ordningsföreskrifter för Stockholm utöfvar ordningsstadgan för rikets städer innehåller, överståthållarämbetets kung. den 11 jan. 1869. Hälsovårdsstadgan för riket, fastställd av kungl. maj:t den 25 sept. 1874 och i sin helhet tillämplig på Stockholm fr. o. m. 1878 enligt kung. den 10 aug. 1877 (med undantag dock rörande föreskrifter om avträdens anordnande, enl. kungl. brev den 31 dec. 1886). Överståthållarämbetets kungörelse ang. särskilda föreskrifter om renhållningen inom egendomarna i huvudstaden den 31 mars 1892 (»renhållningsstadgan»). Taxa å avgift för hämtning av latrin, fastställd av överståthållarämbetet den 18 juni 1892, med ändringar den 7 juni 1917, 30 maj 1918 och 6 mars 1919. Kungl. brev ang. kommunens övertagande av fastighetsägarnas bestyr med gaturenhållningen den 22 jan. 1898. Kungl. brev ang. kommunens övertagande av kronans gaturenhållningsskyldighet för sina fastigheter den 4 okt. 1901. Överståthållarämbetets kungörelse den 22 april 1904, med ändrade bestämmelser i anledning av kommunens övertagande av gaturenhållningen. Överståthållarämbetets kungörelse angående sopstationerna den 20 juni 1904, angående transport av avträdesorenlighet den 5 april 1905 och angående fördelningen av soporna den 15 jan. 1907, 15 juli 1912, 23 dec. 1916, 21 apr. och 22 dec. 1917 samt 3 juli och 27 dec. 1918. Taxa för gårdsrenhållning, fastställd av drätselnämndens andra avdelning den 1 maj 1918. Överståthållarämbetets kungörelse den 5 juli 1913 ang. huvudstadens indelning i bdningsdistrikt. (Jfr karta i kalenderns statistiska avdelning.)

Instruktioner m. m. Någon särskild instruktion finnes ej. Bestämmelser ang. arbets- och löneförhållanden för renhållningsverkets arbetare äro utfärdade den 1 maj 1917.

Avlöningar. Enligt stadsfullmäktiges beslut den 3 mars 1919 utgår tillsvidare till på stat anställda tillsyningsmän vid renhållningsverket ett konjunkturtillägg, som för år räknat uppgår till 800 kr. för de i 7:e lönegruppen upptagna och till 700 kr. för de i 8:e lönegruppen upptagna.

Stat år 1919. Renhållningsverkets drift: utgifter: 5,025,297: 23 kr.; avträdesrenhållning: 487,400 kr.; gatu- och gårdsrenhållning: 3,432,200 kr.; avfallets emottagande och vidare behandling: 1,105,697: 23 kr. **Inkomster:** 2,471,035 kr.: avträdesrenhållning: 411,000 kr.; gatu- och gårdsrenhållning: 1,550,000 kr.; avfallets försäljning m. m. 510,035 kr. För renhållningsväsendet beräknas sålunda en brist av 2,554,262: 23 kr., varav 76,400 kr. belöpa sig på avträdesrenhållning, 1,882,200 kr. på

Dn. gatu- och gårdsrenhållning samt 595,662: 23 kr. på avfallets emottagande och vidare behandling.

Renhållningsverkets avdelning i Stockholm.

Adress m. m., se ovan.

Direktör (0).

Tingsten, K. A. (förordnad t. o. m. 1920);
rt. 27 73; st. 34 38; mottagningstid: 11—1.

Kamrerare (15).

Nordwall, B. I. S., tjf. (se kammarkontoret),
tjf. Odhner, G. V. (se nedan); rt. 127 73; st.
34 38; mottagningstid: 10—12.

Inspektör (15).

Carell, E. A. H.; rt. 27 73; st. 39 44; mot-
tagningstid: 12—1.

Bokhållare (12).

Odhner, G. V., tjf. (se ovan), *tjf. Lindvall, E. L.*
(se nedan).

Kontorsskrivare (9).

Reuszner, J. A. H.

Kontorskrivare och kassör (9).

Medin, Anna M.

Kontorsbiträden.

Lindvall, E. L., tjf. (se ovan) (7); **Berglund, f.**
Blomquist, Sigrid A., **Nilsson, Gerda N.**, **Berg-**
lund, Judit M. L. (5).

Skrivbiträden (4).

Lundgren, Helga S. T. (se nedan, 4:e budn.-
distr.); två vakanta.

Renhållningsstationen för Östermalm och Djurgården.

Valhallavägen (i närheten av östra järnvägs-
stationen), *Va.*; rt. 128 23; st. 67 99, 86 76;
kontorstid: 9—4.

Distriktsföreståndare (11).

Björckebaum, O. W.

Kontorsskrivare (9).

Wetterholm, E. J.

Tillsyningsmän (8).

Nilsson, E.; **Hellberg, K. P.**; **Jönsson, H. E.**;
Lindahl, K. K.; **Thunberg, A. W.**

Tillsyningsman (7).

Andersson, E.

Renhållningsstationen för Norrmalm och Kungsholmen.

Norrbackagatan 17, Va.; rt. 128 22; st.
82 01; kontorstid: 9—4.

Distriktsföreståndare (11).

Sandberg, A. M. J:son.

Kontorsskrivare (9).

Lundström, A. E.

Tillsyningsmän (8).

Rydberg, K. J.; **Hallqvist, J.**; **Lindblad, E. G.**;
Enström, N. E.; **Lundell, W. E.**

Tillsyningsman (7).

Hammarstedt, J. T.

Renhållningsstationen för Södermalm och Staden inom broarna.

Åsögatan 2, Sö.; rt. 128 24; st. 15 43 och
38 19; kontorstid: 9—4.

Distriktsföreståndare (11).

Nilsson, J. O.

Kontorsskrivare (9).

Pehrsson, C. H.

Tillsyningsmän (8).

Dahlin, F. J.; en vakant.

Dessutom fyra extra tillsyningsmän.

1:a distriktets budningskontor

(för den del av Östermalm, som norrifrån räknat
i väster och söder begränsas av Sturegatan, Hum-
legårdsgatan, Storgatan och Skepparegatan samt
den till Oscars församling hörande delen av
Djurgården).

Linnégatan 42, Ö.Dj.; st. 9 61; 9—3.

Bokhållare (4).

Olsson, Karin D.

2:a distriktets budningskontor

(för den del av Östermalm och Norrmalm, som
österifrån räknat begränsas av Skepparegatan,
Storgatan, Humlegårdsgatan, Sturegatan, Karla-
vägen, Runebergsgatan, Roslagstorg, Tegnérsga-
tan, Sveavägen, Östorgsgatan, Malmkillnads-
gatan, Malmstorgsgatan fortsatt till Norrström,
jämte Skepps- och Kastellholmarna samt Helge-
andsholmen).

Lästmakaregatan 20, C.; st. 9 33; 9—3.

Bokhållare (4).

Eckerström, Bertha M.

3:e distriktets budningskontor

(för den del av Norrmalm, som norrifrån räknat
i väster, söder och öster begränsas av Sveavägen,
Tegnérsgatan, Roslagstorg, Runebergsgatan, Karla-
vägen, Sturegatan samt den till Engelbrekts för-
samling hörande delen av Djurgården).

Surbrunnsgatan 27, Va.; st. 9 32; 9—3.

Bokhållare (4).

Widman, f. Thalén, Sigrid T.

4:e distriktets budningskontor

(för den del av Normalm, som norrifrån räknat i öster och söder begränsas av Sveavägen, Kungstensgatan, Dalagatan och Tegnérsgatan fortsatt till Klaraviken).

Hälsingegatan 1, Va.; st. 86 92; 9—3.

Bokhållare (4).

Vakant, *tj. f. Lundgren*, Helga S. T. (se ovan).

5:e distriktets budningskontor

(för den del av Normalm, som ligger söder om Tegnérsgatans fortsättning från järnvägslinjen till Klaraviken och väster om järnvägen samt hela Kungsholmen).

Bergsgatan 19, C.; st. 9 69; 9—3.

Bokhållare (4).

Andersson, Agda.

6:e distriktets budningskontor

(för den del av Normalm, som i norr och väster begränsas av Kungstensgatan, Dalagatan, Tegnérsgatan fortsatt till järnvägen, järnvägslinjen samt i öster och söder av Sveavägen, Oxtorgsgatan, Malmskillnadsgatan, Malmortsgatan fortsatt till Strömmen och Norrström).

Klara norra kyrkogata 30, C.; st. 9 08; 9—3.

Bokhållare (4).

Lindvall, Signhild A. M.

7:e distriktets budningskontor

(staden inom broarna samt den del av Södermalm, som norrifrån räknat begränsas av Bellmansgatan, St Paulsgatan, Björngårdsgatan fortsatt till Folkungagatan, Folkungagatan och Renstjärnsgatan fortsatt norrut).

Västra Slussgatan 18, Sö.; st. 32 21; 9—3.

Bokhållare (4).

Lundin, Agda A.

8:e distriktets budningskontor

(för den del av Södermalm, som norrifrån räknat ligger väster om Bellmansgatan, St Paulsgatan, Björngårdsgatan fortsatt till Folkungagatan och Helgagatan fortsatt söderut).

St Paulsgatan 37, Sö.; st. 32 47; 9—3.

Bokhållare (4).

Hallongren, Elin A.

9:e distriktets budningskontor

(för den del av Södermalm, som norrifrån räknat ligger öster och söder om Renstjärnsgatan, Folkungagatan och Helgagatan fortsatt söderut).

Renstjärnsgatan 28, Sö.; st. 32 39; 9—3.

Bokhållare (4).

Reuszner, f. Grewell, Alma A. L.

Renhållningsverkets avdelning vid Lövsta.

Hässelby villastad; rt. Hässelby 3; st. Hässelby 4; kontorstid: 9—4.

För att möjliggöra sopors och latrins snabba bortförande anlade staden under åren 1886—89 dels inom staden tre järnvägsstationer, vilka genom statens och Stockholm—Västerås—Bergslagens järnvägar stå i direkt förbindelse med Spånga station, dels ock en 7 kilometer lång järnväg, som från sistnämnda station sträcker sig till den vid Mälaren belägna egendomen Lövsta, vilken samtidigt inköptes och på vilken anordnades en station för emottagande och utsklepning av avfall samt för latrinkärlens rengöring. Under årens lopp hava här utförts betydande utvidgningar för att enligt moderna metoder behandla och utnyttja de olika slagen av avfall. Latrinet rensas först med maskinkraft, varefter det antingen försäljes såsom råvara eller fabriksmässigt uppblandas med torv till torvmullspudrett. Soporna uppdelas — från sett köksavfallet, som uppsamlas särskilt (se här om sid. 180) — fr. o. m. den 1 juli 1907 i staden i gödselsopor och skräpsopor och anlåda dessa i skilda vagnar. Gödselsoporna utskleppas under seglationstiden samma dag de emottagits, men läggas under vintern i upplag för att sedermera utskleppas under seglationstiden. Latrin, torvmullspudrett och gödselsopor äro starkt efterfrågade gödningsämnen och försäljas till lantbrukare, huvudsakligen i Mälardalen och Stockholms skärgård. Ur skräpsoporna utplockas säljbara beståndsdelar såsom papper, lump, järnskröt, glas m. m., och resten förbrännes i ugnar, varvid värmen tillgodogöres för verkets olika behov av drivkraft och elektriskt ljus. Antalet ugnar är sex, av vilka två uppförts år 1909. På detta sätt alstrad ånga och elektrisk kraft försäljes även till slakthus- och saluhållsstyrelsens därstädes belägna destruktionsanstalt (se sid. 178). Renhållningsverket använder för utsklepning av latrin, pudrett och sopor två bogserbåtar samt 40 öppna och 7 däckade pråmar om tillsammans 2,661 registerton. För pråmarnas reparation äger renhållningsverket därstädes ett mindre varv.

Instruktion. Instruktion för föreståndaren för renhållningsverkets station vid Lövsta, fastställd av drötselnämndens första avdelning den 6 sept. 1892.

Föreståndare (14).

Forssman, E. Hj.

Kontorsskrivare.

Smedin, Hj. I. (11); *Anderberg*, A. H. A. (9).

Ångbåtsbefälhavare

(2,400 kr., 10 % kaplake å influtna bogseringsavgifter; ej å stat).

Kilander, E. N.

Dn.

Tillsyningsmän (8).

Damberg, E. E.; Pettersson, J. G.

Förteckning över läkare för renhållningsverkets arbetare.

(Då dessa läkare, med vilka staden uppgjort visst ackord, icke i nedanstående egenskap äro att betrakta som stadens tjänstemän, har deras namn icke heller i berörda egenskap upptagits i personalavdelningen.)

På grund av överenskomna bestämmelser skola stadens arbetare erhålla kostnadsfri sjukvård samt medicin, som av stadens läkare föreskrives.

Till läkare för verkets arbetare hava t. v. angagits följande.

För de norra stadsdelarna.

Sundberg, L. G. T., Nybrogatan 11 A, Ö.; rt. 29 85; st. 60 18; mottagningstid: 9—10.

Lagergren, J. E., Upplandsgatan 33, Va.; rt. 21 05; st. 4 60; mottagningstid: 9—10.

Spangenberg, K. G. V., S:t Eriksgatan 25 B, C.; rt. 87 16; st. 183 00; mottagningstid: 9—10.

För de södra stadsdelarna.

Olson, E., Götgatan 69, Sö.; rt. 114 30; st. 308 00; mottagningstid: 9—10, 2—3.

För avdelningen vid Lövsta.

Karlén, O. A., posthuset, Sundbyberg; rt. Sundbyberg 68; st. Sundbyberg 2 68; mottagningstid: vardagar 8,30—11, söndagar 9—10.

Renhållningsverkets veterinär.

Dahlström, Hj., professor.

Stockholms stads brandväsen.

Johannes brandstation: Malmkillnadsgatan 64, C.; rt. och st.: brandkåren, växel för anmälan om eldsvådor, sjukdoms- och olycksfall samt för tjänstemeddelanden. *Katarina brandstation: Tjärhovsgatan 11, Sö.; Liljeholmens brandstation: Grönbrink n:r 3, Liljeholmen; Kungsholmens brandstation: Fleminggatan 24, C.; Östermalms brandstation: Skepparegatan 34, Ö.Dj.; Bromma brandstation: Ulsundavägen 30, Kungsholms villastad; Djurgårdens brandstation: Allmänna gränd, Ö.Dj.; Värtans brandstation: Värtahamnen.*

Av ovanstående brandstationer äro förutom Johannes brandstation Katarina, Liljeholmens och Bromma brandstationer i förbindelse med brandkårens telefonväxel, övriga brandstationer hava endast brandkårens egna telefoner.

Redan de medeltida författningarna innehålla stadganden rörande fastighetsägares skyldighet att hålla viss brandredskap, förbud mot värds-

löst handskande med eld ävensom stadganden angående skyldighet att biträda med eldsläckning. Till följd av dessa föreskrifters primitiva natur ävensom framför allt det elfarliga byggnadsmaterialet, trähus med näver- och torvtak, härjades huvudstaden emellertid av många och omfattande eldsvådor, som stundom lade hela stadsdelar i aska. Enligt en den 10 maj 1661 utfärdad brandordning indelades Staden inom broarna i olika distrikt med var sin brandmästare; varje husvärd skulle hålla förutom annan brandattiralj en spruta, varjämte hela distriktet var skyldigt anskaffa en större spruta, som underhölls av staden; stadens äkare voro pliktiga köra vatten. Nya brandordningar utfärdades 1675 och 1728: den senare innehåller uppgift om olika signaler (flaggor, skott, klämtslag etc.), varmed eldsvådor i de olika stadsdelarna signalerades. Den 1 oktober 1828 fick Stockholm åter ett nytt brandreglemente. Staden delades nu i sexton distrikt; överstyrelsen över brandväsendet fördes av överståthållaren med biträde av polismästaren, och en särskild brandadjutant, avlönad av Stockholms stads brandförsäkringskontor, ställdes till överståthållarens förfogande. Detta reglemente gällde med några ändringar, till dess staden fick en brandkår.

Organisationen av huvudstadens nuvarande brandväsen tog sin början på hösten 1875, efter att frågan härom stått på dagordningen alltsedan 1858. Den 13 okt. 1874 hade nämligen beredningsutskottet avgivit utlåtande angående brandväsendets ordnande, vari hemställdes, att stadsfullmäktige, dels under förutsättning av anslag från Stockholms stads brandförsäkringskontor och Stockholms stads brandstodsbolag till försäkring av löseegendom och dels med beräkning av garnisonens och flottans biträde såsom reserv, bland annat måtte besluta, att 7 brandstationer, därav två huvudstationer, skulle upprättas, att högsta befälet vid eldsvådor skulle föras av en brandchef, att för elds dämpande under vanliga förhållanden och räddningsarbetets verkställande skulle bildas en särskild, under eget befäl ställd och för ändamålet övad kår, bestående av minst 100 man utom befäl, att för uttryckning skulle begagnas hästar och en brandtelegraf anordnas, så att klämtning endast komme att äga rum vid utomordentliga tillfällen. Vidare hemställdes, att under alla förhållanden medel skulle beviljas till inköp av en ångspruta och 4 handkraftsprutor. Denna framställning godkändes av stadsfullmäktige den 1 december s. å., dock med den ändring, att brandkåren skulle bestå av, förutom brandchef, 2 löjtnanter, 4 underofficerare och 150 man. Av de båda huvudstationerna bestämdes, att den norra skulle förläggas till stadens egendom n:r 64 Malmkillnadsgatan och den södra till n:r 11 Tjärhovsgatan. Den nya brandordningen för Stockholm utfärdades den 30 okt. 1875.

Brandkårens personal utgjordes vid början av år 1919 av, förutom brandchefen, en brand-

kapten, en förste brandlöjtnant, två andre brandlöjtnanter, en överbrandmästare och verkstadsföreståndare, tillika maskinist, en överbrandmästare och telegrafsföreståndare, en överbrandmästare och redogörare, sju brandmästare, varav två tillika äro maskinister, 39 brandförmän samt 189 brandmän; tillsammans 5 officerare, 10 underofficerare och 228 tillhörande manskapsskassen.

Brandchefen tillsättes av drätselnämndens första avdelning; där ej stadsfullmäktige annorledes besluta, sker tillsättningen å viss tid, fem eller tio år, alltefter avdelningens beprövande. Övrigt befäl vid brandkåren tillsättes av avdelningen efter brandchefens hörande medelst förordnande tills vidare. Underbefäl och manskap vid brandkåren antagas av brandchefen medelst kontrakt.

Brandchefen är i första hand ansvarig därför, att stadens brandväsen är i överensstämmelse med brandordningen till alla delar ändamålsenligt ordnat. Han är därjämte skyldig att iakttaga, vad brandstadgan för rikets städer rörande hans befattning innehåller. Brandchefen är brandkårens befälhavare och såsom sådan berättigad till ovillkorlig lydnad från övriga befälens och manskapets sida.

Brandkåren hade vid början af år 1919 manskap fördelat på sju stationer, nämligen Johannes, Katarina, Liljeholmen, Kungsholmen, Östermalm, Djurgården och Värtan. Härtill komma sjöängsprutorna S:t Erik och Phoenix.

På grund af Johannes och Katarina brandstationers förseende med automobilredskap indrogs rådgångens brandstation den 19 augusti 1914.

I enlighet med bestämmelserna i det mellan staden och Brännkyrka socken träffade inkorporeringsavtalet har under år 1914 redskapsskjul uppförts i Orby och Södertörns villastad, varjämte en brandförman förlagts i vartdera samhället. Under år 1916 har ett redskapsskjul uppförts inom Fridhems villasamhälle och en brandman förlagts till detta samhälle.

I och för uppförande af en brandstation i Liljeholmen å tomten Grönbrink n:r 3 anslago stadsfullmäktige år 1914 en summa af 182,000 kr.

Sedan densamma den 26 september 1916 tagits i bruk, indrogs Maria brandstation.

I och för uppförande af en brandstation inom Bromma i kvarteret 108 å stadsplanområdet n:r 2 anslago stadsfullmäktige år 1917 en summa af 241,300 kr., och kunde denna brandstation tagas i bruk den 15 april 1919. Å Stora Essingen finnes uppfört ett redskapsskjul.

Med Sundbybergs kommun har avtal träffats om biträde vid eldsvåda inom Mariehålls och Bällsta samhällen, varjämte en brandförman förlagts och ett redskapsskjul uppförts därstädes.

Den af stadsfullmäktige den 21 sept. 1914 beslutade automobiliseringen af brandkårens redskap slutfördes under år 1916, varvid samtliga hästar utrangerades.

För övervakande af att vad i byggnads- och brandordningarna eller eljest till förekom-

mande av eldfara eller till lättnad för elds släckande finnes föreskrivet vederbörligen iakttagas ävensom att föreskriven brandredskap finnes och i gott skick underhålls, förrättas årligen inom varje församling brandsyn af vederbörande poliskommissarie med biträde dels af vederbörande sotare, dels af två sakkunniga män, af vilka den ene skall vara byggmästare eller eljest en i husbyggnad fullt kunnig person och den andre kakelugnsmakare eller en i kakelugnsmakeriarbete eljest fullt kunnig person. De sakkunniga tillsätts årligen i februari månad af drätselnämndens första avdelning och åtnjuta den ersättning nämnden bestämmer. Brandsynerna hållas i maj eller juni månad, och skola därvid anmälda bristfälligheter vara avhjälpta före af synmännen i september hälften efterbesiktning, vid risk att de annars avhjälpas genom polismyndighetens försorg på vederbörande husägares bekostnad.

Rörande sotning se ovan sid. 24.

Sjuk- och djurtransportväsendet utgör sedan i mars år 1902 en del af brandkårens verksamhet. För verkställande af sjuktransporter finnas numera 5 motordrivna sjukvagnar uppställda å Johannes, Katarina, Kungsholmens, Liljeholmens och Östermalms brandstationer. Det har visat sig, att dessa vagnar fyllt ett verkligt behov; deras användning har år från år ökat. För djurtransporter (sjuka och döda djur) finnas från och med år 1916 tvenne kombinerade djurtransport- och olycksfallsautomobiler uppställda å Johannes och Katarina brandstationer, å vilka stationer jämväl i och för uthyrning (utan dragare) äro placerade de tvenne, år 1905 till brandkåren överlämnade, Svenska allmänna djurskyddsföreningen tillhöriga vagnarna. (Se vidare under hälsovårdsnämnden sid. 100.)

Instruktioner m. m. K. brandstadgan för rikets städer den 8 maj 1874. Brandordning för Stockholm den 14 jan. 1918. Bestämmelser ang. pensionering af vid Stockholms brandkår anställda brandförmän och brandmän, antagna af stadsfullmäktige den 11 dec. 1913. Instruktion för manskapet vid Stockholms brandkår 1893. Bestämmelser för tillämpning af brandmanskapets avlöningsstat, fastställda af drätselnämndens första avdelning den 27 jan. 1914 med ändring den 17 dec. 1918. Bestämmelser ang. uniformspersedlar för brandkåren, fastställda af drätselnämndens första avdelning den 7 dec. 1915. Överståthållarämbetets kungörelser ang. sotningen i huvudstaden den 26 maj 1914 och den 18 maj 1916 (indelning i skorstensfejartrakter) samt den 3 juli 1918 (taxa för sotning).

Avlöningar m. m. Rörande befälet se nedan. Brandman åtnjuter under de tre första åren en kontant avlöning af 1,200 kr. och är under denna tid skyldig bo i brandstationens logement, varest bostad, värme och lyse kostnadsfritt erhållas. Efter dessa tre år erhåller han fr. o. m. början af påföljande kalenderår en kontant avlöning af 1,500 kr. utan rätt till fri bostad,

Dn.

värme och lyse. Erhålles sådan bostad, avdrages härför å avlöningen 300 kr. för år. Härtill komma fem löneförhöjningar, var och en å 120 kr. efter resp. 3, 6, 9, 12 och 15 års tjänst. Brandman åtnjuter fri uniformsbeklädnad, dock ej underkläder, fri vård av brandkårens läkare, fria medikamenter och fri sjukhusvård å allmänt rum. Utgår kost, avdrages härför 300 kr. för år.

Brandman, som förordnas till brandförmän, erhåller som sådan ett lönetillägg av 60 kr. om året, som efter tre år kan, efter brandchefens beprövande, höjas till 120 kr. för år. Personalen å brandkårens verkstäder ävensom linjepersonalen må kunna tilläggas ett särskilt arvode av 150 kr. från och med första anställningen och ytterligare 150 kr. efter ett års tjänst. Automobilförare må vid anställning i denna egenskap kunna tilläggas särskilt arvode av 100 kr. för år, vilket arvode efter ett års tjänst kan höjas till 200 kr. för år.

Slutligen utgår till samtliga brandmästare och brandmanskapet ett extra lönetillägg, vilket av stadsfullmäktige den 28 april 1919, med ändring av ett föregående beslut, fastställdes till 400 kr. per år.

Stat år 1919. Utgifter: 1,039,800 kr.; inkomster: 64,800 kr.

Brandchef (0).

Svinhufvud, A. A. S. (förordnad t. o. m. ^{30/9} 1926); mottagningstid: 1—3 (utom tisdagar); rt. och st.: »brandkåren».

Brandkapten (16).

Borgenstierna, C. G. O. S.

Förste brandlöjtnant (14).

Gyllenhammar, C. A. M.

Andre brandlöjtnanter (13).

Selldén, H.; en vakant, *tj. f. d'Aubigné, C. H. W. C.*

Överbrandmästare och verkstadsföreståndare (12).

Johansson, E. S.

Överbrandmästare och telegrafföreståndare (12)

(nuv. innehavaren kvarstår å övergångsstat som verkstadsföreståndare).

Norell, C. G.

Överbrandmästare och redogörare (11).

Jonasson, A.

Brandmästare (9).

Magnusson, H. J. A., överbrandmästare; **Fryckberg, A.**; **Gedeborg, E. W.**; **Svenson, A. L.**; **Andersson, J. A.**; **Björk, A.**; **Bergedahl, J. K.**

Brandförmän

(avlöning se ovan).

Antal: 39.

Brandmän

(avlöning se ovan).

Antal: 189.

Stockholms stads arkiv och bibliotek.

Norra Riddarholmshamnen 7 (ingång även från Birgerjarlstorg 12), St.; rt. 53 99; tillgängligt för forskning vardagar 10—3.

Stockholms stads arkiv började år 1885 inrymmas i en del av den forna pantläneinrättningens lokaler å Riddarholmen (Birgerjarlstorg 12), vilka förenas av ett stort, runt torn, en kvarleva av Riddarholmens forna befästningar. I arkivet, som fr. o. m. 1897 blev tillgängligt för allmänheten, förvaras bl. a. Stockholms stads räkenskaper med verifikationer alltifrån 1573 (i oavbruten årsföljd från 1641), skottböcker från 1500- och 1600-talen, saköreslängder (1534—1637, spridda år), utskennings- och vågböcker (1572—1666, spridda år), handlingar angående auktionsverket, inkvarteringsverket, brandvaktsinstitutionen, börs-, bro- och hamnbyggnadsfonden, skräväsendet, tomtöreshandlingar (alltifrån 1610), diverse planer och ritningar, tjänstemannamatriklar m. m. Ävenså förvaras där kronoräkenskaper och taxeringslängder för Stockholms stad (fr. o. m. 1699), mantalslängder (fr. o. m. 1600-talet; i början spridda år; fr. o. m. 1835 med mantalsuppgifter) samt handlingar rörande poliskammaren (fr. o. m. 1776). Likaledes inrymmas där bemedlingskommissionens och borgerskapets femtio äldstes arkiv.

Med biblioteket har 1915 införlivats den till staden år 1900 donerade Wernerska samlingen.

Instruktion. Instruktion för Stockholms stads arkiv och bibliotek, fastställd av drätsel-nämnden den 25 jan. 1916.

Stat år 1919. Utgifter: 28,160 kr.

Föreståndare för arkivet

(4,200 kr.; ej å stat).

Bolin, E. G.

Amanuens

(3,000 kr.; ej å stat).

Kolmodin, O. T.

E. o. amanuens.

Hellström, E. G.

Skrivbiträde

(1,200 kr.; ej å stat).

Vakant.

Vaktmästare (4).

Jerling, K. J. A.

Stockholms stads auktionsverk.

*Birgerjarlstorg 12, St.**Direktörsexpeditionen: rt. 113 11; st. 23 83; expeditionstid: 9,30—3, lördagar 9,30—2,30 och helgdagsaftnar 9,30—2.**Kassakontoret: rt. 113 06; st. 25 23; expeditionstid: 9,30—3, lördagar 9,30—2,30 och helgdagsaftnar 9,30—2.**Expeditionen för inlämning av auktionsgods: rt. 113 46; st. 28 10.**Avgifter. Säljaren betalar till auktionsverket:**I. För lösegendom i allmänhet 6 % av inropssumman, vare sig försäljningen sker å eller utom auktionsverket;**för handelsvaror, som säljas i så stora lotter, att inropssumman för varje lott uppgår till minst 100 kr., nedsättes auktionsavgiften vid börsauktioner till 1 %, vid andra auktioner till 2 % av inropssumman;**för aktier, obligationer och andra värdepapper, när sammanlagda inropssumman å en försäljningsräkning ej överstiger 100 kr., 2 % av densamma; å vad härutöver belöper till och med 1,000 kr. $1\frac{1}{2}\%$; å vad häröver belöper till och med 10,000 kr. 1 %; å vad häröver belöper till och med 100,000 kr. $\frac{1}{2}\%$ samt vad häröver belöper $\frac{1}{4}\%$;**för fastighets-, fartygs-, uthyrnings- eller arrende- samt entreprenad-auktioner gälla särskilda bestämmelser (se auktionsreglementet § 13, I, a), d), h));**för återrop av lösegendom betalas samma avgift som för försäljning; för handelsvaror å börsauktion dock hälften så mycket.**II. För varje med klubbslag fastat anbud erlägges därjämte i slagavgift 15 öre.**III. För varje lott, som innumrerats men återtagits före försäljningen, erlägges en avgift av 5 öre.**Säljaren betalar dessutom annonskostnaderna.**För inrop å auktion äger auktionsvaktmästare av uppdragsgivaren erhålla 50 öre för varje uppdrag samt ytterligare 50 öre, om inropssumman överstiger 50 kr.*

Redan i mitten av 1600-talet fanns i Stockholm ett av enskilda personer inrättat privilegierat auktionsverk. Det nuvarande auktionsverket räknar sitt ursprung från den år 1674 av trenne rådmän inrättade auktions- och adresse-kammaren i Stockholm, för vilken instruktion utfärdades den 27 februari 1674, upprättad av överståthållaren samt borgmästare och råd, under vars inspektion verkställdes; direk-

tionen av detsamma lämnades till de tre ovan nämnda rådmännen. År 1694 lades auktionsverket under magistratens direktion och förvaltning, men då stadens inkomst av detsamma blev ytterst ringa, lämnades detsamma åter till enskild person. Genom kungl. breven den 6 februari och 23 oktober 1733 kom auktionsverket åter under magistratens direktion; den närmaste tillsynen utövades av tvenne rådmän med titel direktörer. Det före 1907 gällande reglementet utfärdades den 13 april 1858. Genom kungl. brev den 4 mars 1864 överflyttades de åligganden, som tillhört auktionsdirektörerna, till stadens ombudsman.

Sedan beredningsutskottet efter av stadsfullmäktige erhållit bemyndigande den 3 mars 1898 tillsatt en kommitté med uppdrag att utarbeta förslag till omorganisation av stadens auktionsverk, och denna kommitté den 8 februari 1904 avgivit betänkande i ärendet, beslöt stadsfullmäktige den 27 november 1907 antaga nytt reglemente samt ny tjänste- och avlöningsstat för Stockholms stads auktionsverk. Verket, som, där ej annorlunda finnes stadgat, äger uteslutande rätt att inom staden besörja försäljning genom offentligt utrop av all slags enskild egendom, sorterar enligt dessa bestämmelser under drätselnämndens första afdelning, som utfärdar instruktioner för verkets tjänstemän; den närmaste tillsynen och kontrollen utövas dock av dess chef, auktionsdirektören.

Reglemente m. m. Reglemente för Stockholms stads auktionsverk, fastställt av överståthållarämbetet den 12 dec. 1907, med ändring den 20 sept. 1909 och 29 juni 1910; av drätselnämndens första afdelning fastställd instruktion för tjänstemännen den 12 maj 1908 med tillägg och ändringar den 2 april 1912, 7 mars 1916 och 2 jan. 1919.

Stat år 1919. Utgifter: 155,340 kr.; inkomster: 251,000 kr.

Direktör (16)

(nuv. innehavaren kvarstår å övergångsstat.)

*Tengroth, B. M.; rt. 113 11; st. 23 83; mottagningstid: 1—2.**Kamrerare (14).**Strauss, G. B.**Kommissarier (13)*

(samtliga nuv. innehavare kvarstå å övergångsstat.)

*Alexisson, F. P.; Lundholm, O. A.; Bauman, S. G.**Kassör (13).**Fridholm, T.**Registrator, tillika aktuarie (12).**Thalén, U. E.*

Dn.

Notarier (9).

Alfheim, B. R.; Ruus, E. H.; Westberg, E. T.;
Britton, S. A. H. P.; Holmin, S. E. N.

Kassakontrollant (9).

Rosell, N. E.

E. o. notarier.

(Anslag 3,000 kr.)

Högnér, E. F. R.; Danielson, D. A.; Christensen,
A. Chr.; Palmgren, G. E.

Förste vaktmästare (6)

(därjämte särskilt arvode 400 kr.)

Tiderman, P. A.; rt. 113 46; st. 28 10.

Utöpare (6).

Bergwall, C. F.; Öfverstén, K. A. V.; Werner, C. O.

Vaktmästare (6).

Eriksson, C. E.; Eriksson, E. A.; Johansson, A.
A.; Lundin, S. O.; Andersson, A.; Björnvist,
E. M.; Söderlund, K. E.; Lindberg, E.; Lund-
gren, O. Th.; Lindström, A. W.; Winborg,
C. A.; Ahlberg, G. L.; Westholm, C. J. A.;
Klasson, S. A.; Fält, C. O.; Gyllenberg, N. F.;
Carlsson, O. N.; Eriksson, F. R.

Kontorsvaktmästare (4).

Rudbäck, G. T.

Dessutom *extra vaktmästare*.

Bokauktionskammaren.

Myntgatan 4, 1 tr., St.; rt. 115 13; expeditionstider: visning och lösning: tisdagar och fredagar 11—3; auktioner: onsdagar och lördagar från kl. 9,30 f. m. (lunchrast 12,30—1,30) samt, när så kräves, tisdagar och fredagar fr. kl. 5 c. m.

Avgifter. Säljaren betalar till bokauktionskammaren:

För böcker, kartor, musikaler och autografer 9 % av inropssumman.

För mynt 5 % av inropssumman.

Säljaren betalar dessutom annonskostnaderna samt bekostar katalogens upprättande och event. tryckning.

Den första kända bokauktionen i Stockholm förrättades 1668. Varken då eller under hela senare delen av 1600-talet fanns dock någon särskild bokauktionskammare utan böcker såldes genom »auktions- och adresse-kammaren» (jfr sid. 67). År 1702 klagade detta verk hos kansli-kollegium över Richard von der Hardts intrång »med sin upprättade bookauktion». Från den 14 februari 1703, då en förening ingicks emellan auktionskammaren och von der Hardt och ett kontrakt dem emellan upprättades, kan bokauktionskammaren räkna sin tillvaro. Denna förening fastställdes den 22 september samma år av kansli-kollegium. Von der Hardt erhöll den 6 november 1705 k. fullmakt att vara bok-

auktionator i Stockholm (och Uppsala), »aldeles afskilt och befriat ifrån Stadsens Auction». Efter hans död lämnades alla bokauktioner enligt k. brev daterat Bender den 26 juli 1712 under deras förvaltning, som förde direktionen på »stadens auktions- och adresse-kammare». Bokauktionskammaren var sedan ända till 1816 en särskild avdelning av auktionsverket med egen kommissarie och notarie. I följd av drätselkommissionens och utsedda kommitterades sista nämnda år gjorda förslag har bokauktionsverket från och med år 1817 varit ställt på entreprenad och dess första reglemente är utfärdadt den 30 oktober 1817. Sedermånga utfärdade reglementen äro av den 21 november 1821 och den 9 februari 1831. Vid auktionsverkets omorganisation 1907 beslöt stadsfullmäktige, att bokauktionsverket fortfarande skulle lämnas på entreprenad.

Enligt det med drätselnämndens första avdelning upprättade kontraktet är entreprenören skyldig att förhyra den av avdelningen för auktionernas förrättande bestämda lokalen, vars inredning och möblering dock bekostas av avdelningen. Entreprenören har att bestrida alla med rörelsen förenade utgifter, med undantag av avlönning till notarie, som betalas av staden, var emot han ensam äger uppbära auktionsprovisionen; skulle dock bruttointkomsten för år överstiga ett belopp, som för innevarande säsong (t. o. m. den 30 juni) är bestämt till 8,000 kr., skall överskottet lika fördelas emellan staden och entreprenören. Under sommarmånaderna (juni—augusti) liksom under tiden omkring jul och nyår hållas inga auktioner.

Reglemente m. m. Reglemente för bokauktionskammaren den 9 februari 1831. Kontrakt den 13 juni 1911 emellan drätsel-nämndens första avdelning och entreprenören, med ändring den 23 juni 1916.

Entreprenör.

Alfheim, C. R.; rt. 115 13; mottagningstid: måndagar, tisdagar, torsdagar, fredagar 2—4 (under sommarmånaderna å särskilda tider enligt anslag).

Notarie i bokauktionskammaren

(avlönad av staden med 2,500 kr.; ej å stat).

Kjellborg, G. R. O.

Dessutom en *mäklare*, tre *vaktmästare* och fyra *kvinnliga biträden* (alla avlönade av entreprenören).

Inkvarteringar.

Kasernen Tjörhovsgatan 11, Sö.; rt. 130 73; st. 16 34.

Staden har skyldighet att inkvartera trupper, som av en eller annan anledning, t. ex. för att befordras till lägerplats eller för att vara till hands vid befarat upplopp, tillfälligtvis uppe-

hålla sig i staden. Härför är reserverad en del av den byggnad, Tjärhovsgatan 11, i vilken Katarina brandstation är inrymd. För övrigt fullgör staden större delen av sin inkvarterings-skyldighet genom avtal med garnisonsregementena, till vilka utgå inkvarteringersättningar.

Stat år 1919. Utgifter: 200,611:08 kr.; inkomster: 21,450 kr. (statsanslag).

Avlöning. Kasernmästare: Innehavaren av brandkaptsbefattningen har att utan särskild ersättning bestrida göromålen som kasernmästare.

Kasernmästare.

Borgenstierna, C. G. O. S., brandkapten.

Friluftsmusik.

I anledning av väckt motion beslöto stadsfullmäktige den 17 maj 1906 dels att i vardera av parkerna Vanadisunden, Kronoberget, Vita berget och Tantolunden uppföra musikpaviljonger, dels att ställa ett belopp till drätsel-nämndens första avdelnings förfogande till anordnande av friluftsmusik i nämnda parker. Den 18 december 1911 beslöto fullmäktige, att musik skulle utföras även i Vasaparken; en paviljong är numera därstädes uppförd. Samtidigt ökades anslaget med 1,600 kr. för utvidgning av konserterna under söndagarna med musik av fullständig militärorkester. Friluftsmusiken utföres genom av drätsel-nämnden engagerade militärmusikkårer, vanligen två vardagar i veckan under månaderna juni—augusti i var och en av ovannämnda parker samt å söndagar omväxlande i Vasaparken och Humlegården samt å Adolf Fredriks torg, varjämte såväl vardags-som söndagskonserter utföras å olika platser (Enskede och Tellusborg) inom Brännkyrka församling. Vid Enskede har under år 1917 uppförts en musikpaviljong, och samma år hava vissa konserter förlagts jämväl till Bromma församling. Musikprogrammen granskas av kammarkontoret med tillhjälp av sakkunnigt biträde.

Paviljongernas skötsel ombesörjes av byggnads-kontoret.

Sedan under sommaren 1912 av Stockholms arbetarsångförening försök för utrönande av allmänhetens intresse gjorts med utförande av sångstycken av manskör i samband med instrumentalkonserterna, hava stadsfullmäktige, då sångkonserterna livligt uppskattats, sedermera beviljat anslag även för anordnande av sångkonserter.

Anslag för år 1919: 27,000 kr.

Stockholms stads hundstall.

Cedersdal, Sveavägen 142, Va.; st. 208 48; expeditionstid: 9—3.

I samband med kontrollen över hundskattens erläggande har ett hundstall upprättats för vilsekomna, av polisen infångade hundars upptagande och vårdande. Skötseln av detta hundstall har drätsel-nämndens första avdelning genom kontrakt den 3 november 1908 uppdragit åt Svenska hundskyddsföreningen, som anställer och avlönar en av drätsel-nämnden och polismyndigheten godkänd vårdare samt uppbär ersättning av ägaren till i stallet intagen hund med en krona per dygn eller del av dygn jämte ersättning för annonskostnader. För hund, vilken icke av ägare avhämtas inom fem dagar, erlägger staden en krona per dygn för högst fem dygn, efter vilken tid djuret avlivas smärtfritt under kontroll av veterinär eller vid Johanna Häggs anstalt eller utlämnas till pålitlig djurvän enligt vissa av drätsel-nämnden fastställda villkor.

Stat år 1919. Utgifter för hundstallet jämte stämpling av skattemärken m. m.: 4,550 kr. Hundskatteuppbörden beräknas för år 1919 (utgår efter 15 kr. per hund) till 60,000 kr. Kungl. maj:t har den 11 november 1910 avslagit stadsfullmäktiges begäran om förhöjning av hundskatten.

Vårdare

(1,200 kr.; fri bostad).

Erikson, L. E.

Dn.

Hn.

Stockholms stads hälsövnärdsnämnd och i samband därmed stående institutioner.

Hälsövnärdsnämnden.

Vasagatan 4, C.; rt. 7 41, 74 38; st. 46 40, 52 61; sessionstid varannan eller var tredje fredag kl. 6,30.

I äldre tider fanns ingen offentlig hälsövnärds sjukvård i Stockholm. Medeltidens sjukvårdsanstalter, ett slags mellanting mellan sjukhus, fattighus och härbärgen, stodo i samband med munkväsendet. Först på 1600-talet började skolade läkare verka i huvudstaden och från början av samma århundrade finna vi där en stadsmedicus eller stadsphysicus med uppgift att tillhandagå stadens invånare med sjukvård; så småningom blev han emellertid huvudsakligen tjänsteman med skyldighet att besvara rättsmedicinska frågor och besörja fängelsesjukvård. Såsom medlem av det år 1663 bildade collegium medicum, som från att vara en huvudsakligen stadens hälsövnärdsmyndighet utvidgades till ett statens ämbetsverk (nuv. medicinalstyrelsen) fick han en framskjuten ställning och tillades honom 1796 överinsendet över stadens övriga läkare. Från mitten av 1600-talet fanns i Stockholm även en stadskirurg eller stadsfältskär med skyldighet att biträda stadsmedicus med utvärtesfall samt tillhandagå med läkarhjälp vid glycksfall och därför hålla s. k. fältskärstugor. År 1827 ombildades stadsmedicus- och stadskirurgtjänsterna till förste och andre stadsläkaretjänster. Genom kungl. brev 1757 förordnades om antagande av tre avlönade fattiglärare, till en början tillsatta och avlönade av staten, men från 1796 sorterande under stadsmedicus och från 1812 avlönade av staten. Sedan fattigvården i början på 1800-talet ordnats och fått kommunal karaktär, sorterade hälsövnärden under fattigvårdsmyndigheten.

En systematiskt ordnad allmän hälsövnärds tillkom först i förra århundradet. Det var kolerans uppträdande i Europa år 1830, som verkade såsom en mäktig väckelse till organiserandet av hälsövnärden i huvudstaden, liksom i hela riket. Med hänsyn uteslutande till denna farosot påbjöd kungl. kungörelsen den 9 juli 1831 tillsättandet av sundhetsnämnder i orterna. I Stockholm kallades denna myndighet först allmänna sundhetskommittén, men fick snart namnet allmänna sundhetsnämnden. Vid kolerans förnyade vandring till Europa på 1840-talet tillsattes i Stockholm änyo samma nämnd, som till följd av koleraperiodens långvarighet blev oavbrutet verksam under mer än halvtannat årtionde. I 1862 års kommunalförordning upptogs bland verkställande myndigheter sundhetsnämnden, som hade att handlägga alla frågor rörande all-

männa hälsotillståndet och sjukvården. Sundhetsnämnden fortfor med sin befattning till år 1878, då hälsövnärdsnämnden jämlikt hälsövnärdsstadgan för riket den 25 sept. 1874, som då trädde i kraft även för Stockholm, övertog dess bestyr med hälsövnärden och jämlikt k. instruktionen den 4 mars 1864 för Stockholms stads sundhetsnämnd samt stadsfullmäktiges beslut den 1 dec. 1877 jämväl med den allmänna sjukvården och stadens sjukhus.

Nämnden är överstyrelse och förordnar särskilda understyrelser (för ett år i sänder) för stadens permanenta sjukvårdsanstalter med undantag av den, som är avsedd för vård av epidemiska sjukdomar, vilken anstalt är ställd under nämndens omedelbara förvaltning samt de vårdanstalter för sinnessjuka, för vilka enahanda omedelbara förvaltning prövas erforderlig, och utfärdar för dem stadgar. Nämnden handhaver ock stadens polikliniker och anordningar för provisorisk sjukvård, desinfektionsanstalter och några andra anstalter, som inrättats för befordrande av nämndens verksamhet i hälsövnärds tjänst. Nämnden bestrider såväl de stadens åliggande utgifter för sinnessjukas vård på statens hospital som ock kostnaderna för den stadens åliggande provisoriska vård av sådana sinnessjuka, som äro berättigade att intagas å dylik anstalt, med skyldighet för nämnden att tillse, att plats så snart som möjligt beredes dem å statsanstalt.

Hälsövnärdsnämnden består av sju ledamöter och fem suppleanter. Ledamöterna äro dels självskrivna, dels valda. Självskrivna äro polismästaren och förste stadsläkaren. De övriga fem ledamöterna väljas för fyra år. Av dessa utse stadsfullmäktige fyra, magistraten en. Suppleanterna äro valda av stadsfullmäktige (fyra) och av magistraten (en) för fyra år.

Nuvarande ledamöter äro utsedda för tiden t. o. m. år 1921.

För revision av nämndens och underlydande styrelsens räkenskaper och förvaltning utse stadsfullmäktige enligt hälsövnärdsnämndens instruktion årligen fem revisorer.

Instruktioner m. m. Instruktion för Stockholms stads hälsövnärdsnämnd, antagen av stadsfullmäktige den 1 febr. 1896, med ändring den 5 maj 1902. Stadgar för Stockholms stads sjukhus, utfärdade av hälsövnärdsnämnden den 26 mars 1904 med ändringar den 14 jan. 1910, 18 mars 1910, 27 jan. 1911, 13 dec. 1912 och 3 april 1914.

Stat år 1919. Utgifter: 10,256,000 kr.; inkomster: 1,472,200 kr.

Hälsövarðsnämndens ledamöter.

Ordförande.

Friedholm, J. A., rådman (såsom led. vald av magistraten).

Vice ordförande.

Forssner, J. Hj., professor (såsom led. vald av stadsfullm.).

Övriga ledamöter.

Hårleman, G. R., polismästare (självskr.).

Andersson, L. I., förste stadsläkare (självskr.).

Andrén, J. C., specerihandlare (vald av stadsfullm.).

Lindqvist, F. L., föreståndare (vald av stadsfullm.).

Wellin, Bertha, sjuksköterska, stadsfullm. (vald av stadsfullm.).

Suppleanter.

Johansson, A. W., rådman (vald av magistraten).

Bodin O. V. E., arkitekt (vald av stadsfullm.).

Vennerholm, J. G. H., professor (vald av stadsfullm.).

Lindhagen, Anna J. J., barnavårdsinspektör, stadsfullm. (vald av stadsfullm.).

Falk, H. A., handlande (vald av stadsfullm.).

Kassaförvaltare.

Friedholm, J. A.; **Andrén, J. C.**

Hälsövarðsnämndens revisorer.

(Utsedda av stadsfullmäktige för granskning av 1918 års förvaltning.)

Cederlöf, P. A., handlande, stadsfullm.

Forsner, A. P., direktör.

Johansson-Wisborg, Anna S., fru, stadsfullm.

Lundström, C. J., ingenjör.

Regnstrand, J. O., kamrerare.

Hälsövarðsnämndens byrå och expedition.

Vasagatan 4, C; rt. 741, 7438; st. 46 40, 52 61; expeditionstid: 10—12, 12,30—2,30.

Den dagliga ledningen av hälso- och sjukvårdsförvaltningen, för såvitt den tillhör hälsövarðsnämndens handläggning, tillkommer förste stadsläkaren (ang. tillsättning, instruktion m. m. se nedan sid. 72), som varje söckendag å av nämnden bestämd tid är tillstädes å nämndens expedition, varest även sundhetsinspektören (se sid. 95), förste och andre stadsveterinärerna (se sid. 95) och bostadsinspektören (se sid. 99) träffas dagligen å vissa tider (se nedan).

Erforderliga tjänstemän och betjante vid expeditionen tillsätts för övrigt av nämnden medelst förordnande tillsvidare.

Instruktion. Instruktion för hälsövarðsnämndens kamrerare, antagen av nämnden den 23 febr. 1906.

Stat år 1919. Utgifter: 219,900 kr. (däri ingår ersättning för till sjukhus upplåten tomtmark med 127,500 kr.); inkomster: 3,000 kr.

Förste stadsläkare (0)

(nuvarande innehavare kvarstår å övergångsstat).

Andersson, L. I.; rt. 41 53; st. 52 63; mottagningstid: 1—2.

Sundhetsinspektör (17).

Backlund, A. R.; rt. 741, 74 38; st. 46 40, 52 61; mottagningstid: 1—2.

Förste stadsveterinär (16).

Nystedt, S. P., tjf., direktör hos livsmedelsnämnden, *tjf. Äfeldt, N. O. E.* (se nedan); rt. 741, 74 38; st. 52 61, 46 40; mottagningstid: 1—2.

Andre stadsveterinär (15).

Äfeldt, N. O. E., tjf. (se ovan), *tjf. Jansson, J. E.*; rt. 754; st. 67 00; träffas å kontrollbyrå för anhängna eller inlämnade födoämnen 1—2.

Bostadsinspektör (16).

Herrlin, K. M.; rt. 74 38; st. 52 61; mottagningstid: 1—2.

Sekreterare

(3,000 kr.; ej å stat).

Bohman, H. H.; mottagningstid: måndagar, onsdagar, fredagar 1—1,30.

Ombudsman (15)

(gemensam med fattigvårdsnämnden; av avlöningen utgår 1,750 kr. från hälsövarðsnämnden).

Tersmeden, E. G. B. G. (se vidare sid. 105).

Aktuarie för pensionsärenden (12)

(gemensam med fattigvårdsnämnden; av avlöningen utgår 1,200 kr. från hälsövarðsnämnden).

Nilson, A. (se vidare sid. 105).

Kamrerare (14).

Lundberg, I.; rt. 741, 74 38; st. 46 40, 52 61; mottagningstid: 10—12, 12,30—2,30.

Registrator (7).

Vakant, *tjf. Sjögren, Marta* (se nedan).

Kontorsbiträde (7).

Sjögren, Marta, tjf. (se ovan), *tjf. Tillberg, Oscar*.

Förrådsförvaltare

(400 kr.; ej å stat).

Johansson, A. G. (tillika syssloman vid Sabbatsbergs sjukhus).

Förste vaktmästare (6).

Åhrman, K. O.

Vaktmästare (4).

Hægerstolpe, K. G. A.

Hn.

Hn. Hälsovårdsnämndens upphandlingskommitté.

Sedan stadens revisionskontor hos hälsovårdsnämnden framhållit, hurusom en del för sjukhusen gemensamma artiklar såsom ved, kol, tvål, såpa möjligen kunde erhållas till billigare pris i händelse gemensamma anbud kunde infordras från de olika sjukhusen, beslöt hälsovårdsnämnden att under åren 1895 (delvis) och 1896 på försök genom en särskild upphandlingskommitté anordna gemensam upphandling för stadens sjukhus av ovannämnda artiklar ävensom kött och mjölk. Då detta upphandlingssätt visade sig fördelaktigt, fattades år 1897 definitivt beslut om dess användande, och bestyret härmed uppdrogs åt en särskild *upphandlingskommitté*, för vars verksamhet för påvarande följande föreskrifter äro gällande.

Ärligen före den 15 april utser hälsovårdsnämnden en för kommunens alla sjukhus gemensam kommitté med uppgift att upphandla följande års behov av sådana förnödenheter, varav större kvantiteter åtgå. Till ledamöter i upphandlingskommittén utses en bland hälsovårdsnämndens ledamöter såsom representant för epidemisjukhuset och en bland varje sjukhusstyrelsens ledamöter.

Föremål för upphandling äro företrädesvis tvål, såpa, kött, mjölk och vävnader samt bränsle (kol och koks uppköpes dock av byggnadskontorets förrådsavdelning i sammanhang med uppköp för andra stadens inrättningar), men även andra artiklar kunna, om nämnden så prövar lämpligt, genom kommitténs försorg upphandlas.

Under nu rådande kristid har kommittén ej kunnat utöva någon nämnvärd verksamhet, och har fördenskull hälsovårdsnämnden uppdragit åt hushållskommittén (se nedan) att tills vidare ombesörja även de inköp, som hittills omhändertagts av upphandlingskommittén.

Reglemente. Hälsovårdsnämndens stadgar för Stockholms stads sjukhus den 26 mars 1904 § 9, sådan denna lyder enligt hälsovårdsnämndens beslut den 18 mars 1910.

Ledamöter.

Andersson, L. I., förste stadsläkare, ordf.; Eidem, R., prakt. läkare; Larsson, G., byggnästare; Mathiasson, N. P., direktör; Nycander, O. J. T., direktör; Thiel, A. S., grosshandlare; Wetterdal, H., överläkare; Widtskiöld, J., kamrerare.

Sekreterare.

Vakant.

Hälsovårdsnämndens hushållskommitté.

För att råda bot på de svårigheter, som uppstått för sjukhusen att vid den under kristiden starkt minskade tillgången på vissa viktiga livsmedel anskaffa erforderliga kvantiteter därav, hemställde förste stadsläkaren, efter samråd med

sjukhusens ledningar, hos hälsovårdsnämnden om tillsättande av en kommitté för samfällt handhavande av de kommunala sjukhusens proviantering m. m. Härigenom skulle även de särskilda sjukhusen befrias från de tidsödande förhandlingarna med ransoneringsmyndigheterna, vidare skulle den dittillsvarande olikformigheten i ransoneringsbestämmelsernas tillämpande på personalen kunna avhjälpas samt större möjligheter yppa sig att anskaffa ersättningsmedel för en del svåråtkomliga varor och bereda omväxling i utspisningen. Förslaget vann nämndens bifall, och en kommitté, benämnd *hälsovårdsnämndens hushållskommitté*, tillsattes den 30 nov. 1917 samt fick i uppdrag att med nämndens myndighet tills vidare besluta i ärenden rörande sjukhusens proviantering och utspisning samt i samband därmed stående frågor.

Med kommittén samarbetar en av nämnden särskilt tillsatt konsulent för sjukhusens utspisning.

Kommitténs verksamhet har numera (mars 1919) på grund av inträdda bättre förhållanden kunnat i väsentlig grad inskränkas.

Ordförande och verkställande ledamot.

Andersson, L. I., förste stadsläkare.

Övriga ledamöter.

Carlson, A. G., ingenjör; Jakobsson, U. G. W., direktör; Wetterdal, H., överläkare; Virgin, O. Hj., kapten.

Kommissarie, tillika sekreterare (2,000 kr.; ej å stat).

Mild, C. A.

Konsulent för sjukhusens utspisning

*(3,000 kr.; ej å stat).

Enström, Ellen F.

Stads- och distriktsläkare m. fl.

(Ang. sjukhusläkarna se under de särskilda sjukhusen; ang. sundhetsinspektören, förste och andre stadsveterinären, bostadsinspektören m. fl. se under hälsopolisen och bostadsinspektionen.)

Förste stadsläkaren i Stockholm tillsättes av en valnämnd, bestående av överståthållaren, vilken i nämnden förer ordet, sex av och bland stadsfullmäktige särskilt för varje gång utsedda ledamöter samt hälsovårdsnämndens ledamöter utom förste stadsläkaren eller den, som i hans ställe tjänstgör i hälsovårdsnämnden. Vederbörandes kompetens prövas dessförinnan av medicinalstyrelsen; fullmakt för den utnämnde utfärdas av överståthållarämbetet. Förste stadsläkaren åligger att ägna sorgfälligt uppmärksamhet

samhet åt allt, som kan inverka på sundheten och allmänna hälsotillståndet i huvudstaden och särskilt i de fattigas bostäder samt i härstädes befintliga skolor, fabriker, verkstäder, välgörenhetsinrättningar och fängelser, och bör han för sådant ändamål självant eller på uppdrag av hälsovårdsnämnden vidtaga behöfliga undersökningar samt från distriktsläkarna förskaffa sig noggrann kännedom om hälsotillståndet i stadens olika delar och med dem samråda i sådana viktigare hälsovårdsfrågor, som ligga inom deras verksamhetsområde. Förste stadsläkaren är chef för personalen vid den hälsopolis, som lyder under hälsovårdsnämnden och skall hava tillsyn över stadens allmänna sjukvård och äger i följd härav att hålla sammanträden med distriktsläkarna, besöka stadens sjukvårdsinrättningar och övervara sammanträdena hos dessa inrättningars styrelser med rätt att deltaga i överläggningarna. Finner han därvid brister, vilka det icke ankommer på honom att avhjälpa, skall han hos hälsovårdsnämnden föreslå nödiga åtgärder. Han är förman för andre stadsläkaren och distriktsläkarna samt har inseende över i staden praktiserande fältskärer, tandläkare och barnmorskor. Förste stadsläkaren åligger att bereda och införa hälsovårdsnämndens föredraga alla ärenden, som angå stadens allmänna hälsovård och sjukvård. Å tid, som hälsovårdsnämnden bestämmer, bör förste stadsläkaren i allmänhet varje söckendag vara tillstädes å nämndens byrå för att tillhandagå med erforderliga upplysningar. Förste stadsläkaren må icke innehava eller förestå annan tjänstebefattning.

Andre stadsläkaren tillsätts på enahanda sätt som förste stadsläkaren. Honom åligger bland annat, att på förordnande av överståthållarämbetet eller rådhusrättern verkställa inom staden och dess område förekommande rättsmedicinska besiktningar och liköppningar i enlighet med gällande föreskrifter, att meddela erforderligt läkarbetyg för inträde å arbets- eller försörjningsinrättning, att på begäran av enskild person afgiva utlåtande eller betyg över beskaffenheten av sjukdom och kroppsskada, att besörja sjukvården inom stadens fängelser, samt att hava närmaste tillsynen över fältskärstugor i staden. I övrigt har andre stadsläkaren att ställa sig till efterrättelse överståthållarämbetets särskilda föreskrifter i tjänsten samt att lämna det tjänstebiträde, som hälso- och fattigvårdsnämnderna av honom åska till fullgörande av vad honom enligt instruktion åligger.

Distriktsläkarna tillsätts av hälsovårdsnämnden medelst förordnanden tillsvidare. Distriktsläkares huvudsakliga åligganden äro: att utan särskild ersättning med läkarehjälptillhandagå alla i distriktet boende fattiga sjuka, vilkas medellöshet blivit behörigen styrkt, att utfärda betyg för sådana i distriktet boende sjuka, som söka fattigunderstöd eller skola intagas å fattighus, för person, som söker inträde å arbets- eller försörjningsinrättning och vilkens tillstånd

icke tillåter honom att inställa sig å andre stadsläkarens tjänsterum, samt för barn, som skola intagas å allmänna barnhuset. Distriktsläkare bör hava sin bostad inom det honom anvisade distriktet.

I Brännkyrka finnes anställd en sjukvårdssystem, och i Bromma finnas två församlingssystrar, gemensamma för hälsovårds- och fattigvårdsnämnderna.

Förlossningsläkare antagas av hälsovårdsnämnden för beredande av tillgång till erforderlig läkarbehandling i hemmet vid barnsbörd eller missfall samt för biträde vid tillsyn över barnmorskor. Åt medellösa lämnas biträde kostnadsfritt.

Barnmorskor äro av kommunen anställda i de inkorporerade Brännkyrka och Bromma församlingar; i övriga delar av staden hava omedelade personer rätt till fri vård av barnmorskor, som staden betalar efter viss taxa för varje förlossning.

Instruktioner m. m. Kungl. brev till överståthållarämbetet angående förändrade bestämmelser för tillsättning av stadsläkare i Stockholm den 17 juni 1881. Instruktion för förste stadsläkaren i Stockholm den 3 dec. 1881. Instruktion för andre stadsläkaren i Stockholm den 3 dec. 1881. Hälsovårdsnämndens instruktion för distriktsläkarna i Stockholm den 19 mars 1883 med ändringar den 26 nov. 1897. Instruktion för förlossningsläkare, antagen av hälsovårdsnämnden den 11 febr. 1910. Instruktioner för läkarna inom förutvarande Brännkyrka socken, fastställda av hälsovårdsnämnden den 17 jan. 1913.

Förste stadsläkare (0)

(nuv. innehavare kvarstår å övergångsstat).

Andersson, L. I., hälsovårdsnämndens expedition, Vasagatan 4, C.; rt. 41 53; st. 52 63; mottagningstid: 1—2.

Andre stadsläkare (17).

Hultkvist, G. E.; Myntgatan 4, St.; rt. och st.: polisens växel; mottagningstid: 9,30—10,30.

Läkardistriktet.

(Jfr vidare statistiska avdelningen.)

Nikolai läkardistrikt

(omfattande Storkyrkoförsamlingen).

Distriktsläkare (11).

Vakant, *tjff. Dalén*, K. L. E. (se nedan); mottagning: Myntgatan 4, St.; rt. och st.: polisens; andre stadsläkarens exp.; mottagningstid: 9—10.

Klara och Jakobs läkardistrikt

(omfattande Klara och Jakobs församlingar, samt den del av Adolf Fredriks församling, som ligger söder om Kammakaregatan mellan Klaraviken och Upplandsgatan samt söder om Tegnérsgatan mellan Upplandsgatan och Döbelnsgatan).

Hn.

Distriktsläkare (11).

Olander, K. O. N., tjl., *tjf.* **Heineman, I.**;
Kungsgatan 3, *C.*; rt. 65 50; st. 152 08;
mottagningstid 10—11 f. m.

Kungsholms östra läkardistrikt

(omfattande Kungsholms församling öster om
Polhemsgatan).

Distriktsläkare (11).

Ljungström, V.; Hantverkaregatan 26, *C.*; rt.
85 80; st. 202 96; mottagningstid: sept.—maj
alla dagar 9—10; juni—augusti vardagar 9,30
—10,30, helgdagar 9—10.

Kungsholms västra läkardistrikt

(omfattande Kungsholms församling väster om
Polhemsgatan).

Distriktsläkare (11).

Spangenberg, K. G. V.; S:t Eriksgatan 25 B, *C.*;
rt. 87 16; st. 183 00; mottagningstid: 9—10.

Adolf Fredriks västra läkardistrikt

(omfattande området mellan Hälsingegatan söder-
ut till Frejgatan, denna gata till Upplandsgatan,
denna gata till Kammakaregatan samt denna gata
fram till Klaraviken).

Distriktsläkare (12).

Lagergren, J. E.; Upplandsgatan 33, *Va.*; rt.
21 05; st. 4 60; mottagningstid: 9—10.

Adolf Fredriks östra läkardistrikt

(omfattande området mellan Hälsingegatan söder-
ut till Frejgatan, denna gata till Upplandsgatan,
denna gata till Tegnersgatan, denna gata till
Döbelnsgatan, denna gata till Odengatan, denna
gata till Sveavägen och denna väg norrut till
Brunnsviken).

Distriktsläkare (11).

Schmidt, F. W.; Odengatan 56, *Va.*; rt. 35 28;
st. 118 03; mottagningstid: 9—10.

Johannes läkardistrikt

(omfattande Johannes församling samt den del av
Engelbrekts församling, som ligger norr om Oden-
gatan och väster om Stockholm—Rimbo-
järnvägen).

Distriktsläkare (12).

Dalén, K. L. E. (fr. o. m. den 1 okt. 1919), *tjf.*
Thorborg, P. A.; Odengatan 36, *Va.*; rt. 65 57;
st. Vasa 27 49; mottagningstid: 9—10.

Östermalms västra läkardistrikt

(omfattande den del av Engelbrekts församling,
som ligger öster om Birgerjarls- och Odengatorna
samt den del av Hedvig Eleonora församling,
som ligger väster om Sibylle-, Stor- och Jung-
frugatorna).

Distriktsläkare (11).

Sundberg, L. G. T.; Nybrogatan 11 A, *Ö.*; rt.
29 85; st. 60 18; mottagningstid: vardagar
9—10, sön- och helgdagar 9,30—10,30.

Östermalms östra läkardistrikt

(omfattande den del av Hedvig Eleonora försam-
ling, som ligger öster om Sibylle-, Stor- och
Jungfrugatorna samt Oscars församling).

Distriktsläkare (11).

Nyström, E. J.; Storgatan 7 & 9, *Ö. Dj.*; rt.
27 15; st. 260 35; mottagningstid: 8,30—9,30.

Katarina norra läkardistrikt

(omfattande de delar av Katarina och Sofia för-
samlingar, som begränsas av Södermalmstorg,
Götgatan till Folkungagatan, denna gata till
Renstjärnasgatan, denna gata till Tjärhovsgatan,
denna gata till Erstagatan samt denna gata till
Stadsgården).

Distriktsläkare (11).

Klingberg, A. F.; Folkungagatan 83, *Sö.*; rt.
25 33; st. 33 11; mottagningstid: 9—10.

Katarina östra läkardistrikt

(omfattande de delar av Katarina och Sofia för-
samlingar, som begränsas av Erstagatan från Stads-
gården till Tjärhovsgatan, denna gata till Renstjär-
nasgatan, denna gata till Folkungagatan, denna
gata till Nytorgsgatan, denna gata till Nytorget
samt Värmdögatan).

Distriktsläkare (12).

Gahn, H. R. C.; Renstjärnasgatan 15, *Sö.*; rt.
95 68; st. 135 33; mottagningstid: 9—10.

Katarina västra läkardistrikt

(omfattande den del av Katarina församling,
som begränsas av Blekingegatan, Nytorget, Ny-
torgsgatan till Folkungagatan, denna gata till
Götgatan, denna gata till Högbergsgatan samt
församlingsgränsen västerut).

Distriktsläkare (12).

Olson, E.; Götgatan 69, *Sö.*; rt. 114 30;
st. 308 00; mottagningstid: 9—10.

Katarina södra distrikt med Enskede

(omfattande de delar av Katarina och Sofia för-
samlingar, som ligga söder om Blekinge- och
Värmdögatorna, jämte det område, som å den
på stadens bekostnad år 1913 utgivna karta över
Brännkyrka församling finnes utmärkt såsom till-
hörande egendomarna Enskede, Johanneshov och
Kvarnängen).

Distriktsläkare (12).

Knaust, O. W.; Hornsgatan 58, *Sö.*; rt. 52 26;
st. Söder 39 39; mottagning Blekingegatan 38,
Sö.; st. 322 82; mottagningstid vardagar 10
—11, helgdagar 9—10.

Maria östra läkardistrikt

(omfattande den del av Maria församling, som ligger öster om Skinnarviksgatan, Torkel Knutssonsgatan till Tavastgatan, denna gata till Timmermansgatan samt denna gata och församlingsgränsen söderut).

Distriktsläkare (11).

Edrén, F. G.; Hornsgatan 4, Sö.; rt. 48 50; st. Söder 81 80; mottagningstid: 9—10.

Maria västra läkardistrikt

(omfattande den del av Maria församling, som ligger väster om Skinnarviksgatan, Torkel Knutssonsgatan till Tavastgatan, denna gata till Timmermansgatan samt denna gata och församlingsgränsen söderut).

Distriktsläkare (12).

Ericsson, A. V. (t. o. m. $\frac{23}{10}$ 1919); Hulting, C. G. (fr. o. m. $\frac{24}{10}$ 1919; tillträder befattningen $\frac{1}{10}$ 1919); t. j. f. Dalsjö, A. O.; Hornsgatan 81, Sö.; rt. 82 83; st. 304 53; mottagningstid: 9—10.

Liljeholmens distrikt

(omfattande den del av förutvarande Brännkyrka socken, som ligger norr och nordväst om stora landsvägen till Fittja och det vattenavlopp, som från trakten av Stensborg framgår till Årstaviken mellan Årsta och Sköntorp).

Distriktsläkare

(4,000 kr.; ej å stat).

Drougge, J. A.; kommunalhuset, Liljeholmen; rt. Liljeholmen 30; st. 30 03; mottagningstid: 10—11.

Älvsjö distrikt

(omfattande den övriga delen av förutvarande Brännkyrka socken, med undantag av den s. k. Enskedestaden).

Distriktsläkare (12).

Hulting, C. G. (t. o. m. $\frac{1}{10}$ 1919); villa Älvhem, Älvsjö; rt. Älvsjö 49; st. Långbrodal 1 65; mottagningstid: 9—10, 3,30—4,30 (sön- och helgdagar 10—11).

Läkare för Bromma.

(Ersättningen utgår enligt av hälsovårdsnämnden fastställd taxa.)

Olander, K. O. N.; Kungsbroplan 1, C.; rt. 37 51; st. 249 33; mottagningstid: 9—10.

Sjuksköterskor.

I Brännkyrka församling är anställd en sjukvårdssyster, varjämte i Bromma församling finnas anställda två församlingssystrar, gemensamma för hälsovårds- och fattigvårdsnämnderna.

Avlöningar: En sjukvårdssyster i Brännkyrka: 1,200 kr. jämte hyresersättning 300 kr.; två församlingssystrar i Bromma: vardera

1,100 kr. (varav halva beloppet utgår från hälsovårdsnämnden). **Hn.**

Förlösningsläkare.

Avlöningar m. m. Tre läkare: arvode 500 kr.

För Östermalm och Norrmalm.

Felländer, J., Arsenalsgatan 8 B, C.; rt. 88 86; st. 151 71; mottagningstid: vardagar 2—3.

För Staden inom broarna och Södermalm.

Granström, K. A.; Götgatan 30, Sö.; rt. 3 64; st. Söder 3 34; mottagningstid: vardagar 2—3, helgdagar 9,30—10,30; 20 maj—1 okt. vardagar 9—10.

För Kungsholmen.

Gårdlund, C. H. W. A.; Stureplan 6, Ö.; rt. 13 18; st. 13 18; mottagningstid: vardagar 1,30—2,30.

Barnmorskor.

I Brännkyrka och Bromma församlingar äro för vardera församlingen anställda två barnmorskor. Beträffande den övriga staden se sid. 73.

Avlöningar m. m. Till kommunalt anställda barnmorskor i Brännkyrka och Bromma församlingar respektive 2,410 och 1,800 kr. Till barnmorskor för fattigförlösnings i hemmen 8,000 kr.

Stockholms stads sjukhus.

(Adresser, telefoner, expeditionstider, se nedan under respektive sjukhus.)

Stadens under hälsovårdsnämnden lydande egentliga sjukhus äro följande: Sabbatsbergs sjukhus, sjukhuset St Göran, Provisoriska sjukhuset, Katarina sjukhus, Maria sjukhus, Södra barnbördshuset, Epidemisjukhuset, Söderby sjukhus, barnsjukhuset Simon och Mathilda Sachs' minne samt sjukhuset vid Långbro.

Allmänna försörjningsinrättningens avdelningar för kroppsjuka och sinnessjuka lyda under fattigvårdsnämnden (se sid. 116).

Hälsovårdsnämnden utser årligen i december månad för det kommande året särskilda styrelser till förvaltning av huvudstadens sjukhus med undantag av det, som är avsett för vård av epidemiska sjukdomar, vilken anstalt är ställd under nämndens omedelbara förvaltning, samt de vårdanstalter för sinnessjuka, för vilka enahanda omedelbara förvaltning provas erforderlig. Varje sjukhusstyrelse består av fyra ledamöter jämte överläkaren eller, därest flera överläkare finnas, den av dem, som av nämnden blivit förordnad till sjukhusdirektör. Styrelse väljer inom sig ordförande, vice ordförande och kassadirektör. Styrelsen sammanträder så ofta göromålens gång så fordrar, dock minst en gång i månaden.

Hn.

Förste stadsläkaren åligger att överbaka sjukhusens verksamhet och förvaltning, och är han berättigad att deltaga i överläggningarna vid styrelsernas sammanträden, till vilka han alltid skall erhålla kallelse. Överläkaren eller vid sjukhus med flera än en överläkare den av dem, som hälsovårdsnämnden vid det årliga styrelsevalet förordnar, är sjukhusets direktör och såsom sådan mellan styrelsens sammankomster sjukhusets inför styrelsen ansvarige styresman i den utsträckning och med den myndighet, som styrelsen bestämmer.

Överläkare tillsättes av hälsovårdsnämnden medelst förordnande på viss tid, fem eller tio år. Överläkare är närmaste förman för å hans avdelning anställda underläkare.

Underläkare antages för högst tre år av hälsovårdsnämnden efter hörande av vederbörande direktör eller överläkare. Underläkare åligger att vara boende inom sjukhus, där han är anställd.

Sjukhusläkarna undantogs vid 1911 års lönerreglering för stadens befattningshavare, men har efter kommittéutredning i frågan, en lönerreglering våren 1914 beslutits, med retroaktiv tillämpning från sagda års början. I samband härmed bortogs den förutvarande skillnaden mellan underläkare och amanuenser, de senare förut tillsatta av sjukhusstyrelserna.

För att å sjukhus intagas bör den sjuke själv eller genom ombud på den för varje sjukhus bestämda mottagningstiden anmäla sig å sjukhusets mottagningssal och därvid:

1:o) förete läkares intyg om sjukdomens beskaffenhet och om så påfordras prästbetyg;

2:o) avlämna ansvarsförbindelse av vederhäftig person eller annan säkerhet för all sjukvårdsävensom för begravningskostnad, ifall densamma skulle komma att av sjukhuset bestridas.

Likaså skall t. v. även medföras s. k. »flyttintyg» från kortbyrå.

För erhållande av kostnadsfri sjukvård skall rotemans intyg företes ang. bostad, fattigdom och fattigvårdshemort.

Personer, träffade av olyckshändelse eller sjukdomsfall, som fordrar hastig hjälp, intagas alla tider på dygnet, och böra i sådant fall ovan bestämda handlingar ofördröjligen anskaffas.

Stadgar. Hälsovårdsnämndens stadgar för Stockholms stads sjukhus den 26 mars 1904 med ändringar den 14 jan. och 18 mars 1910, 27 jan. 1911, 13 dec. 1912 och 3 april 1914. Spisordning och utspisningsstat för stadens sjukhus antagen av hälsovårdsnämnden den 19 febr. 1909 med ändringar den 28 nov. 1913.

Sabbatsbergs sjukhus.

Dalagatan 9 & 11, Va.; rt. »Sabbatsbergs sjukhus»; st. 66 19, 217 91.

Mottagningstid:

för utvärtes sjuka kl. 10—11 varje dag
» invärtes » » 11—12 » »
» kvinnosjukd. » 2—2,30 » »

för ögonsjukdomar kl. 9,30—10 varje dag
» öron-, näs- och
halssjukdomar » 10,30—11 » »

Besökstid:

allmänt rum vardagar 2—3, sön- och helgdagar 1—3;

isolerings- och tuberkulospaviljongerna onsdagar 2—3, sön- och helgdagar 1—3.

Argift för betalande sjuka pr dag:

i helenskt rum för stockholmsbo . . .	kr. 12 —
» » » » landsortsbo . . . »	18 —
» halvenskt » » stockholmsbo . . . »	6 —
» » » » landsortsbo . . . »	9 —
» allmänt rum för stockholmsbo . . . »	3 —
» » » » tuberkulosa. »	1 —
» » » » landsortsbo . . . »	7 —

För vård av patient med extra kost å allmänt rum höjes dagavgiften med 2 kr.

Mer än 15 års förhandlingar mellan de kommunala myndigheterna föregingo beslutet om detta sjukhus byggande. Dessa förhandlingar inleddes genom tillsättandet år 1858 av en kommitté och avslutades genom stadsfullmäktiges godkännande den 2 december 1872 av de framställda förslagen. Den nya sjukhusanläggningen, vilken i januari 1879 med 340 sängar kunde öppnas för sjukas emottagande, har tid efter annan kompletterats genom åtskilliga nya byggnader och även genom andra viktiga förbättringar. Den 22 april 1907 beslöt stadsfullmäktige att för en kostnad av 1,550,400 kr. uppföra trenne nya paviljonger, entré- och poliklinikbyggnad med operationsavdelning samt den 16 februari 1908 en tvättstuga till en kostnad av 79,600 kr. Den 18 december 1908 anslog stadsfullmäktige 210,150 kr. till en särskild paviljong för öron- och ögonsjukdomar, som under hösten 1910 började beläggas. En röntgenavdelning öppnades under år 1910. Sjukhusets 813 sängar äro fördelade på sju avdelningar: två medicinska med 312 sängar, två kirurgiska med 259, en gynekologisk med 60, en ögonavdelning med 24, en öronavdelning med 24 eller tillsammans 679 platser samt dessutom en isoleringsbyggnad med 8, ett konvalescenthem (se nedan) med 60, en evakuationspaviljong med 48, en upptagningsanstalt (se sid. 90) med 14 och 4 celler. På den gynekologiska avdelningen meddelas klinisk undervisning, varför ord. professorn i gynekologi och obstetrik vid Karolinska institutet där uppehåller sjukvården, biträdd av en amanuens. På den medicinska avdelningen äro anställda två överläkare och fyra underläkare, på den kirurgiska två överläkare och fyra underläkare. Läkarevården vid öronavdelningen bestrides av Karolinska institutets lärare i ämnet, som där handleder medicine kandidaters utbildning.

Inom sjukhusets område ligger Isidor Dannströms konvalescenthem. Genom testamentet av direktör Isidor Dannström och hans hustru erhöles Sabbatsbergs sjukhusstyrelse år

1898 en summa av 140,000 kr. »till upprättande av ett konvalescenthem för huvudsakligen konvalescenter från Sabbatsbergs sjukhus» att förvaltas som en särskild fond och redovisas på samma sätt som andra sjukhuset tillkommande medel. Av summan skulle emellertid 30,000 kr. reserveras, varå räknan skulle utbetalas till vissa personer under deras livstid, vadan 110,000 kr. voro disponibla för upprättande av konvalescenthemmet. Stadsfullmäktige upplåto år 1899 plats för hemmet, anslugo 12,000 kr. till inventarier och bestämde, att kommunen skulle åtaga sig konvalescenternas vård och underhåll å anstalten. Sedan ritningar år 1901 godkänts av stadsfullmäktige, påbörjades arbetet omedelbart och i juli 1903 kunde de första konvalescenterna mottagas. Läkarevärden bestrides av sjukhusets läkare och vid hemmet äro anställda blott en sköterska och en vaktkarl, tillika eldare.

Vid sjukhuset hålles kirurgisk poliklinik kl. 10—11, varvid kostnadsfritt behandlas personer, som styrka sig eller prövas vara medellösa. Mindre bemeddade betala en krona för varje besök.

Instruktioner m. m. Instruktioner och ordningsstadgar att gälla vid Sabbatsbergs sjukhus, antagna av dess styrelse den 28 juli 1904. Kontrakt mellan Karolinska institutet och Stockholms stads hälsovårdsnämnd ang. gynekologisk klinik den 22 aug. 1879. Kontrakt med Karolinska institutet ang. klinik för öronsjukdomar den 15 okt. 1910. Stadgar för Isidor Dannströms konvalescenthem, antagna av hälsovårdsnämnden den 13 nov. 1903.

Stat år 1919. Utgifter: 1,493,400 kr.; inkomster: 230,000 kr.

Styrelsens ledamöter.

Afzelius, A. N., med. d.r.; **Kinander**, C. E., direktör, riksgäldsfullm:s ordf.; **Lundbergh**, G. H., grosshandlare; **Thorén**, T., rektor; **Wetterdal**, H., överläkare, direktör.

Protokollsförare

(500 kr.; ej å stat).

Körner, A. O. A.

Direktör

(arvode 2,000 kr.).

Wetterdal, H. (se nedan).

Överläkare (0).

Perman, E. S. (förrdn. t. o. m. $\frac{4}{6}$ 1919), **Rissler**, J. G. (förrdn. t. o. m. $\frac{30}{4}$ 1924), **Nyström**, E. G. (förrdn. t. o. m. $\frac{4}{6}$ 1929), å kirurgiska avd.; **Wetterdal**, H. (förrdn. t. o. m. $\frac{4}{6}$ 1924), se ovan, **Hedenius**, P. A. I. (förrdn. t. o. m. $\frac{31}{12}$ 1928), å medicinska avd.; **Forsmark**, E. (förrdn. t. o. m. $\frac{4}{6}$ 1924), å ögonavd.; **Simon**, M. H. J. (förrdn. t. o. m. $\frac{31}{6}$ 1924), å röntgenavd.

Överläkare

(avlönade av Karolinska institutet).

Vakant, *tj.f.* **Heyman**, E. J. (å gynekologiska avd.); **Holmgren**, N. G. F:son (å öronavd.).

Underläkare

(2,800 kr., möblerad bostad, värme och städning; å extra stat).

Sahlgrén, E. J. A., **Zandrén**, S. A., **Antoni**, N. R. E., en vakant (å medicinska avd.); **Bolling**, A. M., **Freidenfelt**, A., **Sundberg**, F. H., **Vidfelt**, G. P:son (å kirurgiska avd.); **Lindblad**, A. Y. (å ögonavd.); **Bergstrand**, K. J. H. (å patologiska avd.).

Amanuenser

(avlönade av Karolinska institutet).

Hasselrot, S. T. (å gynekologiska avd.); **Nordlund**, H. (å öronavd.).

Patolog och obducent

(5,000 kr.; ej å stat).

Hedré, G.

Operationssköterskor (4).

Leijonhielm, Augusta; **Malmqvist**, Gerda; **Johansson-Jute**, Maria; **Nordendahl**, Kerstin; **Bergh**, Lydia E., poliklinisksköterska.

Sjuksköterskor (3).

Antal: 30.

Dessutom trettiofyra *sjuksköterskebiträden* (I. b.).

Predikant (12)

(tjänstgör även vid Sabbatsbergs ålderdomshem, varifrån hälften av löningen utgår).

Wolfbrandt, E. G.

Organist

(200 kr.; ej å stat).

Haglund, Alma R.

Sysselman (12).

Johansson, A. G.; rt. »Sabbatsbergs sjukhus»; st. 21791; mottagningstid: 12—2.

Bokhållare (9).

Ramgren, E. G.

Kontorsskrivare (7).

Vakant, *tj.f.* **Holst**, K. G.

Kontorsbiträde (5).

Zettergren, Elvira E.

Maskinist (9).

Svedman, N. H.

Biträdande maskinist (7).

Olsson, O. B.

Vaktmästare (6).

Söderberg, W. A.; **Anderson**, A.; **Gustafsson**, G. A.

Husmoder (4).

Svinhufvud, A. Barbro M. L.

Köksförestånderska (4).

Lundberg, Anna A.

Hn. *Twättförestånderska* (3).

Björklund, Maria T.

Dessutom en *biträdande husmoder* (3), en *snickare* (6), en *förste dräng* (3), en *portvakt* (4), en *nattvakt* (3), två *laboratoriebiträden* (3), en *baderska* (2), en *kvinnlig portvakt* (1), sex *eldare* (III. b.), sju *drängar* (III. a.), en *överkokerska* (II. c.), en *biträdande tvättföreståndarinna* (II. c.), två *kokerskor* (II. a.), en *kallskänka* (I. d.), fyra *sömmerskor* (I. d.), en *första husa* (I. c.), fyra *maskintvätterskor* (I. c.), elva *köksbiträden* (I. b.), fyrtiosex *städerskor* (I. b.) och tretton *tvätterskor* (I. b.).

Sjukhuset S:t Göran.

Stadshagen, C.; rt. 21 69, 135 17 och 21 54 (kontoret); st. 90 64 (kontoret).

Mottagningstid:

för sjuka, lidande av veneriska och hudsjukdomar: vardagar kl. 12—1; dessutom för sjuka, lidande av veneriska sjukdomar måndagar och torsdagar kl. 6,30—7 samt sön- och helgdagar kl. 9,30—10;

för sjuka, lidande av tuberkulos: lungtuberkulos vardagar kl. 10,30—11; kirurgisk tuberkulos vardagar kl. 11,30; poliklinisk undersökning onsdagar kl. 3—3,30.

Besökstider.

Å avd. för veneriska och hudsjukdomar: kvinnliga patienter: onsdagar kl. 10—11; manliga patienter: lördagar kl. 10—11; hudpatienter dessutom söndagar kl. 2—3.

Å tuberkulosavdelningen: lungtuberkulos: söndagar kl. 12,30—2 samt tisdagar och torsdagar kl. 10—11,30; kirurgisk: söndagar och torsdagar kl. 10—11,30; övriga tider efter läkarens särskilda tillstånd.

Avgift för betalande sjuka pr dag:

i helenskt rum för stockholmsbo . . .	kr. 12 —
» » » » landsortsbo . . .	18 —
» halvenskilt » » stockholmsbo . . .	6 —
» » » » landsortsbo . . .	9 —
i allmänt rum för stockholmsbo:	
» ven. och hudpatienter . . .	3 —
» tuberkulospatienter . . .	1 —
i allmänt rum för landsortsbo . . .	7 —

För vård av patient med extra kost å allmänt rum höjes dagavgiften med 2 kr.

Den första plats i Stockholm, varest veneriskt sjuka vårdades i avskild lägenhet, lär hava varit Danviken. Där behandlades sedan början av 1700-talet de bland hjonen, som ledo av svårartad venerisk sjukdom, i en särskild sjukstuga, som sedermera började kallas kurhus. På 1730-talet började man översända dit veneriskt sjuka från staden. Sedan det nya sinnessjukhuset å Danviken blivit färdigt år 1788, utvidgades avdelningen för veneriskt sjuka till 50 platser, men

på grund av de sinnessjukas växande mängd måste efter 1812 detta utrymme inskränkas. Den 1 april 1814 stängdes Danviken för de veneriskt sjuka, sedan ett provisoriskt kurhus på 20 sängar för stadens behov inrättats å Kungsholmen. År 1813 uppdrog överståthållaren åt särskilda kommitterade att undersöka beskaffenheten av redan befintliga sjukvårdsinrättningar och behovet av förbättrade och utvidgade anstalter till veneriskt sjukas botande samt avgiva betänkande om där till tjänliga medel och utvägar. I utlåtande den 24 februari 1814 föreslogo dessa kommitterade, att ett kurhus å 100 sängar skulle inrättas samt att den å Kungsholmen befintliga kronobränneriegnenden skulle för detta ändamål förvärfvas från statsverket.

Sedan rikets ständer i anledning av kungl. proposition medgivit, att denna egendom finge upplåtas till begagnande för den gemensamma kurhusinrättningen för Stockholms stad och län, samt sedan nödiga reparationer och inredningsarbeten verkställes, inflyttade såväl stadens som länets patienter i den nya anstalten i oktober 1816. Redan i slutet av 1820-talet började svårigheter att uppstå i fråga om utrymmet, varför tid efter annan provisoriska åtgärder måste vidtagas, och år 1844 beslöts en större tillbyggnad av kurhuset. Dels på grund av det ytterst bristfälliga skick, varuti kurhusets byggnader råkat, och dels emedan sjukhuset snart visade sig allt mera otillräckligt, blev frågan om nya lokaler allt mera trängande. Flera förslag uppgjordes och här till, det första redan år 1860, men föllo huvudsakligen till följd av de betänkligheter, som stadens myndigheter hyste mot nedläggande av större kostnader på kurhusinrättningens tomt, så länge icke denna var med full äganderätt överlättn av staten till staden och länet. Sedan flera framställningar härom blivit av riksdagen avslagna, gjorde sig den åsikten allt mera gällande, att ett nytt sjukhus för veneriska patienter borde uppyggas för kommunens räkning på annan plats. Till byggnadsplats föreslogos olika ställen, tills man slutligen enades om det nya sjukhusets förläggande till sydligare delen av Stadshagen på Kungsholmen, där byggnadsarbetet påbörjades år 1886 och fullbordades 1888. Sjukhuset, som benämndes S:t Göran, skulle visserligen i första rummet användas för vård av veneriskt sjuka och av patienter med hudsjukdomar, men vid dess inrättande hade man dock blicken fäst på en framtida användning även för andra sjukdomar. Vid tider av större sjuklighet i Stockholm hava också på sjukhuset anordnats avdelningar för olika invärtes sjukdomar. I början av år 1902 öppnades vid sjukhuset i en nyuppförd paviljong en särskild avdelning med 108 sängar för sjuka med hemortsrätt i Stockholm lidande av lungtuberkulos i mera framskridet stadium, och år 1907 utökades denna avdelning med en andra sjukpaviljong. På hösten 1910 inrättades å sjukhuset en avdelning å 100 sängar för kirurgisk tuberkulos, varvid sängplatsernas antal för lungtuberkulos

minskades till 146.¹⁾ Sängantalet är 536, av vilka 290 komma på avdelningen för veneriska och hudsjukdomar samt 246 på avdelningen för tuberkulos. Avdelningen för hudsjukdomar tillökades i oktober 1902 med en finsenavdelning. Dennas verksamhet har år efter år utvidgats och omfattar nu även röntgen- och radiumbehandling.

Skolundervisning meddelas åt barnen på de olika avdelningarna.

Med anledning av den fr. o. m. 1919 gällande lagen om åtgärder mot utbredningen av köns-sjukdomar, har sjukhuset fått i uppdrag av hälsovårdsnämnden att vid sin poliklinik anordna mottagningar för kostnadsfri läkarundersökning och behandling av dylika sjukdomar (jfr sid. 91).

Rörande vården av veneriskt sjuka inom Stockholm, jämför vidare under Eira sid. 250.

Instruktion. Instruktion för personalen vid sjukhuset S:t Göran, fastställd den 17 dec. 1913.

Stat år 1919. Utgifter: 1,025,700 kr.; inkomster: 74,000 kr.

Styrelsens ledamöter.

Berglund, J. E., kassör, stadsfullm.; **Enell, H. G. O.**, apotekare, ordf.; **Hafström, A. H. J. F.**, rådmän, vice ordf.; **Marcus, K. J.**, överläkare, direktör; **Nycander, O. J. T.**, direktör.

Protokollsförare

(500 kr.; ej å stat).

Gyllensvärd, G. V.

Direktör

(arvode 1,000 kr.).

Marcus, K. J. (se nedan).

Överläkare (0).

Marcus, K. J. (förordn. t. o. m. $\frac{30}{4}$ 1924), å avd. för köns- och hudsjukdomar; **Waldenström, J. H.** (förordn. t. o. m. $\frac{4}{6}$ 1924), å avd. för kirurgisk tuberkulos; **Lindhagen, F. E.** (förordn. t. o. m. $\frac{1}{10}$ 1924), å avd. för lungtuberkulos.

Överläkare

(avlönad av Karolinska institutet).

Almqvist, J. R.

Underläkare

(2,800 kr., möblerad bostad, värme och städning; å extra stat).

Hellsten, M. V. T.; **Melin, K. Å.**; **Edén, R. G.**; **Norström-Lind, Signe A.**

Läkare vid polikliniken

(avlönade av statsmedel; bidrag från staden 1,000 kr. åt tvenne läkare för behandling av hudsjukdomar).

Birger, S.; **Strandberg, J. V.**; **Kjellberg-Romanus, Gerda E.**; **Rhodin, N. J.**

¹⁾ Jfr Söderby sjukhus, sid. 84, första noten.

Läkare vid finsenavdelningen

(3,000 kr., ej å stat).

Schaumann, J.

Amanuenser å kliniken

(avlönade av Karolinska institutet med respektive 2,000 och 1,000 kr. vardera).

Almqvist, S. L.; **Rossander, Gunhild.**

Översköterska vid finsenavdelningen (5).

Råhlén, Alfild.

Operationssköterska (4).

Wessel, Astrid.

Sköterskor vid finsenavdelningen (4).

Antal: 5.

Sjuksköterskor (3).

Antal: 13.

Dessutom ett *laboratoriebiträde* (3), ett *första sjuksköterskebiträde* (II. c.), *tre-tionio sjuksköterskebiträden* (I. b.) och ett *sjuksköterskebiträde för späda barn* (I. c.).

Predikant

(1,200 kr.; ej å stat).

Rosenius, P. J.

Syssloman (12).

Hellsten, F. W.; rt. 21 54; st. 90 64; mottagningstid: 11—3.

Bokhållare (9).

Thorell, G. A. S.

Kontorsbiträde (5).

Knafve, Sally M.

Maskinist (9).

Karlsson, G. O.

Biträdande maskinist (7).

Appelgren, C. A.

Vaktmästare (6).

Wallin, E. J.; **Johansson, J. A.**

Husmoder (4).

Jonson, Gunhild.

Köksförestånderska (4).

Albion, f. Pettersson, Pauline Ch.

Tvättförestånderska (3).

Hällström, Valborg H.

Dessutom en *badare* (4), ett *biträde å operationsavdelningen* (2), en *baderska* (2), två *kvinnliga portvakter* (1), sex *eldare* (III. b.), sju *drängar* (III. a.), en *överkokerska* (II. c.), en *första kokerska* (II. b.), en *ångkokerska* (II. a.), en *kallskänka* (I. d.), ett *spisbiträde* (I. d.), åtta *köksbiträden* (I. b.), aderton *städerskor* (I. b.), ett *första tvättbiträde* (II. a.), en *maskintvätterska* (I. c.), en

III. maskinmanglerska (I. c), en strykerska (I. c.), tio tvättbiträden (I. b.), en snickare, fyra sömmerskor (I. d.) och en nattvakt (II. a.).

Provisoriska sjukhuset.

Åsögatan 97, Sö.; rt. 72 20; st. 31 90, 309 60 (kontoret).

Mottagningstid:

varje dag kl. 9—11.

Besökstid:

vardagar kl. 2—3, sön- och helgdagar kl. 1—3.

Avgift för betalande sjuka pr dag:

i allmänt rum för stockholmsbo . . . kr. 3 —
 » » » landsortsbo . . . » 7 —

För vård av patient med extra kost höjes dagavgiften med 2 kr.

Provisoriska sjukhuset upprättades 1902 såsom en ersättning för det förut för allmänna sjukvården använda Katarina sjukhus, vilket då måste fullständigt tagas i anspråk för beredande av rum för det ständigt växande antalet sinnessjuka, som nämnden måste lämna vård, intill dess plats å hospital kunde bli ledig. För ändamålet förhyrdes nybyggda egendomen nr 9 i kvarteret Oron med adressnummer 97 vid Åsögatan (egendomen numera inköpt av staden) och 32 vid Nytorsgatan. Den 13 februari 1903 kunde det nya sjukhuset, vars namn bestämts till Provisoriska sjukhuset, öppnas, sedan å Katarina sjukhus ännu kvarvarande sjuka, ävensom där anställda läkare och övrig personal med undantag av en del ekonomibetjäning dit överflyttats. Sjukhuset rymmer 100 platser, fördelade på en våning för manliga patienter med 33 sängar och två våningar för kvinnliga patienter med 67 sängar.

Stat år 1919. Utgifter: 187,200 kr.; inkomster: 15,700 kr.

Styrelsens ledamöter.

Hallgren, L. G., järnkramhandlare, stadsfullm.; Larsson, G., byggmästare; Lundwall, S. A., advokat, ordf.; Piehl, C. G. F., direktör; en vakant.

Protokollsförare

(300 kr.; ej å stat).

Walin, C. Hj. (se nedan).

Direktör och överläkare (0)

(dessutom direktörsarvode 500 kr.).

Tillgren, J.

Underläkare

(2,800 kr., möblerad bostad, värme och städning; å extra stat).

Allander, E. G. B.

Obducent

(750 kr.; ej å stat).

Henschen, F.

Sjuksköterskor (3).

Antal: 4.

Dessutom nio sjuksköterskebiträden.

Predikant

(800 kr.; ej å stat).

Ahlfeldt, R. A.

Organist och försångare

(200 kr.; ej å stat).

Walin, C. Hj. (se ovan).

Syssloman (10).

Svenson, S. A., rt. 72 20; st. 309 60; mottagningstid: 10—12.

Maskinist (6).

Andersson, A. H.

Vaktmästare (6).

Gazelius, A. H. L.

Köksförestånderska (4).

Johansson, Jenny.

Tvättförestånderska (2).

Uppström, Wilhelmina.

Dessutom ett kontorsbiträde (1,200 kr.), en förste dräng (3), en baderska (2), en kvinnlig portvakt (1), en eldare (III. b.), tre drängar (III. a.), en kokerska (II. a.), en kokerska (II. c.), sju köksbiträden (I. b.) och en städerska (I. b.).

Maria sjukhus.

Volmar Yxkullsgatan 25, Sö.; rt. 15 80 och 121 50.

Mottagningstid:

för utvärtes sjuka vardagar kl. 12—1, sön- och helgdagar kl. 9—10;
 för invärtes sjuka varje dag kl. 9—10;
 samt dessutom å polikliniken alla vardagar kl. 12—1.

Besökstid:

allmänt rum alla dagar kl. 1—2.

Expeditionstid:

å sysslomanskontoret kl. 9—2.

Avgift för betalande sjuka pr dag:

i helenskit rum för stockholmsbo . . . kr. 12 —
 » » » landsortsbo . . . » 18 —
 » halvenskit » » stockholmsbo . . . » 6 —
 » » » landsortsbo . . . » 9 —
 » allmänt » » stockholmsbo . . . » 3 —
 » » » landsortsbo . . . » 7 —

För vård av patient med extra kost å allmänt rum höjes dagavgiften med 2 kr.

År 1874, då bristen på sjukhus i Stockholm var synnerligen stor, inköptes för stadens räkningshus en med en större fabriksbyggnad och ett boningshus bebyggd, 123,555 kv.-fot mätande tomt mellan Volmar Yxkulls- och Gamla Präst-

gårdsgatorna för att användas till sjukhus. För ändamålet apterades fabriksbyggnaden, vari med ingången av 1876 ett sjukhus på 130 sängar öppnades, vilket från och med 1878 benämndes Maria sjukhus. Genom tillbyggnader 1885, 1896 och 1917 hava dels förbättrade bostadsförhållanden vunnits för tjänstepersonalen, dels lämplig lokal kunnat inredas för sjukhusets polikliniska verksamhet. En ekonomibyggnad uppfördes 1906, nytt gravkapell 1907. Vid sjukhuset, som förut i huvudsak avsetts för kirurgiska fall, upprättades våren 1918 även en medicinsk avdelning. Sängantalet är (fr. o. m. hösten 1918) 271, därav 136 å kirurgiska och 135 å medicinska avdelningen. På sjukhustomten ligger även en upptagningsanstalt (se sid. 90), avsedd för hastigt insjuknade, huvudsakligen för personer, som nattetid omhändertagas av polis och vilkas omedelbara inläggande på sjukhusen skulle verka störande för de övriga sjuka; den införlivades emellertid under år 1918 med själva sjukhuset och ingår numera i detsamma som en vanlig sjukavdelning.

Den med sjukhuset förenade polikliniken, som är öppen alla vardagar 12—1 hålles kostnadsfri för medellösa; mindre bemedlade betala en krona för varje besök.

Instruktion. Instruktioner för kommissarien (numera sysslomannen) och predikanten vid Maria sjukhus, utfärdade av styrelsen den 3 febr. 1876.

Stat år 1919. Utgifter: 660,700; inkomster: 80,900 kr.

Styrelsens ledamöter.

Alin, E. F. E., med. dr., professor (ärenden ang. barnbördshuset); **Blomdahl**, P. A., byggmästare; **Key**, E. S. H., överläkare, dir.; **Riben**, K. A., vice häradshövding, ordf., kassadir.; **Widtskiöld**, J., kamrerare, vice ordf.; **Wellin**, Bertha, sjuksköterska, stadsfullm.

Protokollsförare

(500 kr.; ej å stat).

Telander, A. R.

Direktör

(arvode 500 kr., se nedan).

Key, E. S. H. (se nedan).

Överläkare (0).

Key, E. S. H. (förordn. t. o. m. $\frac{30}{4}$ 1924) å kirurgiska avd.; **Josefson**, A. R. (förordn. t. o. m. $\frac{29}{2}$ 1924) å medicinska avd.

Underläkare

(2,800 kr., möblerad bostad, värme och städning; å extra stat).

Gramén, K.; **Weltzin**, J. A.; **Kallin**, A. H.; **Thorell**, E. T.

Assistentläkare

(1,200 kr., bostad, värme och lyse).

Odelberg, A. Åsön.

Obducent

(1,250 kr.; ej å stat).

Pettersson, A.

Operationssköterska (4)

Albihn, K. V. (Vera.)

Sjuksköterskor (3).

Antal: 14.

Dessutom ett *laboratoriebiträde* (3), *tretiosex sjuksköterskebiträden* (I. b.) och två *massöser*.

Predikant och organist

(700 kr.; ej å stat).

Ankar, G. A.

Syssloman (12).

Olsson, E. V.; rt. 23 30; st. 136 56; mottagnings-
ningstid: 10—12.

Maskinist (9).

Rundblad, G. A. F.

Vaktmästare (6).

Öhman, J. E.; **Petersson**, P. A.

Husmoder (4).

Dahlstrand, Sigrd E.

Köksförestånderska (4).

Göranson, Sigrd A. G.

Förestånderska för linneförråd och tvätt (3).

Wästberg, Bertha M.

Dessutom en *baderska* (2), en *portvakt* (1), *tre eldare* (III. b.), en *tvättmästare* (III. b.), *tre drängar* (III. a.), en *överkokerska* (II. c.), en *första kokerska* (II. b.), en *kokerska* (II. a.), en *manglerska* (II. a.), en *överhusa* (I. d.), en *kallskänka* (I. d.), ett *spisbiträde* (I. d.), två *sömmerskor* (I. d.), en *husa* (I. c.), två *strykerskor* (I. c.), femton *städerskor* (I. b.), elva *tvättbiträden* (I. b.) och fem *köksbiträden* (I. b.).

Södra barnbördshuset.

**Volmar Yxkullsgatan 27, Sö.; rt. 6 44;
st. 132 77.**

Mottagningsstid:

alla tider på dygnet.

Besökstid:

å allmänt rum varje dag kl. 1—2; å enskilt och halvenskilt rum kl. 10—2 och 6—8.

Avgift för betalande sjuka pr dag:

i helenskilt rum för stockholmsbo . . . kr. 12 —
» » » » landsortsbo . . . » 18 —
» halvenskilt » » stockholmsbo . . . » 6 —

Hn i halvenskilt rum för landsortsbo . . . kr. 9 —
 » allmänt » » stockholmsbo . . . » 3 —
 » » » » landsortsbo . . . » 7 —

För vård av patient med extra kost å allmänt rum höjes dagavgiften med 2 kr.

Detta barnbördshus, som är Stockholms kommuns förlösningsanstalt, har uppkommit ur de provisoriska barnbördsanstalter, vilka stadens myndigheter sett sig nödsakade att inrätta. År 1864 inrymdes en dylik provisorisk anstalt i huset n:r 22 Volmar Yxkullsgatan. Samma lokal togs följande året ånyo för samma ändamål i anspråk, och från denna tid blev det »provisoriska barnbördshuset» bestående. Till 1871 var det inrymt i nyssnämnda, för ändamålet förhyrda lokal, men flyttades då till huset n:r 27 vid samma gata. Detta förvärvades av staden år 1874 på samma gång som Maria sjukhusområde. Huset om- och tillbyggdes 1882, varefter namnet provisoriska barnbördshuset utbyttes mot södra barnbörds-huset.

Den 14 januari 1898 uppdrog hälsovårdsnämnden åt särskilda kommitterade att uppgöra förslag till de åtgärder, som vore att vidtaga för avhjälpande av behovet av ökat utrymme för södra barnbördshuset. Sedan kommitterade i anledning härav uppgjort förslag till nytt barnbördshus å omkring 100 sängar, förlagt till det av stadsfullmäktige för sjukhusändamål reserverade kvarteret Grimman, beslöt stadsfullmäktige med godkännande av det sålunda uppgjorda förslaget för arbetets utförande att anslå ett belopp av 625,000 kr. för ändamålet. Stadsfullmäktige hava också förklarat sig villiga att låta uppföra och utrusta till bostäder och hus-håll för barnmorskeeleverna, ävensom för undervisningen erforderliga lokaler, samt bekosta underhåll av desamma och deras inventarier jämte ljus och bränsle mot ett årligt bidrag från statsverkets sida av 5,000 kr., dock under villkor, att barnmorskeeleverna förpliktigas att vara boende inom anstalten ävensom att själva bestrida kostnaderna för sin utspisning. Erbjudandet har av staten mottagits. Stadsfullmäktige hava även år 1904 förklarat sig medgiva, att de personer, som framdeles antagas till lärare och biträdande lärare vid statens undervisningsanstalt för barnmorskor i Stockholm i och med detsamma ansåges förordnade att vara överläkare och amanuens eller biträdande läkare vid södra barnbördshuset under villkor att hälsovårdsnämnden finge yttra sig om sökandenas lämplighet.

De nya lokalerna togos i anspråk den 19 februari 1907.

Stat år 1919. Utgifter: 300,300 kr.; inkomster: 75,100 kr.

Styrelse.

Styrelsen är densamma som för Maria sjukhus (se sid. 81), dock äger direktören för barn-

bördshuset i frågor rörande detta att deltaga i styrelsens överläggningar och beslut.

Direktör och överläkare

(som barnmorskelärare avlönad av staten, direktörsarvode 500 kr.).

Alin, E. F. E.

Biträdande läkare

(avlönad av staten).

Bovin, K. E.

Underläkare

(2,800 kr., möblerad bostad, värme och städning; å extra stat).

Gejrot, K. W.

Obducent

(500 kr.; ej å stat).

Pettersson, A.

Operationssköterska (4).

Borg, Karin E.

Barnmorskor (4).

Riben, Hildur Ch. U. (instruktionsbarnmorska); Landelius, Alma K.; Wahlberg, Julia E.; Pehrson, Maria E.

Sköterskor (3).

Antal: 5.

Prästerligt biträde

(1,000 kr.; ej å stat).

Ankar, G. A.

Syssloman (12).

Se Maria sjukhus.

Bokhållare (9).

Johansson, K. E.

Kontorsskrivare (7).

Zettergren, E. R.

Maskinist (9).

Se Maria sjukhus.

Biträdande maskinist (7).

Johansson, J. P.

Vaktmästare (6).

Wallin, N. G.

Husmoder (4).

Wickström, Anna V.

Köksförestånderska (4).

Se Maria sjukhus.

Förestånderska för linneförråd och tvätt (3).

Se Maria sjukhus.

Dessutom en eldare (III. b.), en dräng (III. a.), två sömmerskor (I. d.) och åtta städerskor (I. b.).

Epidemisjukhuset.

*Valhallavägen, nära Roslagsgatan, upp-
fartsväg från Ingemarsgatan, Va.; rt.
12 89, 13 99 och 60 89 (växel).*

Mottagningstid:

sjuka intagas alla tider på dygnet.

Besökstid:

varje dag kl. 12,30—1.

Avgift för betalande sjuka pr dag:

i helenskit rum för stockholmsbo . .	kr. 9 —
» » » landsortsbo . . . »	18 —
» halvenskit » » stockholmsbo . . »	5 —
» » » » landsortsbo . . . »	9 —
» allmänt » » stockholmsbo . .	avgiftsfritt
» » » » landsortsbo . . . »	kr. 7 —

För vårdarinnas betalas samma avgift som för patient å resp. hel- eller halvenskit rum.

För patient med extra kost å allmänt rum höjes dagavgiften med 2 kr.

En av kungl. maj:t tillsatt kommitté med uppgift att avgiva förslag till sjukvårdens förbättrande i huvudstaden hemställde i ett 1827 avgivet betänkande bland annat, att ett provisoriskt sjukhus skulle inrättas för att vid inträffande epidemier eller mera utbredd sjuklighet mottaga sådana sjuka, som icke kunde eller borde på andra sjukvårdsanstalter vinna inträde. Detta blev också kungl. maj:ts beslut, och för ändamålet uppläts Katarina f. d. kronobrännerieendom vid Nya Sandbergsgatan på Södermalm. Verkställigheten för övrigt överläts åt stadens myndigheter, vilka sedan alltjämt bestritt utgifterna för och förvaltats anstalten, som togs i bruk den 22 juli 1831. Detta provisoriska sjukhus, såsom det ända till år 1878 kallades, var således Stockholms första epidemisjukhus.

Den ifrågavarande anstalten omorganiserades vid denna tidpunkt till ett vanligt sjukhus under namn av Katarina sjukhus, ehuru vården av smittsamma sjukdomar fortfarande blev en av dess viktigaste uppgifter.

Genom 1874 års hälsovårdslagstiftning (i sin helhet gällande för Stockholm fr. o. m. 1878) ställdes på kommunerna fordran på särskilda sjukhus för vård av smittsamma sjukdomar.

Uppförandet av ett sådant sjukhus blev i Stockholm länge uppskjutet på grund av svårigheten att finna en tjänlig byggnadsplats. I avvaktan härpå användes egendomen n:r 82 vid Hornsgatan jämte en del av Katarina sjukhus såsom epidemisjukhus. Sedan staden i slutet av år 1888 förvärvat äganderätten till en vidsträckt, obebyggd bergplåt i den nordligaste, intill Djurgårdsområdet gränsande delen av staden, reserverades därav omkring 60,000 kv.-meter till plats för ett nytt epidemisjukhus, och i början av 1890 anslog stadsfullmäktige 680,000 kr. för ett sjukhus på 170 sängar. Det nya sjukhuset kunde tagas i användning den 18 sept. 1893.

Åtskilliga utvidgningar ha sedan dess ägt rum, så att sjukhuset för närvarande har utrymme för 560 patienter (inberäknat kolerabarackerna).

Enligt beslut år 1905 ha vid epidemisjukhuset uppförts tre kolerabaracker (100 pl.). De sjukdomar, som å epidemisjukhuset särskilt behandlas, äro förnämligast scharlakansfeber, difteri, fläcktyfus, smittkoppor, rödsot och asiatisk kolera.

För anhöriga finnes tillfälle att efter erhållet tillstånd i besöksrummen kl. 12,30 e. m. samtala med de patienter, vilkas tillstånd det medger. Upplysningar om patienternas tillstånd meddelas till anhöriga varje dag kl. 12,30 e. m. av sjukhusets överläkare å mottagningshallen. Telefonupplysningar angående patienterna lämnas kl. 9—10 och 6—7 (rikstelefon).

Instruktion. Instruktion för kommissarien (numera syssломannen) vid epidemisjukhuset, fastställd av hälsovårdsnämnden den 11 maj 1894.

Stat år 1919. Utgifter: 677,100 kr.; inkomster: 35,200 kr.

Styrelse.

Hälsovårdsnämnden.

Direktör och överläkare (0)

(dessutom direktörsarvode 1,000 kr.).

Hellström, T. G. (förordn. t. o. m. $\frac{4}{5}$ 1924).

Underläkare

(2,800 kr., möblerad bostad, värme och städning; å extra stat).

Lundberg, N. E.; Naucier, R.

Öronläkare

(1,800 kr.; ej å stat).

Arnoldson, N. J.

Sjuksköterskor (4).

Antal: 8.

Dessutom trettiotvå sjuksköterskebiträden (I. d.) samt ett växlande antal extra personal, f. n. två extra läkare, två extra sköterskor och trettiotvå extra sköterskebiträden.

Predikant

(900 kr.; ej å stat).

Hansson, O. A.

Syssломан (12).

Åhlin, A. Hj. D.: rt. sjukhusets växel; st. 48 01; mottagningstid: 9—1.

Bokhållare (9).

Marchander, T. K. V.

Maskinist och desinfektör (9).

Halling, J. L.

Hn.

Hn. *Biträdande maskinist* (6).

Andersson, O. E.

Vaktmästare (6).

Löfqvist, C. A.; Carlsson, J. L.

Husmoder (4).

Hamilton, E. M. Aloysia B.

Köksförestånderska (4).

Almgren, Konstance W.

Tvättförestånderska (3).

Jonson, Amalia Ch.

Dessutom en *förste dräng* (3), en *nattvakt* (3), en *kvinnlig portvakt* (1), sex *eldare* (III. b.), fyra *drängar* (III. a.), en *överkokerska* (II. c.), en *första kokerska* (II. b.), en *kokerska* (II. a.), en *källskänka* (I. d.), ett *spisbiträde* (I. d.), sex *köksbiträden* (I. b.), en *första tvätterska* (II. a.), en *strykerska* (I. c.), två *maskintvätterskor* (I. c.), tre *tvätterskor* (I. b.) och tre *städerskor* (I. b.).

Söderby sjukhus.

Söderby, Uttran; rt. Tumba 141; st. Tumba 14.

Mottagningstid:

vardagar kl. 12—1.

Avgift för betalande sjuka pr dag:

i helenskit	rum för stockholmsbo . .	kr. 12 —
> halvenskit	> > > . .	> 6 —
> allmänt	> > > . .	> 1 —

Tuberkulossjuka vårdades ursprungligen å de olika sjukhusen (vid Sabbatsberg i en särskild paviljong sedan 1899) och å försörjningsinrättningens avdelning för kroppssjuka. Först med öppnandet av St Görans tuberkulospaviljong år 1902 fick staden ett särskilt tuberkulossjukhus, som emellertid var otillräckligt att samla all tuberkulovård, varför stadsfullmäktige genom beslut den 17 maj 1906 anslog 1,966,000 kr. till uppförande av en anstalt för tillgodoseende av tuberkulussjukvården i Stockholm å stadens egendom Söderby i Salems socken.¹⁾ Sjukhuset är avsett att mottaga medellösa med hemortsrätt i Stockholm men även, om sådant utan men för sjukhusets egentliga uppgift låter sig göra, mindre bemedlade lungstötssjuka i alla stadier å 412 platser i allmänt rum samt 40 platser i enskilda och halvenskilda rum.

Förarbeten för sjukhusets uppförande började år 1906, då 200,000 kr. anslogos till ändamålet, och började sjukhuset beläggas den 1 nov. 1910.

¹⁾ Hälsovårdsnämnden har den 11 maj 1917 tillsatt en kommitté med uppdrag att utarbета förslag till en enhetlig plan för tuberkulussjukvårdens ordnande i huvudstaden.

Reglementen m. m. Bestämmelser ang. förvaltningen av Söderby sjukhus, antagna av hälsovårdsnämnden den 18 mars 1910.

Stat år 1919. Utgifter: 1,160,100 kr.; inkomster: 58,600 kr.

Styrelsens ledamöter.

Eidem, R., prakt. läkare; Friberg, P. G., kommerseråd, ordf. och kassadirektör; Gullbring, A. G., överläkare, dir.; Lindqvist, F. L., föreståndare, vice ordf.; Schönthal, A. R., ingenjör.

Protokollsförare

(500 kr.; ej å stat).

Cygnæus, A. W.

Överläkare och direktör (0)

(dessutom direktörsarvode 1,000 kr.).

Gullbring, A. G. (förordn. t. o. m. ¹/₁₀ 1926); rt. Tumba 142; mottagningstid: 12—1.

Biträdande överläkare (16).

Leffler, J. K. F.

Underläkare

(2,800 kr.¹⁾, möblerad bostad, värme, städning, kost eller ersättning därför, högst 300 kr. pr år; å extra stat).

Karström, G. B.; Lindblom, S. G.; Werneman, K. H. E.; Bonnett, A. D. M.

Läkare å röntgenavdelningen

(1,000 kr.; ej å stat).

Överläkaren och biträdande överläkaren.

Sjuksköterskor (3).

Antal: 15.

Dessutom en *sköterska* å röntgenavdelningen, tillika *laboratoriebiträde* (3), fyrtio *sjuksköterskebiträden* (I. b.) samt en *arbetsförestånderska*, tillika *lärarinna för barnen*.

Predikant och organist

(1,000 kr.; ej å stat).

Uddin, K. J. R.

Syssloman (12).

Östergren, P. A.; rt. Tumba 141; st. Tumba 14; mottagningstid: 12—2.

Bokhållare (9).

Mathson, E. C. A. F.

Kontorsskrivare (7).

Vakant.

Maskinist (9).

Malmberg, K. L.

¹⁾ Med rätt för hälsovårdsnämnden att betreda underläkare löneförbättring med 500 kr. pr år.

Biträdande maskinist (7).

Söderholm, C. G.

Vaktmästare (6).

Österlund, G. Fr. T.; Holmberg, H. A.

Husmoder (4).

Deneus, Ebba A.

Köksförestånderska (4).

Karlsson, Hulda Ch.

Tvättförestånderska (3).

Larsson, Ida L.

Dessutom två *snickare* (6), en *målare* (6), en *trädgårdsmästare* (4), en *kusk* (3), en *nattvakt* (3), en *kvinnlig portvakt* (1), två *baderskor* (2), sju *eldare* (III. b.), sju *drängar* (III. a.), en *överkokerska* (II. c.), en *första kokerska* (II. b.), en *andra kokerska* (I. b.), en *kallskänka* (I. d.), fyra *spisbiträden* (I. d.), tio *köksbiträden* (I. b.), sju *tvättbiträden* (I. b.), en *maskintvätterska* (I. c.), två *manglerskor* (I. c.), två *strykerskor* (I. c.), fem *sömmerskor* (I. d.) och *tjugusex städerskor* (I. b.).

Barnsjukhuset Simon och Mathilda

Sachs' minne.

Årstalunden, Sö.; rt. 80 64; st. 314 14.

Mottagningstid:

vardagar kl. 10—11.

Besökstid:

söndagar och onsdagar kl. 12,30—1,30.

Avgifter för betalande sjuka pr dag:

I allmän sal för barn tillhörande Stockholms kommun . . . kr. 3 —
> > > > åtföljande moder . . . kr. 1,50
> > > > barn från främmande kommun . . . > 7 —
> > > > åtföljande moder . . . > 2,50
I enskilt rum respektive 12, 3, 18 och 4 kr.
För barn till vid sjukhuset anställda amma 0,50 kr
För vård av patient med extra kost å allmänt rum höjes dagavgiften med 2 kr.

Genom gåvobrev av den 12 febr. 1907 donerade stärbhusdelägarna efter framlidne generalkonsuln Simon Sachs och hans maka Mathilda Sachs en summa av 400,000 kronor att användas till grundande av ett sjukhus för späda barn med plats för minst 25 barn i första levnadsåret. Vid donationen voro fästade vissa villkor, bl. a. att donatorerna under sin livstid ägde att utse tre av styrelsens sju ledamöter och att kommunen upplåte tomt åt sjukhuset. Stadsfullmäktige förklarade sig den 20 jan. 1908 med tacksamhet mottaga donationen och upplåte den 1 juni 1909 i Årstalunden en tomt av omkring 4,500 kvm. areal. Sjukhuset, som öppnades den 9 mars 1911, har 54 platser.

Stat år 1919: Utgifter: 149,400 kr.; inkomster: 12,600 kr. (därav 5,500 kr. ränta å donationsmedel).

Hn.

Styrelsens ledamöter.

Almström, O. H., disponent, stadsfulln. (vald av hälsovårdsnämnden); Ernberg, J. H., överläkare (vald av donatorerna); Kinnander, O. F., vice häradshövding, Medin, K. O., f.d. professor, ordf., Möller, C. O., generaldirektör, vice ordf. (valda av hälsovårdsnämnden); Sachs, J. E., generalkonsul, kassadirektör, Thiel, A. S., grosshandlare (valda av donatorerna).

Protokollsförare

(avlöning se nedan under syssloman).

Johansson, K. E.

Överläkare och direktör (0)

(dessutom direktörsarvode 300 kr.).

Ernberg, J. H. (förordn. t. o. m. $\frac{4}{6}$ 1924).

Underläkare

(2,800 kr., möblerad bostad, värme och städning; å extra stat).

Warfvinge, E. V.

Obducent

(600 kr.; ej å stat).

Henschen, F.

Sjuksköterskor (3).

Antal: 3.

Syssloman

(1,000 kr.; ej å stat).

Johansson, K. E.

Husmoder (4).

Brandt, Maria Ch.

Värmeledningsskötare, tillika gårds-karl (6).

Fors, O. R.

Dessutom fyra *sjuksköterskebiträden* (I. b.), tre *städerskor* (I. b.), en *överkokerska* (II. c.), två *köksbiträden* (I. b) och en *kvinnlig portvakt*.

Barnsanatoriet Tjärnan.

Tjärnan, Kullsveden; rt. Säter 11.

År 1908 bildades föreningen Kronprinsessan Margaretas vårdanstalt för tuberkulösa barn, i avsikt att i Tjärnans by, cirka fem kilometer från Säter, öppna en vårdanstalt för tuberkulösa barn. Anstalten, som möjliggjordes genom behållningen från ett anordnat industriloteri och medel från »1-majblomman», öppnades i juni

Hn. 1909. Den är avsedd för fattiga, tuberkulösa barn från Stockholms stad i en ålder ej överstigande 12 år och med utsikt till fullt tillfrisknande eller åtminstone betydligare förbättring. Till en början planerad för 30 barn, har anstalten utvidgats, så att den numera kan rymma 115. Därjämte inrättades i särskilda byggnader på kortare avstånd från själva anstalten en arbetskoloni för barn i ålder av 12—15 år, inrymmande 25 platser och med syfte att meddela undervisning i praktiska göromål och på samma gång bereda fortsatt nödig hälsovård. Arbetskolonien upphörde dock den 15 okt. 1917.

Anstaltens drift har tidigare bekostats dels av enskilda medel, dels av hälsovårdsnämndens bidrag för intagna barn ävensom understöd av fattigvårdsnämnden. År 1916 erbjöd emellertid föreningens styrelse Stockholms stad att fr. o. m. 1917 övertaga anstalten i befintligt skick. Detta erbjudande antogs av stadsfullmäktige den 18 dec. 1916. Hälsovårdsnämnden utsåg den 19 jan. 1917 styrelse och direktör för anstalten. Enligt hälsovårdsnämndens beslut den 7 sept. 1917 benämnes anstalten numera Barnsanatoriet Tjärnan. Vårdavgiften utgör två kronor per dag.

Stat år 1919. Utgifter: 150,000 kr.; inkomster 8,100 kr. (därav 5,000 kr. ränta å donationsmedel).

Styrelsens ledamöter

(arvoden: direktören 1,500 kr., styrelseledamoten 600 kr.).

Andersson, L. I., förste stadsläkare, direktör (se nedan); **Lindqvist, F. L.**, föreståndare.

Redogörare

(800 kr.; ej å stat).

Lundberg, I.

Direktör.

Andersson, L. I. (se ovan).

Läkare

(4,000 kr.; ej å stat).

Berg, S.; rt. Säter 39; mottagningstid: tisdagar och fredagar 3—5.

Föreståndarinnan

(870 kr., fritt vivre; ej å stat).

Hammer, Anna S.

Lärarinnan

(620 kr., fritt vivre; ej å stat).

Eklöf, Alexandra M.

Befallningsman.

(1,200 kr.; ej å stat).

Jansson, K. R.

Dessutom en *snickare*.

Sjukhuset Eira, Stockholms stads och läns sjukhus.

Rörande detta för vård av veneriska sjuka från staden och Stockholms län avsedda sjukhus, som icke är upptaget på stadens stat och icke sorterar under hälsovårdsnämnden, se sid. 250.

Stockholms stads vårdanstalter för sinnessjuka.

För vård av sinnessjuka, som voro i trängande behov av vård å hospital, men av brist på plats icke kunde därstädes omedelbart emottagas, inrättades 1882 en särskild avdelning med 4 platser vid Maria sjukasy (jfr sid. 90, Maria upptagningsanstalt). Då detta utrymme snart visade sig för knappt, anordnades 1886 i stadens egendom Jakobsberg vid Hornstull en provisorisk vårdanstalt för sinnessjuka med 26 platser.

Den 20 juni 1893 beslöt stadsfullmäktige att utvidga försörjningsinrättningens avdelning för obotligt sinnessjuka och bestämde i sammanhang därmed, att i denna anstalt även skulle få intagas under någon kortare tid kommunen tillhörande sinnessjuka, vilka voro i trängande behov av vård å hospital men ej genast kunde där bli intagna. Denna byggnad skulle även inrymma den sjukstuga för provisorisk vård av patienter, som avskattade att bli på hospitalet intagna, vilken hälsovårdsnämnden låtit inrätta vid Jakobsberg. Då emellertid utrymmet även i det nya sjukhuset å försörjningsinrättningen visade sig otillräckligt, inreddes 1898 lokaler för c:a 30 sinnessjuka i egendomen n:r 71 vid Brännkyrkagatan (nu 82 Hornsgatan), och då även denna sjukavdelning blev fullt belagd, uppläts den 1 okt. 1902 en del av Katarina sjukhus och i maj 1903 (i samband med inrättandet av Provisoriska sjukhuset) hela sagda anstalt till vård av sådana sinnessjuka, varigenom bereddes plats för 106 patienter. Efter vidtagande av denna åtgärd utrymdes hälsovårdsnämndens avdelning för sinnessjuka vid försörjningsinrättningen.

För att fylla det behov av ytterligare ökat utrymme för sinnessjukvården, som i slutet av år 1904 åter började göra sig gällande, gick hälsovårdsnämnden i författning om inredande till sjuklokaler av ytterligare tvenne byggnader inom egendomen n:r 13 vid Södermannagatan. Denna avdelning togs i bruk den 27 jan. 1905.

Då inom kort trängsel ånyo uppstod, förhyrdes egendomen n:r 34 vid Bondegatan, och efter nödiga inrednings- och reparationsarbeten öppnades här den 21 dec. 1905 en ny provisorisk avdelning för sinnessjuka å tillsammans 50 platser, vilka dock sedan kunnat ökas.

Efter långvariga förhandlingar blev frågan om anordnande av ett särskilt sjukhus för den staden åliggande provisoriska sinnessjukvården slut-

giltigt avgjort år 1905, i det stadsfullmäktige för tillgodoseende av denna sjukvård den 15 juni 1905 fattade beslut om uppförande av en vårdanstalt för detta ändamål, inrymmande 460 platser och förlagd till lägenheten Långbro inom Brännkyrka socken, samt härför anvisade ett belopp av 1,710,000 kr. Den 19 juni 1907 anslog stadsfullmäktige ytterligare 573,500 kr. till utvidgning (för mottagande av å allmänna försörjningsinrättningen vårdade sinnessjuka), den 13 april 1908 45,000 kr. och den 17 dec. 1917 ytterligare 422,200 kr. (för uppförande av ny paviljong för oroligt sjuka) utöver förut anvisade medel.

Sedan sjukhuset vid Långbro i sin helhet blivit färdigt med 640 platser och i slutet av år 1909 tagits in anspråk, upphörde verksamheten vid de provisoriska sinnessjukhusen, men måste sjukhuset Hornsgatan 82 under år 1912, anstalten vid Bondegatan år 1914 och anstalten vid Södermannagatan år 1917 åter beläggas, då utrymmet vid Långbro ej räckte till, varjämte Katarina sjukhus änyo börjat användas huvudsakligen för sinnessjukvård. Under år 1918 har emellertid anstalten vid Södermannagatan åter indragits och hålles t. v. stängd.

Sjukhuset vid Långbro.

Långbro, Älvsjö; rt. 32 10, 34 12, 34 16; st. 15 06.

Mottagningstid: för vinnande av upplysning ang. sjukas intagning kl. 12,15—1. I övrigt intagas patienter alla tider på dygnet.

Besökstid: kl. 12,30—1,30.

Expeditionstid: å sysslomanskontolet kl. 10—2.

Avgifter för betalande sjuka pr dag:

i helenskiit	rum för stockholmsbo	. kr. 12 —
>	>	landsortsbo . . > 18 —
i halvenskiit	>	stockholmsbo . . > 6 —
>	>	landsortsbo . . > 9 —
> allmänt	>	stockholmsbo . . > 3 —
>	>	landsortsbo . . > 7 —

För vård av patient med extra kost å allmänt rum höjes dagavgiften med 2 kr.

Reglementen m. m. Ordningsregler för sjukhuset, fastställda av sjukhusets styrelse den 15 dec. 1910. Brandordning för sjukhuset, fastställd av sjukhusets styrelse den 15 dec. 1910. Instruktion för sysslomannen vid sjukhuset, fastställd av sjukhusets styrelse den 18 maj 1911. Instruktioner för ekonomi- och sjukvårdspersonal vid sjukhuset, fastställda av sjukhusets styrelse den 3 aug. 1911.

Stat år 1919. Utgifter: 1,303,900 kr. inkomster: 733,000 kr., därav från fattigvårdsnämnden 550,000 kr.

Styrelsens ledamöter.

Andersson, P., folkskollärare; Bodin, O. V. E., arkitekt, vice ordf.; Kinberg, O. W., överläkare, direktör; Mathiasson, N. P., direktör; Wawrinsky, R. A., f. d. medicinalråd, ordf.

Protokollsförare

(500 kr.; ej å stat).

Masreliez, K. V.

Direktör och överläkare (0)

(dessutom arvode 1,000 kr.).

Kinberg, O. W. (förordn. t. o. m. $\frac{4}{6}$ 1924); rt. 32 10; st. 15 06; mottagningstid: 12,15—1.

Biträdande överläkare (16).

Åhman, G. H., tjl., tjf. Eneström, Hj. E. (se nedan); rt. 34 12; st. 15 06; mottagningstid: 12,15—1.

Biträdande läkare (14)

(rt. 34 12).

Almroth, Fr. A.; Eneström, Hj. E., tjl. (se ovan), tjf. Holm, E. G. A.

Underläkare

(rt. 34 12)

(2,800 kr.¹⁾, möblerad bostad, värme och städning samt kost eller ersättning därför, högst 300 kr. pr år; å extra stat).

Hubert, B. T. H.; Wiesel, F. S.

Uppsyningsman (7).

Lindhe, C. J.

Biträdande uppsyningsman (6).

Sundqvist, A. R.

Föreståndarinnor (5).

Fridström, G. O.; Hellberg, S. M.; Holmgren, T. W.

Översköterskor å oroliga avdelningar (4).

Janson, E.; Lundkvist, E. L.; Johanson, A. E.; Strömwall, S. W.

Översköterskor (3).

Gröndahl, A. A. U.; Berglöf, G.; Paulsson, E. W.; Petersson, J. K.; Barck, G. R. E.; Renhagen, A. A. H. J:son; Jonsson, E. E.; Lagerström, M. E.; Lundell, E. A.; Frölich, G. K. R.; Lemoine, K. S.; Sandgren, S. M.; Henriksson, A. A. F.; Eriksson, H. L.; Brattberg, A. A. M.; Källman, H. K.; Hellberg, J. A.; Petersén, O. A.

¹⁾ Se sid. 84, andra noten.

Hn.

Dessutom sex *första skötare* (lön 750 kr. jämte tre löneförhöjningar å 60, 60 och 120 kr.), tjuguatta *skötare* (lön 600 kr., dessutom löneförhöjningar i likhet med första skötare) samt fyra *skötareelever*, aderton *första sköterskor* (lön 436 kr. jämte tre löneförhöjningar å 33,60, 33,60 och 67,20 kr.), sextiosex *sköterskor* (lön 336 kr. jämte löneförhöjningar i likhet med första sköterska) samt tre *sköterskeelever*. Samtliga åtnjuta bostad, värme och kost samt fria tjänstekläder. Skötare och sköterskor å oroliga avdelningar uppbära ett årligt lönetillägg å 50 kr. Till gift skötare utgår ersättning för bostad med 400 kr. och för kost med 300 kr. pr år.

Predikant

(800 kr.; ej å stat.)

Lindstam, N. A.

Organist

(200 kr.; ej å stat.)

Mild, f. Lundgren, Jenny M. C. F.

Syssloman (13).Mild, C. A., tjf., Alström, H. (se nedan):
rt. 34 16; st. 15 06; mottagningstid: 12—2.*Bokhållare* (9).Alström, H., tjf. (se ovan), tjf. Herrman, N. V.
A. (se nedan).*Kontorsskrivare* (7).Herrman, N. V. A., tjf. (se ovan), tjf. Olsson,
Ebba I.*Biträde å överläkare- och sysslo-
mansexpeditionerna*

(900 kr., bostad och kost; ej å stat.)

Olsson, Annie P. M.

Maskinist (9).

Bohman, G. A.

Biträdande maskinist (7).

Weiter, A. F. L.

Vaktmästare (6).

Tingström, Hj. K. O.; en vakant.

Husmoder (4).

Vakant.

Arbetsförestånderska (4).

Fischer, Hildur.

Köksförestånderska (4).

Åkerberg, Sigrid E.

Tvättförestånderska (3).

Arenander, Hanna.

[Dessutom en *trädgårdsmästare* (7), en *snickare* (7), en *skomakare* (7), en *mätare* (7), en *skräddare* (7), en *kusk* (4), en *repa-*

ratör (4), ett *trädgårdsbiträde* (4), en *förste dräng* (3), en *nattvakt* (3), två *portvakter* (2), en *biträdande snickare* (750 kr. jämte ersättning för bostad och kost med 700 kr.), en *biträdande målare* (750 kr. jämte ersättning för bostad och kost med 700 kr.), sju *eldare* (III. b.), sex *drängar* (III. a.), en *överkokerska* (II. c.), en *kokerska* (II. b.), ett *spisbiträde* (I. d.), en *kallskänka* (II. a.), nio *köksbiträden* (I. b.), en *biträdande tvättförestånderska* (II. c.), tre *strykerskor* (I. c.), en *manglerska* (I. c.), en *maskintvatterska* (I. c.), nio *tvatterskor* (I. b.) och tretton *städerskor* (I. b.).

Katarina sjukhus.

Nya Sandbergsgatan 1, Sö.; rt. 26 00,
94 09 (läkareexpeditionen); st. 33 20, Söder
295 (kontoret 10—3).

Besökstid:

söndagar, tisdagar och torsdagar kl. 1,30—2,30;
telefonförfrågningar om patienter alla dagar
endast kl. 1,30—2,30.

*Avgifter för betalande sjuka pr dag.**För delirium tremens-patienter:*

Se under Provisoriska sjukhuset.

För sinnessjuka patienter:

stockholmsbo 3 —
landsortsbo 7 —.

För vård av patient med extra kost å allmänt rum höjes avgiften med 2 kr. pr dag.

Detta sjukhus tillkom 1831 och kallades då provisoriska sjukhuset men erhöi 1877 namnet Katarina sjukhus. Staten byggde sjukhuset, som överlämnades till kommunens förvaltning och till en början användes till epidemivård, efter 1878 till vanlig sjukvård och sedermera togs i anspråk som sinnessjukanstalt. Efter öppnandet av sjukhuset vid Långbro var Katarina sjukhus en tid kroppssjukhus men mottagas nu å anstalten, som rymmer 131 platser, personer lidande av delirium tremens (41 pl.) och sinnessjukdomar (90 pl.).

Stat år 1919. Utgifter: 204,400 kr.; inkomster: 10,300 kr.

Styrelse.

Styrelsen är densamma som för Provisoriska sjukhuset (se sid. 80).

Direktör och överläkare

(4,000 kr.; ej å stat.)

Olander, K. O. N., tf.

Underläkare

(2,800 kr., möblerad bostad, värme och lyse;
ej å stat.)

Ströman, R. A.

Predikant

(400 kr.; ej å stat).

Ahlfeldt, R. A.

Syssloman

(1,500 kr.; ej å stat).

Svenson, S. A.; rt. 26 00; st. Söder 2 95;
mottagningstid: se Provisoriska sjukhuset
(sid. 80).

Husmoder

(660 kr., bostad och kost; ej å stat).

Nilsson, Valborg B.

Översköterska å orolig avdelning

(500 kr., bostad och kost; ej å stat).

Lilja, Hilma S. D.

Skötare

(600 kr. jämte tre ålderstillägg å 60, 60 och
120 kr., ävensom bostad; ej å stat).

Antal: 6.

Sköterskor

(336 kr. jämte tre ålderstillägg å 33.60, 33.60
samt 67.20 kr., ävensom bostad och kost; ej å stat).

Antal: 20.

Dessutom ett *kontorsbiträde*, en *portvakt*
(kvinnlig), en *eldare* (III. b.) och en *städerska* (I. b.).

**Provisoriska sinnessjukhuset vid
Hornsgatan.**

Hornsgatan 82 B, Sö.; rt. 21 70; st. 39 75.

Besökstid:

söndagar, tisdagar och torsdagar kl. 1,30—2,30.

Då utrymmet å sjukhuset vid Långbro visat
sig otillräckligt, började detta provisoriska sjuk-
hus (se ovan) hösten 1912 ånyo beläggas. Sjuk-
huset har 32 platser.

Styrelse.

Sjukhuset sorterar under samma styrelse som
Provisoriska sjukhuset (se sid. 80).

Överläkare

(1,000 kr.; ej å stat).

Olander, K. O. N. (se Katarina sjukhus).

Underläkare

(2,000 kr., möblerad bostad och kost; ej å stat).

Rosenström, E. V.

Redogörare

(400 kr.; ej å stat).

Svenson, S. A. (se ovan).

Föreståndarinna

(860 kr., bostad och kost; ej å stat).

Löfgren, Maria.

Sköterskor

(samma avlönning som å Katarina sjukhus, se ovan).

Antal: 11.

Dessutom en *portvakt* (manlig), en *ko-
kerska* (II. a.), en *städerska* (I. b.) och två
köksbiträden (I. b.).

II.

**Provisoriska sinnessjukhuset vid
Bondegatan.**

Bondegatan 56, Sö.; rt. 89 17; st. 138 80.

Besökstid:

söndagar, tisdagar och torsdagar kl. 1,30—2,30.

Då utrymmet å sjukhuset vid Långbro visat
sig otillräckligt, började detta provisoriska sjuk-
hus (se ovan) att åter beläggas den 12 jan.
1914. Sjukhuset har 66 platser.

Styrelse.

Sjukhuset sorterar under samma styrelse som Pro-
visoriska sjukhuset (se sid. 80).

Överläkare och direktör

(1,000 kr.; ej å stat).

Olander, K. O. N. (se Katarina sjukhus).

Underläkare

(600 kr.; ej å stat).

Rosenström, E. V. (se ovan).

Redogörare

(300 kr.; ej å stat).

Svenson, S. A. (se ovan).

Föreståndarinna

(860 kr., bostad och kost; ej å stat).

Bergstrand, Ester.

Sköterskor

(samma avlönning som å Katarina sjukhus, se ovan).

Antal: 12.

Dessutom en *kokerska* (II. a.) och tre *köks-
biträden* (I. b.).

**Provisoriska sinnessjukhuset vid
Södermannagatan.**

Södermannagatan 13, Sö.; rt. 212 64.

Detta provisoriska sjukhus (se ovan) som på
grund av det otillräckliga utrymmet å sjukhuset
vid Långbro under år 1917 åter måste tagas i
anspråk för sinnessjukvård, har emellertid under
1918 ånyo kunnat indragas och hålles t. v. stängt.
Sjukhuset har 25 platser.

Personalen kvarstår tills vidare i reserv.

Styrelse.

Sjukhuset sorterar under samma styrelse som
Provisoriska sjukhuset (se sid. 80).

Överläkare och direktör

(500 kr.; ej å stat).

Olander, K. O. N. (se Katarina sjukhus).

Hn.

Underläkare

(400 kr.; ej å stat).

Rosenström, E. V. (se ovan).

Redogörare

(300 kr.; ej å stat).

Svenson, S. A. (se ovan).

Föreståndarinna

(660 kr., bostad och kost; ej å stat).

Vakant.

Sköterskor

(samma avlöning som å Katarina sjukhus, se ovan).

Antal: 5.

Dessutom en *kokerska* (II. a.).

Stockholms stads upptagningsanstalter för hastigt insjuknade.

Uptagningsanstalterna äro avsedda för tillfällig vård av sjuka personer, som av en eller annan orsak äro i behov av att snarast möjligt intagas å sjukvårdsanstalt men på grund av de i stadgar för Stockholms stads sjukhus gällande bestämmelser eller till äventyrs av brist på plats icke kunna till vård av dessa sjukhus omedelbart emottagas. Sjuk, som är försedd med remiss till försörjningsinrättning eller av läkare utfärdat intyg om behov av vård å dylik inrättning, må dock icke å anstalterna emottagas, så framt icke sjukdom tillstött, som kräver ofördröjlig vård. För att å upptagningsanstalterna intagas skall den sjuka vara dit införd av polisman eller dit remitterad av förste stadsläkaren eller fattigvårdsinspektören, och skall dylik sjuk emottagas alla tider på dygnet. Styrelsen för det sjukhus, varvid upptagningsanstalten är belägen, äger att förordna en av sjukhusets assistentläkare att under inseende av vederbörande överläkare bestrida läkarevården vid anstalten. Uptagningsanstalterna hava tidigare varit två, en vid Sabbatsbergs sjukhus och en vid Maria sjukhus. Den sistnämnda har emellertid under 1918 införlivats med sjukhuset ifråga och ingår numera i detsamma som en vanlig sjukavdelning.

Reglemente. Hälsovårdsnämndens reglemente för upptagningsanstalterna för hastigt insjuknade den 28 sept. 1901.

Stat år 1919. Utgifter: 10,700 kr.

Sabbatsbergs upptagningsanstalt för hastigt insjuknade.

Dalagatan 9 & 11, Va.; rt. 258 41.

Anstalten öppnades för mottagande av sjuka den 14 okt. 1901. Byggnaden, som är uppförd till en vånings höjd, innehåller ett större sjukrum för män med 8 platser, tre mindre sjukrum för kvinnor med 6 platser, 4 isoleringsrum för oroliga patienter, jämte badrum, tekök, sköterskerum m. m.

Styrelse.

Samma som för Sabbatsbergs sjukhus (se sid. 77).

Läkare.

Se Sabbatsbergs sjukhus (sid. 77).

Sköterska (3).

Blomqvist, f. Jansson, Sofia W.

Dessutom en *städerska* (I. b.).

Syssloman.

Se Sabbatsbergs sjukhus.

Maria upptagningsanstalt för hastigt insjuknade.

Prästgårdsgatan 32, Sö.; rt. 70 06.

En upptagningsanstalt vid Maria sjukhus — eller, som den förr kallades, sjukasyl — öppnades den 1 juli 1880 för mottagande av hastigt insjuknade personer. För detta ändamål uppfördes 1902 å Maria sjukhusomt en särskild byggnad, rymmande 10 sängplatser, 6 för män och 4 för kvinnor, samt 4 isoleringsrum.

Anstalten, som under någon tid disponerades av Maria sjukhus' medicinska avdelning, har under 1918 helt införlivats med själva sjukhuset och ingår numera i detsamma som en vanlig sjukavdelning.

Albert och Hulda Pålsons konvalescenthem.

Vällinge i Salems socken av Stockholms län; adr. Vällinge, Stockholm 2; rt. Norsborg 6; st. Norsborg 12; expeditionstid: 11—1.

Hemmet har till ändamål att bereda underhåll och vård åt kvinnor, som efter genomgången sjukdom härav äro i behov och icke kunna i eget hem eller hos anhöriga på tillfredsställande sätt vårdas. Hemmet har tillkommit genom en av godsägaren Albert Pålson och hans hustru Hulda Pålson, född Hjertström, till Stockholms stad överlämnad donation å 200,000 kr. Årliga avkastningen av donationens kapital, som förvaltas av Stockholms stads hälsovårdsnämnd och icke får till sitt belopp förminkas, skall enligt donationsbrevets bestämmelser användas till bestridande av utgifter för å hemmet intagna personers underhåll och vård. I sammanhang med mottagande av denna donation hava stadsfullmäktige genom beslut den 24 jan. 1905 åtagit sig att tillhandahålla lokal för hemmet, bekosta dess inredning och uppsättning samt bestrida de ytterligare utgifter för detsamma, som ej betäckas av denna donation och möjligen tillkommande donationers avkastning. Enligt donations-

brevet hava lasarettsläkare i Kalmar läns norra landstingsområde rättighet att ständigt få vid hemmet disponera över två platser.

Hemmet förvaltas av en styrelse, bestående av förste stadsläkaren, fattigvårdsinspektören och två ledamöter, utsedda en av fattigvårdsnämnden och en av hälsovårdsnämnden, samt godsägaren Albert Pålson, så länge han själv är därtill villig. De valda ledamöterna utses varje år i december månad för det kommande året. Stadgar för hemmets verksamhet fastställas av hälsovårdsnämnden på förslag av styrelsen. Styrelsen förvaltar under hälsovårdsnämnden såsom överstyrelse hemmets angelägenheter. Vistelsen å hemmet, som har plats för 30 patienter, är kostnadsfri och får i regel ej överskrida fyra veckor. Remiss till intagning sker genom fattigvårdsinspektören.

Reglemente. Hälsovårdsnämndens stadgar för Albert och Hulda Pålsons konvalescenthem den 24 aug. 1906.

Stat år 1919. Utgifter 27,600 kr.; inkomster 11,000 kr. (ränta å donationsmedlen).

Styrelsens ledamöter.

Andersson, L. I., förste stadsläkare (självskr.); **Nordfeldt, A. G.**, fattigvårdsinspektör (självskr.); **Bohman, f.** Rüffel, Kerstin M. E., justitierådinna (vald av hälsovårdsnämnden), ordf.; **Rogh, f.** Fähræus, Jenny M., fru (vald av fattigvårdsnämnden); **Pålson, S. A.**, godsägare (donator).

Föreståndarinnan

(avlönas enl. lönegrupp 4; ej å stat).

Wallengren, Gerda N.

Dessutom en *kokerska*, tre *tjänarinnor* och en *gårdsdräng*.

Jacques och Galathée Lamms konvalescenthem för tuberkulossjuka.

Stora Gungan, Enskede; st. Enskede 250.

I enlighet med bestämmelserna i änkefru Galathée Lamms testamente den 23 juli 1913 överlämnades till staden ett belopp av 100,000 kr. till ett konvalescenthem för behövande personer, som vid något av stadens sjukhus behandlats för tuberkulos mot villkor, att staden upplåte för ändamålet lämplig lokal och omhändertog bestyret med förvaltningen av såväl penningmedlen som hemmet. Stadsfullmäktige uppdrog den 18 okt. 1915 åt hälsovårdsnämnden att vidtaga åtgärder i testamentets syfte. Sedan nämnden låtit inreda lokaler å en staden tillhörig lägenhet i Brännkyrka och den 19 jan. 1917 utsett styrelse för hemmet, öppnades detta den 6 därpå följande februari.

Stat år 1919. Utgifter: 13,400 kr.; inkomster: 5,000 kr. (ränta å donationsmedlen).

Styrelsens ledamöter.

Andersson, L. I., förste stadsläkare; **Sundell, C.**, prakt. läkare.

Föreståndarinnan

(500 kr., bostad och kost; ej å stat).

Andersson, Anna A.

Polikliniker.

För vård av fattiga sjuka underhåller staden sedan 1886 en poliklinik å Södermalm och sedan 1919 en å Norrmalm samt lämnar bidrag till underhållskostnaderna till polikliniken å Ostermalm. Avdelningarna för behandling av könsjukdomar vid dessa polikliniker motsvara de i § 5 av lagen den 20 juni 1918 angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar omfördälda polikliniker.

För dessa trenne, som avgiva berättelser till hälsovårdsnämnden, redogöres här nedan.

Staden lämnar även bidrag till andra polikliniker (se sid. 280): Serafimerlasarettets, Diakonissjukhusets, Kronprinsessan Lovisas vårdanstalts, Karolinska institutets poliklinik (vid Kungsgatan), Gymnastiska centralinstitutet (för sjukgymnastisk poliklinik), Tandläkareinstitutets, ävensom Vanföreståndarens poliklinik. Dessutom har staden egna polikliniker i förening med vissa sjukhus, nämligen Maria, Sabbatsbergs och sjukhuset St Göran. — Å dessa polikliniker lämna specialister i ögon-, öron-, kvinno- och barnsjukdomar etc. kostnadsfri behandling åt personer, vilkas medellöshet blivit styrkt.

Instruktioner m. m. Instruktion för läkare vid de av Stockholms stads hälsovårdsnämnd inrättade polikliniker, fastställd av hälsovårdsnämnden den 24 jan. 1919. Lag den 20 juni 1918 angående åtgärder mot utbredning av könsjukdomar. Instruktion för läkare vid de, jämlikt gällande lag angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar den 20 juni 1918, i Stockholm inrättade polikliniker, fastställd av hälsovårdsnämnden den 24 jan. 1919. Kungl. kungörelse den 13 dec. 1918 ang. ersättning av statsmedel för läkarundersökning, läkemedel m. m. enligt § 6 i lagen den 20 juni 1918 angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar.

Stat år 1919. Utgifter: 77,800 kr.

Stadens poliklinik å Södermalm.

Folkungagatan 69, Sö.; st. 30252.

Föreståndare

(avlöning se nedan).

Widstrand, C. A.

Barnsjukdomar.

Repslagaregatan 14, Sö.

Mottagningstid: måndagar, torsdagar och lördagar 12—1.

Hn.

Hn.

Läkare

(1,500 kr.; ej å stat).

Nordenson, A. G.; Hägg, A. D.

Hudsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar och lördagar 9—10.

Läkare

(900 kr.; ej å stat).

Moberg, W. L.

Kvinnosjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 9—9,30.

Läkare

(900 kr.; ej å stat).

Nilsson, Ada K.

Lungsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar och torsdagar 2—2,30.

Läkare

(1,100 kr., därav som föreståndare 200 kr.; ej å stat).

Widstrand, C. A.

Tandsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 8,30—9,30 f. m.

Tandläkare

(900 kr.; ej å stat).

Wessler, J. A.

Urinvägarnas och könsorganens sjukdomar (kvinnliga patienter).

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 6,30—7; tisdagar, torsdagar och lördagar 11—11,30.

Läkare

(1,500 kr.; avlöningen utgår av statsmedel).

Salén, f. af Klintberg, S. A. M. (Signe).

Assistent

(1,500 kr.; avlöningen utgår av statsmedel).

Rossander, Gunhild.

Urinvägarnas och könsorganens sjukdomar (manliga patienter).

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 11—11,30; tisdagar, torsdagar och lördagar 6,30—7.

Läkare

(1,500 kr.; avlöningen utgår av statsmedel).

Grönqvist, K. J. R.

Ögonsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar 1—1,30 och fredagar 12—12,30.

Läkare

(2,000 kr.; ej å stat).

Lönborg, F. U.

Öron-, näs- och halssjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar 1—1,30 och fredagar 12—12,30.

Läkare

(900 kr.; ej å stat).

Flodqvist, L. G.; Hægström, A. E.

Dessutom 2 sköterskor (4).

Stadens poliklinik å Norrmalm.

Sveavägen 98, Va.; st. 330 34.

Urinvägarnas och könsorganens sjukdomar (kvinnliga patienter).

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 9,30—10; tisdagar, torsdagar och lördagar 6,30—7.

Läkare.

(1,500 kr.; avlöningen utgår av statsmedel).

Sjöquist-Rhodin, Tyra M.

Urinvägarnas och könsorganens sjukdomar (manliga patienter).

Mottagningstid: onsdagar och fredagar 6,30—7; tisdagar, torsdagar och lördagar 11—11,30.

Läkare.

(1,500 kr.; avlöningen utgår av statsmedel).

Reenstierna, J. L.

Dessutom en sköterska (4) och ett kvinnligt biträde (744 kr.; bostad, värme och lyse)

**Polikliniken å Östermalm
(Allmänna polikliniken).**

(Understödd av staden.)

Riddaregatan 3, Ö.; st. Österm. 15 85.

Avlöningar m. m. Av statsmedel: Två läkare å avd. för urinvägarnas och könsorganens sjukdomar: arvode 1,500 kr. vardera. Stadens bidrag: årsbidrag 4,300 kr., behandling med Tallermans apparat 1,500 kr.

Föreståndare.

Lundberg, K. A. R. (se nedan, barnsjukdomar och reumatiska åkommor).

Barnsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar och torsdagar 12—12,30.

Läkare.

Lundberg, K. A. R.

Hudsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar och lördagar 11—11,30.

Läkare.

Schaumann, J.

Lungsjukdomar.

Läkare.

Vakant.

Mag- och tarmsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar och fredagar 5—6.

Läkare.

Rosengren, J. A.

Nervsjukdomar.

Läkare.

Vakant.

Reumatiska åkommor.

»Tallermans friinstitut.»

Mottagningstid: måndagar och torsdagar 11,30—12.

Läkare.

Lundberg, K. A. R.

Urinvägarnas och könsorganens sjukdomar.

Mottagningstid: se nedan.

Läkare.

Santesson, B. H. (mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 11,30—12 samt tisdagar, torsdagar och lördagar 6,30—7); Paykull, S. E. L. (Lilly) (mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 9,30—10 samt måndagar, onsdagar och fredagar (6,30—7); Grubb, f. Larsson, Rut (mottagningstid: samma som föregående).

Ögonsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 4—5; måndagar och onsdagar 1—1,45.

Läkare.

Uddgren, Gerda S.

Öron-, näs- och halssjukdomar.

Hn.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 9—10.

Läkare.

Klingspor, S. W.

Stockholms stads upplysnings- och understödsbyråer för tuberkulossjuka.

Byråerna, som öppnades, den södra i december 1906 och den norra i maj 1909, hava till uppgift att åt lungotsjsjuka meddela råd och upplysningar till sjukdomens bekämpande och förekommande av smittas spridande och att, om den sjuke är medellös eller mindre bemedlad, lämna nödigt understöd. Byråerna stå under hälsovårdsnämndens förvaltning och överinseende, och utövar förste stadsläkaren närmaste tillsynen över deras verksamhet. Vardera byrån står under ledning av en föreståndare, som skall vara en legitimerad och i tuberkulossjukdomens diagnos, behandling och profylaxi kunnig läkare. Föreståndare även som assistentläkare antagas av hälsovårdsnämnden; övrig personal antages av förste stadsläkaren på förslag av föreståndaren till det antal, hälsovårdsnämnden bestämmer.

Understöd åt sjuka, som anlita byråernas hjälp, bestämmas av ett förtroenderåd, bestående av byråns föreståndare och två personer, av vilka hälsovårdsnämnden utser en och fattigvårdsnämnden en, med iakttagande, att upplysning inhämtas från fattigvårdsnämnden, innan understöd utdelas, och att ansökan göres, då utdelning av understöd ägt rum. Ej må understöd lämnas åt sjuk, som icke äger hemortsrätt i Stockholm.

Den södra byrån har sin verksamhet förlagd till Södermalm, Staden inom broarna och Brännkyrka, den norra till Norrmalm och Bromma.

Reglemente. Hälsovårdsnämndens reglemente för Stockholms stads upplysnings- och understödsbyrå för tuberkulossjuka den 7 sept. 1906.

Förtroenderådets ledamöter.

Winbergh, f. Dahl, Fanny H. M., fru (utsedd av hälsovårdsnämnden); Nordfeldt, A. G., fattigvårdsinspektör (utsedd av fattigvårdsnämnden); Sundell, C. (se nedan); Kjellin, G. V. (se nedan).

Suppleanter.

Blomberg, A. W., grosshandlare, Chatillon-Winbergh, f. Linroth, Anna, fru, Kullberg, Elisabeth M. Ch., fröken, Lindeberg, f. Rossander, Agnes M., fru (utsedd av hälsovårdsnämnden); Flensburg, f. Bredberg, Anna Ch., doktorinna, Törnell, f. Weber, Gertrud, fru, stadsfullm., Wijnblad, Hanna S. Ch., fröken (utsedd av fattigvårdsnämnden).

Hn.

Södra byrån.

Repslagaregatan 14, Sö., rt. 75 54; st. 309 29; expeditionstid: helgfria tisdagar och fredagar 9—10 samt måndagar och torsdagar 6—7. Understöd utdelas tisdagar 11,30.

Stat år 1919. Utgifter: 68,000 kr.

Föreståndare

(5,000 kr.; ej å stat).

Sundell, C.

Biträdande läkare

(4,500 kr.; ej å stat).

Lindvall, A. H.

Sköterskor

(en 1,440 kr., bostad, ved och lyse, en 1,500 kr.; befattningarna ej å stat).

Tjernberg, Elma G. U.; Gejrot, Hanna K.

Bokförare

(1,200 kr.; ej å stat).

Treffenberg, Elsa.

Norra byrån.

Hantverkaregatan 23 C, C.; rt. 130 76; st. 226 24; expeditionstid: helgfria tisdagar och fredagar 9—10 samt måndagar och torsdagar 6—7. Understöd utdelas tisdagar 11,30 f. m.

Stat år 1919. Utgifter: 76,600 kr.

Föreståndare

(5,000 kr.; ej å stat).

Kjellin, G. V.

Biträdande läkare

(4,500 kr.; ej å stat).

Holmin, N. G.

Sköterskor

(en 1,860 kr., en 1,620 kr., en 1,500 kr.; ej å stat).

Göranson, Anna; Ahlberg, Klara V.; Sandberg, V. E. (Frida).

Bokförare

(1,200 kr.; ej å stat).

Erasmie, f. Nordström, Mimmie.

Vaktmästare

(300 kr.; ej å stat).

Vakant.

Stockholms stads ympningsväsen.

En »koppningsanstalt» öppnades i Stockholm år 1776, men kom skyddskoppypmpningen till någon allmänare användning först efter 1816 års kungl. reglemente för vaccinationen i riket, som ålade de olika församlingarna skyldighet att antaga vaccinatorer. År 1855 överflyttades ansvaret för skyddskoppypmpningen i Stockholm

på statens därvarande vaccindepåföreståndare, men blev vaccinationsväsendets handhavande på 1880-talet överflyttat på hälsovårdsnämnden.

Grundvalen för stadens nuvarande ympningsväsen bildar lagen den 2 juni 1916, som stadgar, att varje barn skall ympas, senast under det kalenderår, då det fyller sex år. Staden indelas i fem ympningsdistrikt. I för vart och ett av dess är anställd en ympare, som under den blidare årstiden en gång i veckan på av hälsovårdsnämnden upplåtta lokaler i de skilda stadsdelarna går allmänheten till handa med kostnadsfri skyddskoppypmpning. Ympare skall göra anteckning om varje av honom utförd ympning i en ympningsjournal. Utdrag av denna journal skall enligt lagen före den 10 januari varje år för näst föregående år insändas till vederbörande pastorsämbete för anteckningar i församlingsboken. Enligt medicinalstyrelsens medgivande insändas emellertid i Stockholm samtliga utdragen enligt särskilda formulär till förste stadsläkaren och överlämnas sedermera till rotemännen för anteckning i mantalsböckerna.

Ympare förordnas av hälsovårdsnämnden och erhåller ersättning av statsmedel.

Lagar. Lag den 2 juni 1916 angående skyddskoppypmpning.

1. ympningsdistriktet

(omfattande Storkyrkoförsamlingen, Kungsholmens och Bromma förs.).

Ympare.

Dalén, K. L. E.

2. ympningsdistriktet

(omfattande Klara, Adolf Fredriks, Gustav Vasa och Matteus församlingar).

Ympare.

Schmidt, F. W.

3. ympningsdistriktet

(omfattande Jakobs, Johannes, Engelbrekts, Hedvig Eleonora och Oscars församlingar).

Ympare.

Nyström, E. J.

4. ympningsdistriktet

(omfattande Maria, Katarina och Sofia församlingar).

Ympare.

Olson, E.

5. ympningsdistriktet

(omfattande Brännkyrka församling).

Ympare.

Hulting, C. G.

Anm. Hälsovårdsnämnden bestämmer under våren tider och lokaler för de under maj—sept.

manader pågående offentliga ympningsmötena. Ympning sker å andra tider i vederbörande läkares bostad vid de mottagningar, han håller i egenskap av distriktsläkare (se sid. 73—75).

Stockholms stads besiktningsbyrå för prostituerade kvinnor.

Den under ovanstående rubrik i föregående årgångar av kommunalkalendern upptagna institutionen har med anledning av 1918 års lag om åtgärder mot utbredning av könssjukdomar numera upphört att fungera.

Besiktningsläkare för fartyg.

Jämlikt §§ 2 och 4 i kungl. kungörelsen den 9 nov. 1915 angående åtgärder till förekommande av pestens och kolerans införande i riket åligger det hälso-vårdsnämnden att utse besiktningsmän (företädesvis läkare) för besiktning av de fartyg, som anlända från utrikes ort. Dessa besiktningsmän äga att uppbära arvode efter följande av hälso-vårdsnämnden den 22 febr. 1918 fastställda taxa: vid besiktning av intill 50 personer 40 öre per person, dock minst 15 kr., för överskjutande antal t. o. m. 100 personer 30 öre per person samt för det antal, som överstiger 100 personer, 20 öre per person.

Besiktningsläkare.

Bergstrand, K. J. H., Hornsgatan 29 C., Sö.; st. Söder 357 19.

Kjellberg, C. J. A., Nybrogatan 21, Ö.; rt. 55 05; st. 220 40.

Widstrand, A., Bellmansgatan 6, Sö.; rt. 71 54; st. 133 38.

Wållgren, C. H., Triewaldsgränd 2., St.; rt. 56 99; st. Brunkeb. 7 65.

Allmän hälsovård.

Under rubriken allmän hälsovård i kommunens stat ingå: hälso-polisen, anstalter för födoämneskontroll, hälso-vårdsnämndens laboratorier, ympningsväsendet (se ovan), bostadsinspektionen, upplysnings- och understödsbyråer för tuberkulossjuka (se ovan), desinfektionsanstalten, isoleringsanstalten, karantänsanstalten Skottland, karantänsstallarna å kungl. Djurgården, desinfektionen i bostäder, utrotande av råttor, tjänstesor och diverse utgifter.

Stockholms stads hälso-polis.

Vasagatan 4, C.; rt. 7 41, 74 38; st. 46 40 5261; expeditionstid: 9—7.

Hälso-polisnärättningen avser att bereda hälso-vårdsnämndens biträde vid tillsynen över ordningen i staden, vad hälso-vården angår. Hälso-

polisens chef närmast förste stadsläkaren är sundhetsinspektören, som antages av hälso-vårdsnämnden och skall vara en i allmän hälsovård kunnig läkare. Till hälso-polisen räknas också förste och andre stadsveterinären samt föreståndaren för kontrollbyrå för importerade födoämnen, vilka hava sin huvudsakliga verksamhet vid födoämneskontrollen (se sid. 96).

Sundhetsinspektören åligger huvudsakligen: att åt hälso-polisens personal lämna nödig undervisning i allmän hälsovårdslära och annat, som till dess yrke hörer, att själv eller genom den övriga personalen såväl under systematiskt anordnade som tillfälliga besök i stadens olika delar undersöka de sanitära förhållandena, att särskilt ägna sin uppmärksamhet åt infektions-sjukdomarnas förhållanden i staden, att varje helgfri dag på bestämd tid infinna sig å hälso-vårdsnämndens byrå och på kallelse inställa sig vid nämndens sammankomster, till vilka han även därifrån må äga tillträde. Vid förfall för förste stadsläkaren skall sundhetsinspektören vara skyldig att hans tjänsteåligganden bestrida, såvida han därtill förordnas.

Förste och andre stadsveterinären antagas av hälso-vårdsnämnden och må ej idka enskild praktik inom veterinärfacket.

Förste stadsveterinärens huvudsakligaste åligganden äro: att i enlighet med gällande författningar övervaka smittsamma sjukdomar och farsoter bland husdjuren, att ägna sorgfällig uppmärksamhet åt sådana förhållanden inom staden, som kunna menligt inverka på husdjurens sundhet, att på allt sätt söka befördra stadens förseende med sunda livsmedel samt hålla tillsyn över till salu hållna födoämnen beskaffenhet, att förestå Stockholms stads karantänsanstalter för från utrikes orter sjöleddes införda djur, att lämna hälso-polispersonalen nödig undervisning i stall- och födoämneshygien samt att varje helgfri dag på bestämd tid vara tillstädes å hälso-vårdsnämndens byrå, på kallelse närvara vid nämndens sammanträden och bevista slakthus- och saluhallsstyrelsens sammanträden.

Andre stadsveterinären åligger huvudsakligen: att förestå nämndens kontrollbyrå för av hälso-polisen anhallna eller av allmänheten till undersökning inlämnade, mistänkta födoämnen, att genom systematiskt ordnade eller tillfälliga inspektioner biträda vid tillsynen över till salu hållna födoämnen och över lokaler och platser, där födoämnen försälas eller till försäljning förarbetas eller förvaras, att utöva tillsyn över slakterier och korvfabriker i omgivande landskommuner, att övervaka födoämnestransporter inom staden samt att kontrollera matvaruleveranser till sjukhusen och andra stadens allmänna inrättningar.

Föreståndaren för hälso-vårdsnämndens kontrollbyrå för importerade födoämnen, vilken skall vara legitimerad veterinär, antages av hälso-vårdsnämnden och må ej idka

In. enskild praktik inom veterinärfacket. Honom åligger huvudsakligen: att å nämnda byrå utföra erforderliga veterinära undersökningar, att inom tullområdet och å tullnederlag verkställa undersökning av importerade födoämnen samt att biträda förste stadsveterinären i hans verksamhet.

I öfrigt utgöres hälsopolisen av en kommissarie, en underinspektör, 7 förste tillsyningsmän och 22 tillsyningsmän.

Kommissarien utövar det närmaste förmanskapet över tillsyningsmännen och vägleder dessa vid deras arbete, övervakar, att hälsovårdsnämndens uppmaningar angående avhjälpande av sanitära olägenheter efterkommas, samt är efter förordnande åklagare i sundhetssål.

Underinspektören är anställd som förman vid den år 1908 tillkomna rörinspektionen för tillsyn över rörlednings- och s. k. sanitära installationsarbeten. Tjänsten uppfördes 1917 på stat.

Av förste tillsyningsmännen tjänstgöra två vid rörinspektionen (se ovan) och en fullgör, under förste stadsläkarens överinseende, vad som åligger kommunen med avseende å tillsynen å efterlevnaden av lagen den 29 juni 1912 om arbetareskydd.

Tillsyningsmännen åligger huvudsakligen: att vaksamt efterspana befintliga sanitära olägenheter samt att även hava uppmärksamheten fäst på efterlevnaden av de föreskrifter rörande sundheten och snyggheten i staden, vilkas övervakande författningsenligt tillhör allmänna polisen samt, om de finna något i detta avseende att anmärka, därom till kommissarien afgiva rapport.

Instruktioner. Hälsovårdsnämndens instruktion för Stockholms hälsopolis den 8 okt. 1880. Hälsovårdsnämndens instruktioner för förste och andre stadsveterinären i Stockholm den 1 dec. 1911 och för föreståndaren för kontrollbyrån för importerade födoämnen i Stockholm den 1 dec. 1911. Hälsovårdsföreskrifter för Stockholm ang. dels slakterier, dels handel med vissa livsförnödenheter, deras förarbetande, förvaring m. m., överståthållarämbetets kung. den 29 aug. 1908 (»matvarustadgan»), med ändring den 27 dec. 1910 (ang. mjölkhandeln). Särskilda bestämmelser ang. butikshandel med matvaror samt bestämmelser ang. transport av köttvaror, fastställda av hälsovårdsnämnden den 27 jan. 1911.

Stat år 1919. Utgifter: 175,100 kr.

Sundhetsinspektör (17).

Backlund, A. R.; hälsovårdsnämndens expedition; rt. 7 41, 74 38; st. 46 40, 52 61; mottagningstid: 1—2.

Förste stadsveterinär (16).

Nystedt, S. P., tjl. (se livsmedelsnämnden), tjf. Åfeldt, N. O. E. (se nedan, hälsovårdsnämndens expedition); rt. 7 41, 74 38; st. 46 40, 52 61; mottagningstid: 1—2.

Andre stadsveterinär (15).

Åfeldt, N. O. E., tjl. (se ovan), tjf. Jansson, J. E. (se nedan, hälsovårdsnämndens kontrollbyrå för anhängna eller inlämnade födoämnen).

Föreståndare för hälsovårdsnämndens kontrollbyrå för importerade födoämnen

(avlöning se nedan).

Jansson, J. E. (se nedan).

Kommissarie (12).

Österberg, B. A.; rt. 7 41, 74 38; st. 46 40, 52 61; mottagningstid: 1—2.

Underinspektör (10).

Magnusson, R. E.; rt. 7 41, 74 38; st. 46 40, 52 61; mottagningstid: 2—4.

Förste tillsyningsmän (8).

Regner, C. O. F.; Lagerman, A. F.; Rune, F.; Wähl, J. A.; Dahl, G. E. (för rörinspektionen); Andersson, A. (för rörinspektionen); Johanneson, C. J. E. (för kommunala yrkesinspektionen).

Tillsyningsmän (8).

Fryklund, E.; Boström, E. G.; Ternell, E. E., tjl.; Wedin, E. W.; Ekbergh, C. G.; Lilienberg, J. G.; Rosén, G. A.; Widstrand, O. M. V.; Wiik, E. A.; Lindén, A. G.; Eklund, P. F.; Carlborn, B. O.; Larsson, J. H.; Tell, E. G.; Holmér, C. E.; Hellsén, J. A.; Ek, O. E.; Johannesson, C. E.; Hultgren, E. R.; Sandblom, J.; Andersson, O. H.; Hansson, A. Th.

Dessutom extra tillsyningsmän i mån av behov.

Anstalter för födoämneskontroll.

I enlighet med hälsovårdsstadgan samt andra författningar och hälsovårdsföreskrifter åligger det hälsovårdsnämnden förutom att hålla tillsyn över alla i staden till salu hållna födoämnen, såsom kött och charkuterivaror, mjölk och mejeriprodukter, bröd, vilt, fisk och andra matvaror, även att övervaka, det endast vederbörligen här eller annorstädes besiktigat och stämpelat, färskt kött till salu hållas, och att dylikt kött ej efter undersökningen blivit skämt eller på annat sätt skadat.

Dessutom skall nämnden handhava såväl den direkta undersökningen av som kontrollen över från utlandet till eller över Stockholm importerat färskt, salt eller på annat sätt konserverat kött samt andra födoämnen.

Nämnden har sålunda att övervaka dels beskaffenheten i sanitärt hänseende av födoämnen, som till salu hållas eller till försäljning förarbetas eller förvaras i saluhallar, å torg, i kött-, mjölk- och matvarubutiker, i korvfabriker, charkuterier, mejerier, margarinfabriker, serveringsställen och med dem jämförliga lägenheter,

dels att allmänna saluplatser och lägenheter för sådana födoämnens förvaring, beredning, försäljning och servering med till samma lägenheter hörande upplagsrum, av vad slag de vara må, äro så inredda och underhållna, att de motsvara bestämmelserna i för Stockholm gällande särskilda hälsovårdsföreskrifter.

Därjämte har nämnden att utöva inspektion av slakterier och korvfabriker i omgivande landskommuner.

För denna sin verksamhet har nämnden inrättat kontrollbyråer, så väl för av hälsopolisen anhållna eller av allmänheten inlämnade födoämnen som för importerade dylika, samt år 1912 ett mjölkhygieniskt laboratorium i och för undersökning av beskaflenheten av i staden salubjuden mjölk.

Stat år 1919. Utgifter: 32,000; inkomster: 100 kr.

Kontrollbyrån för anhållna eller inlämnade födoämnen.

Olovsgatan 6, C.; rt. 754; st. 67 00; expeditionstid: 8—3.

Föreståndare.

Åfeldt, N. O. E., andre stadsveterinär, tjl. (se ovan),
tjfr. Jansson, J. E. (se nedan samt ovan under
Stockholms stads hälsopolis); mottagningstid:
1—2.

Vaktmästare

(1,500 kr.; ej å stat).

Johansson, K. V.

Kontrollbyrån för importerade födoämnen och mjölkhygieniska laboratoriet.

Söder Mälarstrand 4, Sö.; rt. 755; st. 36 29; expeditionstid: 9—3.

Undersökningen av importerade födoämnen verkställs under ordinarie tultid, och skall anmälan därom göras mellan kl. 9 och 10 f. m.

Föreståndare

(6,800 kr.; ej å stat).

Jansson, J. E., veterinär (se ovan).

Biträdande veterinär

(arvode 5,700 kr.¹⁾; ej å stat).

Wedel, J. E.; mottagningstid: 9—10.

Kemist

(3,600 kr.; ej å stat).

Sundberg, Th. (se nedan).

Assistenter

(1,400—1,760 kr.; ej å stat).

Högdahl, Anna Ch. K.; Åfeldt, Paula A. G.; Westin, Maria Ch.

¹⁾ Arvodet utgår av medel förste stadsveterinärens avstår under tjänstledighet (jfr ovan).

Vaktmästare

(1,500 kr.; ej å stat).

Boström, W. J. W.

Dessutom ett extra arbetsbiträde.

Kontroll av ladugårdar, från vilka försäljes »kontrollerad mjölk».

Utän hälsovårdsnämndens tillstånd får mjölk icke säljas under benämning »barnmjölk», »kontrollmjölk» eller annan beteckning, som angiver antingen en särskilt sund beskaflenhet hos mjölken eller ock att den varit föremål för särskild kontroll. Sådant tillstånd meddelas endast under villkor, dels att läkare och veterinär, som av hälsovårdsnämnden antagits för utövande av tillsyn å produktionen av kontrollerad mjölk, efter verkställd besiktning av ladugården intygat, att de sanitära förhållandena inom och omkring ladugården med därtill hörande inrättningar samt hälsostillståndet hos den med mjölken sysselsatta personal och de hygieniska förhållanden, under vilka densamma lever, äro fullt tillfredsställande, ävensom att ladugården med avseende på såväl inredning som skötsel tillfredsställer hygienens fordringar och att samtliga de i ladugården uppställda djur äro friska, och dels att anordningar, som av hälsovårdsnämnden kunna godkännas, äro vidtagna för mjölkens behandling inom Stockholm.

Har dylikt tillstånd meddelats, skall ladugården stå under tillsyn av läkare och veterinär, som av hälsovårdsnämnden för detta ändamål antagits.

För tillstånd att sälja mjölk såsom barnmjölk erfordras dessutom, att ladugårdsbesättningen icke visat tecken till tuberkulos.

Kostnaden för kontrollen skall av ladugårdens ägare eller innehavare gäldas enligt av hälsovårdsnämnden fastställd taxa.

Instruktioner m. m. Instruktion för kontrollläkare och kontrollveterinär för ladugårdar, från vilka försäljning sker av kontrollerad mjölk, fastställd av hälsovårdsnämnden den 30 juni 1905. Program för ladugårdar, från vilka försäljes kontrollerad mjölk, av hälsovårdsnämnden fastställt den 30 juni 1905. Taxa för kontrollläkare och kontrollveterinär för ladugårdar, från vilka försäljning sker av kontrollerad mjölk, av hälsovårdsnämnden fastställd den 30 juni 1905 med ändring den 2 februari 1906.

Kontrollläkare.

Andersson, L. I.

Kontrollveterinär.

Stenström, O. E.

Hälsovårdsnämndens laboratorium.

Stat år 1919. Utgifter: 54,600 kr.; inkomster 5,000 kr.

Hn.

Fysikalisk-kemiska avdelningen.

Oxtorgsgatan 18 (ing. fr. gården), C.; rt. 15 38; st. 87 72; expeditionstid: 1—3.

Hälsövardsnämndens fysikalisk-kemiska laboratorium började sin verksamhet år 1883. Anstalten förestås av hälsövardsnämndens ingenjör. Av ingenjören utföras tekniskt-hygieniska undersökningar i samband med nämndens verksamhet, såsom beträffande vattenavlopp, bostäder och samlingslokaler, fabriker och näringar m. m., kemiska undersökningar angående till salu hållna födoämnen, dryckesvaror och njutningsmedel samt i övrigt analyser och tekniska undersökningar, som påkallas särskilt genom hälsopolisens verksamhet.

Den 1 juli 1910 inrättades en underavdelning för kemisk undersökning av importerade födoämnen.

Instruktion. Hälsövardsnämndens instruktion för hälsövardsnämndens ingenjör den 16 febr. 1894.

Ingenjör (13)

(nuv. innehavaren kvarstår å övergångsstat).

Sondén, K. G. A.

Biträdande kemist

(avlönning se ovan under kontrollbyrån för importerade födoämnen m. m.; ej å stat).

Sundberg, Th. (se ovan).

Dessutom en *laboratoriestäderska* (2) samt *tillfälliga biträden* i mån av behov.

Bakteriologiska avdelningen.

Hötorget 14, C.; rt. 15 02; st. 52 62; laboratoriet öppet: vardagar 9—3, 5—7, söndagar 9—12.

Hälsövardsnämndens bakteriologiska laboratorium började sin verksamhet 1901. Å laboratoriet utföras bakteriologiska undersökningar rörande till nämndens verksamhet hörande frågor ävensom utredningar i hälsövardsärenden, för vilkas bedömande bakteriologisk sakkunskap erfordras, samt undersökningar i diagnostiskt syfte (för medellösa i Stockholm kostnadsfritt, eljest enligt taxa) av de prov, som för dylikt ändamål från de praktiserande läkarna i staden (eller landsorten) till laboratoriet insändas.

Instruktion. Hälsövardsnämndens instruktion för föreståndaren vid nämndens bakteriologiska laboratorium den 12 april 1901.

Bakteriolog (13).

Levin, E. I.

Vaktmästare (4).

Wahlström, S. L.

Dessutom en *laboratoriestäderska* (2) samt *tillfälliga biträden* i mån av behov.

Botaniska avdelningen.

Oxtorgsgatan 18 (ing. fr. gården), C.; rt. 301 29; st. 87 72; öppen måndagar, tisdagar, torsdagar och fredagar 9—4.

Hälsövardsnämndens laboratoriums botaniska avdelning trädde i verksamhet den 1 juli 1907 och omfattar mikroskopisk undersökning av födoämnen, njutningsmedel, vatten m. m.

Botanist och mikroskopiker

(3,200 kr.; ej å stat).

Huss, H. A.

Stockholms stads desinfektionsanstalt.

Gottlandsgatan 52, Sö. (intagning för desinfektering); Östgötagatan 56, Sö. (avhämtning av kläder); rt. 7 56; expeditionstid: 8—7.

Desinfektionsanstalten grundades år 1882 och inrymdes i lokal vid Hornsgatan 82. Den hade till en början allenast en desinfektionsugn och fyra rum för härbärgerande av friska personer, vilkas bostäder med anledning av där inträffade fall av smittsamma sjukdomar undergingo desinfektion. På sommaren 1906 flyttades desinfektionsanstalten till sin nuvarande lokal, där trenne ugnar och en gryta finnas uppsatta.

Stat år 1919. Utgifter: 25,700 kr.

Redogörare

(300 kr.; ej å stat).

Olsson, E. V.

Vaktmästare (4).

Strömberg, S. A.; Pettersson, C. A. E.

Desinfektion i bostäder.

Stockholms hälsopolis, Vasagatan 4, C.; rt. 7 41, 7 43 8; st. 46 40, 52 61; expeditionstid: 9—7.

Desinfektion i bostäder verkställes av hälsopolisen jämlikt kungl. förordningen den 19 mars 1875 ang. åtgärder mot införande och utbredning av smittsamma sjukdomar bland rikets invånare samt lagen den 4 sept. 1914 angående vissa åtgärder mot utbredning av lungsot, ävensom i andra fall på begäran av enskilda eller där särskilda omständigheter anses påkalla en dylikt åtgärd.

Reglemente m. m. Se ovan.

Stat år 1919. Utgifter: 7,000 kr.

Desinfektörer.

Hälsopolisens tillsyningsmän.

Stockholms stads isoleringsanstalt.

Brännkyrkagatan 62, Sö.; rt. 97 79; expeditionstid: hela dygnet.

Isoleringsanstaltens ändamål är att härbärgera och ställa under observation personer från smittade hem. Den inrymdes till en början (1882) i samma lokal som desinfektionsanstalten, Hornsgatan 82, såsom en särskild isoleringsavdelning. Den nuvarande isoleringsanstalten är (sedan år 1905) inrymd i egendomen nr 62 vid Brännkyrkagatan. Anstalten rymmer i nedre våningen, förutom kök och bostad för förestånderskan, expeditionsrum samt tväna badavdelningar, en för män och en för kvinnor. En trappa upp finnas fyra rum med olika ingångar samt inom särskild tambur, en avdelning på tre sovrum och matrum, avsedd att vid utrymmande av någon större lägenhet bereda tillflykt även åt en större familj. Två trappor upp äro inredda sju isoleringsrum, flertalet med skilda ingångar, samt förrådsrum. Å hela anstalten kan samtidigt intagas ett fyrtiotal personer.

Tillsynen över hela anstalten utövas av sundhetsinspektören.

Stat år 1919. Utgifter: 9,800 kr.

Redogörare.

(Se ovan under desinfektionsanstalten.)

Olsson, E. V.

Förestånderska (2).

Strömberg, Ch. (Lotten).

Stockholms stads karantänsanstalt.

Skottland, Norra Fjäderholmen; rt. 15 65.

En karantänsanstalt ingick redan i den 1884 uppgjorda planen för ordnandet av huvudstadens epidemisjukvård, men den anlades först 1892 under trycket av då hotande kolerafara. Till plats därför valdes den till Fjäderholmsgruppen hörande lilla ön Skottland. Anstalten har till ändamål att betjäna fartyg, ombord å vilka sjukdomsfall i kolera eller pest förekommit och som därför måste undergå desinfektion. Anstalten är ordnad efter samma principer som desinfektionsanstalten i staden, ehuru i mindre skala. Huvudbyggnaden innehåller dels en mindre sjukavdelning på sex å åtta sängar, dels en därifrån fullständigt skild desinfektions- och tvättavdelning. Här förutom finnas en mindre logementsbyggnad för fartygsbesättning, bostadshus för anstaltens egen personal samt skjul och andra nödiga uthus. Anstalten har blott få gånger behövt tagas i bruk.

Stat år 1919. Utgifter: 1,700 kr.

Tillsyningsman

(900 kr.; ej å stat).

Karlsson, C. A.

Stockholms stads karantänsstallar. Hn.

F. d. järnvägen å Djurgården, Ö.Dj.

Sedan k. kungörelsen den 1 maj 1885 föreskrivit, att införelt sjöledes av nötboskap och andra kreatur icke finge ske annorstädes än i de städer, som ha för djuren inrättade karantänslokaler, gick överståthållarämbetet i författning om anordnande av dylik lokal. Denna ersattes på våren 1893 med ett på stadens bekostnad efter rationella principer inrättat mindre karantänsstall, som fick sin plats inom f. d. järnvägen på Djurgården. Stallet har plats för tolv större djur. Sedan genom k. kungörelsen den 18 maj 1894 skärpta karantänsbestämmelser införts, uppfördes på hälsovårdsnämndens initiativ ännu ett dylikt stall under våren 1896, beläget icke långt från det förra. Huvudstadens karantänsanstalter för kreatur stå enligt stadsfullmäktiges beslut den 16 sept. 1898 under hälsovårdsnämndens överinseende och förvaltning. Närmaste inseeendet över dessa anstalter tillkommer den av medicinalstyrelsen förordnade karantänsveterinären eller vid förfall för honom en karantänsveterinärssuppleant. Vid anstalten finnas dessutom särskilda skötare.

Reglemente m. m. Hälsovårdsnämndens ordningsregler för karantänsanstalter för sjöledes från utrikes ort införda djur den 9 jan. 1899 med ändring av den 9 nov. 1906.

Stat år 1919. Utgifter: 2,400 kr.

Avlöningar m. m. Djurimportörerna betala efter taxa.

Karantänsveterinär.

Nystedt, S. P., förste stadsveterinär, tjl.

Karantänsveterinärssuppleanter.

Åfeldt, N. O. E., andre stadsveterinär; Jansson, J. E., föreståndare för kontrollbyrån för importerade födoämnen.
Dessutom skötare.

Stockholms stads bostadsinspektion.

Vasagatan 4, C.; rt. 7 41, 7 43; st. 46 40, 52 61; expeditionstid: 1—2.

År 1906 beslöto stadsfullmäktige på initiativ av en utav stadsfullmäktige år 1903 tillsatt bostadskommitté, att en bostadsinspektion skulle inrättas i huvudstaden under hälsovårdsnämndens inseeende.

Bostadsinspektionen avser att bereda hälsovårdsnämnden biträde vid tillsynen över bostäderna i staden i vad hälsovården angår. Det åligger i sådant avseende bostadsinspektionens personal att övervaka, att uthyrda bostäder och till desamma hörande utrymmen, såsom kök, avträden, förstugor, trappor, källare, vindar samt andra i nära förbindelse med bostaden stående utrymmen, befinna sig i ett sunt och snyggt

Hn.

skick, även som att verka för att bostäderna av invånarna användas på ett sätt, som överensstämmer med sundhetens fordringar. Bostadsinspektionens personal har därvid särskilt att övervaka efterlevnaden av föreskrifterna i hälsovårdsstadgan och andra gällande författningar eller ordningsföreskrifter rörande bostädernas i huvudstaden sundhet och snygghet, såvida icke deras övervakande enligt lag tillkommer annan myndighet. Dock skall det även i sistnämnda fall vara bostadsinspektionens skyldighet att söka uppmärksamma förhandenvarande brister och därom meddela vederbörande myndighet underrättelse. Bostadsinspektionens personal utgöres av en bostadsinspektör och nödigt antal assistenter. Denna personal antages och entledigas av hälsovårdsnämnden.

Bostadsinspektionen avsynar, ur sundhetssynpunkt, nyuppförda byggnader och större ombyggnader, upptager och företager utredning över klagomål i fråga om dåliga lägenheter samt undersöker såväl under systematiskt anordnade som tillfälliga besök i stadens olika delar bostädernas sanitära förhållanden och tillser därvid, att bostäder icke till följd av olämpligt byggnadssätt, bristande underhåll, överbefolkning eller dålig skötsel äro hälsovådliga. Finnes något att i detta hänseende anmärka söker bostadsinspektionen genom råd och anvisningar ernå nödig rättelse eller anmäler förhållandet genom förste stadsläkaren till hälsovårdsnämnden.

Instruktion. Hälsovårdsnämndens instruktion för bostadsinspektionen den 25 febr. 1910.

Stat år 1919. Utgifter: 23,600 kr.

Bostadsinspektör (16).

Herrlin, K. M. (se sid. 71).

Assistent, manlig (9).

Thedin, C. A.

Assistenter, kvinnliga (7).

Julin, Kjerstin; Hökerberg, Manda E.; Flodin, E. J. O. (Elsa); Danielsen, Helene, tjl., tjjf.
Malmsten, Margit; Österberg, A. K. (Karin).

Stockholms stads fosterbarnsinspektion.

Hälsovårdsnämndens expedition, Vasa-gatan 4, C.; rt. 741, 7438; st. 46 40, 52 61; expeditionstid: 1—3.

Enligt lagen den 6 juni 1902 om fosterbarns vård åligger det hälsovårdsnämnden att inom sitt verksamhetsområde ägna särskild omsorg åt fosterbarn till skydd för deras hälsa, att för detta ändamål dels tillse, att icke fosterbarns vård utövas av personer eller på ställen, som äro olämpliga därför, dels ock övervaka fosterbarnens behandling. Åt en fosterbarnsinspektör har årligen sedan 1903 lämnats i uppdrag att i de fall, då nämndens eget ingripande icke fordrades, full-

göra de enligt lagen nämnden åliggande skyldigheter i avseende å denna vård med åliggande för honom att mottaga anmälningar från barnuppföstrare och fullgöra den undersökning, sådan anmälan förutsätter, att övervaka och handlägga de biträden, som kunde bli ytterligare anställda för tillsynen av barnen. För utövande av sagda tillsyn äro numera anställda fem inspektorer. Distrikten äro nu: 1. Maria förs., 2. Katarina, Sofia och Nikolai förs., 3. Kungsholmen och de delar av Gustav Vasa och Matteus förs., som ligga norr om Odengatan och väster om Norrtullsgatan från Odengatan norrut räknat, 4. återstoden av Norrmalm samt Östermalm, 5. Brännkyrka förs. Provisoriskt har en del av första distriktet sammanslagits med Bromma (se nedan). Inspektisen för 1. distr. sköter dessutom expeditionen.

Stat år 1919. Utgifter: 19,300 kr.

Fosterbarnsinspektör

(1,200 kr.; ej å stat).

Herrlin, K. M., bostadsinspektör.

Fosterbarnsinspektorer.

(Inspektisen i 1. distr.: lönegrupp 7, övriga: lönegrupp 6.)

Harling, Eva L. M. (1. distr., se dock nedan);

Ellstam, f. Harling, Ester R. (2. distr.); Swartz,

Ida E. Ch. (3. distr.); de la Croix, A. K.

(Karin) (4. distr.); Johansson, A. K. (Stina)

(5. distr.).

Extra biträde

(1,300 kr.; ej å stat).

Norén, Jane (för Bromma församling och del av Maria församling samt 29 roten i Kungsholmen).

Stockholms stads sjuk- och djurtransportväsen.

Till slutet av år 1913 verkställde brandkåren huvudsakligen transporten till sjukhus av personer utsatta för olycksfall och hyrverksaktiebolaget Frey av sjuka personer i övrigt. Fr. o. m. år 1914 övertog brandkåren båda dessa slag av transporter och förfogar för detta ändamål f. n. över fem sjuktransportautomobiler. Ehuru en del av här nedan omnämnd attiralj ej står under inseeende av hälsovårdsnämnden, har emellertid för överskådlighetens skull på ett ställe sammanförts uppgifter om samtliga i huvudstaden befintliga fortskaffningsmedel för sjuka personer eller för sjuka eller döda djur.

1) *Sjukvagnar*, avsedda för transport av personer, som på grund av häftig blödning, till följd av olyckshändelse eller av annan orsak äro i *synnerligt* behov av *skyndsam* behandling å sjukhus, eller vilkas transporterande i vanligt åkdon prövas medföra skada eller väsentligt ökat lidande.

Sådan vagn kan med här nedan angivna un-

dantag kostnadsfritt erhållas alla tider av dygnet antingen genom anmälan på telefon (rt. och st. namnanrop: *Brandkåren*) eller genom bud till närmaste brand- eller polisstation samt genom patrullerande poliskonstapel.

Ersättning för sjuktransport erlägges:

med 20 kronor:

vid transport från plats utom Stockholm till sjukhus inom staden,

med 5 kronor:

vid transport från sjukhus till järnvägsstation eller bostad inom staden och vid transport av å plats inom staden hastigt insjuknad eller skadad person till hemmet — dock att transport för medellös person är kostnadsfri — samt vid transport från kaj eller järnvägsstation av sjuk eller skadad, utom Stockholm mantalsskriven person, som båtledes eller med bantåg anländer till staden.

Vid rekvisition skall om möjligt uppgivas:

a) den rekvirerandes namn och yrke; b) den sjukas eller skadades namn; c) sjukdomens eller skadans beskaffenhet; d) lägenheten eller platsen, varifrån transporten skall ske; samt e) det sjukhus, vartill transporten skall ske.

Sjukvagn må icke anlitas utan att *verkligt behov* föreligger; missbruk härav kan medföra, att det ändamål, för vilket den är avsedd, icke kan uppfyllas.

2) *Epidemivagnar*, avsedda att användas för transport av sjuka, som lida av eller misstänkas lida av kolera, smittkoppor, fläckfeber, scharlakansfeber, difteri (och croup) samt mässling, då sjukdomen är med difteri (croup) komplicerad. — Endast om sistnämnda förhållande är å sjukhusremissen angivet, utlämnas vagn för mässlingsjukas transporterande.

Epidemivagn kan rekvireras alla tider på dygnet antingen genom närmaste polisstation, om tydligt skriven sjukhusremiss där företes, innehållande uppgift på den sjukas namn och sjukdom (svensk benämning), eller av läkare personligen genom telefonbud till epidemisjukhuset (endast rt. 12 89 — vaktmästaren).

I senare fallet skall läkaren uppgiva: a) sitt eget namn; b) den sjukas namn; c) dennes bostad; och d) dennes sjukdom.

Sjukhusremissen åtföljer i varje fall den sjuke till sjukhuset. Transporten är kostnadsfri.

3) *Djurtransportvagnar*. På framställning av Svenska allmänna djurskyddsföreningen medgav drätselnämnden i januari 1901, att tvenne av den nämnda föreningen till allmänt begagnande upplåtna vagnar, särskilt konstruerade för transport av döda eller sjuka hästar och andra större djur, skulle få uppställas i Stockholms renhållningsverks kaserner samt kunna genom bud eller telefon rekvireras enligt närmare fastställda föreskrifter. Då det emellertid visade sig, att vagnarna vid flera tillfällen icke kunnat inställas med önskvärd snabbhet samt att vid telefonisk rekvisition icke alltid vakt kunde finnas tillstädes å renhållningsverkets kaserner för att mot-

taga densamma, överflyttades, efter framställning från överståthållarämbetet till drätselnämnden, uppdraget i fråga fr. o. m. år 1905 till brandkåren, som förfogade över ständig vaktpersonal och lämpligare hästar. Vagnarna uppställdes den ena å Johannes, den andra å Katarina brandstation. Sedan brandkårens automobilisering under år 1916 genomförts och samtliga hästar uttrangerats, uthyras numera dessa vagnar till enskilda personer för körning med egna hästar. Under år 1915 har en kombinerad djurtransport- och olycksfallsautomobil anskaffats och uppställts å Katarina brandstation och under år 1916 en å Johannes brandstation och kunna rekvireras på samma sätt som sjukvagn (se ovan).

Kungörelse om dessa transporter utfärdades av överståthållarämbetet den 31 dec. 1904 och den 12 januari 1917 med i huvudsak samma föreskrifter som förut lämnats, nämligen följande:

Vagnarna få användas:

1:o för transport av hästar eller andra större djur, som nedfallit döda å allmän plats eller på grund av sjukdom eller av annan anledning icke kunna från sådan plats bortledas, därvid rekvisition härom göres av polisman och transporten verkställs till Veterinärläkarskolan eller, på begäran av djurets ägare eller innehavare, till enskilt stall eller förvaringsrum, därest det samma är beläget inom huvudstadens område;

2:o för transport av *sjuka* hästar eller andra större djur från och till enskild plats, som är belägen inom huvudstadens område, därvid rekvisition kan ske omedelbart till brandkåren (rt. och st. namnanrop: *Brandkåren*) eller ock genom polisstation eller patrullerande poliskonstapel; samt

3:o för transport av hästar eller andra större djur vare sig sjuka eller friska i andra fall än ovan nämnda, då överenskommelse därom träffas för varje särskilt fall med brandchefen.

Det åligger ägare eller innehavare av djur, som, på sätt i det föregående nämnts, blivit transporterade, att härför utgiva ersättning:

a) vid det i 1:o omförmälda fall med 6 kr.,

b) vid det i 2:o omförmälda fall:

1) då transporten sker mellan kl. 6 f. m. och kl. 10 e. m. med 10 kr.

2) då transporten sker under övriga delen av dygnet med 15 kr.;

c) vid de i 3:o avsedda fall efter överenskommelse med brandchefen.

För upptagning av djur ur vattendrag, byggnadsgrunder, gropar o. d. erlägges, utöver gottgörelsen för förekommande transport, särskild ersättning efter överenskommelse med brandchef.

Betalning för transport m. m. uppbäres av brandkåren.

Reglementen m. m. Överståthållarämbets order den 24 sept. 1903 ang. sjukbårar å polisstationerna. Hälsovårdsnämndens tillkännagivande ang. transport av sjuka och skadade inom huvudstaden den 12 dec. 1913. Överståthållarämbetets kungörelse ang. transport av djur den 12 jan. 1917.

Hn.

Utrotandet av råttor.

Hälsopolisen, Vasagatan 4, C.; rt. 741, 7438; st. 46 40, 52 61; expeditionstid: 9—7.

I syfte att motverka smittospridning och skadegörelse genom råttor i huvudstaden hava sedan 1901 anslag ställts till hälsovårdsnämndens förfogande för åtgärder till utrotande av dessa djur. Under åren 1901—1907 användes anslaget till premier för inom staden dödade råttor (febr.—juli 1901 10 öre, sedan 5 öre per djur). Då emellertid antalet inlämnade råttor efterhand avtog, så att den åsyftade effekten i viss mån förfelades, övergick man i stället, fr. o. m. april 1908, till systematisk utläggning av det bakteriella rättedödningsmedlet ratin. Genom hälsovårdsnämndens tillsyningsmän har detta i

egendomar inom staden utlagts kvartersvis, så att hela staden efter hand genomgått. Allmänheten äger ock att vända sig till sundhetsinspektören med begäran om utläggande av ratin inom egendom, som äro i högre grad hemsökta av råttor. Emellertid har även detta medel minskat i effektivitet (sannolikt genom en småningom skeende immunisering av rättstammen mot ifrågakvarande bakterier), varför man ansett lämpligt att ånyo pröva premieringssystemet, vilket efter därtill beviljat anslag av stadsfullmäktige återupptogs på hösten 1917. För 1919 har för detta ändamål anslagits 30,000 kr. Premierna utgå med 10 öre för varje dödad råtta, som enligt avgiven förklaring fångats i Stockholm. Inlämning kan ske vid hälsovårdsnämndens kontrollbyråer för födoämnen (se sid. 97) samt vid de tre renhållningsstationerna (se sid. 62).

Stockholms stads fattigvårdsnämnd och i samband därmed stående institutioner.

Fattigvårdsnämnden.

Klara västra kyrkogata 3 A, C.; rt. 10 96; st. 80 16; sessionstid: i allmänhet andra tisdagen i månaden, vanligen kl. 6,30 e. m.

I äldsta tider funnos i huvudstaden inga andra fattigvårdsinrättningar än hospitalen, som tillika voro sjukhus. Sådana voro t. ex. det s. k. »helgeandshuset» från 1260-talet, »S:t Orians hospital» från 1288, »Själägården» m. fl. Den frivilliga fattigvården stod under ledning av de andliga (samfund och gillen såsom »Vårfrugillet», »Sancta Gertruds gille» etc.). En naturlig följd av indragningen av de andligas gods efter riksdagen i Västerås 1527 blev därför ordnandet av fattigvården. Genom ett kungl. brev av 1531 centraliserades huvudstadens fattigvård under borgmästare och råd, och genom ett annat brev av 1551 förordnades om byggandet av Danvikens hospital, en inrättning, som under två hundra år var stadens enda vårdanstalt för såväl kropps- som sinnessjuka personer samt fattiga äldre. För barn inrättades 1624 »allmänna barnhuset», på samma gång uppfostringsanstalt för fattiga barn och tukthus. Ur den på 1600-talet inrättade »husfattigkassan» utdelades allmosor åt fattiga utom inrättningarna; vidare anslagos till de fattiga inkomsten av kollekt, avgifter vid bouppteckningar, testamenten etc. Under 1740-talet inrättades fattighus för de olika församlingarna, underhållna utom med gåvor och donationer även med särskilda avgifter av husägarna i respektive församlingar. År 1773 öppnades det »södra frivilliga arbetshuset» (sedermåra 1855 ombildat till arbetsinrättning, den s. k. »Dihlströmska inrättningen», se sid. 117), där tillfälle till arbetsförtjänst lämnades och materialier tillhandahölls av kommunen; för Jakobs församling öppnades 1797 »frivilliga arbetshuset på norr», som ännu finnes kvar. En 1807 utfärdad kungl. stadga sökte centralisera fattigvården och göra staden i fattigvårdshänseende till en kommun under direktion av en överdirektör med kungl. fullmakt. Detta försök misslyckades emellertid. Genom 1813 års förordning sökte man finna en medelväg mellan de båda principerna: centralisation och de territoriella församlingarnas självstyrelse. I denna fattigvårdslagstiftning gjordes en väsentlig förbättring genom utfärdandet av stadgan angående fattigvården i Stockholms stad av den 1 april 1843, varmed ett stort steg togs i riktning mot centralisation i förvaltningen. Den bättre ord-

ning, som härigenom infördes, visade snart sin frukt, bland annat i upprättandet av förbättrade fattigvårdsanstalter. Då Stockholm erhöll sin nya kommunalförordning 1862, infördes i fråga om fattigvården fullständig centralisation i fattigvårdsförvaltningen. Sedan dess är fattigvården en stadens gemensamma angelägenhet. Fattigvårdsstyrelser inom de särskilda församlingarna finnas ännu, men dessa lyda under den för hela staden gemensamma fattigvårdsnämnden, som är överstyrelse för Stockholms stads hela offentliga fattigvård. Fattigvårdsnämnden, som fick sin instruktion fastställd den 4 mars 1864, har att på tjänligaste sätt ordna och besörja den allmänna fattigvården jämte den därmed förenade tillsyn över sedlighet och ordning. Nämnden består numera av tolv ledamöter och åtta suppleanter, som väljas av stadsfullmäktige för två år i sänder. Polismästaren är i kraft av sitt ämbete berättigad att övervara nämndens sammanträden och att deltaga i överläggningarna, men icke i besluten. Nämnden utser inom sig ordförande för ett år i sänder. Överståthållaren förer ordet i nämnden, då han är tillstädes, med rätt att deltaga i överläggningarna, men ej i besluten. Nämnden sammanträder minst en gång i månaden.

Nämnden äger åt särskilda delegerade överlämna att i fråga om fattigvårdsbeviljande, intagning å stadens fattigvårdsanstalter m. m. (se nedan) med nämndens rätt besluta i enlighet med de föreskrifter, som av nämnden meddelas.

Hos nämnden är anställd en fattigvårdsinspektör, som är chef för fattigvårdsnämndens byrå och ansvarig för dess behöriga skötsel. Honom åligger att ägna sorgfälligt uppmärksamhet åt allt, som rör den allmänna fattigvården i huvudstaden, verka för dess fördrikta handhavande och sunda utveckling, hos fattigvårdsnämnden och de under densamma lydande styrelser göra de framställningar, vilka till vinnande härav påkallas, samt bringa nämndens beslut till verkställighet, där ej detta tillkommer annan. Fattigvårdsinspektören skall ock på begäran tillhandagå huvudstadens enskilda barmhärtighetsinrättningar med erforderliga upplysningar och råd. Vid nämndens och underlydande styrelser sammanträden skall inspektören närvara med rätt att deltaga i överläggningarna, men ej i besluten. Han bör också, om möjligt, övervara underlydande styrelser sammanträden. Frågor rörande fattigvårdsbeviljande, som tillhöra nämndens eller delegerades handläggning, skola beredas och föredragas av inspektören, vilken det ock

Fn. åligger att på nämndens anmodan avgiva utlåtan-
den i övriga frågor, som anses böra till honom hän-
skjutas. I fråga om utövandet av kontroll och
ledning av den primära undersökningen rörande
hjälpsoökandes behov och personliga förhållanden,
vilken angelägenhet fortfarande tillhör rote-
männen, äger inspektören överinseende likasom
och över användningen av det årsanslag, som
fr. o. m. 1899 ställts till fattigvårdsnämndens
förfogande till ersättning åt särskilt anställda
biträden vid undersökningen av ifrågasatta under-
stöd. Fattigvårdsinspektören skall och ombe-
sörja, att över stadens samtliga understödstagare
register föres, så inrättat, att därav med lätthet
kan vinnas upplysning om den fattigvård, som
varje understödstagare beviljats.

Lagar m. m. Lag om fattigvården den 14 juni
1918. Kungl. instruktionen för Stockholms stads
fattigvårdsnämnd den 4 mars 1864 med ändrin-
gar den 13 nov. 1874 och 14 dec. 1883; enligt
den sistnämnda fick nämnden rätt att själv utse
sin ordförande (förut endast vice ordförande, då
överståhållaren var självskriven som ordinarie
ordförande). En ytterligare ändring skedde genom
kungl. kungörelse den 22 dec. 1898, då antalet av
nämndens ledamöter med bibehållande av 8
suppleanter nedsattes från 16 till 12 och fattig-
vårdsinspektörsbefattningen inrättades.

Stat år 1919. Utgifter: 9,758,400 kr.;
inkomster: 1,051,000 kr.

Fattigvårdsnämndens ledamöter.

Ordförande.

*Lagergren, C. H., grosshandlare.

Vice ordförande.

Rundquist, C. A., rådmän.

Övriga ledamöter.

*Blomberg, A. W., grosshandlare.

*Hirsch, O. S., ingenjör.

af Klintberg, Gertrud M. K., fröken.

Lindqvist, F. L., föreståndare.

*Nilsson, F. O. V., bageriikare, stadsfullm.

*Ringholm, K. E., direktör.

Sjögren, J. V., lagerchef.

*Wassberg, A., överlärare.

Wassén, C., disponent.

Wedberg, Ebba Ch., fröken.

Suppleanter.

*Böhme, A. G., prakt. läkare.

*Eklund, J. M., målarmästare.

Johanson, E., grosshandlare.

Johansson-Wisborg, Anna S., fru, stadsfullm.

*Ljunggren, A., direktör.

Skålander, O. A., bryggeriarbetare, stadsfullm.

Söderberg, N. E., handelsträdgårdsmästare, stads-
fullm.

*Vester, A., sjukkassettjänsteman.

Kassaförvaltare.

Hirsch, O. S.; Wassberg, A.

Suppleanter.

Ringholm K. E.; Wassén, C.

Fattigvårdsnämndens revisorer.

(Utsedda av stadsfullmäktige för granskning av
1918 års förvaltning.)

Andersson, P., folkskollärare.

Erdman, F. D., revisor.

Forsell, J. A. S:son, expeditiönsföreståndare.

Lidman, C., överlärare, stadsfullm.

Nordquist, E. A., direktör.

Peyron, J. A., prakt. läkare.

Sundén-Cullberg, A., assursundirektör.

Valentin, I., direktör.

Zetterlund, C. R., kontorschef, stadsfullm.

Fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av fattigvård.

*Klara västra kyrkogata 3 A, C.; rt.
10 96; st. 80 16; sessionstid: vanligen
onsdagar kl. 1,50.*

Fattigvårdsnämnden har åt särskilda delege-
rade överlämnat att i fråga om fattigvårds be-
viljande med nämndens rätt besluta i enlighet
med de föreskrifter, som av nämnden meddelas.
Fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande
av fattigvård, vilka utses för ett år i sänder,
utgöras av ordförande, vice ordförande och en
tredje ledamot samt tre suppleanter. Efter pröv-
ning av de hjälpsoökandes behov och i övrigt före-
kommande omständigheter äga delegerade:

att i kommunens ålderdomshem till vård
och åtnjutande av det underhåll, varom fattig-
vårdsnämnden särskilt förordnar, intaga sådana
fattiga, som i följd av ålder, bräcklighet eller
annan fortfarande anledning äro i behov av ständig
hjälp. I följd av denna bestämmelse har förord-
nandet om intagning i ålderdomshem blivit, för
vinnande av större likformighet, överflyttat från
fattigvårdsstyrelserna och antalet platser i dessa an-
stalter sålunda numera gemensamt för hela staden;

att till intagning i arbetsinrättning remittera
dels nödställda, mer eller mindre arbetsföra per-
soner, vilka sakna stadig hemvist och önska bliva
där intagna;

att till intagning å försörjningsinrättning,
stadens asyl för husvilla och stadens anstalter
för barn hänvisa sådana fattiga, som i följd av
särskilda olycksfall, ihållande sjuklighet eller
andra dylika omständigheter äro i behov av hjälp
och icke böra å sjukvårdsinrättning eller ålder-
domshem intagas, eller och bevilja sådana be-
hövande penningunderstöd;

att till intagning å allmänna barnhuset re-
mittera barn under 6 års ålder; att till intagning
i stadens barnhem (barnhärberget, utackorderings-
byråns barnhem, Brännkyrka barnhem samt Sättra
barnkoloni) och uppfostringsanstalter meddela
remitter, till stadens spädbarnshem remittera

ogifta mödrar med sina barn, till nämndens utackorderingsbyrå remittera sådana minderåriga, som anses böra för fattigvårdens räkning utackorderas, ävensom förordna om vårdande genom vederbörande fattigvårdsstyrelses försorg och mot den uppfostringshjälp, som delegerade i varje fall bestämma, av de barn, för vilka annan utväg anses icke kunna eller böra beredas; samt att jämväl i övriga understödsärenden, vilka fattigvårdsnämnden ej särskilt förbehållit sig, meddela beslut.

Dessutom äga delegerade att utfärda arbetsföreläggande för sådana personer, som jämlikt bestämmelserna i § 71 i lag om fattigvården skola fullgöra dem anvisat arbete.

Fattigvårdsinspektören verkställer delegerades beslut samt äger, under tiden mellan delegerades sammanträden, å delegerades vägnar vidtaga åtgärder i ärenden, som ej fåla uppskov.

Instruktion. Fattigvårdsnämndens instruktion för delegerade för beviljande av fattigvård den 7 mars 1904.

Ledamöter.

Ringholm, K. E., ordf.; af Klintberg, Gertrud M. K., vice ordf.; Eklund, J. M.

Suppleanter.

Wassén, C.; Johanson, E.; Vester, A.

Protokollsförare.

Registratören hos fattigvårdsnämnden.

Fattigvårdsnämndens upphandlingskommission.

I likhet med hälsovårdsnämnden har fattigvårdsnämnden tillsatt en upphandlingskommission, vilken äger att infordra gemensamt anbud å vissa förnödenheter till ålderdomshemmen, arbetsinrättningen och allmänna försörjningsinrättningen, varjämte den ombesörjer inköp av skodon för fattigvårdsstyrelserna, utackorderingsbyrå och uppfostringsanstalten vid Skrubba.

Kommissionen består af fem ledamöter och fem suppleanter, valda bland fattigvårdsnämndens och ovan uppräknade anstalters styrelser ledamöter. Fattigvårdsnämndens ledamot är ordförande. Kommissionen antager biträde och protokollsförare.

Instruktion. Fattigvårdsnämndens reglemente för kommissionen den 17 juni 1907, med ändringar den 11 febr. 1908 och 13 febr. 1917.

Ledamöter.

af Klintberg, Gertrud M. K., fröken (för fattigvårdsnämnden), ordf.; Ericsson, C. Th., handlande, Rossander, f. Forsgrén, H. Wendela, professorska (för ålderdomshemmen); Andrén, J. C., handlande (för arbetsinr.); Böhme, A. G., prakt. läkare (för försörjningsinr.).

Suppleanter.

Wassén, C., disponent (för fattigvårdsnämnden), vice ordf.; Widtskiöld, J., kamrerare, Eklund, J. M., målarmästare (för ålderdomshemmen); Zetterlund, A. V., syssloman (för försörjningsinr.); Petri, Hj. M., syssloman (för arbetsinr.).

Biträde och protokollsförare.

Brusén, N. G.

Fattigvårdsnämndens expedition.

Klara västra kyrkogata 3 A, C.; rt. 10 96; st. 80 16; expeditionstid: 10—2.

Instruktioner. Stadsfullmäktiges instruktion för fattigvårdsinspektören den 8 nov. 1898 med ändring den 31 mars 1919. Fattigvårdsnämndens instruktioner för fattigvårdsinspektörsassistenten den 7 jan. 1902, sekreteraren, ombudsmannen och redogöraren den 21 nov. 1864, den vid nämndens register anställda tjänstepersonal den 17 mars 1903, inventeringsmannen den 23 april 1907 samt de vid utredningsbyrån (numera remissexpeditionen) anställda tillsyningsmän den 7 jan. 1902.

Stat år 1919. Utgifter: 239,300 kr.

Fattigvårdsinspektör (0).

Nordfeldt, A. G.; rt. 40 20; st. 79 02; mottagningstid: fattigvårdsinspektören och inspektörsassistenten hava mottagningstid för allmänheten 10—2, då endera av dem alltid kan träffas, fattigvårdsinspektören alltid 12—2.

Inspektörsassistent (13).

Öström, J. N. H.; rt. 139 51; st. 195 31; mottagningstid se ovan under fattigvårdsinspektören.

Sekreterare

(2,500 kr.; ej å stat).

Wallerstedt, P. G. E.; rt. Norr 5 54; st. 195 33; träffas säkrast 9.30—10.30.

Ombudsman (15)

(gemensam med hälsovårdsnämnden; av avlöningen utgå 4,050 kr. från fattigvårdsnämnden).

Tersmeden, E. G. B. G.; rt. 66 61; st. 195 34, 218 42; mottagningstid: 10—12.

Ombudsmannens juridiska biträde

(1,500 kr.; ej å stat).

Vakant, t.f. Wahlund, P. F.

Kamrerare (14).

Ännu ej tillsatt.

Aktuarie för pensionsärenden (12)

(gemensam med hälsovårdsnämnden; av avlöningen utgå 2,400 kr. från fattigvårdsnämnden).

Nilson, A.; rt. 208 38; st. 57 49; mottagningstid: 12—2.

Fn.

Redogörare¹⁾

(3,000 kr.; ej å stat).

Vakant, *tj. Marcus*, Nanny A. (se nedan); rt. 71 58; st. 243 80; mottagningsstid: 9—10,30.

Registrator (12)

(nuv. innehavaren kvarstår t. v. å övergångsstat).

Moureaux, N. C., *tjl.*, *tj. Öström*, J. V. H. (se nedan); rt. 72 57; st. 195 32.

Kontorsskrivare vid registret (9).

Östlihn, E. P. N. (se nedan); *Öström*, J. V. H., *tjl.* (se ovan), *tj. Peterson*, Greta L. (se nedan); *Spångberg*, N. J. (se nedan); en vakant.

Kontorsskrivare

(2,400 kr.; ej å stat).

Vakant, *tj. Bäckström*, Anna Ch. (se nedan).

Bokhållare å ombudsmansexpeditionen (12).

Vakant, *tj. Zetterlund*, G. E. (se nedan).

Kontorsskrivare å ombudsmansexpeditionen (9).

Zetterlund, G. E., *tjl.* (se ovan), *tj. Sundberg*, E. A. E. (se nedan).

Extra kontorsskrivare å ombudsmansexpeditionen

(arvode för 1919: 2,400 kr.).

Carlson, B. A. B. (se nedan).

Kontorsbiträde (7).

Marcus, Nanny A., *tjl.* (se ovan).

Kontorsbiträden (5).

Svalling, C. M. E., *tjl.*, *tj. Karlsson*, Vera K. (se nedan); *Bäckström*, Anna Ch., *tjl.* (se ovan), *tj. Wallden*, A. E. S. (Ellan) (se nedan); *Peterson*, Greta L., *tjl.* (se ovan), *tj. Carlson*, Emmy A. (se nedan).

Skrivbiträden (4).

Karlsson, Vera K., *tjl.* (se ovan), *tj. Spångberg*, Sonja A.; *Carlsson*, Emmy A., *tjl.* (se ovan), *tj. Johansson*, O. A. (se nedan); *Wallden*, A. E. S. (Ellan), *tjl.* (se ovan), *tj. Etzler*, Dagmar C.

E. o. tjänstemän

(timavlönning).

Blanck, O. M. (se nedan); *Carlson*, B. A. B. (se ovan); *Sundberg*, E. A. E. (se ovan); *Johansson*, O. A. (se ovan); *Brusén*, G. A. O. (se arbetsinrättningen); *Lindquist*, C. G. A.

Inventeringsman

(högst 1,500 kr.; ej å stat).

Widtskiöld, J.

¹⁾ Befattningen indrages, då kamrerare tillsättes.

Förste vaktmästare (6).

Nyström, K. E.

Vaktmästare (4).

Holmström, C. Hj.; *Hansson*, K. J.

Remissexpeditionen.

Klara västra kyrkogata 3 A, n. b. t. l. i porten, C.; rt. 139 50; st. 243 90; expeditionstid: 10—2.

Föreståndare.

Östlihn, E. P. N. (se ovan).

Tillsyningsmän (7).

Ek, K. J. F. (hela staden); *Sandahl*, Elin E. C. (asylerna för husvillan); *Widholm*, A. J. (västra Brännkyrka).

Tillsyningsmän

(1,300 kr.; ej å stat).

Peterson, G. F. (Oscars o. Hedvig Eleonora förs.); *Larsson*, A. (Sofia förs.); *Olsson*, B. F. (Jakobs o. Johannes förs.); *Edmark*, J. V., *tjl.*; *Johansson*, A. G. (nämndens exp.); *Larsson*, J. L. (östra Brännkyrka); *Fröberg*, F. A. R. (Katarina förs., 25. o. delvis 14. roten); *Spångberg*, N. J. (se ovan) (Storkyrko- o. Klara förs.); *Erikson*, G. R. (exspektanslön m. m. 3,100 kr.) (hela staden); *Westin*, Hj. (Maria förs., 15. o. 19. rot.); *Wollin*, A. W. H. W. (hela staden); *Lindblom*, S. H. (Kungsholms förs., 4. o. 17. rot.); *Berglund*, G. (Katarina förs., delar av 13., 14. o. 25. rot.); *Handberg*, O. A. L. (Matteus förs., 26. o. delvis 30. rot.); *Bonté*, F. L. (Maria förs., 19. o. delvis 31. rot.); *Petersson*, K. J. G. (Gustav Vasa förs. o. Maria förs., 16. rot.); *Blanck*, O. M. (se ovan) (Maria förs., del av 31. rot.); *Blanck*, A. V. (delar av Kungsholms förs.); *Andersson*, K. J. G. (Matteus förs., 27. o. delvis 30. rot.); *Strömberg*, K. E. (delar av Kungsholms förs.); *Hellqvist*, N. E. F. (Engelbrekts o. Adolf Fredriks förs.); *Swahn*, K. R. O. (mellersta Brännkyrka); *Bergqvist*, J. E. A. (Bromma förs.); *Sandström*, H. S. (delar av Katarina o. Sofia förs.).

Fattigvårdsnämndens utackorderingsbyrå.

Fleminggatan 22, C.; rt. 40 10; st. 54 24; expeditionstid: 11—3, helgdagsaftnar 11—2.

Sedan år 1889 inom fattigvårdsnämnden väckts förslag om vidtagande av bättre åtgärder för kontrollen å de utackorderades vård än de dittills anlitade och frågan härom hänskjutits till utredning av några av nämndens ledamöter inkommo dessa med ett omfattande förslag rörande organisationen av utackorderingsväsendet I överensstämmelse med detta förslag inrättades

år 1891 den nuvarande utackorderingsbyrån. Denna har till ändamål att i lämpliga fosterhem, företrädesvis i landsorten, bereda god vård och uppfostran åt minderåriga, som av fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av fattigvård till byrån remitteras. Fr. o. m. år 1907 tar byrån även befattning med utackordering av vuxna sjuka, sinnesslöa och orkeslösa personer. Byrån skall även utöva tillsyn å de utackorderades vård. I förening med byrån finnes ett barnhem (Fleminggatan 22) för inhysande av barnen, tills plats hinner åt dem anskaffas. Förutom till Brännkyrka barnhem och Sättra barnkoloni, som stå under utackorderingsbyråns förvaltning, förekommer även utackordering av barn mot avgift till andra hem av mera privat natur, nämligen Degarö tuberkuloshem vid Malsta, Norrgårdens tuberkuloshem och Kungsberga vanförestalt å Svartsjölandet samt reservhemmet vid Nöttesta i Enhörna. Byråns angelägenheter handhavas av en styrelse av sju personer, årligen utsedda av fattigvårdsnämnden. Av styrelsen tillsätts för utackorderingsbyrån en föreståndare, en biträdande föreståndare samt trenne barnavårdsinspektörer, två för besök i fosterhem i landsorten och den tredje för besök i dylika hem i Stockholm och vissa delar av landsorten. Styrelsen tillsätter även övrig tjänstepersonal vid utackorderingsbyrån och vid barnhemmen samt antager dessutom annan nödig personal, varibland för varje utackorderingsområde i landsorten lokalombud, som skola uppsöka och föreslå hem, lämpliga för mottagandet av fosterbarn, samt handhåva tillsynen över barnen inom distriktet. Lokalombudens verksamhet ävensom fosterhemmen inspekteras av barnavårdsinspektören.

Instruktion. Fattigvårdsnämndens instruktion för styrelsen över Stockholms stads fattigvårdsnämnds utackorderingsbyrå och barnhem den 10 jan. 1902 med ändring den 2 jan. 1918. Styrelsens instruktioner för: föreståndaren för utackorderingsbyrån den 21 febr. 1902, barnavårdsinspektörerna den 21 febr. 1902 och lokalombuden den 21 febr. 1902. Styrelsens reglemente för utackorderingsbyråns barnhem den 21 febr. 1902. Instruktion för värmeledningsskötare vid barnhemmet den 21 april 1911. Reglemente för Sättra barnkoloni å Adelsö den 26 maj 1915. Instruktion för lärarinnan vid Sättra barnkoloni den 26 maj 1915.

Stat år 1919. Utgifter: 1,101,600 kr.; inkomster 39,000 kr.

Styrelsens ledamöter.

Bergö, C. J., regementspastor; **Blumenthal,** G. M., prakt. läkare; **Johanson,** E., grosshandlare, kassavårdare; **Månsson,** Gertrud K., handelsidkarska, stadsfullm., vice kassavårdare; **Ringholm,** K. E., direktör, vice ordf., **Rossander,** f. Forsgrén, H. Wendela, professorska, inspektör för barnhemmen (se. nedan); **Wassberg,** A., överlärare, ordf.

Utackorderingsbyrån.

Inspektionen.

Förste inspektör (13).

Kihlqvist, J. L.

Andre inspektör (11).

Suwe, N. G.

Tredje inspektör (9).

Lindhagen, Anna J. J., stadsfullm.

Expeditionen.

Föreståndare (10).

Hård af Segerstad, A. Helmi M.

Kassör och redogörare (9).

Pehrsson, Magnhild W. E.

Registrator (7).

Berglind, A. L. Ragnhild.

Kontorsskrivare (5).

Borg, Elsa T.

Skribiträden (4).

Pehrsson, Ebba V.; **Horneman,** Sally E.

Barnhemmet.

Föreståndarinna (6).

Vakant, *tj. f.* **Anderson,** Ester K.

Biträdande föreståndarinna (3).

Andersson, Ida J. A.

Läkare

(500 kr.; ej å stat).

Erdmann, Th. L.

Tandläkare

(1,500 kr.; ej å stat).

Stene, N. A.

Värmeledningsskötare (4).

Nilsson, E. G., *tj. l.* **Svensson,** C. B.

Dessutom en *köksföreständerska* (II. c.) och nio *kvinnliga biträden* (fyra I. b., ett I. c. och fyra I. d.).

Brännkyrka barnhem.

Älsjö; st. Örby 21.

Efter inkorporeringen av Brännkyrka har utackorderingsbyrån fått övertaga förvaltningen av Brännkyrka barnhem. Hemmet har plats för 28 barn.

Stat år 1919. Utgifter 20,500 kr.; inkomster 3,500 kr.

Föreståndarinna (4).

Vedelin, Ellen B.

Fn.

Läkare

(300 kr.; ej å stat).

Drougge, J. A.

Dessutom två *barnsköterskor* (I. b.) och en *kokerska* (I. d.).**Sättra barnkoloni.***Sättra, Adelsö, Sthlm 2; st. Adelsö 3.*

År 1911 inrättades av fattigvårdsnämnden vid Sättra gård å Adelsö en koloni för sjuka och klena barn, vilka ej lämpa sig för omedelbar utackordering i enskilda hem. Kolonien omfattar 5 hem och kan mottaga 60 barn. Skolan vid kolonien lyder under folkskoledirektionen.

Stat år 1919. Utgifter: 69,940 kr.; inkomster: 1,080 kr.

Föreståndarinna (6).

Wallin, A. W. Minny.

Läkare

(400 kr.; ej å stat).

Berglund, F. E.

Småskollärrinna

(700 kr., bostad och kost, värme och tvätt; ej å stat).

Nyberg, Gerda L. E.

Dessutom fyra *vårdarinnor* (3), en *kokerska* (I. d.), en *barnsköterska* (I. d.) och fyra *kvinnliga biträden* (I. a.).

Församlingarnas fattigvårdsstyrelser.

Inom var och en av huvudstadens territorialförsamlingar finnes särskild fattigvårdsstyrelse (med undantag för Jakob och Johannes, som hava gemensam fattigvårdsstyrelse enligt fattigvårdsnämndens beslut den 15 oktober 1907), bestående av församlingens kyrkoherde samt i regeln sex av fattigvårdsnämnden årligen utsedda ledamöter. Enligt fattigvårdsnämndens beslut den 17 november 1908 skall dessutom i en var av Storkyrkans, Klara, Kungsholms, Jakobs och Johannes, Katarina och Maria fattigvårdsstyrelser finnas tre suppleanter samt i en var av Adolf Fredriks, Gustav Vasa, Matteus, Engelbrekts, Hedvig Eleonora och Oscars fattigvårdsstyrelser fyra suppleanter (likaledes numera även i Sofia församling). Genom Brännkyrka sockens inkorporering med Stockholm har från och med år 1913 tillkommit fattigvårdsstyrelsen i Brännkyrka församling. Fattigvårdsstyrelsen därstädes består för närvarande av förutom församlingens kyrkoherde nio ledamöter och tre suppleanter. Genom inkorporeringen av Bromma har fr. o. m. 1916 tillkommit fattigvårdsstyrelse därstädes, bestående utom av kyrkoherden av sju ledamöter med fyra suppleanter. Fattigvårdsinspektören och veder-

börande rotmän äro berättigade att övervara styrelsens sammanträden och att deltaga i överläggningarna, men ej i besluten. För varje år väljer styrelse inom sig ordförande, verkställande direktör och kassavårdare; dock kunna två av dessa befattningar hos samma person förenas. Styrelse tillkommer att utöva den närmaste och omedelbara tillsynen över de fattiga inom församlingen samt, där sådant är för styrelsen medgivet, själv vidtaga eller i annat fall hos fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av fattigvård föreslå de åtgärder, som av behovet påkallas.

De undersökningar, som erfordras för vinande av tillförlitlig upplysning rörande hjälp-sökande, verkställas av vederbörande rotmän samt av särskilt anställda tillsyningsmän (se under fattigvårdsnämndens expedition). Efter eget beprövande må styrelsen meddela hjälp-behövande nödortfött understöd i mat och ved, så ock åt barn inom skolåldern, som i anseende till brist på kläder eller skodon förhindras att bevista folkskola, låta anskaffa oundgängligen nödig beklädnad. Kan nöden ej på nu angivna sätt avhjälpas eller prövas den behövande lämpligare böra på annat sätt understöjas, skall styrelsen hos fattigvårdsnämndens delegerade göra hemställan om den åtgärd, som styrelsen kan finna ändamålsenligast. Är nöden trängande, må styrelse lämna tillfälligt understöd i penningar eller vidtaga annan åtgärd för tiden intill dess delegerade hunnit i ärendet besluta. Penningunderstöd, som fattigvårdsnämndens delegerade beviljat, utdelas i närvaro av minst en bland styrelsens ledamöter samt styrelsens redogörare. Styrelsen har ordinarie sammankomst minst en gång i varje månad och sammanträder dessutom så ofta omständigheterna därtill föranleda. Verkställande direktören åligger att tillse och vaka över verkställigheten av styrelsens beslut samt att vidtaga för fattigvårdens handhavande nödiga åtgärder, som ej föla uppskov.

Uti de år 1907 efter de gamla Adolf Fredriks och Hedvig Eleonora församlingars tredelning nybildade sex fattigvårdsstyrelserna har sedan nämnda år på grund av fattigvårdsnämndens beslut på försök tillämpats ett blandat tjänstemanna- och värdaresystem. Ifrågasättande församlingar äro i fattigvårdshänseende uppdelade i distrikt med en av fattigvårdsstyrelsens ledamöter som föreståndare. När ansökning om understöd inkommit till fattigvårdsstyrelsen, överlämnas ärendet till undersökning av såväl distriktsföreståndaren som den avlönade tillsyningsmannen, vilkas undersökningar komplettera varandra. Efter verkställd undersökning föredrages ärendet inför fattigvårdsstyrelsen in pleno, varefter detsamma, om det skall bli föremål för delegerades för beviljande av fattigvård avgörande, genom verkställande direktören dit översändes.

Med fattigvårdsnämndens tillstånd äger fattigvårdsstyrelse att med Diakonissanstalten i Stockholm träffa avtal om anställande av diakonissa till biträde. Diakonissan har till huvudsaklig

verksamhet att övervaka, att tilldelat understöd behöfven användes samt i sådant syfte vara verkställande direktören behjälplig. Diakonissor äro f. n. anställda hos samtliga fattigvårdsstyrelser med undantag för Jakob och Johannes, Brännkyrka och Bromma, där i stället kvinnliga biträden, fattigvårdssystrar, äro anställda. De två fattigvårdssystrar, som finnas i Bromma församling, äro gemensamma för hälsovårds- och fattigvårdsnämnderna (jfr sid. 75).

Instruktion. Instruktion för församlingarnas fattigvårdsstyrelser den 30 jan. 1899. Grunder för understödsfrågor behandling av församlingarnas fattigvårdsstyrelser, antagna av fattigvårdsnämnden den 11 febr. 1919. Instruktion för de biträdande tjänstemännen hos fattigvårdsstyrelserna i Stockholm, föredragen inför verkställande direktörerna den 30 mars 1903. Instruktion för diakonissor i fattigvårdens tjänst, föredragen inför verkställande direktörerna den 13 dec. 1900.

Stat år 1919. Utgifter: 1,943,000 kr.; inkomster: 100,200 kr.

Avlöningar m. m. Verkst. direktör: till skrivbiträde 250—800 kr. Redogörare och protokollsförare: 800—1,400 kr. Vaktmästare: 200—400 kr. Diakonissa: fattigvårdsstyrelse erlägger årligen till Diakonissanstalten för varje diakonissa 600 kr. samt utbetalar till diakonissan högst 960 kr. i kostpenningar, varjämte styrelse bekostar bostad och bränsle samt lämnar bidrag till spårvägsresor. Fattigvårdssystrarna avlönas i Jakobs och Johannes (se ovan) med 1,080 kr. jämte bostad och bränsle samt spårvägspenningar och i Brännkyrka och Bromma med 1,100—1,200 kr. jämte bostad och bränsle samt 144—240 kr. för år till respenningar. Till fattigvårdssystrarna i Bromma utgår halva avlöningen från hälsovårdsnämnden (jfr sid. 75).

Storkyrkoförsamlingens fattigvårdsstyrelse.

Stortorget 1 (ingång Köpmangatan 26), St.; rt. 70 71; st. Brunkeb. 1381; expeditionstid: tisdagar och fredagar 9—10.

Ledamöter.

För kyrkoherden i förs. (självskr.) **Welinder**, N. J., vice pastor, ordf.; **Axelsson**, Lilly M., fröken; **Eklund**, J. M., målarmästare, verkst. dir.; **Fleetwood**, R. A. S., frih., riddarhuskamrerare; **Mörner**, A. K., komminister; **Petersson**, C. Ch. V., apotekare; **Schalin**, C. A., grosshandlare.

Suppleanter.

Eriksson, C. R., järnhandlare, vice verkst. dir. och kassavårdare; **Jordman**, E., övermaskinist; **Thour**, f. Andersson, Alma M., fru.

Redogörare, protokollsförare och skrivbiträde. Fn.

Öström, J. V. H.

Vaktmästare.

Andersson, f. Abrahamsson, I. Charlotta.

Diakonissa

(gemensam med Klara fattigvårdsstyrelse).

(Träffas *Köpmangatan 26, St.:* måndagar tisdagar, torsdagar och fredagar 9—10; *Klara östra kyrkogata 3, C.:* onsdagar 9—10; *Skomakaregatan 30* (bostaden): lördagar 8—10.) **Hansen**, Olga L. A.

Klara församlings fattigvårdsstyrelse.

Klara östra kyrkogata 3, C.; rt. Norr 1 64; st. Brunkeb. 18 90; expeditionstid: onsdagar 9—10.

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) **Bokander**, H. G. E.; **Andersson**, B. J. F., ingenjör, ordf.; **Berg**, B. A. W., handlande, verkst. dir.; **Blom**, A. P. R., byggnadsingenjör; **Carlsson**, C. A., maskinist; **Laurent**, f. Bergstrand, Lilly J. C., doktorinna; **Thulin**, E. L., handlande, kassavårdare.

Suppleanter.

Linderöth, J. G., urfabrikör; **Hildestrand**, B. S., grosshandlare; **Feychting**, R. H., järnkramhandlare.

Redogörare och protokollsförare.

Björkman, E. G. I.

Vaktmästare.

Karlson, J. W.

Diakonissor.

Hansen, Olga L. A. (gemensam med Storkyrkoförsamlingen, träffas å expeditionen på expeditionstid, se ovan); **Hansson**, Ingeborg (församlingsdiakonissa).

Kungsholms församlings fattigvårdsstyrelse.

Garvaregatan 2, C.; st. Kungsh. 41; expeditionstid: tisdagar och fredagar 9,30—10,30.

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) **Larsson**, C. V.; **Björkman**, O. F. E., direktör, verkst. dir.; **Geijer**, B. O., f. d. grosshandlare, kassavårdare; **Göransson**, A. R. W., sekreterare, ordf.; **Karlsson**, A. F., järnarbetare; **Olsson**, N. M., skomakeriödkare, vice verkst. dir.; **Seedoff**, A. M. A., fabriksförvaltare.

En.

Suppleanter.

Etzler, C. L. Johnson, predikant; Fristedt, J. Maria, folkskollärarinna; Lundberg, J. P., krigskassör, vice kassavårdare; Simson, C. G:son, filare.

Redogörare och protokollsförare.

Lindeberg, A.

Vaktmästare.

Spångberg, O. C.

Diakonissor.

Björklund, Ida S.; Nilson, Ester A. K.
Dessutom ett skrivbiträde.

Adolf Fredriks församlings fattigvårdsstyrelse.

Vallingatan 24, C.; rt. Norr 539; st. 24237; expeditionstid: tisdagar och fredagar 9—10.

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) Hasselrot, C. R.; Appelpqvist, J. A., direktör; Boström, Clara G., fröken, verkst. dir.; Carlson, C. G., fabrikör; Helligren, R. W., arkitekt; Lagergren, C. H., grosshandlare, ordf.; Malmqvist, C. P., sadelmakare, kassavårdare; Westenberg, C. G. A., disponent, vice kassavårdare.

Suppleanter.

Berggren, A., målarmästare; Rosengren, J. A., prakt. läkare; Gagner, H. Marie-Louise Ch., seminarielektor; Kämpe, K. A., ombudsman, stadsfullm.

Redogörare och protokollsförare.

Ekman, A.

Skrivbiträde och diakonissa.

Schultz, Ebba.

Vaktmästare.

Strömberg, Alma C. G.

Gustav Vasa församlings fattigvårdsstyrelse.

Västmannagatan 63, Va.; rt. och st. 5392; expeditionstid: måndagar och torsdagar 9—10.

Ledamöter

Kyrkoherden i förs. (självskr.) Hallberg, H. E.; Carli, E. J., överlärare; Fegth, J. P., bruksägare, verkst. dir. och kassavårdare; von Friesen, F. H., kamrerare, ordf.; Lindberg, G. E., f. d. hamnfogdeinspektör; Månsson, Gertrud K., handelsidkarska, stadsfullm.; Sjögren, P., fabrikör, vice ordf.; Öhlin, J. G., direktör.

Suppleanter.

Hallström, K. L. F., snickare; Heimbürger, Hj., civilingenjör; Fjällbäck-Holmgren, Karin H., fru, stadsfullm.; Lindholm, E. M., disponent.

Redogörare, protokollsförare och skrivbiträde.

Hagberg, C. E.

Vaktmästare

Johnsson, Amanda Ch.

Diakonissor

(gemensamma för fattigvårdsstyrelsen och församlingen).

Norrbom, Karin; Johansson, Ruth H. G.

Matteus församlings fattigvårdsstyrelse.

Västmannagatan 92, Va.; rt. 11511; st. 33635; expeditionstid: tisdagar och fredagar 9—10.

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) Berglund, A. A. T., vice ordf.; Almström, K. W., disponent; Carlson, H. J., föreståndare för Stadsmissionens barnhem, vice kassavårdare; Hallström, f. Peterson, Anne Marie, rektorska; Hoffsten, C. F., magasinshöfding; Sandberg, H. T., f. d. bokauktionskommissarie, ordf., verkst. dir.; Svensson, K. F. I., pannplåtslagare; Westman, K. A., disponent, kassavårdare och vice verkst. dir.; Östlund, f. Lundgren, Agda M., fru.

Suppleanter.

Ekström, Karolina Ch., fröken; Falk, C. J., järnarbetare; Wallin, H. E., tjänsteman; Alexandersson, Ingrid M., fröken.

Redogörare och protokollsförare.

Jacobson, T. A.

Vaktmästare.

Gunnarson, C. E.

Diakonissa.

Svensson, Ebba O.

Dessutom ett skrivbiträde.

Jakobs och Johannes församlingars fattigvårdsstyrelse.

Regeringsgatan 74 B, 1 tr. ö. g., C.; rt. 2729; st. 15944; expeditionstid: tisdagar och fredagar 9—10.

Ledamöter.

Kyrkoherden i Jakobs förs. (självskr.) Hammarsten, F.; kyrkoherden i Johannes förs. (självskr.) Öhman, K.; Alexanderson, C. A., bruksägare, ordf.; Brandt, J. Th. I., f. d. kapten, verkst. dir.; Gilljam, f. Forsberg, Helena A., änke-

fru; **Lindberg**, A. W., kamrerare; **Sifvert**, A. V., järnkramhandlare, vice verkst. dir. och kassavårdare; **Sjögren**, J. V., lagerchef; **Wassberg**, A., överlärare.

Suppleanter.

Lignell, E., komminister, vice kassavårdare; **Vigren**, O. R., mek. arbetare; **Tersmeden**, E. G. B. G., fattigvårdsnämndens ombudsman.

Redogörare, protokollsförare och skrivbiträde.

Pettersen, A. Bertha M.

Vaktmästare.

Ehnqvist, A. F.

Fattigvårdssyster.

Andersson, C. (Lina).

Engelbrekts församlingens fattigvårdsstyrelse.

Valhallavägen 61, Ö.; rt. Östern. 10 16, st. 217 42; expeditionstid: måndagar och torsdagar 9—10.

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) **Lindhagen**, L. T.; **Andersson**, H. R., hammästare; **Branzell**, A., överlärare; **von Hermansson**, Anna K., fröken, verkst. dir.; **Johansson**, A., förman, vice kassavårdare; **Lind**, G. H., trädgårdsdirektör, vice ordf.; **Ringholm**, K. E., direktör, ordf.; **Tillberg**, A. Hj., kamrerare, kassavårdare; **Wickström**, C. T., cementarbetare.

Suppleanter.

Andersson, E. V., förrädmästare; **Fürstenberg**, f. Jakobsson, Mary B., fru; **Holmgren**, K. G., kamrerare, vice verkst. dir.; **Åkerman**, G. A., tf. kansliråd.

Redogörare, protokollsförare och skrivbiträde.

Nilsson, A.

Vaktmästare.

Pettersen, f. Gustafsson, Anna M.

Diakonissa.

Tellin, Jetty H. E.

Hedvig Eleonora församlingens fattigvårdsstyrelse.

Kommendörsgatan 30, Ö.Dj., (ingång för hjälpsökande från Artillerigatan 29 § 31); st. Östern. 773; st. Östern. 291; expeditionstid: onsdagar och lördagar 9—10.

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) **Källander**, A. J., stadsfullm.; **Aurell**, F. O., ingenjör; **Bergendahl**, A., f. d. kontorschef, kassakontrollant;

Hernmarck, C. G., kammarrättsråd, ordf.; **Huldt**, Ellen C., fröken, vice kassakontrollant; **Johanson**, E., grosshandlare, vice ordf. och verkst. dir.; **Larsson**, C. F., direktör, kassavårdare; **Ohlsson**, A. A., civilingenjör.

Suppleanter.

Wissnell, E. F., revisor, vice verkst. dir.; **Johnson**, E. R., generalkonsul; **Stridsberg**, W., prakt. läkare; **Ohlsson**, J. P., kakelegnsmakare.

Redogörare, protokollsförare och skrivbiträde.

Tillberg, A. Hj.

Vaktmästare.

Johansson, Elin.

Diakonissa.

Nisbeth, Amelie A.

Oscars församlingens fattigvårdsstyrelse.

Banérsgatan 25, Ö. Dj.; st. 230 25; expeditionstid: tisdagar och fredagar 9—10.

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) **Bengtson**, H. G. V., ordf.; **Alexandersson**, A. Sophie-Louise, lärarinna; **Barthelson**, f. Werner, I. J. Maria, änkefru; **Eklund**, J. L., fabrikör, vice ordf.; **Gezelius**, A., apotekare; **Indebetou**, C. D. G., direktör; **Rosengren**, Karolina M., f. d. folkskollärarinna, vice verkst. dir.; **Sjögren**, G. M., grosshandlare, kassavårdare; **Wedberg**, Ebba Ch., fröken, verkst. dir.

Suppleanter.

Konradson, A. F., arbetsförman; **Jonsson**, K. J., snickeriarbetare; **Sandberg**, O. Th., musikdirektör; **Leijonhufvud**, E. Elisabeth, fröken.

Redogörare och protokollsförare.

Peterson, G. F.

Vaktmästare.

Färnström, f. Nilsson, Th. Maria.

Diakonissa.

Nylander, Anna V.

Dessutom ett skrivbiträde.

Katarina församlingens fattigvårdsstyrelse.

Götgatan 38, Sö.; st. 138 13; expeditionstid: tisdagar och lördagar 8,30—9,30.

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) **Landquist**, C. A. E.; **Blomberg**, A. W., grosshandlare; **Johansson**, J. A., restauratör; **Lundahl**, Fr., apotekare, ordf. och verkst. dir.; **Nilsson**, F. O. V.,

Fn.

bageriåldkare, stadsfullm., vice verkst. dir.; **Sjöberg**, G., silverarbetare; **Söderström**, A. F., skeppsstuvare, kassavårdare.

Suppleanter.

Beckstrand, Stina J., folkskollärarinna; **Piehl**, C. G. F., direktör; **Vester**, A., sjukkasstjänsteman.

Redogörare och protokollsförare.

Moëll, J. O. H. N.

Vaktmästare.

Wessberg, f. Mattsson, Ingrid.

Diakonissa.

Andersson, A. L. (Lisen).

Dessutom ett skrivbiträde.

Sofia församlings fattigvårdsstyrelse.

Bondegatan 74, Sö.; st. 34 25; expeditionstid tisdagar och fredagar 8,30—9,30.

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) **Klefbeck**, E. A., stadsfullm.; **Funch**, J., grosshandlare, kassaförvaltare; **Hallgren**, L. G., järnkramhandlare, stadsfullm., ordf.; **Ljungberg**, P. G. L., handelsarbetare; **Löfgren**, f. Swanberg, Anna, änkefru; **Thelander**, F. A. V., disponent, verkst.dir.; **Wihlander**, A. G., överlärare, vice ordf. och vice verkst. dir.

Suppleanter.

Frykman, E. Signe Ch., fröken; **Liljebäck**, E. S., tapetserare; **Kessler**, H. O., direktör; **Pettersson**, C. A., handlande.

Redogörare och protokollsförare.

Björkman, C. A. J.

Vaktmästare.

Andersson, f. Bengtsson, Selma Ch.

Diakonissa.

Löfgren, Maria C.

Dessutom ett skrivbiträde.

Maria församlings fattigvårdsstyrelse.

Krukmakaregatan 22, Sö.; rt. 55 83; st. 318 52; expeditionstid: tisdagar och fredagar 9,30—10,30.

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) **Eklund**, K. A., ordf.; **Bergstedt**, C. O., ingenjör; **Höglund**, J. A., sjökaptan, vice verkst. dir.; **Montelius**, f. Reuterskiöld, Agda G. D. A., professorska; **Nilsson**, G., handlande, verkst. dir.; **Runö**, J. O., folkskollärare; **Simonsson**, O. F., f. d. disponent, kassavårdare; **Wassén**, C., disponent.

Suppleanter.

Holmström, G. S., sekreterare; **Lundewall**, A. E., handlande; **Wickberg**, T. W., tulltjänsteman.

Redogörare, protokollsförare och skrivbiträde.

Abrahamson, K. O. A.

Vaktmästare.

Andersson, Emma Ch.

Diakonissor.

Wällgren, Anna K.; **Odahl**, Maria A.

Brännkyrka församlings fattigvårdsstyrelse.

Kommunalhuset, Liljeholmen; rt. Liljeholmen 51; st. Liljeholmen 60; expeditionstid: tisdagar och fredagar 8,30—9,30.

Örby slott, Älvsjö; st. Örby 7; expeditionstid: torsdagar 9—9,30.

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) **Lindskog**, H. J., vice ordf.; **Ekstam**, A., arrendator; **Hinder-son**, L. H., ingenjör; **Magnusson**, E., förtroende-
man, vice kassavårdare; **Mild**, C. A., syss-
loman, verkst. dir.; **Pettersson**, Elvira A. L., småskollärarinna; **Sandberg**, M. O., slakt-
husdirektör, ordf.; **Söderberg**, N. E., handels-
trädgårdsmästare, stadsfullm., kassavårdare;
Uddin, K. J. R., pastor, vice verkst. dir.;
Wallin, J. A., tf. uppboordsman.

Suppleanter.

Lundh, J. A., folkskollärare; **Ericsson**, A., sta-
tionsinspektör; **Sandberg**, C. A. J:son, förman.

Redogörare, protokollsförare och skrivbiträde.

Öström, J. N. H.

Vaktmästare.

Englund, Alma E. (Liljeholmen); **Jonsson**, f. Hag-
man, Hilda Ch. (Örby).

Fattigvårdssystrar.

Persson, Ingeborg (Liljeholmsdistriktet); **Breden**,
Ingeborg Ch. (Älvsjödistriktet).

Bromma församlings fattigvårdsstyrelse.

*Ulvunda slott, Kungsholms villastad; rt. Appelvikens 58; st. Ulvunda 82; ex-
peditionstid: fredagar 9—10.*

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) **Svensson**, M. Th. K.,
vice ordf.; **Bergqvist**, J. A., folkskollärare;

Bergstedt, Nanny M., fröken; **Bergstedt**, P., ingenjör, stadsfullm., verkst. dir. och kassavårdare; **Eriksson**, A. G., järnarbetare; **Gerdellius**, J., organist, ordf.; **Gustafson**, F. E., husägare, vice verkst. dir., vice kassavårdare; **Winberg**, E. G., stenhuggare.

Suppleanter.

Ericsson, P. E., lagerechef; **Bergh**, Greta M., skolkökslärarinna; **Borgström**, f. Holmgren, Elin, fru; **Wandel**, B. E. L., förman.

Redogörare, protokollsförare och skrivbiträde.

Marcus, Nanny A.

Fattigvårdssystrar

(gemensamma för hälsovårds- och fattigvårdsnämnderna).

Rasmusson, Anna E. (östra distr.); **Klefback**, Sigrid M. (västra distr.).

Vaktmästare.

Berggren, f. Vinqvist, S. Maria.

Stockholms stads ålderdomshem.

Ålderdomshemmen ha till ändamål att till vård och underhåll emottaga sådana till Stockholms kommun hörande fattiga, som i följd av hög ålder, bräcklighet eller annan anledning äro i behov av ständigt hjälp och genom hedrande vandel gjort sig förtjänta att intagas å sådant hem. Ålderdomshemmen hava sedan 1913 års ingång gemensam styrelse, bestående av minst sju ledamöter, som av fattigvårdsnämnden årligen utses. För varje år väljer styrelsen inom sig ordförande, vice ordförande och kassavårdare. Styrelsen har till sitt biträde för vart och ett av hemmen en syssloman, tillika kamrerare och föreståndare. Styrelsen antager dessutom andra erforderliga biträden.

Intagning å hemmen sker till följd av remiss från fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av fattigvård.

Reglemente. Fattigvårdsnämndens reglemente för Sabbatsbergs och Rosenlunds ålderdomshem den 10 dec. 1912.

Styrelsens ledamöter.

Björkman, O. F. E., direktör, vice kassavårdare för Sabbatsbergs ålderdomshem; **Eklund**, J. M., målarmästare; **Ericsson**, C. Th., handlande, vice kassavårdare för Rosenlunds ålderdomshem; **Johanson**, C. O., fabrikör, kassavårdare för Sabbatsbergs ålderdomshem; **Lagergren**, C. H., grosshandlare, ordf.; **Lundahl**, Fr., apotekare, vice ordf.; **Netzel**, Sigrid H., fröken; **Nilsson**, F. O. V., bageriätkare, stadsfullm.; **Riben**, K. A., vice häradshövdning, kassavårdare för Rosenlunds ålderdomshem; **Rosander**, f. Forsgrén, H. Wendela, professorska; **Widtskiöld**, J., kamrerare.

Protokollsförare

(500 kr.; ej å stat).

Almgren, G. E.

Sabbatsbergs ålderdomshem.

Torgsgatan 32, Va.; rt. 86 06; st. 71 40; expeditionstid: 9—3.

* Sedan år 1737 beslut fattats om uppförande av fattighus för de olika församlingarnas fattiga och en fond bildats för ändamålet, inköptes år 1751 ett från Rörstrand avskindat område, benämnet Sabbatsberg, och dit förlades till en början ett fattighus för Storkyrkoförsamlingen. Efter hand uppyggs där fattighus även för övriga församlingar. År 1859 beslöt dåvarande stadsnämnden en centralisering av anstaltsvården. De norra församlingarnas fattiga började successivt överföras till Sabbatsberg. En särskild styrelse utsågs för denna anstalt år 1865 och efter diverse nybyggnader öppnades den nya »Sabbatsbergs fattighusinrättning» den 10 juni 1872. Benämningen å anstalten ändrades 1898 till Sabbatsbergs ålderdomshem. Hemmet har f. n. 850 platser.

Vid Sabbatsberg fanns redan 1764 en brunnsinrättning, och 1807 inrättades i samband därmed ett brunnslasarett. Dessa institutioner, som emellertid icke äro av kommunal natur, finnas ännu kvar.

Instruktion. Styrelsens instruktion för sysslomannen och predikanten den 6 nov. 1865.

Stat år 1919. Utgifter: 426,100 kr.; inkomster: 3,000 kr.

Syssloman och kamrerare (13).

Weidenhielm, C. A.; träffas säkrast 10—12.

Predikant (12)

(tjänstgör även vid Sabbatsbergs sjukhus, därifrån halva avlönningen utgår).

Wolfsbrandt, E. G.

Skrivbiträde (4).

Ekholm, Thyra V.

Organist och försångare

(400 kr.; ej å stat).

Selander, Anna Ch.

Läkare

(1,500 kr.; ej å stat).

Schager, K. V. F.

Maskinist (6).

Ekholm, K. Hj.

Vaktmästare (6).

Olsson, K. J.

Sjukvårdsförestånderskor (4).

Lundin, Anna M.; **Othberg**, Emma E.

Fn.

Fn. Köksförestånderska (4).

Lundstedt, Emma D.

Dessutom en värmeledningsskötare (4), en portvakt (3), en baderska (2), en dräng (III. a.), två första sköterskor (II. b.), femton sköterskor (I. d.), en kokerska för privatköket (II. c.), en överkokerska (II. c.), tre kokerskebiträden (en I. b., två I. d.) samt en tvätterska (I. d.).

Rosenlunds ålderdomshem.

Skånegatan 1, Sö.; rt: 12 09; st. 311 06;
expeditionstid: 8,30—3,30 (lördagar
8,30—3).

Den år 1859 beslutade centralisationen av fattigvårdsanstalterna (se ovan under Sabbatsbergs ålderdomshem) genomfördes för de södra församlingarnas del först långt senare. Det bedrövliga tillstånd, i vilket de södra fattighusen befunno sig, föranledde väl år 1874 ett fattigvårdsnämndens beslut om upprättande av ett nytt fattighus på söder, men först 1888 kom ett dylikt till stånd i och med uppförandet i kv. Vattenpasset av Södermalms fattighus, varer Maria och Katarina fattighus indrogos.

Rosenlunds ålderdomshem, som anstalten år 1898 började benämnas, har efter en större tillbyggnad, avslutad år 1906, numera plats för omkring 1,200 personer.

Instruktioner. Styrelsens instruktion för sysslomannen den 1 mars 1889. Instruktion för predikanten den 14 juni 1888. Instruktion för läkaren den 13 nov. 1901.

Stat år 1919 (för Rosenlunds ålderdomshem och Guldbröllopshemmet, se nedan). Utgifter: 666,900 kr.; inkomster: 3,000 kr.

Syssloman och kamrerare (13).

Broman, H. V., tjl. (t. o. m. d. 30/6 1919), tjl.
Brusén, N. G. (se arbetsinrättningen); träffas
säkra 8,30—10,30.

Skrivbiträde (4).

Löfroth, A. Elisabet.

Predikant

(1,400 kr.; ej å stat).

Lindeberg, E. W.

Organist och försångare

(400 kr.; ej å stat).

Runö, J. O.

Läkare

(1,800 kr.; ej å stat).

Nylin, E. W. A.

Maskinist (7).

Hjertqvist, A. N:son.

Vaktmästare (6).

Löw, B. J.; Jansson, I. G.

Sjukvårdsförestånderskor (4).

Frykholm, Emma; Sättergren, Erika Ch.; Cethrén,
Ester E.; träffas säkra 11,30—12.

Köksförestånderska (4).

Jansson, Ch. Charlotta.

Dessutom två värmeledningsskötare (4), en vaktmästare (4), en baderska (2), åtta köksbiträden (två II. c., två I. d. och fyra I. b.), sexton kvinnliga biträden (sköterskor) (tre II. c. och tretton I. d.) samt en tvätterska (II. c.).

Oscars och Sofias guldbröllopshem för åldriga makar (Guldbröllopshemmet).

Skånegatan 1, Sö.; st. Söder 73 09.

Med anledning av den förestående femtioårsdagen av konung Oscar II:s och drottning Sofias förmäling beslöt stadsfullmäktige den 1 juni 1907 att till beredande av ett hem för fattiga, åldriga makar anslå ett belopp av 200,000 kr. samt anhålla hos deras majestäter, att ifrågasvarande hem finge bära namnet »Oscars och Sofias guldbröllopshem för åldriga makar», ävensom att uppdraga åt fattigvårdsnämnden att uppgöra närmare förslag till hemmets åstadkommande. Framställningen i namnfrågan bifölls, och under åren 1909 och 1910 framlade fattigvårdsnämnden flera olika förslag för hemmets förläggande, dels till trakten av Sabbatsbergs ålderdomshem, dels till trakten av Rosenlunds ålderdomshem. Den 20 februari 1911 beslöt stadsfullmäktige hemmets förläggande till kv. Vinkeln i omedelbar närhet av Rosenlunds ålderdomshem och anslago samtidigt utöver de förut fonderade medel, vad som behövdes att utfylla den till 410,500 kr. beräknade byggnadskostnaden. Hemmet, som har plats för 80 par åldringar, öppnades den 1 oktober 1913.

Reglemente. Reglemente för »Oscars och Sofias guldbröllopshem för åldriga makar», fastställt av fattigvårdsnämnden den 12 maj 1914.

Stat år 1919. Se ovan under Rosenlunds ålderdomshem.

Syssloman och kamrerare.

Se ovan under Rosenlunds ålderdomshem.

Läkare

Se ovan under Rosenlunds ålderdomshem.

Sjukvårdsförestånderska (4).

Ericson, Elin M.; st. Söder 73 09.

Dessutom en värmeledningsskötare (4) och tre kvinnliga biträden (en II. b. och två I. d.).

Stockholms stads allmänna försörjningsinrättning.

Fleminggatan 22, C.; rt. 56 03, 56 67, 89 56 (östra sjukhuset), 25 75 (västra sjukhuset), 96 91 (sinnessjukavdelningen), 49 92 (kroppssjukavd. i försörjningshuset); st. 69 79, 98 35 (östra sjukhuset), 64 84 (västra sjukhuset), 96 91 (sinnessjukavdelningen); expeditionstid: 8,30—4; ang. särskilda avdelningar och filialer se nedan.

Stockholms stads allmänna försörjningsinrättning daterar sin uppkomst från tiden närmast efter den nya kommunalordningens införande. Vid denna tid hade huvudstaden två s. k. arbets- och försörjningsinrättningar, den ena å Norr (>Grubbens gårde» å Kungsholmen), den andra å Söder (den s. k. >Dihlströmska inrättningen»). Redan år 1864 ombildades dessa, den förra till försörjningsinrättning, den senare till arbetsinrättning. Till försörjningsinrättningen överflyttades 1878 de militärhjon, som efter upplösningen av den provisoriska militärförsörjningsinrättningen i Stockholm 1851 övertagit och dittills vårdats i en särskild anstalt Stockholms stads militärförsörjningsinrättning. De överflyttades sedermera till arbetsinrättningen.

Försörjningsinrättningen har till ändamål att emottaga och vårda fattiga, som i följd av särskilda olycksfall, anhörigas fränfalle eller andra dylika omständigheter äro i behov af hjälp och icke böra å fattighus (älderdomshem) intagas. Å anstalten tillredas dessutom de matportioner, som av kommunen genom fattigvårdsstyrelserna utdelas till behövande å Kungsholmen, Norr- och Östermalm. Inrättningens vård är anförtrödd åt en styrelse bestående af sju ledamöter, som af fattigvårdsnämnden årligen utses. Styrelsen väljer inom sig för varje år en ordförande och en vice ordförande samt antager syssloman och övrig nödig personal; överläkarna antagas dock af fattigvårdsnämnden. Sysslomannen är inrättningens föreståndare samt äger att utöva den styrelsen tillkommande tillsynen över de å inrättningen intagna. Intagning sker efter remiss af fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande af fattigvård; dessutom äger överståthållarämbetet för polisärenden rätt att direkt till inrättningen remittera kvinnor, som böra intagas å den där befintliga arbetsavdelningen för kvinnor (särskild arbetsinrättning för sådana saknas).

Försörjningsinrättningens *huvudavdelning* är belägen å Kungsholmen, Fleminggatan 22, och upptager med tillhörande gårdar och planteringar större delen af kvarteret Tegelslagaren mellan nämnda gata och Klaraviken. Antalet platser å inrättningen uppgår till omkring 1,600. Huvudavdelningen är fördelad i tvenne underavdelningar, vanligen benämnda *försörjningsavdelningen* och *sjukavdelningen*. Den förra har 205 platser. Sjukavdelningen har återigen tvenne underavdelningar, nämligen avdel-

ningen för kroppssjuka och avdelningen för sinnessjuka. Sängplatserna å dessa sjukavdelningar utgöra resp. 1,009 och 387. Försörjningsinrättningens sjukavdelning är huvudstadens största sjukvårdsinrättning.

Utom huvudavdelningen har försörjningsinrättningen åtta *filialer*, nämligen filial I vid Kungsholmsgatan 39 (108 platser för kvinnor), filial II vid Lilla Gråbergsgatan 1 & 3 (103 platser), filial III Bondegatan 40 (114 platser), filial IV Bondegatan 23 (188 platser), filial V Tjörhovsgatan 28 (97 platser för män), filial VI Årsta (90 platser), filial VII Älvsjö (30 platser) samt filial VIII Bromma (40 platser). Filialen vid Tjörhovsgatan, som förut varit nattasyl för husvillor, och filialerna vid Bondegatan 40 och Lilla Gråbergsgatan äro nya, daterande sig från åren 1906 och 1907. Filialerna vid Årsta och Älvsjö datera sig från Brännkyrka kommuns införlivande med Stockholms stad fr. o. m. år 1913 och filialen i Bromma från kommunens inkorporerande med 1916 års ingång. Å filialen Bondegatan 23 intagas nu, sedan asylen Brännkyrkagatan 11 upphört, även husvillor kvinnor, som remitterats till försörjningsinrättningen.

Reglemente. Fattigvårdsnämndens reglemente för Stockholms stads allmänna försörjningsinrättning den 16 sept. 1878, med ändringar den 17 dec. 1907, 15 dec. 1908, 14 dec. 1909, 12 dec. 1911 och 16 okt. 1917. Instruktion och ordningsregler för tjänstemän och betjante den 16 nov. 1898.

Stat år 1919. Utgifter: 1,943,800 kr.; inkomster: 165,000 kr.

Styrelsens ledamöter.

Böhme, A. G., prakt. läkare, kassavårdare; Jakobsson, U. G. W., direktör; Lindqvist, F. L., föreståndare; Lybeck, J. A., kammarrättsråd, ordf.; Ringholm, K. E., direktör, vice ordf.; Seedoff, A. M. A., fabriksförvaltare; Wellin, Bertha, sjuksköterska, stadsfullm.

Protokollsförare

(600 kr.; ej å stat).

Wahlund, P. F.

Syssloman och föreståndare (15).

Zetterlund, A. V., tjl., t.jf. Ellburg, J. Chrson; rt. 56 03; st. 69 79; mottagningstid: 9—11.

Predikant (12).

Etzler, C. L. Johnson.

Organist och försångare

(500 kr.; ej å stat).

Nordqvist, G. L.

Kassör (10).

Malmström, A.

Fn.

Förrådsbokhållare (10).
Rydberg, O. J.

Bokhållare (9).
Holst, K. F.; Valdén, G. F.; Grill, C.; Boman, G. S.

Kontorsbiträden (5).
Lüfroth, Edith L. C.; Isaksson, Judit R.

Maskinist (9).
Larsson, V.

Biträdande maskinister (7).
Brokvist, A. G.; Carlsson, G. V.; Johnsson, S.
A.; Hallström, O. H.

Trädgårdsmästare (8).
Johansson, K. R.

Vaktmästare (6).
Weber, P. O.; Olsson, E.; Engström, G. H.; Nor-
din, F. A.; Falk, A. L.; Allard, A. G.; Sved-
berg, A.; Svensson, J. A.; Lindström, L.;
Eriksson, A. G. E.; Lindquist, K. Dorotea.

Tvätt- och arbetsförestånderska (4).
Svanström, Vendla M.

Köksförestånderskor (4).
Anderson, Elin A.; Lind, Hilma C.

Dessutom två *underförestånderskor* (3),
fyra *eldare* (III. b.), två *drängar* (III. a.),
en *underförestånderska* (II. c.), en *första*
kokerska (II. a.), en *andra kokerska* (I. d.),
tretton *köksbiträden* (I. b.), fem *arbetsbi-*
träden (två I. d. och tre I. c.).

Allmänna försörjningsinrättningen
avdelning för kroppssjuka.
Fleminggatan 22, C.; rt. 25 75, 49 92,
89 56; st. 64 84, 98 35.

Besökstid: vardagar 1—2 och söndagar
1—3.

Avdelningen rymmer f. n. 1,009 platser.

Överläkare (0).
Wikner, R. P. E.; Lindbom, E. O.

Underläkare
(2,800 kr., möblerad bostad, värme och städ-
ning samt eventuellt ett ålderstillägg å 500
kr.; ej å stat).

Ericsson, V. A.; Billgren, K. H.; Hedberg, J. G.;
Öhrgren, L. O. G.; Österberg, J. H.

Extra läkare
(3,000 kr. vardera; ej å stat).
Edholm, E.; Kahlmeter, T. G.

Läkare vid röntgenavdelningen
(1,200 kr.; ej å stat).
Simon, M. H. J. (t. o. m. ³⁰/₉ 1919.)

Översköterskor (4).

Lagerman, Alma K. S.; Nilson, Elsa.

Operations- och röntgensköterska (4).
Brander, Agnes E.

Sjuksköterskor (3).
Antal: 43.

Dessutom åttiosju *sjuksköterskebiträden*
(I. b.), tre *laboratoriestäderskor* (2) och en
baderska (2).

Allmänna försörjningsinrättningen
avdelning för sinnessjuka.
Fleminggatan 22, C.; rt. och st. 96 91,
123 80.

Besökstid: onsdagar och söndagar 1—2.
Avdelningen rymmer f. n. 387 platser (jfr Stock-
holms stads vårdanstalter för sinnessjuka sid.
86).

Överläkare (0).
Bystedt, I.

Biträdande läkare
(3,500 kr., möblerad bostad, eldning och städning).
Markström, E. U. E.

Översköterskor
(avlöning som i lönegrupp 4; ej å stat).
Björlingsson, Alfrida K. W.; Persson, Betty K.

Sjuksköterskor
(avlöning som i lönegrupp 3; ej å stat).
Antal: 3.

Dessutom nio *skötare* (600 kr. jämte bostad,
värme, lyse, kost, tvätt och delvis beklädnad)
och fyrtiofem *sköterskor* (336 kr. jämte samma
naturaförmåner som skötare).

Allmänna försörjningsinrättningen
filial I vid Kungsholmsgatan 39, C.
St. Kungsh. 21.

Filialen rymmer 108 platser för kvinnor.
Vaktmästare
(avlöning som i lönegrupp 4; ej å stat).
Karlsson, Anna.

Allmänna försörjningsinrättningen
filial II vid Lilla Gråbergsgatan
1 & 3, Va.
Rt. 120 31.

Filialen rymmer 103 platser för kvinnor.
Läkare
(400 kr.; ej å stat).
Svensson, F. L.

Vaktmästare

(avlöning som i lönegrupp 4; ej å stat.)

Vakant, *tj. Wasteson*, Magda S.

Allmänna försörjningsinrättningens filial III vid Bondegatan 40, Sö.

St. 18 40.

Filialen rymmer 114 platser.

Läkare.

Se nedan filialen IV.

Vaktmästare

(avlöning som i lönegrupp 4; ej å stat.)

Dahl, Wilhelmina, tj. (se nedan), *tj. Wasteson*, Maria E.

Dessutom fyra *biträden* (I. b.).

Allmänna försörjningsinrättningens filial IV vid Bondegatan 23, Sö.

Rt. 113 30.

Filialen rymmer 188 platser.

Läkare

(1,200 kr.; ej å stat.)

Olson, E. (se ovan).

Arbetsförestånderska

(avlöning som i lönegrupp 4; ej å stat.)

Dahl, Wilhelmina.

Sjuksköterskor

(avlöning som i lönegrupp 3; ej å stat.)

Antal: 2.

Vaktmästare (6).

Johansson, L. E.

Dessutom två *arbetsbiträden* (ett II. c. och ett I. c.), fem *sjuksköterskebiträden* (I. b.) och en *dräng* (III. a.).

Allmänna försörjningsinrättningens filial V vid Tjärhovsgatan 28, Sö.

Rt. 55 92; st. 33 40.

Filialen rymmer 97 platser för män.

Läkare

(1,200 kr.; ej å stat.)

Klingberg, A. F.

Förestånderska

(avlöning som i lönegrupp 4; ej å stat.)

Jonson, Gerda M.

Sjuksköterskor

(avlöning som i lönegrupp 3; ej å stat.)

Antal: 2.

Kösförestånderska

(avlöning som i lönegrupp 4; ej å stat.)

Pettersson, Anna.

Dessutom fyra *sjuksköterskebiträden* (I. b.), en *dräng* (III. a.), en *extra vaktmästare*, en *kokerska* (I. c.) och ett *köksbiträde* (I. b.). **Fn.**

Allmänna försörjningsinrättningens filial VI vid Årsta, Liljeholmen.

Rt. Liljeholmen 20; st. Liljeholmen 62.

Filialen rymmer 90 platser.

Förestånderska

(avlöning som i lönegrupp 4; ej å stat.)

Widmark, Ellen.

Vaktmästare

(avlöning som i lönegrupp 6; ej å stat.)

Sjöstrand, E. H.

Dessutom ett *biträde* åt förestånderskan (II. a.), en *kokerska* (I. c.) och en *dräng* (III. a.).

Allmänna försörjningsinrättningens filial VII vid Älvsjö.

Rt. Älvsjö 45; st. Långbrodal 26.

Filialen rymmer 30 platser.

Förestånderska

(600 kr., möblerad bostad, värme och kost; ej å stat.)

Spångström, Agnes C.

Dessutom en *kokerska* (I. c.) och ett *biträde* (I. a.).

Allmänna försörjningsinrättningens filial VIII i Brömma, Sundbyberg.

St. Brömma 11.

Filialen rymmer 40 platser.

Förestånderska

(600 kr., möblerad bostad, värme och kost; ej å stat.)

Törn, Adèle I. E.

Dessutom ett *biträde* (I. b.).

Stockholms stads arbetsinrättning.

Maria ban- och Volmar Yxkullsgatorna, Sö.; rt. 37 30; st. 32 57 och 137 25; expeditionstid: 9—5.

Stockholms stads arbetsinrättning daterar sig från tiden närmast efter den nya kommunalförordningens tillkomst. Det år 1773 upprättade »södra frivilliga arbetshuset» (se ovan sid. 103) övergick år 1844 i »Stockholms stads allmänna arbetshus». Redan år 1864 ombildades detta till arbetsinrättning. Det nuvarande reglementet är av fattigvårdsnämnden fastställt den 15 februari 1886. Sedan den 1 augusti 1905 disponerar arbetsinrättningen nya, ändamålsenliga lokaler vid Maria ban- och Volmar Yxkullsgatorna å Södermalm, rymmande 1,432 personer.

En. Å arbetsinrättningen må intagas dels personer, som stå under fattigvårdsstyrelsen i Stockholm husbondevälde och vilkas arbetskraft styrelsen vill å inrättningen använda (för avtjänande av skuld till fattigvården), dels nödställda, Stockholms fattigvårdssamhälle tillhörande personer, som sakna stadigt hemvist och önska att intagas å inrättningen eller vilka, efter det de blivit å försörjningsinrättningen intagna, av denna inrättnings styrelse provas böra till arbetsinrättningen överflyttas. Samtliga å inrättningen intagna personer remitteras från fattigvårdsnämndens delegerade. Efter inrättningens förflyttning till de nya lokalerna intagas också mindre arbetsföra fattiga och från den 1 juli 1911, enligt fattigvårdsnämndens beslut, lindrigt sjuka, som ej behöva sjukhusvård. Från upptagningsanstalterna utskrivna alkoholister remitteras till arbetsinrättningen, för så vitt icke särskilt komplicerade fall nödvändiggöra erhållande av sjukhusvård. De förstnämnda intagas genom fattigvårdsnämndens ombudsmans försorg efter remiss från fattigvårdsnämndens delegerade, och äger ombudsmannen härför anlita polishanddräkning. Sådan intagen person får ej kvarhållas längre än högst ett år. Med övriga personer åter skola skriftliga avtal upprättas. De, som blivit intagna på grund av att de gjort sig förfallna till bettleri eller lösdriveri, få ej utskrivas förrän grundad anledning finnes att antaga, att de skola försörja sig på ärligt sätt utanför anstalten.

En annan sida av arbetsinrättningens verksamhet är den, att fattiga, som hava bostad men ej kunna där förrätta arbete, å söcken-dagar mot tillgodonjutande av skälig betalning verkställa arbete å inrättningen. Slutligen tillhandahåll arbetsinrättningen förr fattiga, som ville förrätta arbete i sina hem, där så ske kunde, tjänliga råmnen, dock endast i mindre partier, ävensom erforderliga verktyg. Denna sistnämnda verksamhet är emellertid tillsvidare nedlagd.

Det vid inrättningen utförda arbetet är av mångahanda slag, förnämligast vedsågning, utarbeten, bakning, tvätt, mangling, skomakeri, skrädderi, snickeri m. m. Även tillredes mat för de av allmänna fattigvården bespisade inom Storkyrko-, Maria, Katarina, Sofia och Brännkyrka församlingar samt bröd för samtliga församlingars fattiga och för den genom folkskoledirektionen anordnade barnbespisningen.

Endast män mottagas å inrättningen.

Inrättningens vård är anförtrödd åt en styrelse med sju ledamöter, som av fattigvårdsnämnden årligen utses. Styrelsen väljer inom sig varje år en ordförande och en vice ordförande samt antager syssloman samt övrig nödig personal utom erforderliga tjänstebiträden för köks- och tvättavdelningarna samt för stallen, vilka antagas av sysslomannen. Sysslomannen är inrättningens föreståndare samt utövar den styrelsen tillkommande husbonderätten över de å inrättningen intagna, vilka icke få avlägsna sig utan hans tillstånd.

Reglemente m. m. Fattigvårdsnämndens reglemente för Stockholms stads arbetsinrättning den 15 febr. 1886 med ändringar den 21 nov. 1898, 29 jan. 1900 och 16 okt. 1917 (f. n. under omarbetning på grund av nya fattigvårdslagen). Instruktion för tjänstemän och betjante den 14 dec. 1905.

Stat år 1919. Utgifter: 1,033,900 kr.; inkomster: 558,500 kr.

Styrelsens ledamöter.

Andrén, J. C., specerihandlare; **Blomdahl, P. A.**, byggmästare; **Lundahl, Fr.**, apotekare, ordf.; **Lybeck, J. A.**, kammarrättsråd; **Nilson, A. G.**, direktör, vice ordf.; **Simonsson, S. A.**, disponent; **Wassén, C.**, disponent.

Protokollsförare

(400 kr.; ej å stat).

Moureau, N. C.

Syssloman och föreståndare (15).

Petri, Hj. M.; rt. 37 30; st. 32 57; mottagnings-tid: 8—9,30, 11—12.

Assistent (12).

Brusén, N. G., tjl. t. o. m. d. $\frac{30}{100}$ 1919 (se Rosenlunds ålderdomshem), tjf. **Pettersson, A.** (se nedan).

Predikant

(1,200 kr.; ej å stat).

Welinder, N. J.

Organist och försångare

(400 kr.; ej å stat).

Ekblom, H. M.

Kassör (10).

Pettersson, A., tjl. t. o. m. d. $\frac{30}{100}$ 1919 (se ovan), tjf. **Lindeberg, A. A. R.** (se nedan).

Förrådsbokhållare (10).

Lindblom, C. A.

Bokhållare (9).

Kullberg, O.; **Lindeberg, A. A. R.**, tjl. t. o. m. d. $\frac{30}{100}$ 1919 (se ovan), tjf. **Malm, J. A. F.** (se nedan).

Extra bokhållare

(2,000 kr.; ej å stat).

Malm, J. A. F., tjl. t. o. m. d. $\frac{30}{100}$ 1919 (se ovan och nedan), tjf. **Brusén, G. A. O.**; **Ahlner, K. G.** (se nedan).

Läkare

(2,000 kr.; ej å stat).

Edrén, F. G.

Sjukvårdsförestånderska (3).

Eriksson, Selma M., tjl. (tjänsten t. v. uppeh. m. tillf. vik.).

Arbetsföreståndare (8).

Björkgren, G. E.; Berg, E. A.; Larsson, J. A.

Arbetsförmän (7).

Ekenberg, I.; Berggren, K. T.; Lilja, L. A. J. J:son.

Maskinist (9)

(dessutom arvode som verkmästare: 500 kr.).

Melander, S. F.

Biträdande maskinister (7).

Pettersson, J. A.; Forslund, E. E.; Dahlqvist, J. V.

Vaktmästare (6).

Johansson, V. E.; Stark, J. A.; Malm, J. A. F., tj. (se ovan); Ekström, J. O.; Wigstrand, J. R. L.; Lindell, K. A.; Uddén, A. E.; Ahlner, K. G., tj. (se ovan); Sjöberg, K. J:son; Ekblom, G. E. G.; Örlund, O. H.; Gustafsson, K. J.; Johansson, G. Hj., tj.; Schöneman, J. A.

Köksförestånderska (4).

Lundal, Rosa M. L.

Tvättförestånderska (4).

Wallberg, Amanda Ch.

Dessutom två kvinnliga biträden för sjukvården, en sjuksköterska (3), fyra drängar (III. a.), en underförestånderska vid köksavdelningen (3), fyra köksbiträden (två I. b., ett I. c. och ett I. d.) och fyra tvättbiträden (två I. c., ett II. a. och ett II. b.).

Stockholms stads uppfostringsanstalt vid Skrubba.

Skrubba, Stockholm 4; st. Skarpnäck 3.

Uppfostringsanstalten vid Skrubba daterar sig i sitt nuvarande skick från år 1896, då den vid Tjårhovsgatan förut befintliga uppfostringsanstalten för gossar genomgick en fullständig omorganisation, i det att, sedan alla icke vanartiga blivit utackorderade eller återlämnade till sina föräldrar, de återstående blevo flyttade till den för detta ändamål för ett pris av 55,000 kr. inköpta egendomen Skrubba i Brännkyrka församling.

Denna anstalts ändamål är att uppfostra i mindre grad vanartade gossar i åldern 9—18 år, som det åligger Stockholms kommun att taga vård om. Anstaltens styrelse utgöres av ordförande och två andra ledamöter med tre suppleanter. De utses årligen av fattigvårdsnämnden. Anstalten förestås av en utav anstaltens styrelse antagen föreståndare, som har ledningen så väl av gårdens och anstaltens förvaltning som av gossarnas undervisning och uppfostran, och som för detta ändamål börs dels själv kunna undervisa i något ämne, dels besitta sådan praktisk erfarenhet i lantmannagöromål, att han kan

förestå egendomens jordbruk. Undervisningen i övrigt, densamma som meddelas i folkskolan, besörjes av examinerade folkskollärare jämte yrkeslärare. Intagning sker endast efter remiss från fattigvårdsnämndens delegerade. Anstalten rymmer för närvarande 60 gossar.

Förslag föreligger om anstaltens ombildande till skyddshem enligt lagen den 13 juni 1902, varvid anstalten (väsentligt utvidgad och med förändrad benämning) skulle förläggas under folkskoleledningen och barnavårdsnämnden. (Jfr sid. 223 och bubih. nr 209 för 1918.)

Reglemente. Reglemente för uppfostringsanstalten vid Skrubba den 13 juli 1896.

Stat år 1919. Utgifter: 73,000 kr.; inkomster: 3,000 kr.

Styrelsens ledamöter.

Lindström, P. E., överdirektör, ordf.; Neumüller, O. E., direktör; Wretman, W., f. d. kapten.

Suppleanter.

Backman, C. A., direktör; Molin, O. E., pastoratsadjunkt; Larsson, O. E., folkskollärare, stadsfullm.

Protokollsförare

(250 kr.; ej å stat).

Marcus, Nanny A.

Föreståndare (12).

Boström, H. H. E.; träffas säkrast 9—10, 12,30—2, 6,30—7.

Predikant

(500 kr.; ej å stat).

Swensson, S. E.

Läkare

(400 kr.; ej å stat).

Granström, K. A.

Ämneslärare

(3,500 kr., bostad, värme, planteringsland).

Skoglund, O. Fr.; Björke, J. E.

Vaktförman (6).

Björklund, E. J. E.

Yrkeslärare (6).

Axelsson, A. E.; Kumlin, J. G.; Sundell, J. A.; Glans, P. J:son; Jonsson, C. H.; Björkman, J. D.

Yrkeslärare i tvätt och bakning (4).

Andersson, J. E.

Husmoder (3).

Öhrnberg, M. E. W. (Ellen).

Dessutom en *kokerska* (II. b.).

Fr.

Fn. Stockholms stads uppfostringsanstalt för flickor.

Barnängstvärgatan 7 B, Sö.; rt. 12 37; st. Söder 31 68.

Uppfostringsanstalten för flickor, som öppnades 1870 och ännu är kvar i sin gamla lokal vid Barnängstvärgatan, har till ändamål att uppfostra fattiga, värnlösa flickor mellan sju och sjutton år, om vilka det åligger Stockholms kommun att taga vård, och utbilda dem företrädesvis till dugliga tjänarinnor. Fattigvårdsnämnden utser årligen dess styrelse, som består av fem ordinarie ledamöter och två suppleanter. Dessa välja inom sig ordförande och kassaförvaltare samt antaga föreståndarinna och övrig personal vid anstalten. Intagning sker endast efter remiss från fattigvårdsnämndens delegerade. Numera erhålla flickorna undervisning i stadens folkskolor. Anstalten hyser omkring 50 flickor.

Reglemente. Fattigvårdsnämndens reglemente för uppfostringsanstalten för flickor den 29 januari 1918.

Stat år 1919. Utgifter: 49,600 kr.

Styrelsens ledamöter.

Bergö, C. J., regementspastor; **Lundahl, Fr.**, apotekare, kassaförvaltare; **Neumüller, O. E.**, direktör, ordf.; **Rossander, f. Forsgrén, H.**, Wendela, professorska, inspektis; **Wassén, f. Pettersson, Amy K.**, fru, vice inspektis.

Suppleanter.

Löfgren, f. Swanberg, Anna, änkefru; **Hagen, f. Edquist, Ester M.**, fru.

Redogörare och protokollsförare (400 kr.; ej å stat).

Brodin, N. A.

Läkare

(400 kr.; ej å stat).

Bergendal, E. K. W.

Föreståndarinna (6).

Holmgren, Anna A.

Slöjdlärlarinna (3).

Högström, Elin K.

Skolkökslärlarinna (3).

Rundstedt, Iris H.

Vårdarinna (2).

Elfström, Ragnhild C.

Portvakt och gårdskar (3).

Lindholm, C. A.

Dessutom ett biträde.

Stockholms stads barnhärbarge.

Fjällgatan 29, Sö.; st. 133 39.

Barnhärbarget, som daterar sig från 1902, har till ändamål att bereda tillfällig vård åt fattiga mindre barn, som av fattigvårdsnämnden omhändertagas. Styrelsen, bestående av tre ledamöter och tre suppleanter, väljes årligen av fattigvårdsnämnden. Härbarget är avsett för 30 barn.

Reglemente. Reglemente för Stockholms stads barnhärbarge den 7 mars 1904.

Stat år 1919. Utgifter: 16,400 kr.; inkomster: 1,000 kr.

Styrelsens ledamöter.

Appelqvist, J. A., direktör; **Fürstenberg, A.**, prakt. läkare; **Rossander, f. Forsgrén, H.**, Wendela, professorska, ordf.

Suppleanter.

Eklund, J. M., målarmästare; **Persson, P. E.**, överlärare; **Salén, f. af Klintberg, S. A. M.** (Signe), prakt. läkare.

Redogörare

(250 kr.; ej å stat).

Bäckström, Anna Ch.

Föreståndarinna (4).

Andersson, Stina.

Läkare

(400 kr.; ej å stat).

Nordenson, A. G.

Första sköterska (2).

Arnhult, Astrid V.

Dessutom en sköterska (I. b.) och en kokerska (I. d.).

Stockholms stads asyler för husvilla samt spädbarnshem.

Barnasylen vid Sabbatsbergsvägen, Va.; rt. 54 85; st. 81 25; expeditionstid: 9—11.

En ny form för fattigvårdens utövande inträdde från år 1899 med inrättandet av asyler för husvilla. Dessa asyler hava till ändamål att bereda tillfälligt skydd åt medelösa eller mindre bemedlade familjefäder, kvinnor och barn, som (särskilt vid flyttningstider) äro i saknad av bostad, företrädesvis sådana, som tillhöra Stockholms kommun. Intagning sker efter remiss av fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av fattigvård eller, å deras vägnar, av fattigvårdsinspektören. För ett sedan november 1905 existerande natthärbarge (se nedan) gälla särskilda bestämmelser. Tiden för husvill per-

sons vistelse å asyl må i regel icke överstiga fyra veckor. I allmänhet må ingen ånyo intagas, förrän tre månader förflutit, sedan den behöfvande från asylén utskrivits.

För asylerna utser fattigvårdsnämnden årligen en styrelse, bestående av fem ledamöter jämte två suppleanter. Styrelsen väljer inom sig ordförande, vice ordförande och kassavårdare samt antager till biträde vid vården av asylerna en redogörare, som tillika är protokollsförare (och inspektör); för varje asyl antages dessutom dels en föreståndare eller föreståndarinna, dels ock i öfrigt erforderligt antal manliga och kvinnliga biträden, vilken personal bör, liksom föreståndare eller föreståndarinna, vara boende inom asylén.

Reglemente. Fattigvårdsnämndens reglemente för Stockholms stads asyl för husvilla den 10 mars 1908.

Stat år 1919. För asylerna: utgifter: 157,400 kr.; inkomster: 6,000 kr. För spädbarnshemmet, se nedan.

Styrelsens ledamöter.

Fürstenberg, A., prakt. läkare, kassavårdare;
Hirsch, O. S., ingenjör, ordf.; af **Klintberg**,
Gertrud M. K., fröken; **Lundahl, Fr.**, apotekare, vice ordf.; **Willers, E. W.**, notarie i överståthållarämbetet.

Suppleanter.

Rosenberg, Signe S., fröken; **Lagergren, Maria S. V.**, fröken.

Kamrerare, protokollsförare och inspektör

(3,000 kr.; ej å stat).

Widtskiöld, J.; rt. 54 85; st. 81 25.

Läkare

(arvode för båda sammanlagt 2,100 kr.).

Hultkvist, G. E. (för de södra asylerna); **Lagergren, J. E.** (för barnasylén vid Sabbatsbergsvägen).

Nattasylén för män, Östgötagatan 61 & 63, Sö.

Rt. 54 08; st. Söder 15 41.

Asylén rymmer 32 personer.

Föreståndare (6)

(dessutom arvode 300 kr.).

Person, E. R. L.

Vaktmästare (6).

Mineur, C. O. B.

Dessutom en köksföreståndarinna (II. c.) och ett kvinnligt biträde (I. d.).

Natthärbärgat vid Östgötagatan 61 & 63, Sö.

Rt. 54 08; st. Söder 15 41.

Härbärgat rymmer 80 personer.

Sedan styrelsen över asylerna för husvilla från och med år 1905 indragit ett förut till frälsningsarméns härbärgesverksamhet utgående anslag å 3,000 kr., gick styrelsen samma år i författning om inrättande av ett härbärg i samband med dåvarande asylén vid Tjärhovsgatan, numera vid Östgötagatan. Inträde för natten vinnes, utan särskild remiss och utan avgift, av husvilla ogifta män, dock för en tid av högst fem nätter i månaden. I ersättning för logi och frukost åligger det arbetsför logerare att i en med härbärgat förenad vedgård såga och hugga ett visst mått ved eller att inom härbärgat utföra annat motsvarande arbete.

Personal.

Densamma som för nattasylén vid Östgötagatan 61 & 63.

Barnasylén vid Sabbatsbergsvägen, Va.

Rt. 57 02; st. Vasa 18 35.

Asylén rymmer 112 personer.

Föreståndarinna (6).

Christiansen, Ellen M.

Biträdande föreståndarinna (3).

Hedgren, Sofia.

Vaktmästare (6).

Ferlin, J.

Dessutom en *eldare* (III. b.), en *köksföreståndarinna* (II. b.), ett *kokerskebiträde* (I. d.), en *småbarnssköterska* (I. c.) och fyra *barnsköterskor* (I. b.).

Barnasylén vid Åsögatan, Sö.

Rt. 58 66; st. Söder 17 04.

Asylén rymmer 86 personer. (Se nedan »Landsasylén».)

Föreståndarinna (6).

Eriksson, Frida Ch. Z.

Biträdande föreståndarinna (3).

Andersson, E. W. (Mina).

Vaktmästare (6).

Skoglund, V. E.

Dessutom en *eldare* (III. b.), en *köksföreståndarinna* (II. b.), ett *kokerskebiträde* (I. d.), en *småbarnssköterska* (I. c.) och fyra *barnsköterskor* (I. b.).

Fn. Asylen vid Åsögatan, Sö., för fattiga barnaföderskor, ej tillhörande Stockholms kommun. (Landsasylen.)

Rt. 58 66; st. Söder 17 04.

Asylen, som den 1 oktober 1906 flyttats till den under styrelsen för Stockholms stads asyler för husvilla lydande barnasylen vid Åsögatan (från Prästgårdsgatan), rymmer 13 mödrar med barn och har till ändamål att lämna fattigvård åt sådana behövande barnaföderskor, vilka efter utskrivning från barnbördshuset äro ur stånd att genast försörja sig och sina barn.

Reglemente. Fattigvårdsnämndens reglemente för asylen för fattiga barnaföderskor och deras späda barn den 18 jan. 1886.

Personal.

Densamma som för barnasylen vid Åsögatan.

Stockholms stads spädbarnshem.

Folkungagatan 119, Sö.; rt. 54 07; st. Söder 15 42.

Stadsfullmäktige beslöto den 6 juni 1910 bemyndiga fattigvårdsnämnden att inrätta en spädbarnsanstalt med plats för 33 mödrar och 40 barn. Arbetet inom hemmet utföres av mödrarna, som få lära sig både att sköta sina barn samt att sköta alla i ett hem förekommande sysslor.

Stat år 1919. Utgifter: 42,000 kr.

Styrelse.

Styrelsen över asylerna för husvilla.

Föreståndarinnan (6).

Söderberg, Kerstin J.

Läkare

(600 kr.; ej å stat).

Belfrage, C. E.

Dessutom en *arbetsföreståndarinnan* (II. c.) och en *köksföreståndarinnan* (II. b.).

Jacques och Galathée Lamms hem för behövande blinda.

Nybrogatan 23, Ö.; st. 405 74.

I enlighet med bestämmelserna i änkefru Galathée Lamms testamente av den 23 juli 1913 överlämnades till staden ett belopp av 100,000 kr. att användas till ett hem för behövande blinda mot villkor bl. a. att staden upplåte för ändamålet lämpad lokal och omhändertog bestyret med förvaltningen av såväl hemmet som penningmedlen. Stadsfullmäktige uppdrogo den 18 okt. 1915 förvaltningen av medlen åt drätselnämndens första avdelning med skyldighet för avdelningen att årligen ställa disponibel avkastning till fattigvårdsnämndens förfogande för åtgärder i testamentets syfte. I slutet av år 1917 ha ytterligare tillkommit av fröken Agnes Lamm done-

rade 10,000 kr., att användas och förvaltas på enahanda sätt som den föregående donationen.

Sedan fattigvårdsnämnden den 20 juni 1916 utsett styrelse för hemmet och lokal förhyrts, började verksamheten i december månad s. å.

Hemmets angelägenheter handhavas av en styrelse, bestående av en ordförande och två andra ledamöter jämte tre suppleanter, årligen utsedda av fattigvårdsnämnden. Ansökan om inträde i hemmet inlämnas till anstaltens styrelse och skall vara åtföljd av läkareintyg, rotmansintyg om medellöshet samt prästbevis. Den å hemmet åtnjutna vården är ej att hänföra till fattigvårdsunderstöd.

Hemmet är t. v. avsett uteslutande för män och har 8 platser.

Reglemente. Reglemente för Jacques och Galathée Lamms hem för behövande blinda, fastställt av fattigvårdsnämnden den 20 juni 1916.

Stat år 1919. Utgifter: 15,020 kr.; inkomster: 5,500 kr. (ränta å donationsmedel).

Styrelsens ledamöter.

Lamm, C. R., ingenjör; **Wassberg, A.,** överlärare, ordf.; **Wedberg, Ebba Ch.,** fröken, kassavårdare.

Suppleanter.

Nordfeldt, A. G., fattigvårdsinspektör; **Johanson, E.,** grosshandlare.

Protokollsförare

(arvode för år 1919: 100 kr.; ej å stat).

Nilson, A.

Föreståndarinnan

(avlöning som i lönegrupp 4; ej å stat).

Linck, Karin Ch.

Dessutom en *tjänarinna* (avlöning som i lönegrupp 2).

Sinnesslöanstalten Åkeshov.

Åkeshov; postadress Fleminggatan 22, C.; rt. Appelvikens 68; st. Ulvsunda 59.

I skrivelse till stadsfullmäktige den 18 jan. 1916 framhöll fattigvårdsnämnden på förslag av styrelsen för allmänna försörjningsinrättningen behovet av en särskild anstalt för de å inrättningens olika sinnessjukavdelningar vårdade sinnesslöa, varigenom också en synnerligen önskvärd ökning av utrymmet å dessa avdelningar kunde vinnas. Nämnden föreslog därför anordnande av en anstalt för vård av obildbara sinnesslöa uti huvudbyggnaden å den staden tillhöriga egendomen Åkeshov i Bromma, där tidigare en vårdanstalt för epileptiska, sinnesslöa barn, det s. k. Margaretahemmet, varit inrymt. Anstalten skulle anordnas enligt de grunder, som finnas angivna i kungl. kungörelsen den 8 okt. 1915 om statsbidrag åt anstalter för obildbara sinnesslöa. Förslaget bifölls av stadsfullmäktige den

17 april 1916. Efter en del reparationsarbeten på egendomen öppnades anstalten i januari 1917.

Anstalten, som är av kungl. maj:t för sitt ändamål godkänd, står under medicinalstyrelsens överinsende. Statsbidrag utgår halvårsvis med högst 125 kr. för en var av det antal obildbara sinnesslöa, som i medeltal för dag under näst-föregående halvår vårdats å anstalten.

Styrelsen för anstalten består av tre ledamöter med två suppleanter och utses av fattigvårdsnämnden årligen. Anstalten har 50 platser för män.

Reglemente m. m. Reglemente för sinnesslöanstalten Åkeshof, fastställt av fattigvårdsnämnden den 27 febr. 1917.

Stat år 1919. Utgifter: 43,200 kr.; inkomster: 12,500 kr. (statsbidrag).

Styrelsens ledamöter.

Hirsch, O. S., ingenjör, ordf.; **Lindqvist, F. L.**, föreståndare; **Zetterlund, A. V.**, syssloman (se nedan).

Suppleanter.

Johanson, E., grosshandlare; **Wellin, Bertha**, sjuksköterska, stadsfullm.

Styrelsens verkställande ledamot, tillika föreståndare.

Zetterlund, A. V. (se ovan).

Läkare

(1,200 kr.; ej å stat).

Bystedt, I.

Redogörare och protokollsförare

(500 kr.; ej å stat).

Malmström, A.

Förestånderska

(660 kr., bostad och kost; ej å stat).

Johanson, Noomi.

Dessutom en *vårdare* (600 kr.), fyra *sköterskor* (375 kr.), en *hushållerska* och *kokerska* (500 kr.) och ett *köksbiträde* (300 kr.).

Arbetarbostadsfonden till minne av den 9 februari 1853.

Denna fond bildades af bidrag, som nämnda år, i anledning av konung Oscar I:s återställande till hälsan efter en långvarig sjukdom samt

födelsen av kronprins Carls son Carl, subskriberades för att användas till uppförande av sunda och tjänliga bostäder åt arbetare. Fonden förvaltas på sätt här nedan bestämmes av en styrelse bestående av sex personer, vilka utses av Stockholms stads fattigvårdsnämnd.

Dessa bostäder böra i allmänhet utgöras av ett rum och kök eller ett rum med kakelugns-spis jämte till varje bostad hörande särskild köllare, vedbod, vindskontor och avtråde.

Styrelsen åligger att till förverkligande av det med fondens bildande avsedda ändamål använda de medel, som nu redan finnas och framtiden komma att till fonden inflyta samt i sådant avseende vidtaga alla erforderliga åtgärder.

Styrelsen skall senast den 15 maj varje år till fattigvårdsnämnden avgiva berättelse över fondens förvaltning under det sist förflutna året.

Fondens värdehandlingar och medel skola överlämnas till samt förvaras hos och vårdas av fattigvårdsnämnden med skyldighet för dess redogörare att senast den 15 april varje år till styrelsen lämna uppgift på de fonden tillhöriga, under nämndens vård ställda värdehandlingar och medel samt å den behållna avkastningen därav under sist förflutna året.

Styrelsen, vilkens ledamöter utses för livstid, väljer inom sig ordförande.

Fondens kapital, som vid början av dess verksamhet var 16,668 rdr banco, hade vid 1918 års slut växt till 661,754: 28 kr.

Fondens fastigheter äro taxerade till 1,280,000 kr. och belägna i kvarteren Hösten (adress: Folkungagatan 82), Sommaren (adress: Danviksgatan 2) samt Lampan (6 st., adresser: Ploggatan 3, Bondegatan 71 och Duvnäsgratan 16, Duvnäsgratan 14, Duvnäsgratan 12, Duvnäsgratan 8, 10 och Åsögatan 100, 102).

Reglemente. Fattigvårdsnämndens reglemente för styrelsen för arbetarbostadsfonden till minne av den 9 februari 1853, fastställt den 7 mars 1904.

Styrelsens ledamöter.

Backman, C. A., direktör; **Funch, J.**, grosshandlare; **Hammarberg, J. F.**, f. d. rådmän, ordf.; **Lindqvist, F. L.**, föreståndare; **Lundbergh, G. H.**, grosshandlare; **Magnusson, A. E.**, byggmästare, stadsfullm.

Redogörare och protokollsförare.

Vakant.